

T.C. KARAMAN VALİLİĞİ İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

“TR52-12-DFD-02 KARAMAN İLİ TURİZM YATIRIM REHBERİ VE HARİTASI” PROJESİ

Bu rapor Mevlana Kalkınma Ajansının desteklediği T.C.KARAMAN İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ, “TR52-12-DFD-02 KARAMAN İLİ TURİZM YATIRIM REHBERİ VE HARİTASI” Projesi kapsamında hazırlanmıştır. İçerik ile ilgili tek sorumluluk EUROPA Danışmanlık firmasına aittir ve Mevlana Kalkınma Ajansının görüşlerini yansıtmaz.

TR52-12-DFD DOĞRUDAN FAALİYET DESTEĞİ PROGRAMI

T.C. KARAMAN VALİLİĞİ İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ “TR52-12-DFD-02 KARAMAN İLİ TURİZM YATIRIM REHBERİ VE HARİTASI” PROJESİ

18/06/2013

PROJEDEN SORUMLU BİRİM

Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

İçindekiler

TABLolar LİSTESİ	6
ŞEKİLLER LİSTESİ	6
KARAMANDA YATIRIM YAPMAK İÇİN 10 NEDEN	7
A) KARAMAN İLİ TURİZM YATIRIM REHBERİ ve HARİTASI	8
A1) AMAÇ	8
A2) GEREKÇE	8
A3) YÖNTEM	9
A3.1) Ofis Çalışmaları	9
A3.2) İstatistiki Yöntemler ve Haritalandırma	10
B) MEVCUT DURUM ANALİZİ	10
B1) İlin Sınırları	10
B2) İklim ve Bitki Örtüsü	11
B3) Dağlar	12
B4) Ovalar	12
B5) Platolar	12
B6) Göller	12
B7) Akarsular	12
B8) Tabiat Alanları	13
B9) Arkeolojik,Tarihi ve Turistik Değerler	13
B9.1) Karadağ	13
B9.2) Derbe:	13
B9.3) Binbirkilise:	14
B9.4) Madenşehir:	14
B9.5) Değle Öreni:	14
B9.6) Mahalaç Kilisesi:	14
B9.7) Kızıldağ ve Harttapus Anıtı:	15
B9.8) Başdağ Kalesi ve Askeri Tesisleri:	15
B9.9) Canhasan Höyüğü:	15
B9.10) Manazan Mağaraları:	15
B9.11) İncesu mağarası:	16
B9.12) Gödet Mağaraları:	16
B9.13) Maraspoli Mağarası:	16
B9.14) Taş Ambarlar:	16
B9.15) Taş Mescit(Taşkale Cami):	17
B9.16) Dereköy Fisandon Kilisesi (Camisi):	17
B9.17) İbrala (Yeşildere) Kilisesi (Camisi):	17
B9.18) Çeşmeli Kilise:	17
B9.19) Mader-i Mevlâna (Aktekke) Camii:	18
B9.20) Yunus Emre Cami:	18
B9.21) İmaret Cami:	18

B9.22) Dikbasan Cami:	18
B9.23) Araboğlu Cami:	19
B9.24) Hacı Beyler Cami:	19
B9.25) Karabaş Veli Külliyesi:	19
B9.26) Akçaşehir Cami:	19
B9.27) Yollarbaşı Ulu Cami:	19
B9.28) Kazımkarabekir Büyük Cami:	19
B9.29) Ermenek Ulu Cami:	20
B9.30) Nuh Paşa Cami:	20
B9.31) Yeni Minare Cami:	20
B9.32) Sadettin Ali Bey Mescidi:	20
B9.33) Karaman Kalesi:	20
B9.34) Başdağ Kalesi:	21
B9.35) Ermenek Kalesi:	21
B9.36) Mennan Kalesi:	21
B9.37) Hatuniye Medresesi:	21
B9.38) Tol Medrese:	22
B9.39) Yunus Emre Türbesi:	22
B9.40) Cambazkadı Türbesi:	22
B9.41) Demirgömlük Türbesi:	22
B9.42) Kaya Halil Türbesi:	22
B9.43) İbrahim Bey Türbesi:	22
B9.44) Kızlar Türbesi:	23
B9.45) Alaeddin Bey Türbesi:	23
B9.46) Karabaş Veli Türbesi:	23
B9.47) Karaman Bey Türbesi:	23
B9.48) Atlas Han:	23
B9.49) Gökçeşeki Örenyeri ve Kaya Mezarlıkları:	23
B9.50) Tartanlar Evi:	23
B9.51) Zeyve Pazarı:	24
B10) Karaman Öğrenci Sayısı	24
B11) Karaman İstihdam Durumu	24
B12) Kültürel Değerler	25
B13) El Sanatları	26
B14) Karaman Mutfağı	26
B15) Turistik Arz	27
B15.1) Konaklama İşletmeleri	27
B15.2) Seyahat Acentaları	28
B15.3) Turistik Restoranlar	28
B15.4) Müzeler	28
B15.5) Ulaştırma	29
B16) Turizm Talebi	30

B17) Turist Profili	31
B18) Karaman İli Gezi Rotaları	32
B19) 2011-2012 Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Faaliyetleri	33
C) UYGUN YATIRIM ALANLARI ANALİZİ	36
C1) Yatırım, Turizm Yatırımı ve Yatırım Projesi Kavramları	36
C2) Genel Olarak Türkiye ve Karaman'da Yatırım Olanakları	37
C3) Turistik Yatırım İçin Karaman Yöresinin Turistik Tahmininin Değerlendirilmesi	38
C3.1) Turistik Talep Tahmin Yöntemleri	39
C3.2) Kalitatif Tahmin Yöntemleri	39
C3.3) Kantitatif Tahmin Yöntemleri	39
C3.3.1) Zaman Serileri	40
C3.3.2) Trend Analizi	40
C3.3.3) Grafik Yöntemi	41
C3.3.4) Yarım Ortalamalar Yöntemi	41
C3.3.5) Hareketli Ortalamalar Yöntemi:	41
C3.3.6) En Küçük Kareler Yöntemi	42
C4) Yatırımlar Açısından Etkili Olan Etmenler	46
C5) Arz ve Talep Açısından Değerlendirme	47
C5.1) Turistik Fonksiyon Oranı İle Değerlendirme:	48
C5.2) Otelcilik Fonksiyonu İle Değerlendirme	49
D) POTANSİYEL YATIRIM ALANLARI ANALİZİ	50
D1) Ürün Pazar Analizi	50
D1.1) Karaman İli Turizm Hizmetleri Algı Haritası	53
D1.2) TOPSIS Yöntemiyle Karaman İli Turizm Yatırım Tesislerinin Değerlendirilmesi	55
D1.3) TOPSIS Yönteminin Karaman'a Uygulanması	57
D2) Yatırım ve İşletme Giderleri Tablosu (Örnek Uygulama)	63
D3) CBS haritasının hazırlanması	67
D4) Karaman İli Turizm Yatırım Haritası	68
E) TURİZM YATIRIMLARINDA TEŞVİKLER VE MEVZUAT	69
E.1) Turizm Gelirlerinin Çoğaltan Etkisi	69
E.2) Turizm Yatırımlarına İzlenecek Yol	71
E.3) Turizm Sektörüne Sağlanan Teşvik ve Destekler	73
E3.1) Yatırım Teşvikleri	73
E3.2) Yatırımda Teşvik Edilmeyecek Konular	75
E4) Teşvik Sistemi ve Karaman	77
E4.1) Turizm Teşvik Yatırımları ve Karaman	78
SONUÇ	79
EKLER - TURİZM YATIRIMLARINDA İLGİLİ MEVZUATLAR	80
KAYNAKÇA	123

TABLolar LİSTESİ

Tablo-1 Tabiat Alanları	13
Tablo-2 Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Öğrenci Sayıları 2012-2013	24
Tablo-3 İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı 2010.....	25
Tablo-4 Karaman Kültür Varlıkları	25
Tablo-5 Karaman İli Turizm İşletmeleri.....	27
Tablo-6 Turizm İşletme Belgeli Oteller	27
Tablo-7 Belediye İşletme Belgeli Oteller.....	27
Tablo-8 Belediye Belgeli Lokantalar	28
Tablo-9 Müze Ziyaretçi Sayıları.....	29
Tablo-10 Yıllara Göre Gelen Turist Sayıları	30
Tablo-11 Karaman Yöresindeki Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Yabancı ve Yerli Konaklamanın Yıllara Göre Dağılımı	30
Tablo-12 Karaman İli Alternatif Turizm Türleri ve Değerleri.....	31
Tablo-13 Karaman İli Gezi Rotaları	32
Tablo-14 Karaman Yöresi İçin Doğrusal Trend Analizi Hesaplamaları	44
Tablo-15 Karaman Yöresi İçin Parabol Trend Analizi Hesaplamaları	45
Tablo-16 Yatırım Kararlarını Etkileyen Etmenler	46
Tablo-17 Ürün-Pazar Matrisine göre Uluslararası Yatırımların Kuruluş Sebepleri.....	50
Tablo-18 Ansoff Matrisi	51
Tablo-19 Ürün-Pazar Analizi	52
Tablo-20 Turizm Hizmet Algısı	53
Tablo-21 Algı değerleri	53
Tablo-22 Karaman Yatırım Genel Matrisi	54
Tablo-23 Karaman TOPSİS Yönetimi Yatırım Tesisleri	55
Tablo-24 Turizm Tesislerine göre Karaman'da önerilen Yatırım Bölgeleri	60
Tablo-25 Yatırım Maliyeti Tablosu.....	63
Tablo-26 İşletme Giderleri Tablosu	63
Tablo-27 Yiyecek-İçecek Maliyet Tablosu.....	64
Tablo-28 Turizm İşletmeleri Sermayesi Tablosu	64
Tablo-29 Karaman İli Önerilen Turizm Yatırım Yerleri ve Yaklaşık Maliyetleri	66
Tablo-30 Bazı Ülke ve Bölgelerde Turizm Geliri Çoğaltan Etkisi	69
Tablo-31 Turizm Harcamalarının Dağılımı	70
Tablo-32 Türkiye, TR52, Karaman Yatırım Teşvik Belgeleri	74
Tablo-33 Yatırım Teşvik Uygulamalarında Bölge İlleri Tablosu.....	75
Tablo-34 Karaman İli Yatırım Teşvik Belgeleri	77
Tablo-35 Karaman İli Turizm Yatırım Teşvik Belgeleri	78
Tablo-36 Karaman-Konya İlleri Turizm Yatırım Teşvik Belgeleri Karşılaştırması (2000-2012)	78

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-1 Karaman Haritası.....	11
Şekil-2 Karaman İli Turizmi GZFT Analizi.....	35
Şekil-3 Karaman İli Yıllara Göre Gelen Turist Sayıları ve Geceleme	41
Şekil-4 Turizm Hizmetleri Algı Haritası.....	54
Şekil-5 Karaman İli Turizm Yatırım Haritası	68
Şekil-6 Turizm Yatırımlarında İzlenecek Yol	71
Şekil-7 Türkiye Gelişmişlik Düzeyi Haritası (2011)	74
Şekil-8 Yeni Teşvik Sistemi	76

KARAMANDA YATIRIM YAPMAK İÇİN 10 NEDEN

• Özellikle Selçuklu ve Karamanoğulları dönemi ve tarihi eserlerden dolayı Karaman'a gelen yerli ve yabancı turistlerin artması,

1

• Yeni teşvik sisteminde 3. Bölgede yer almakta olup, birçok teşvik avantajına sahip olması

2

• Karaman'da turizm sezonunun hiç kapanmıyor oluşu.

3

• Şehrin gittikçe kalabalıklaşması ve çehresinin değişmesi ile konaklama tesislerinin yetersiz kalışı, standartlarının düşük oluşu.

4

• Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi ve öğrenci şehri olması,

5

• Karaman Türk dilinin başkenti olup, bir tarih, kültür ve sanayi şehri aynı zamanda inanç ve Kültür turizmi açısından önemli bir destinasyon olması,

6

• Turizme kazandırılan başta İncesu, Manazan mağaraları ile alternatif turizm olanaklarına sahip olması

7

• İş ve toplantı organizasyonlarının yapılması, ucuzluğu, rahatlığı ve ulaşım imkanları, işgücü ve hammadde kolaylıkları

8

• Antalya, Mersin gibi deniz turizmi yoğun bölgelere olan yakınlığı, Nevşehir ve Konya gibi inanç ve kültür turizmi bölgelerine geçiş

9

• Türkiye'de deprem riski en düşük bölge olması

10

A) KARAMAN İLİ TURİZM YATIRIM REHBERİ ve HARİTASI

A1) AMAÇ

Karaman'ın turist çekebilmesi ve pazarlanabilmesi için çok yönlü çalışmalar gerekmektedir. Bunların başında turistik çekicilik ögesi olan 3 temel şart gereklidir: Turizm işletmeleri, ulaşılabilirlik, çekicilik. Karaman'ın birçok turistik çekicilik ögesi bulunmaktadır. Ancak turistik destinasyonlarda, ulaşım, konaklama, yeme-içme, müze, ören yeri, eğlence-dinlenme imkânlarının varlığı oldukça önemlidir.

Karaman turizminin pazarlanması düşüncesinde yatırımlar çok önemli bir başlangıç olacaktır. Turizm potansiyeli olan bölgede, kapasite geliştirmeye yönelik araştırma faaliyetleri yapmak, mevcut ve yeni yatırımcılara ışık tutması, bölgede gelirlerinin ve istihdamın artmasına katkı sağlamak önem taşımaktadır.

Projenin genel amacı; Bölgenin rekabetçilik düzeyinin artırılması ekseninde; Karaman ilindeki Turizm Yatırım Rehberi ve Haritası ile Karaman ilindeki Turizm sektörünün rekabetçilik düzeyinin artırılması katkı sağlamak, İlimizde turizm girişimciliği konusunda bilincinin geliştirilmesidir. Özel amaç; Karaman ilinde faaliyet gösteren girişimcilere ve turizm yatırımı yapmak isteyen yatırımcılara yönelik Karaman ili "Turizm Yatırım Rehberini ve Haritası" hazırlamaktır.

A2) GEREKÇE

Yatırımın tanımı halk arasında, iş ortamında, ekonomide, dar, geniş ve makro açıdan birçok açıdan tanımlanmıştır. Genel olarak yatırım, belirli malların elde edilmesinden ibarettir. Yatırım, gelecekte bir kazanç sağlamak amacı ile peşin bir maliyete katlanmaktır. Diğer bir deyişle; geleceğe ait bir kazanç ümidi ile peşin olarak katlanılan bir fedakârlık değişimi yapılmasıdır(Tatar, 1985:3). Turizmde yatırım, turizm işletmelerin amacı olan faaliyetlerin tahmin edici koşullar içinde yürütülmesi, geliştirilmesi, rekabet gücünün korunabilmesi için bir yıldan uzun süre kullanılabilecek sabit varlıkların temin edilmesi ve faaliyetlerin aksamadan sürdürülebilmesi için gerekli işletme sermayesi varlıklarının satın alınmasıdır.

Turizm yatırımları turistlerin konaklamaları, yeme içmeleri eğlenme ve dinlenmelerine yarayan tesis, arazi ve teçhizatların tümü olurken, özellikle üst yapı olarak bilinen; otel, motel, kamping, tatil köyü, oberj, pansiyon vb. konaklama işletmelerini ifade etmektedir(Özen ve Kuru, 1998:37).

Bu projenin temel gerekçesi; Karaman ilimizde bugüne kadar hazırlanmış herhangi bir Turizm yatırım rehberinin olmamasıdır. Bölgeye yatırım yapmak isteyen yatırımcılar maalesef yeterli bilgiye ulaşamamakta ve girişimci turizm alanında hangi fırsatları yakalayabileceğini bilmemektedir. Karaman ilinin turizm kapasitesinin belirlenerek, ihtiyaç olan alanlardaki yatırımları miktarlarının hesaplanması ayrıca bu yatırımın gerçekleşmesi için ihtiyaç duyulacak yaklaşık yatırım sermayelerinin belirlenecek olması bu projenin önemini ve ihtiyacı ortaya koymaktadır.

Proje sonunda elde edeceğimiz en önemli katma değer, Karaman ilindeki turizm sektörü için uygun yatırım alanlarının neler olduğunu ve potansiyel turizm yatırım alanlarının neler olabileceğini içeren bir “Karaman İli Turizm Yatırım Rehberi” ve haritası aynı zamanda bu alanda çalışan başta Mevlana Kalkınma Ajansı olmak üzere birçok paydaşımıza katkı sağlayacaktır. Bu rehberde yer alan veriler ile uygun ve potansiyel turizm yatırım alanları belirlenmiş olacak ve turizm girişimcisi için veri ve bilgi kaynağı aynı zamanda yatırımını hayata geçirmesi için bir rehber olacaktır. Projenin bir diğer katma değeri ise, oluşturulacak turizm yatırım haritası ile girişimciler özet bilgi şeklinde tüm ildeki uygun alanlar ve potansiyel turizm yatırımlarını görebileceklerdir.

Projede beklenen sonuçları sadece proje süresi olan 3 aylık dönemi değil asıl olarak proje sonrasındaki dönemi hedeflemektedir. Proje ile oluşturulacak turizm yatırım rehberi ve haritası başta kurumumuz olmak üzere MEVKA Karaman Yatırım Destek Ofisi ile koordineli hareket ederek ilimize büyük turizm yatırımları çekmek için çalışmalar yapılacak ve proje sonunda hazırlanan rehber kitapçık ve harita ilgili turizm yatırımcılarına gönderilecektir.

Ayrıca projede bir diğer beklenen sonucu olan Turizm Yatırım Rehberi ile böyle bir çalışma kurumumuza ve bölgemizdeki diğer kurumlara örnek olacak, benzer uygulamaları diğer kurumlar da yapacaklardır. Böylelikle sürdürülebilir kalkınma için doğru veri kaynağı kullanma ve analiz çalışmalarının önemi vurgulanmış olacaktır.

A3) YÖNTEM

Yatırım rehberine hazırlıkları, nicel (quantitative) ve nitel (qualitative) çalışmalar ışığında aşağıda maddeler halinde verilen yöntemler ile hazırlanmıştır:

A3.1) Ofis Çalışmaları

Yatırım rehberine uygun literatür taraması, turizm istatistikleri, rapor formatı, turizm veri altlığı gibi konularda çalışmalar yapılmıştır.

A3.2) İstatistiki Yöntemler ve Haritalandırma

Talep tahmin yöntemleri kullanılarak gelecek yıllarda Karaman turist sayısı tespit edilecektir. Belirlenen yatırım alanlarının Coğrafi Bilgi Sistemleri yazılımı olan ArcGIS ile haritalanmasını sağlayacaktır.

B) MEVCUT DURUM ANALİZİ

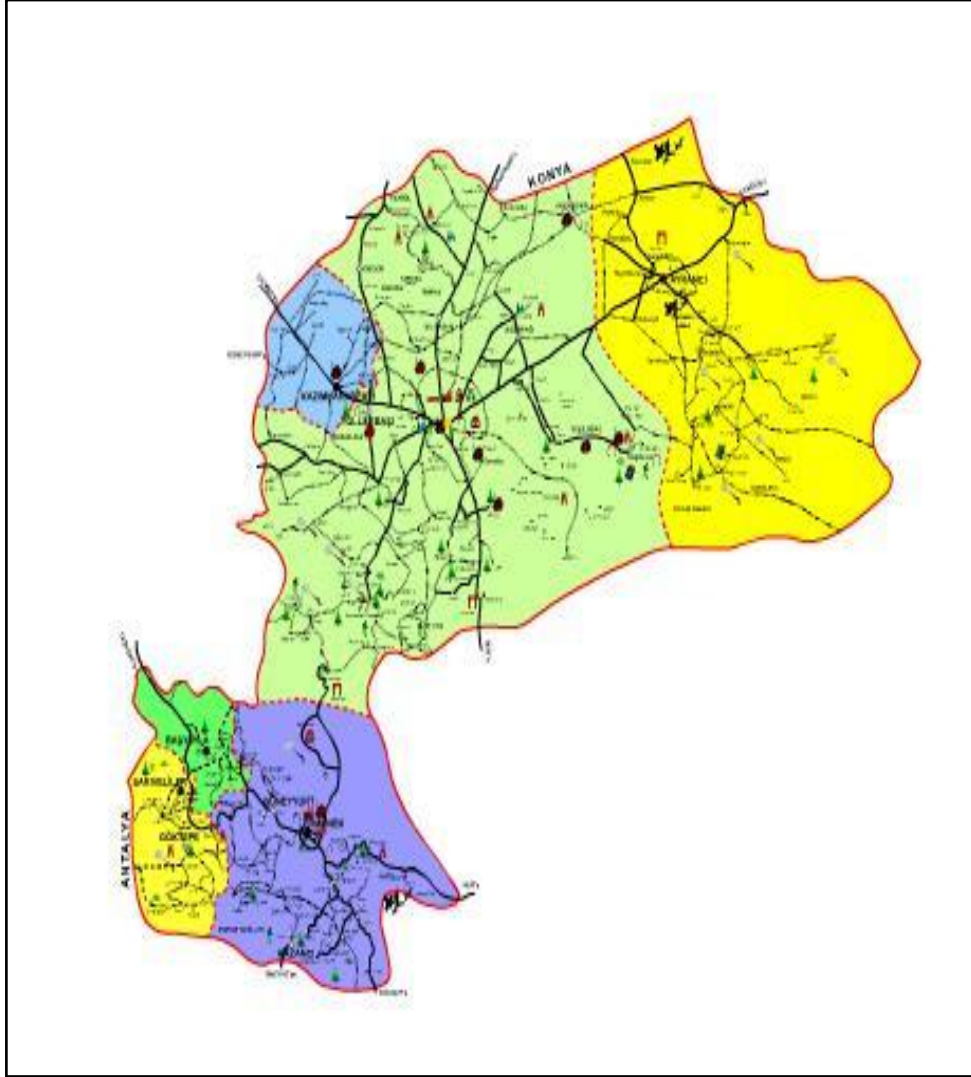
Köklü tarihi geçmiş olan, ilim ve kültür merkezliği yapmış, 15 Haziran 1989 tarihinde çıkarılan 3578 sayılı Kanun ile Türkiye'nin 70. ili olmuştur. Karaman, İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde, Konya-İçel-Antalya illeri arasında bulunan önemli bir ticaret, kültür ve sanat merkezidir. M.Ö.8000'lerden itibaren iskân edilen Karaman ve yöresi, yeraltı şehirleri, mağaraları, inanç merkezleri gibi turistik çekiciliklerinin yanı sıra yaylaları ve doğal güzellikleri, zengin el sanatları örnekleri ile de ziyaretçileri büyülemektedir. Eski adı Larende olan şehir şimdiki adını Karamanoğlu Beyliği'nden almıştır.

Karaman ili çok değerli, ünlü insanlar ve Türk büyükleri yetiştirmiştir(<http://wowturkey.com> , 2013).

B1) İlin Sınırları

Şehrin denizden yüksekliği 1033 m olup yüzölçümü 9393 km² dir. Karaman 36⁰ 28 ile 37⁰ 32 kuzey paralelleriyle 32⁰ 32 ile 34⁰ 07 doğu boylamlarında yer almaktadır. Şehrin kuzey bölümü düz olup güney kısmı dağlık ve tepeliktir. Kuzeybatısında Çumra, kuzeyinde Karapınar ve Ereğli, kuzeydoğusunda Halkapınar, doğusunda Mersin merkez ilçe, güneyinde Mersin'in Erdemli, Silifke, Mut, Gülnar, Bozyazı ve Anamur, güneybatısında Antalya'nın Gazipaşa ve Alanya, batısında Hadim, Taşkent ve Bozkır ilçeleri bulunmaktadır(Şahiner, 2012:34). Karaman ilinin 6 ilçesi bulunmaktadır. Bunlar; Merkez ilçe, Ayrancı, Başyayla, Ermenek, Kazımkarabekir ve Sarıveliler'dir.

Şekil-1 Karaman Haritası

Kaynak: www.uyduharita.org, 2013.

B2) İklim ve Bitki Örtüsü

Karaman’da tipik bir kara iklimi hüküm sürer. Kışları soğuk ve sert, yazları sıcak ve kurak geçer. Yüksek yaylalarda dağlık kesimlerde kara iklimi hüküm sürer. Göksu Çayının geçtiği düzlüklerde Akdeniz ikliminin özellikleri görülür. Sıcaklık kış aylarında -17°C’ye kadar düşer. Yaz aylarında ortalama sıcaklık 30°C’dir. Senelik yağış ortalaması 300-450 mm arasında değişir. İl toprakları, bozkır alanı içinde kaldığından bölgeye has bitki örtüsü step bitkileridir. Dağlık bölgelerde ağaç ve ağaççıklardan meydana gelen ormanlar vardır. Ormanlar meşe, ardıç, karaçam, kızılçam, dişbudak ve akasya ağaçları ile kaplıdır(<http://www.karamanozelidare.gov.tr>, 2013).

B3) Dağlar

Karaman topraklarının büyük kısmı geniş ovalarla kaplıdır. İlin güneyi dağlıktır. Toros Dağları batıdan doğuya uzanır. Denizden yüksekliği 1014 metredir. Kuzey batıdaki Karadağ'ın en yüksek yeri 2288 metredir. Karadağ volkanik sönmüş bir yanardağdır. Yunt dağı (2227 m), Oyukludağı (2427 m), Özyurt Dağı (2481 m) ve Kartaltepe (2226 m) önemli dağlarıdır(<http://www.karamanozelidare.gov.tr>, 2013).

B4) Ovalar

Karaman geniş ovalar üzerine kurulmuştur. Karaman Ovası 20 km genişliğinde 30 km uzunluğundadır. Ayrancı Ovası ise, Karaman ile Ereğli Ovaları arasındadır. Kocadere Vadisinin tabanıdır. Yüksek dağlardan doğan akar sular derin vadiler meydana getirerek bu ovaları sular. Ermenek ilçesi yüksek yaylalarla çevrilidir(<http://www.karamanozelidare.gov.tr>, 2013).

B5) Platolar

Güneyde ve görkemli Orta Torosların üzerinde, Ermenek, Başyayla ve Sarıveliler ilçeleri yer almaktadır. Bu bölgede yer alan Göksu Nehri'nin iki ana kolu, Orta Toroslarla birleşerek, dik ve derin uçurumlu Taşeli (Klikya) platosunu oluşturmaktadır. Balkusan, Altıntaş, Kamış ve Tekeçatı yaylaları vardır. Özellikle Balkusan yaylasında arıcılık yapılır. Balları meşhurdur. çalpa otundan elde edilen ballar Taşeli Yaylasının en iyi balıdır(<http://www.karamanozelidare.gov.tr>, 2013).

B6) Göller

Ayrancı ilçesinde bulunan Akgöl 2 m. derinliğindedir. Doğal bir kuş cenneti olan gölde 300'e yakın kuş türü vardır. Süleyman hacı köyünde bulunan Acıgöl 4 m. derinliğinde kapalı bir havzadır. Gödet, Ayrancı, Deliçay, İbrala, Ermenek Barajları ile Dokuzyol göleti, Sarıveliler göleti sulama amaçlı kullanılan barajlardır(Karaman Gezi Rehberi, 2012:17).

B7) Akarsular

Karaman ili sınırları içinde büyük akarsu yoktur. En büyük akarsuyu Göksu Çayıdır. Taşeli Yaylasından geçen Geyik Dağları suları ile beslenip Akdeniz'e dökülen bu ırmağın Hadim ve Ermenek kolları Karaman'dan geçerek, Mersin'in Mut ilçesinde birleşirler. Yüksek dağların arasından inerken derin vadiler meydana getirirler. İbrala Deresi, Toros Dağlarının kuzey

yamaçlarından doğar, Sudunağı, Beydilli, Akçaşehir yolundan akarak Akgöl bataklığına dökülür(<http://www.karamanozelidare.gov.tr>, 2013).

B8) Tabiat Alanları

Tablo-1 Tabiat Alanları

	Adı	BölgeMüdürlüğü	İli	Alanı m ²	Tarihi
89	Dedeardıç	8.Bölge Müdürlüğü(Konya)	Karaman	1.000	16.10.2002
88	Altıkardeşler	8.Bölge Müdürlüğü(Konya)	Karaman	1.000	16.10.2002

<http://web.ormansu.gov.tr>, 2013.

B9) Arkeolojik,Tarihi ve Turistik Değerler

B9.1) Karadağ

İlimiz Karadağ bölgesinde, Madenşehir Örenyeri, Değle Örenyeri, Mahallaç Kilisesi, Başdağ Havuzu ve Askeri Yapıları, Gözdağı Örenyeri ve Gözdağı Şarap İşlikleri, Karadağ'ın eteklerinde bulunan Süleymanhacı Köyü yakınlarındaki Orta Anadolu'da şu ana kadar bilinen en eski yerleşim yeri olan Pınarbaşı, Karadağ'ın 12 km doğusunda Süleymanhacı ve Adakale Köyleri arasındaki Kızıldağ'da, Kral Harttapus ait bir kabartma, hiyeroglif Kitabeler ile büyük bir kaya bloğu üzerine kazıma tekniğinde yapılmış Harttapus'un Rölyefi ve kale kalıntıları bulunmaktadır.

Çok yoğun sit potansiyeli gösteren Karadağ, eko turizm, tarih turizmi, kültür turizmi, yamaç paraşütü, yayla turizmi, yaban hayatı ve av turizmi potansiyellerini bir arada taşıyan bir destinasyon ve cazibe merkezi konumundadır.

İlimiz Karadağ Bölgesi Kültür ve Turizm Bakanlığı 2023 Türkiye Turizm Stratejisinde belirlenen 50 milyon turist 50 milyar dolar gelir hedeflerinin tutturulmasında önemli katkı sağlayabilecek bir kompleks ve cazibe merkezi olup, Karaman'ın turizm alanında da layık olduğu yere gelebilmesi, Karaman turizminin geliştirilmesi ve bölgenin, turizmin sosyo ekonomik faydasından daha çok yararlanabilmesi için, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, Kültür ve Turizm Koruma ve Geliştirme Bölgeleri ile Turizm Merkezlerinin Belirlenmesine ve İlanına ilişkin Yönetmelik hükümlerince; Karadağ'ın "*Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi*" olarak ilan edilebilmesi kapsamındaki çalışmalar tamamlanarak dosya Bakanlığımıza gönderilmiştir.

B9.2) Derbe:

Karaman Merkez İlçe Ekinözü Köyü sınırları içerisinde yer alan Derbe Kerti Höyük adıyla da bilinmektedir. Höyük üzerinde yapılan araştırmalarda bazı yapıların temel izleri ile Milattan Önce II. Bin, Hellenistik, Roma ve Bizans devirlerine ait çanak çömlek parçaları görülebilmektedir.

Derbe'nin İncil'de de adı geçmektedir. Aziz Pavlos tarafından üç kez ziyaret edilen bu yer, Hristiyanlık dünyası tarafından kutsal kabul edilen bir Piskoposluk merkezidir. İlimiz Merkeze bağlı Ekinözü Köyü'nde yer alan Derbe Höyüğü'nde Arkeolojik Kazı ve Sondaj Çalışmaları yapılması Bakanlığımız Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünce uygun görülerek, kazı çalışmalarına Selçuk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü tarafından Müze Müdürlüğümüz Başkanlığında 10.07.2013 tarihinde başlanmıştır.

B9.3) Binbirkilise:

Karaman'ın kuzeyinde yer alan ve volkanik bir dağ olan Karadağ kitlesinin üzerinde orta çağ Bizans sanatını yansıtan bir çok kalıntı vardır. Bu kalıntılar Madenşehir Öreni, Yukarı Ören ve Değle Öreni adıyla bilinen yerlerde yoğunluk gösterir. Yöre halk arasında Binbirkilise olarak bilinir. Binbir sözcüğü Türklerin eski gelenekleri ile ilgilidir. Burada 20. yüzyılın başlarında araştırma yapmış olan Ramsay ve Bell köylülerin yöreyi bu şekilde adlandırmalarından esinlenerek kitaplarının adını "The Thousand And One Churches" koymuşlardır.

B9.4) Madenşehir:

Karaman'a 37 km. uzaklıkta olan Madenşehir Öreni içerisinde günümüzde de Madenşehir adında bir köy yerleşmesi vardır. Bu durum sonucu birçok yapı yok olmuştur. Halen bir bölümü ayakta duran ve incelendiği zaman yapıldığı devrin sanatı, mimarisi hakkında fikir veren yapılar gezi güzergahına göre şöyledir: Köyün girişinde yer alan Binbirkilise yapılarının en büyüğü bir numaralı bazilikadır. Adından anlaşıldığı gibi bazilikal planda, kesme taştan inşa edilmiş olan yapının nartheksine (kiliselerde giriş bölümü) ortada yassı bir sütunun ayırdığı çift kemerli bir kapıdan geçilir. Nartheks üç bölümlüdür.

B9.5) Değle Öreni:

Madenşehirin 4 km. batısında Yassitepe (Üçkuyu) Köyü bu köyün de 3 km. batısında Değle Mahallesi yer almaktadır. Bu yolda gidilirken yoldan Bizans devrine ait bazı yapıların kalıntıları görülebilmektedir. Köy içerisine çıkan yolun solunda bulunan hafif meyilli tepenin güney yamaçlarında, doğu – batı yönünde teraslar ve sokaklar halinde düzenlenmiş alanda Bizans Devri konut mimarisi ile karşılaşmaktadır. Konutlar dini yapılara göre daha basit ve özensiz yapılmışlardır. 2-3 odalı olanları vardır.

B9.6) Mahalaç Kilisesi:

Karadağın en yüksek noktası olan (2283 m.) Mahalaç tepesinde kesme taştan latin haçı planlı bir kilise, kilisenin kuzeyinde serbest haç planlı bir mezar şapeli, kilisenin batısında manastır binası ve aralarında kalan avluda da sarnıçlar bulunmaktadır. Bu yapılar taş dehlizler ile bir birine

bağlanmıştır. Manastır binası tamamen yıkılmıştır. Mahalaç kilisesinin özelliği üç taraftan beşik tonozlarla desteklenen ortadaki kare mekanın üzerinin bir kule şeklinde yükselmesi ve üstünün kubbe ile örtülmesidir. 4-6. yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir.

B9.7) Kızıldağ ve Harttapus Anıtı:

Karaman'ın 55 km kuzeyinde, Süleymanhacı ve Adakale köyü arasındadır. Kızıldağ üzerinde M.Ö. 10.yy.'a tarihlenen hiyeroglif kitabeler ile Harttapus'un rölefi bulunmaktadır.

B9.8) Başdağ Kalesi ve Askeri Tesisleri:

Araştırmacılar tarafından Karadağ'ın değişik yerlerinde Binbirkilise Bölgesini koruyan kale kalıntıları tespit edilmiştir. Bunlardan en önemlisi Karadağ'ın Kılbasan yönündeki yükseltisi üzerindeki Başdağ Kalesi ve Askeri tesisleridir. Başdağ kuzey- güney yönünde iki tepe ve bunların arasındaki bir düzlükten ve krater çukurundan oluşmaktadır. Esas kale Kılbasan yönüne ve Mahalaç yönüne hakim olan kuzey tepesi üzerindedir. İri kesme taşlarla inşa edilmiş olan kalenin kuzeyde iki, doğuda bir burcu bulunmaktadır. Burçlar çokgen ve yuvarlak plandadır. Kalenin kuzey ve doğu duvarlarına bitişik koğuşlar, iç avluda da büyük bir sarnıç vardır.

B9.9) Canhasan Höyüğü:

Karaman şehir merkezinin 13 km. kuzeydoğusunda bulunmaktadır. Canhasan bölgesinde 3 ayrı höyük bulunmuştur. Canhasan I Höyüğü Kalkolitik Çağ, Canhasan II Höyüğü, Hellenistik, Roma ve Bizans dönemleri, Canhasan III Höyüğü ise Neolitik Çağ'da yerleşime sahne olmuştur.

B9.10) Manazan Mağaraları:

Manazan Mağaraları; Karaman İli Taşkale Kasabası sınırları içerisinde bulunan ve Yeşildere Vadisinin kuzeyindeki kireç taşı arazide yüksek bir kaya kütesine, tamamen insan eli ile oyulmuş beş katlı toplu meskenlerden oluşmaktadır. İlk iki katı, hücre şeklinde birçok odacıktan oluşmaktadır. Ortada bulunan yüksek kaya kütesi içerisine oyulan diğer katlar yörede sırayla Kumkale, At Meydanı ve Ölüler Meydanı olarak adlandırılmaktadır. Üst katlara dar koridor ve bacalarla çıkılmaktadır. Her katın ortasında büyük galeriler ve bu galerilere açılan hücre odacıklar bulunmaktadır. İlk iki katta birçok mezar odası ve iki şapel tespit edilmiştir. Ayrıca en üst kat olan ve Ölüler Meydanı olarak adlandırılan galeride birçok ceset parçaları tespit edilmiştir. Buradan elde edilen Bizans Dönemine tarihlendirilen bir kadın cesedi Karaman Müzesinde sergilenmektedir. Manazan Mağaralarının Kil oranı yüksek kireçtaşı içerisinde ısı ve nemin sabit tutması nedeniyle organik maddelerin bozulmasını geciktirmektedir. Mağaralar güvenlik nedenlerinin yanında bu ısı ve nemi sabit tutma özellikleri nedeniyle oyulmuş ve kullanılmış olmalıdır. Manazan Mağaralarının çevre düzenlenmesi ve ışıklandırma projesi Kültür ve Turizm

Bakanlığı ile Mevlana Kalkınma Ajansı destekleri yatırım programına alınarak Kültür ve Turizm Bakanlığından Manazan Mağaralarının çevre düzenlenmesi ve ışıklandırma projesi işi için ödenek aktarılmış olup, 2013 mali yılında proje yapımına başlanılacaktır.

B9.11) İncesu mağarası:

Karaman İli Merkez Taşkale Kasabasının 9 km güneyinde yer alan, İncesu Deresinin doğu yamaçlarında 1356 metre uzunluğunda doğal ve uzun bir mağaradır. Mağaranın içinde görsel açıdan zenginlik oluşturan çok sayıda sarkıt, dikit ve traverten havuzlar bulunmaktadır. Mağaranın girişi üzerinde bulunduğu tepenin eteklerinde küçük ve dik bir delik halindedir. Mağaranın yakın çevresinde yer alan diğer kaya sığınaklarının bulunduğu bölümlerde Roma devrine ait küçük bir yerleşmeye ait izlere rastlanmaktadır. Ülkemizin en uzun yer altı mağaralarından biri olan İncesu Mağarasının ışıklandırılması ve içerisinin yürüyüş yolu tamamlanmış ve mağaraya ulaşım yol yapımı işi için Kültür ve Turizm Bakanlığından ödenek aktarılarak 2013 mali yılı içerisinde tamamlanması planlanmıştır.

B9.12) Gödet Mağaraları:

İl merkezine 37 km. uzaklıktaki Güldere (Gödet) Köyü'nde, Manazan'da olduğu gibi apartman şeklinde mağaralar bulunmaktadır. Buradaki büyük mağaranın önü yıkıldığından ötürü katlar açık bir şekilde dışarıdan görülmektedir. Mağara 7-8 kat halindedir. Ancak burada Manazan'da olduğu gibi bir kilise bulunmamaktadır. Katlar arasındaki iniş ve çıkışlar bacalarda ve buraya açılan el ve ayak çukurlarından sağlanmaktadır.

B9.13) Maraspoli Mağarası:

Karaman Ermenek ilçesinin kuzeyindeki dağların kaya blokları altındaki suların kayaları oyması ile oluşmuş büyük bir mağaradır. Maraspoli Mağarası dünyanın en büyük yer altı mağaraları ve yer altı nehirlerinden birisini bünyesinde barındırmaktadır. Maraspoli Mağarası bölme ve katlardan meydana gelmiştir.

B9.14) Taş Ambarlar:

Karaman İli Taşkale Kasabası sınırları içerisinde bulunan Tahıl Ambarları, Taşkale içinde killi kireç taşından oluşan yüksek bir kaya kütlesine tamamen insan eli ile oyulmuş 250'nin üzerinde ambardan oluşmaktadır. Ambarlar tek veya iki odalı olarak oyulmuştur. Kaya yüzeyindeki nişlere tutunarak çıkılmakta, zincirli makara sistemi ile tahıl ürünleri taşınmaktadır. Tahıl ürünlerinin killi kireç taşının ısı ve nemi sabit tutma özelliği sonucu uzun süre bozulmadan saklanabildiği ambarlar bugünün modern buzdolaplarının işlevlerini görmektedir. Tahıl ambarlarının çevre düzenlenmesi ve turistlerin dinlenebilecekleri düzenleme çalışmalarına 2013 yılında başlanmıştır.

B9.15) Taş Mescit(Taşkale Cami):

Tahıl ambarları içerisinde kayaya oyularak yapılmıştır. "Taş basamaklı merdivenle çıkılan mescidin taşa oyulmuş mihrabı ve dışarıya açılan üç penceresi bulunmaktadır. İlk Hristiyanlık döneminde tahıl ambarlarında insanların yaşadığı düşünülürse burası da onların ibadet edebileceği kilise olarak yapılmıştır. Bugün hala mescit olarak kullanılmaktadır.

B9.16) Dereköy Fisandon Kilisesi (Camisi):

Karaman'ın 7 km güneyinde Dereköy (Fisandon) köyü içerisinde bir kaya kitlesinin üzerinde yapılmıştır. Yapım tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 9. - 10. yüzyıllar içinde yapılmış olduğu sanılmaktadır. Kilise İstanbul Bizans Mimarisinin Yunan haçı biçimindeki klasik planına sahip olmakla birlikte, üst yapısının İstanbul Mimarisinden tamamen değişik bir uygulama ile yapıldığı görülür. Haçın kolları üzeri beşik, aralarda kalan köşe hücreleri ise çapraz tonozlarla örtülmüştür. Yalnız kesme taş kullanılmakla beraber ortasında bir kubbe bulunan yapının dış yüzeyleri bazıları kör , bazılarının içlerinde pencereler açılmış dizi halindeki kemerlerle hareketlendirilmiştir. Beşik tonozlu nartheksi yok olmuştur.

B9.17) İbrala (Yeşildere) Kilisesi (Camisi):

Eski adı İbrala olan Yeşildere Kasabası Karaman'ın 37 km. doğusundadır. Kasabanın ortasında yer alan kilise 1649'da Hacı Ali Ağa tarafından camiye çevrilmiş, duvarları yükseltilerek üstü çatı ile kapatılmıştır. Yapının asıl örtüsü bu çatının altında kalmıştır. Üç sahnalı yapının dış cephesi çok sadedir. Özensiz kesme taşlarla yapılmıştır. Apsisin ortasındaki ve sağ duvardaki ikiz pencereler içeriği aydınlatır. Dışarıdan görünmeyen kubbe dört büyük payeye oturur. Yan sahnalar uzunlamasına tonoz ile örtülüdür. Kilise dikdörtgen planlı, masif bir kitle halindedir.

B9.18) Çeşmeli Kilise:

Karaman İl Merkezinde yer alan Çeşmeli Kilise, uzunlamasına üç sahnalı kesme taşla inşa edilmiş bir yapıdır. Yapının 17 – 18. yüzyıllar arasına yapıldığı tahmin edilmektedir. Bir dönem duvarlardaki freskolar kapatılmış olsa da 2007 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restore edilerek tekrar gün yüzüne çıkarılmıştır. Günümüzde Çeşmeli Kilisede; Kamu kurum ve kuruluşları tarafından düzenlenen sosyal kültürel etkinlikler yapılmaktadır. İlimiz Merkezinde Tapucak Mahallesinde bulunan, Bakanlığımıza tahsisli Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescil edilen, Çeşmeli Kilisenin üst (çatı) örtüsünün mevsimsel yağışların yoğunluğundan dolayı su alması ve mevcut kilise yapısının kuzey duvarlarında aşırı rutubet oluşturması nedeniyle; "Çeşmeli Kilise Onarımı, Teşhir Tanzim ve Çevre Düzenleme İş'i" kapsamında onarım ve restorasyon çalışmaları 2012 yılında gerçekleştirilmiştir.

B9.19) Mader-i Mevlâna (Aktekke) Camii:

Karaman'ın merkezi yerinde, İmaret Mahallesinde, Şifa Hamamı olarak bilinen tarihi Süleyman Bey Hamamının batısında yer almaktadır. Camii çevresinde hamamı, derviş hücreleri, güney ve batısında haziresi (mezarlığı) ve içerisindeki türbe ve mezarları ile bir külliye halindedir. Halk arasında Aktekke olarak bilinen camiye, içerisinde Mevlânâ'nın annesi Mümine Hatun'un türbesinin bulunması nedeniyle Mader-i Mevlâna Camii' de denilmektedir. Camii bugünkü haliyle kapı üzerindeki kitabeden anlaşıldığına göre H.772, M.1370 yılında Karamanoğlu Alaeddin Bey'in emri ile yapılmıştır.

B9.20) Yunus Emre Cami:

Caminin bulunduğu mahallenin adı çok eski kaynakla Sinle Mahallesi, daha sonraki kaynaklarda ise Kirişçi Mahallesi, tekkenin adı da Kirişçi Baba Zaviyesi olarak geçmektedir. Cami önünde beş kubbeli bir soncemaat revakı olan, batısındaki türbe mekanıyla bütünleşmiş, minareli bir yapıdır. Kare planlıdır. Kare plan duvarlarla bütünleşmiş küçük ayaklar üzerindeki kemerlerle sekizgene dönüştürülmüştür. Caminin köşelerindeki tonoz bingiler üstte baklava dilimleri oluşturacak biçimde düzenlenmiştir. Sekizgenden sağır kubbeye geçiş küçük küresel üçgenlerle gerçekleştirilmiştir. Güney ve kuzeye ikişer, doğuya bir pencere açılmaktadır.

B9.21) İmaret Cami:

Karaman Merkez, İmaret Mahallesindedir. Kesme taştan, merkezi kubbeli, kapalı avlulu, iki katlı bir yapıdır. Kitabesinde Karamanoğlu II. İbrahim Bey tarafından 1433 yılında bir külliye şeklinde yaptırıldığı yazılıdır. Cepheden sağ tarafında iki renkli, kesme taştan, şerefe altı stelaktitli, gövdesi firuze ve turkuaz renkte çiniler ile geometrik biçimli palmet frizi ve halat motifleri ile dekore edilmiş yüksek minaresi, batısında İbrahim Bey ve iki oğlunun sandukalarının bulunduğu türbe, kuzeyinde de zengin dekorlu çeşmesi yer alır. Çinili mihrabı İstanbul Çinili Köşkte, geometrik bitkisel motiflerle süslü, ortasında aslan ve insan figürü bulunan iki kanatlı ahşap kapısı İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesindedir.

B9.22) Dikbasan Cami:

Karaman Merkez Mansurdede Mahallesindedir. Cami enine plan gösteren, kûfe tipinde bir yapıdır. Karamanoğulları Devrinde 1493 yılında yaptırılmıştır. Düz tavan doğrudan 12 yığma sütun üzerine oturur. Kemerleri taşıyan sütunların yan taraflarına konsol ve stelaktitler işlenmiştir. Minberi ahşap malzeme ile birbirine geçmeli olarak geometrik tezyinlidir. Şerefesinin altı mukarnas süslü tuğla minaresi sonradan yapılmıştır.

B9.23) Araboğlu Cami:

Karaman Merkez, Tapucak Mahallesindedir. Cami, Karamanoğulları Devrinde, 1374-1420 yılları arasında inşa edilmiştir. Kare sütunlar üzerine oturan düz çatı sonradan kiremitle kaplanmıştır. Enine kûfe planlı, kısa minarelidir. Batıda bulunan giriş kapısı kemeri üstünde yer alan bitkisel süslemeler kemer altında da devam eder. Kapının iki yanında helvacı küreği işlenmiştir. Yağmur sularını akıtmak için yapılan çörtlenleri ejder başı şeklindedir.

B9.24) Hacı Beyler Cami:

Karaman Merkez, Külhan Mahallesindedir. Cami Seyfeddin Hacıbeyler tarafından 1356 yılında yaptırılmıştır. Kûfe tipinde, enine üç sahınlı, yığma sütunlar üzerine oturan düz çatısı sonradan kiremitle kaplanmıştır. Basık kemerli portalinde kitabesinin çevresi halat motifi ile dekore edilmiş, bunun altı grift bitkisel ağ süsü ile doldurulmuştur.

B9.25) Karabaş Veli Külliyesi:

Karaman Merkez, Siyaser Mahallesindedir. Kesme taş malzeme ile cami, tekke, imaret ve türbeden oluşan iki bölümlü halde yapılmıştır. Karamanoğulları Devrine aittir.

B9.26) Akçaşehir Cami:

Karaman, Akçaşehir Kasabasındadır. Cami Karamanoğulları Devrinde, kesme taştan yapılmıştır. Kible duvarına paralel olarak uzanan sahinlar kûfe plan gösterir. Alçı mihrabı zengin stelaktit süslüdür. Tavanın mihrap önüne rastlayan bölümünde renkli ve tezhipli bir göbek yapılmıştır. Ahşap tavanın değişik bölümleri orijinal kalem işi desenlerle dekore edilmiştir. Son cemaat yeri 6 yığma sütun üzerine oturmaktadır.

B9.27) Yollarbaşı Ulu Cami:

Karaman, Yollarbaşı Kasabasındadır. Cami, Karamanoğulları Beyliği Devrinde yapılmıştır. Kesme taştan, enine planlı, kûfe tipinde bir yapıdır. Yapıdan çıkkın olarak yapılmış son cemaat yerinde başlıkları stelaktitli, taş kaideli, üçü önde, ikisi arkada olmak üzere 5 ahşap sütun bulunmaktadır. Giriş kapısı cevizden olup sedef kakmalıdır. Stelaktitli alçı mihrabın üzerinde iki mavi göbek çinisi ile 7, 8 parça halinde Karamanoğulları çinileri bulunmaktadır.

B9.28) Kazımkarabekir Büyük Cami:

Kazımkarabekir İlçe Merkezindedir. Enine planlı, Kazımkarabekir İlçesine özgü taşla yapılmış, Karamanoğullarının en güzel eserlerinden birisidir. Üst örtüyü tutan silindir ve kare formlu sütunlar kible duvarına üç paralel sahin halinde uzanır. Son cemaat yeri ahşap örtülü ve 7 taş kaideli ahşap sütunludur. Minberin korkulukları ajur tekniğinde işlenmiş, bunların yanlarına

nesih yazılar yazılmıştır. Mihrabı kesme, sıraltı, mozaik tekniğinde, geometrik bezemeli çinilerle kaplanmış, etrafına da 6 köşeli çiniler yerleştirilmiştir.

B9.29) Ermenek Ulu Cami:

Ermenek İlçesi, Gülpazar Mahallesindedir. Kesme taşla inşa edilen cami 1302 tarihinde Karamanoğlu Mahmut Bey tarafından yaptırılmıştır. 1543 yılında İshak Bey Zade Hacı Seydi Ali tarafından bazı eklemeler yapılmıştır. Çınar ağacından yapılmış olan kapısının üzerinde güzel hat sanatı örneği vardır. Kabartmalarla süslü alçı mihrabına değişik şekilli, mavi renkli çiniler serpiştirilmiştir.

B9.30) Nuh Paşa Cami:

Karaman Merkez, Tapucak Mahallesindedir. Osmanlı Devrinde, 1596 yılında Nuh Paşa tarafından yaptırılmıştır. Kesme taştan, merkezi büyük kubbeli bir yapıdır. Kubbeye geçiş dıştan sekizgen tambur, içten Selçuklu üçgenleri ile sağlanmıştır. Son cemaat yeri iki sütun üzerine oturan üç küçük kubbelidir.

B9.31) Yeni Minare Cami:

Karaman Merkez, Ahi Osman Mahallesindedir. Kesme taştan merkezi büyük kubbelidir. Sütunlar üzerinde bulunan üç küçük kubbeli son cemaat yeri yıkılmıştır. Merkezi kubbeye geçiş dıştan sekizgen tambur, içten Selçuklu üçgenleri ile sağlanmıştır. Osmanlı Devrinde 1522 yılında Cambazzade Kadı Abrurrahman Efendi tarafından yaptırılmıştır.

B9.32) Sadettin Ali Bey Mescidi:

Karaman Merkez, Turgut Özal Caddesi üzerinde bulunan mescit tamamen kesme taştan yapılmış Selçuklu Devri eseridir. 1247 yılında Ebu Bekir oğlu Sadettin Ali Bey tarafından yaptırılmıştır. Yapı türbe ve mescit kısımları olarak iki bölümlüdür. Girişin karşısında stelaktitli taş mihrabın yanlarında spiral sütunçeler bulunmaktadır.

B9.33) Karaman Kalesi:

Karaman İl Merkezinde yer alan, Karaman Kalesi'nin yapımı 11. yy'ın sonlarında 12. yy başlarında inşa edildiği düşünülmektedir. Karaman Kalesi, iç içe üç surdan oluşmaktadır. Bunlar dış, orta ve iç kale adlarını almaktadır. Bunlardan biri höyük üzerinde yer alan iç kale sağlam olarak günümüze ulaşabilmiştir. Höyüğün etrafını dolaşan orta kale surlarının bir bölümü ayakta kalabilmiştir. Selçuklular devrinde yenilenme görmüş, sonraki dönemlerde ise kent Karamanoğulları'nın egemenliğine girdiğinde kentin surları tekrar yenilenmiştir. Osmanlılar 1465 yılında iç kaleyi tekrardan onarmışlardır. Bu onarımlarda daha önce yıkılmış olan yapıların kitabeleri ve mimari parçaları kalenin beden duvarlarında kullanılmıştır. İç kale Bronz, Roma ve

Bizans çağlarına ait izler taşıyan bir höyük üzerinde yer alır. İç kale dördü yuvarlak beşi dört köşe olmak üzere dokuz kuleden oluşmaktadır. İlimiz Merkez İlçesi Hisar Mahallesi'nde bulunan Kentsel Arkeolojik Sit Alanında yer alan Karaman Kalesinin Temizlik ve Bilimsel Kazı Çalışmalarına 08.07.2013 tarihinde başlanılmış olup, Karaman Kalesi restorasyonu için Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ödenek gönderilmiştir.

B9.34) Başdağ Kalesi:

Karadağ'ın Kılbasan Kasabası yönündeki yükseltisi olan Baş Dağ üzerinde kale, askeri yapılar ve bir havuz bulunmaktadır. Baş Dağın kuzey tepesi üzerinde yer alan kalenin burçları yuvarlak ve sekizgen planlıdır. Kale içerisinde askerlerin konaklama yerleri olduğu sanılan bazı yapıların izleri bulunmaktadır. Ayrıca Baş Dağın iki zirvesi arasındaki düzlükte bazı askeri yapıların kalıntıları bulunmaktadır. Baş Dağ yapıları Roma Devrinde ve Bizans Devrinde kullanılmıştır.

B9.35) Ermenek Kalesi:

Ermenek İlçesi'nin kuzeyinde bulunan, çok dik ve yüksek kaya sığınağının güneyinin kesme taş ve harçla yapılan mazgallı duvarlarla korunaklı hale getirilmesi ile inşa edilmiştir. Kaleye birisi doğudan kayalar kazılarak yapılmış, çok dar, diğeri de dik kayalığın alt bölümünden, yine kayaya oyularak yapılmış 72 basamaklı merdivenle çıkılan iki giriş bulunmaktadır. Karaman Oğulları tarihinde önemli bir yeri olan kale, Gedik Ahmet Paşa tarafından alınarak Osmanlı topraklarına katılmıştır.

B9.36) Mennan Kalesi:

Kale, Ermenek İlçesi, Görmeli Köyü sınırları içerisinde, Açıkkır Dağının doğusunda, kuzeyi, güneyi ve doğusu çok dik ulaşımı çok zor olan tepe üzerinde inşa edilmiş, Karaman Oğullarının önemli kalelerinden birisidir. Tepenin batısında kesme taştan, dikdörtgen planlı, beşik tonoz örtülü, güneybatı ve kuzeybatı köşelerinde iki kulesi olan bir yapı halen ayakta.

B9.37) Hatuniye Medresesi:

Karaman İl Merkezinde yer alan Hatuniye Medresesi, Osmanlı Sultanı Murat Hüdavendigar'ın kızı, Karamanoğlu Alaaddin Bey'in karısı Nefise Sultan tarafından, 1382 yılında yaptırılmıştır. Medrese açık avlulu, tek eyvanlıdır. Medresenin avlusu revaklarla çevrili olup doğu ve batı cephelerinde öğrenci hücreleri yer alır. Medresede yapı malzemesi olarak kesme taş kullanılmıştır. Yapıda süsleme taşkapı, eyvan kemeri, köşe odaların girişlerinde yoğunluk gösterir. Süslemelerde geometrik motifler yanında, bitki motifleri, rumi ve palmetler, yazı, kuşakları ana şemayı oluşturur. Hatuniye Medresesi, Karaman Belediyesi tarafından 2013 yılında restore edilerek Özel Müzeye dönüştürülmesi planlanmaktadır.

B9.38) Tol Medrese:

Ermenek İlçesi, Çınarlı Mahallesindedir. Karaman Oğulları Devrinde yaptırılan ilk büyük medresedir. Karamanoğlu Hükümdarlarından Bedrettin Mahmut Bey'in oğlu Emir Musa Bey tarafından 1339 yılında yaptırılmıştır.

B9.39) Yunus Emre Türbesi:

Karaman Merkez, Kirişçi Mahallesinde, Yunus Emre Camisinin batı bitişiğindedir. Tamamı kesme taştan yapılmış olup üzeri beşik tonoz örtülüdür. Batıya bakan yekpare taş kemerli kapısı basıktır. İçerisinde; Yunus Emre, Taptuk Emre, Yunus Emre'nin oğlu İsmail ve kızına ait 4 sanduka bulunmaktadır.

B9.40) Cambazkadı Türbesi:

Karaman Merkez, Fenari Mahallesindedir. Türbe kesme taştan, kare planlı, sekizgen kasnak üzerine yuvarlak kubbelidir. İçerisinde nesih yazılı mermer bir sanduka bulunmaktadır. Türbe Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in kadı askeri Cambaz Kadı için yapılmıştır.

B9.41) Demirgömlük Türbesi:

Karaman Merkez, Abbas Mahallesindedir. Tamamen kesme taştan, sekizgen planlı ve kubbeli olarak yapılmıştır. Giriş kapısı basık kemerli, pencereleri sivri kemerlidir. Karamanoğullarının son emirlerinden Emüddin Bey için yaptırıldığı sanılmaktadır.

B9.42) Kaya Halil Türbesi:

Karaman Merkez, Abbas Mahallesindedir. Türbe, kesme taştan, kare planlı, piramidal kubbeli olarak inşa edilmiştir. Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in baş kadısı olan Kaya Halil adına 1409 da yaptırılan manzumenin içerisindedir. Türbede Kaya Halil ve eşinin mezarları bulunmaktadır.

B9.43) İbrahim Bey Türbesi:

Karaman İli, İmaret Mahallesinde, İmaretin Camii'nin sağ duvarına bitişik olarak yapılmıştır. Kesme taştan, dört köşe kaide üzerine sekizgen tamburla yükselen, üzeri piramidal kubbe ile örtülü bir türbedir. Zengin stelaktitli portalinde giriş beyaz mermerden basık kemerli olarak yapılmıştır. İki yanında iki sütunçe ile dekore edilmiş, bitkisel ağ motifleri kullanılmıştır. İçinde ortada Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in, sağında oğlu Kasım Bey'in, solunda da Alaeddin Bey'in alçıdan sandukaları bulunmaktadır.

B9.44) Kızlar Türbesi:

Karaman Merkez, Şehir Mezarlığındadır. Kesme taştan, sekizgen planlı, yuvarlak kubbeli olarak inşa edilmiştir. Dış yüzey beyaz ve kırmızımtırak taşların birbirine zıvanalanması ile dekore edilmiştir. Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in oğlu İshak Bey'in kızı için yaptırıldığı sanılmaktadır.

B9.45) Alaeddin Bey Türbesi:

Karaman Merkez, Hisar Mahallesindedir. Tamamen kesme taştan, çokgen planlı, içten kubbe, dıştan dilimli külahla örtülü olarak yapılmıştır. Kubbesinin hemen altında dış duvarı bir ayet frizi dolanır. Stelaktitli portali, yanları burma sütunçeli, basık geçme kemerli, girişin üzerinde grift bitkisel ağ ve nesih yazı ile dekore edilmiştir. Türbe 1388 yılında ölen Karamanoğlu Alaeddin Bey için yaptırılmıştır.

B9.46) Karabaş Veli Türbesi:

Karaman Merkez, Siyaser Mahallesinde, Karabaş Veli Külliyesi arkasındadır. Kesme taştan, sekizgen planlı olarak yapılmıştır. Günümüzde üst örtüsü bulunmamaktadır.

B9.47) Karaman Bey Türbesi:

Ermenek İlçesine 18 km. uzaklıktaki Balgusan Köyündedir. Türbe, cami, imaret ve medreseden oluşan külliye'nin günümüze ulaşan tek yapısıdır. Kesme taştan inşa edilen türbede mezarların bulunduğu bölüm kubbeli, önünde yer alan namazgah bölümü beşik tonoz örtülüdür. Türbe içerisinde Karaman Bey ve yakınlarına ait mezarlar bulunmaktadır.

B9.48) Atlas Han:

Ayrancı İlçesi, Höyükburun köyünün 4.km batısında, Karaman Ayrancı demiryolu ve karayolu arasında düz ovada tarihi ipekyolu üzerindedir. Han Selçuklu devrine ait olup, başka ören yerlerinden getirilen devşirme ve kesme taşlar ile inşa edilmiştir.

B9.49) Gökçeseki Örenyeri ve Kaya Mezarlıklar:

M.Ö. 7.yy'da Friglerin, 6.yy.'da Lidyalıların işgaline uğrayan şehir 6.yy. sonlarında pers egemenliği altına girmiştir. Klasik devirlerde Lykaonia bölgesi sınırları içerisinde yer alan Karaman'ın adının Laranda olduğu bilinmektedir. Roma ve Bizans dönemi kalıntıları vardır. Örenyerinde kaya mezarları vardır. Mezarların çoğunda kitabeler vardır.

B9.50) Tartanlar Evi:

Tapucak Mahallesinde aynı adla anılan sokak üzerinde yer alır. 19.yüzyıl ortalarında Sami Tartan'ın dedesi Hacı Ahmed Efendi tarafından yaptırılmıştır. İki katlı, orta sofalı plânda, düz toprak damlı olan evin avlusunda mutfak, tandır, ahır, helâ gibi servis hacimleri bulunuyordu. Eve

doğu taraftaki çift kanatlı kapı ile girilir. Bu kapının söveleri devşirme malzemedir. Bu ev, Resimli Türk evleri arasında en önemli örneklerden birisidir

B9.51) Zeyve Pazarı:

Ermenek'e 26 km mesafede İkizçınar köyü ile Yaylapazarı köylerini ayıran dere üzerinde bulunmaktadır. Günümüzde çevresi mesire alanına dönüştürülmüştür. 600 yıllık tarihe sahiptir. Doğal güzelliği olan bir alandır(Sezgin ve Karaman, 2008:8-14, <http://gokaraman.gov.tr/>, 2012, Karaman Gezi Rehberi, 2012, Karaman Kültür Envanteri, 2007, Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2012).

Bunların dışında Gezende barajı, Ilısu şelalesi, Bıçakçı köprüsü, Aktepe kale kalıntıları, Kutbul Aktap türbesi, Köristan örenyeri, Sadrettin Ali Bey Mescidi, İsmail Hacı Zaviyesi, Süleyman Paşa Hamamı, Lal hamamı, Yeni Hamam, Seki Çeşme Hamamı, Görmeli(Ala) Köprüsü, Ak Köprü, Ayrancı Köprüsü'nde kültürel ve turistik değerler arasında sayılabilir.

B10) Karaman Öğrenci Sayısı

Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi; 4 Fakülte, 2 Yüksekokul, 4 meslek Yüksekokulu, 2 Enstitü ve 4 adet araştırma merkezi bulunmaktadır. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi öğrenci sayıları tabloda verilmiştir. KMÜ öğrencilerin % 55'i (4.803 öğrenci) Fakültelerde, kalanları ise %45'i meslek yüksek okulları ve enstitülerde ve okumaktadır. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi'nde 365 akademik personel bulunmakta olup; Araştırma görevlileri akademik personellerin yarısından fazlasına denk gelmektedir.

Tablo-2 Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Öğrenci Sayıları 2012-2013

Fakülte/Y.Okul/M.Y.O.	Öğrenci Sayıları	% Dağılım
Fakülteler	4.803	55
Yüksekokullar	609	6,97
Meslek Yüksekokulları	3.133	35,88
Enstitüler	187	2,14
TOPLAM	8.732	100

Kaynak: Karaman Ticaret ve Sanayi Odası, **Karaman'ın Sosyo-Ekonomik Yapısı**, 2012-2013, S.8.

B11) Karaman İstihdam Durumu

İstihdam ve işsizlik, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre hesaplanmaya başlanmıştır. Bu nedenle hane halkı iş gücü anketlerinde yaş grubu, cinsiyet, kent-kır dağılımlarının dikkate alınacağı nihai revize çalışmaları, bu sistem ile

hesaplanacak yeni projeksiyonların hazır olmasını takiben ileri bir tarihte yapılacağı, TÜİK tarafından belirlendiğinden 2009-2010 yılı istihdam göstergeleri derlenmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu Hane Halkı iş gücü Anketi sonuçlarına göre Türkiye genelinde işsizlik oranı 2010 yılında % 11,9 olarak gerçekleşmiştir. Tarım dışı işsizlik oranının da ise 2010 yılında % 14,8 artış gerçekleşmiş olup, 2009 yılına oranla ülke genelinde işsizlik oranı % 15 seviyesinde gerilediği görülmektedir. Konya-Karaman illerinde 2009 yılında % 10,1 olan işsizlik 2010 yılında %8,4 e gerilemiştir. İstihdamın İktisadi faaliyet kolları incelendiğinde, Konya-Karaman bölgesinde % 25,1 tarım, % 24,6 sanayi, % 40,3 Hizmet sektörlerinde grupların dağıldığı görülmektedir. Çalışanların en fazla hizmet sektöründe yoğunlaştığı en az ise sanayi sektöründe toplandığı görülmektedir. Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden elde edilen verilere göre turizmde istihdam edilen kişi sayısı yaklaşık 750-1000 kişidir.

Tablo-3 İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı 2010

	Bin Kişi, 15+Yaş				%		
	Toplam	Tarım	Sanayi(*)	Hizmetler	Tarım	Sanayi(*)	Hizmetler
Konya,Karaman	751	264	185	303	25,1	24,6	40,3
Türkiye	22.594	5.683	5.927	10.985	25,2	26,2	48,6

(*) İnşaat Sektörü sanayi sektöründe sayılmıştır.

Kaynak: Karaman Ticaret ve Sanayi Odası, **Karaman'ın Sosyo-Ekonomik Yapısı**, 2012-2013, s.15.

B12) Kültürel Değerler

Tablo-4 Karaman Kültür Varlıkları

Arkeolojik Sit Alanları Sayısı	Kentsel Sit Alanları Sayısı	Dini ve Kültürel Varlıklar	Askeri Yapılar	Sivil Mimari Örnekleri	Anıt Ağaçlar	Toplam Kültür Varlıkları Sayısı
79	4	230	3	102	8	426

<http://www.karamankulturturizm.gov.tr>, 2013.

Karaman'da dinsel, kültürel, idari, sivil yapılar, doğal anıtlar arkeolojik, kentsel ve doğal sitler olmak üzere toplam 343 değer bulunmaktadır. Bunların dışında kültürel anlamda önemli festival ve kutlamalar şunlardır:

Türk Dili Bayramı ve Yunus Emre'yi Anma Törenleri: Karamanoğulları Beylerinden Karamanoğlu Mehmet Bey 13 Mayıs 1277 yılında Türkçenin yeniden devlet dili olarak kullanılması için ferman çıkarmıştır. Ünlü mutasavvıf ve Türk düşünürü Yunus Emre'nin ailesi ve kendisinin yaşadığı ve

vefat ettiği, halen mezarının da Karaman'da bulunması sebebiyle, İl merkezinde 13-14 Mayıs tarihlerinde anma törenleri yapılır.

Kazım Karabekir Paşa'yı Anma Törenleri: İstiklal savaşımızın unutulmaz kahramanlarından, Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün silah arkadaşı Kazım Karabekir Paşa adına memleketi Karaman'ın Kazımkarabekir İlçesinde vefat yıldönümünde anma töreni yapılır. Kazımkarabekir İlçesinde 26 Ocak tarihlerinde anma törenleri yapılmıştır.

Yeşildere Yunus Emre Kültür Şenliği: Yunus Emre'nin dedesi İsmail Hacı'nın türbesi Yeşildere kasabasıdır. 29 Eylül'de Yunus Emre kültür şenliği düzenlenmiştir.

Ermenek Sılaya Hasret Şenlikleri: Ermenek İlçesinde 25- 28 Eylül tarihlerinde düzenlenmiştir.

Elma Festivali: Merkez İlçe 26 Eylül tarihinde düzenlenir.

Hidrellez Şenlikleri: Ayrancı İlçesi 6 Mayıs tarihinde düzenlenir.

Kiraz Festivali: Başyayla İlçesi. 25 Haziran.

Bal Bayramı: Sarıveliler İlçesi. 29 Ağustos(<http://wowturkey.com>, 2013).

B13) El Sanatları

Karaman geleneksel el sanatları bakımından zengin çeşit ve potansiyele sahiptir. Bunların başlıcaları; halıcılık, kilimcilik, keçecilik, çul dokumacılığı, yastıkcılık, yorgancılık, iğne oyası, el ve makina nakısı, trikotaj, makrume, kumaş boyamacılığı, bakır işlemeciliği, ağaç oymacılığı, doğramacılık ve mobilyacılıktır. Karaman'ın Taşkale halısı, Ayrancı'nın Koraş halısı, Yollarbaşı'nın halı yastıkları ünlüdür. Karaman halılarında en belirgin motif laledir(<http://www.larende.com>, 2013).

B14) Karaman Mutfağı

Konya'ya tarihi ve kültürel yakınlığı ve uzun yıllar ilçesi olması sebebiyle Karaman mutfağı zengin Konya mutfağı ile aynıdır. Konya'da olduğu gibi Karaman'da da çok sayıda etliekmek, fırın kebabı, yaprak döneri salonları mevcuttur. Karaman'ın zengin tarihi ve kültürü yanında, mutfağında farklı lezzetleri de barındırmaktadır. Bu yemekler; Calla, Guymak, Eğey Dolması, Zerde, Mıkla, Arabaşı Çorbası, Sulu Pilav, Yoğurtlu Erişte, Ermenek Pekmez Helvası, Müdür Helvası, Batırık, İlisıra Dolması, Bulamaç, Zeyve Kebabı, Dolaman Yemeği, Tömeken Yemeği.

B15) Turistik Arz

Tablo-5 Karaman İli Turizm İşletmeleri

İşletme Türü	Adet
Turizm İşletme Belgeli Yatak Sayısı	507
Yatırım Belgeli Yatak Sayısı	120
Turizm İşletme Belgeli Otel Sayısı	5
Belediye Belgeli Konaklama Tesisi Sayısı	5
Belediye Belgeli Yatak Sayısı	235
Turizm İşletme Belgeli Restoran Sayısı	-
Yatırım Belgeli Restoran Sayısı	-
A Grubu Seyahat Acentası	7

Karaman ilinde turizm işletmesi belgeli 5 otel faaliyet göstermektedir. Bu işletmelerin yatak kapasitesi 507 iken, yatırım aşamasındaki otel işletmelerinin kapasiteleri ise 120 yataktır. İlde belediye belgeli 5 konaklama tesisi faaliyet gösterirken bu tesislerin yatak kapasitesi 235 yataktır. (Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2013 Mayıs Ayı Verilerinden derlenmiştir).

B15.1) Konaklama İşletmeleri

Tablo-6 Turizm İşletme Belgeli Oteller

S.NO	OTEL ADI	SINIFI	ODA	YATAK	İLÇE
1	Nas otel	2 Yıldız	44	92	Merkez
2	Nadir Otel	3 Yıldız	39	66	Merkez
3	Aygün Oteli	3 Yıldız	28	40	Merkez
4	Demosan Otel	4 Yıldız	103	215	Merkez
5	Selçuklu Oteli	4 Yıldız	46	94	Ermenek
6	Grand Mesut otel *	4 yıldız	62	120	Merkez
TOPLAM			322	627	

* Turizm İşletme Belgeli değil Yatırım Belgelidir.

<http://www.karamankulturturizm.gov.tr>, 2013.

Tablo-7 Belediye İşletme Belgeli Oteller

S.NO	OTEL ADI	SINIFI	ODA	YATAK	İLÇE
1	Bayrakçı Otel	1.sınıf	52	76	Merkez
2	Dilkent Otel	2.sınıf	20	28	Merkez
3	Osmanlı Prestij Otel	1.sınıf	25	50	Merkez
4	Saray Otel	1.sınıf	18	36	Merkez
5	Aydoğdu Otel	3.sınıf	30	45	Merkez
TOPLAM			145	235	

<http://www.karamankulturturizm.gov.tr>, 2013.

Karaman ilinde 3 adet 4 yıldızlı otel, 2 adet 3 yıldızlı otel, 1 adet 2 yıldızlı otel bulunurken, bu işletmelerin toplam oda ve yatak kapasitesi 322 oda ve 627 yataktır. Ayrıca Yatırım Belgeli 1 otel bulunmaktadır. Yatırım belgeli otel 62 oda ve 120 yatak kapasitelidir. Karaman ilinde faaliyet gösteren belediye belgeli 5 konaklama tesisi bulunmaktadır ve bu tesislerin oda ve yatak kapasiteleri 145 oda ve 235 yataktır.

B15.2) Seyahat Acentaları

Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre Karaman ili merkezinde faaliyet gösteren 9 adet A grubu seyahat acentası bulunmaktadır. Karaman ilinde 9 A Grubu seyahat acentesi bulunmaktadır(<http://www.tursab.org.tr/tr>, 2013).

B15.3) Turistik Restoranlar

Tablo-8 Belediye Belgeli Lokantalar

ADI	KAPASİTESİ
1 Konak Restaurant	150 Kişi
2 Dağ Restaurant	250 Kişi.
3 Park Restaurant	100 Kişi.
4 Akdem Alabalık Tes.	100 Kişi.
5 Kale Lokantası	250 Kişi
6 Ender Lokantası.	100 Kişi.
7 Gül Lokantası	100 Kişi.
8 Birtat Lokantası	100 Kişi.
9 Otogar Lokantası.	200 Kişi.
10 Akdeniz Dostlar Lok.	100 Kişi.
11 Kumcular Lok.	30 Kişi.
12 İstasyon Et Lok	100 Kişi.
13 Karabüber Lokantası	50 Kişi.
14 Pizacı Ömer Lok.	100 Kişi.
15 Öz Urfa Sofrası	100 Kişi.

<http://www.karamankulturturizm.gov.tr>, 2013.

Karaman’da 15 adet belediye belgeli restoran bulunmaktadır.

B15.4) Müzeler

Tarihi geçmişi M.Ö. 8000'e kadar inen Karaman İli Anadolu'yu güneye bağlayan ticari yollardan en önemli olanlardan birisinin üzerinde yer alması ve toprak yapısının tarıma elverişli olması sonucu yüzyıllardır çok çeşitli uygarlıklara yurt olmuştur. Bu uygarlıklardan kalan kültür varlıkları ile gelişen teknolojiye bağlı olarak Ülkemizin birçok

bölgesinde ortadan kalkmış olan yoğun folklorik özelliklere sahip olması Karaman'da bir müze gereksinimini ortaya çıkarmıştır. İlk olarak 1961'de Turizm Derneğinde açılan müze 1962-1963 yıllarında İlçe Halk Kütüphanesinde, 1963-1967 yıllarında Helvacılar Sokağında kiralık bir binada, 1967-1968 yıllarında İbrahim Bey İmaretinde, 1968-1971 yıllarında pancar yolundaki Deveciler evinde hizmet verdikten sonra 1970 yılında yapımına başlanan bu günkü müze binasının deposuna taşınmıştır. Bu gün kullanılan müze binası 1980 yılında bitirilmiştir ve müze aynı yıl resmi olarak hizmete açılmıştır.

Tablo-9 Müze Ziyaretçi Sayıları

Yıllar	Yerli	Yabancı	Toplam
2003	5.063	462	5.525
2004	5.992	462	6.601
2005	13.759	464	14.223
2006	11.144	243	11.387
2007	9.317	316	9.633
2008	7.465	108	7.573
2009	10.456	132	10.588
2010	10.834	108	10.939
2011	12.910	233	13.143
2012	10.582	649	11.231

<http://www.karamankulturturizm.gov.tr>, 2013.

B15.5) Ulaştırma

Karaman karayolu ve demiryolu ile komşu illere bağlantısı olan ulaşımı kolay illerden biridir. İl genelinde tüm yerleşim birimlerine yol mevcuttur. Karayolu ile; Konya, Ankara, Mersin, Adana, İzmir, İstanbul, Bursa gibi şehirlere otobüs seferleri düzenlenmekte olup, bu seferler Konya'ya her yarım saatte bir, diğer illere ise belirli saatlerde yapılmaktadır. Demiryolunda ise; belirli saatlerde Konya, Ankara bağlantılı hızlı tren seferleri yapılmakta, İstanbul, Gaziantep, Kurtalan, Eskişehir, Ulukışla, Niğde'ye tren yolculuğu yapılabilmektedir. Hava yolu ile ulaşım ise Karaman'a 105 Km. olan Konya havaalanından yapılabilmektedir. Konya havaalanına ilimizde bulunan seyahat acentaları tarafından düzenli olarak seferler yapılmaktadır.

B16) Turizm Talebi**Tablo-10 Yıllara Göre Gelen Turist Sayıları**

Yıllar	Yerli	Yabancı	Toplam	Toplam Geceleme
2002	13.558	190	13.748	18.174
2003	25.410	656	26.066	33.223
2004	30.265	549	30.814	36.464
2005	30.929	404	31.333	41.605
2006	36.641	632	37.269	49.368
2007	44.712	694	45.406	56.874
2008	39.996	568	40.564	52.839
2009	36.660	657	37.317	52.490
2010	40.721	594	41.315	60.235
2011	44.675	1.232	45.907	66.633
2012	47.311	1.818	49.129	74.641

<http://www.karamankulturturizm.gov.tr>, 2013.

Tablo-11 Karaman Yöresindeki Turizm İşletme Belgeli Tesislerde Yabancı ve Yerli Konaklamanın Yıllara Göre Dağılımı - 2013

Yıllar	Konaklayan Kişi Sayısı		
	Yabancı	Yerli	Toplam
2008	568	39.996	40.564
2009	657	36.660	37.317
2010	594	40.721	41.315
2011	1232	44.675	45.907
2012	1.818	47.311	49.129

Kaynak: Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2013.

Tablo-12 Karaman İli Alternatif Turizm Türleri ve Değerleri

İNANÇ TURİZMİ	KÜLTÜR TURİZMİ	SAĞLIK TURİZMİ *	MAĞARA TURİZMİ	KUŞ GÖZLEMÇİLİĞİ
- Çeşmeli Kilise (Merkez) - Meder-i Mevlana (Akteke Camii), - Yunus Emre Camii (Merkez) - Dereköy Fisandon Kilise Camii (Merkez) - İmaret Camii (Merkez) - Derbe Antik Kenti - Hatuniye Medresesi (Merkez) - Binbirkilise - Mahallaç Kilisesi	-Değle Örenyeri -Gökçeseki Örenyeri -Madenşehri Örenyeri - Karaman Müzesi -Tartanlar Evi -Hürrem Dayı Evi -Karaman Kalesi -Başdağ Kalesi ve Askeri Tesisleri - Taşkale Tahıl Ambarları -Hartapus Anıtı -Zeyve Pazarı -Taşkale Kentsel Sit -Gödet Saklı Cennet	- Gödet (Güldere) köyünde böbrek hastalıklarına, böbrek taşı düşürmeye iyi gelen şifalı su -Sariveliler İlçesi Göktepe Kasabası mezarlığında yer altından kaynak sızı balcık bulunmakta olup cilt hastalıklarına iyi gelmektedir. *Karaman’da Kaplıca, ılıca olmadığından sağlık turizmi yapılmamaktadır.	- İncesu Mağarası (Taşkale Kasabası) -Yeni Dünya Mağarası (Bucakışla Kasabası) -Yeşildirek Mağarası (Sariveliler İlçesi) -Maraspoli Mağarası (Ermenek) -Manazan Mağaraları	-Toroslar, - Ereğli Sazlığı, - Karadağ, - Göksu Vadisi.
İPEK YOLU TURİZMİ	EKO TURİZM VE YAYLA TURİZMİ	DAĞCILIK	HAVA SPORLARI	AV TURİZMİ
-Atlas Han (Karaman Ayrancı İlçesi) -Kozak Han (Karaman Mut Yolu Üzeri) -Gelindi Han (Karaman Merkez İhsaniye Köyü)	-Toroslar, - Bolkar Dağları - Barçın Yaylası - Avdan Yaylasında - Karadağ - Berendi Yaylası - Yellibel Yaylası - Tekeçatı Yaylası	-Taşeli platosu -Hacıbaba Dağı -Karadağ -Bolkar Dağları -Bozdoğan Dağları -Yellibel Dağları	-Karadağ (Yamaç paraşütü)	-Toroslar, Avdan Yaylası, Nunu Vadisi Devlet Avlağı, Ermenek Havzası ve Hacıbaba Dağı Av Turizmi için ideal yerlerdir.

B17) Turist Profili

Karaman gelen yerli ve yabancı turistlerinden konaklayanların istatistiki bilgileri turizm işletme belgeli oteller ve belediye belgeli otellerden alınmıştır. Karaman ili yabancı turist profiline bakıldığında son iki yılda milliyetlerine göre Karaman’a en çok gelen turist sayısı; 2011 verilerine göre; Almanya(173), İtalya (116), Çin(91), Avusturya(83), Hollanda(75), Fransa(75), 2012 verilerine göre; Almanya(261), Hollanda(112), İtalya(148), Fransa(117), ABD(100), Makedonya(84), Çin(77), Avusturya(74)’dür. Karaman ili yabancı turist profilinde göze çarpan ülkeler; Almanya, İtalya, Hollanda, Avusturya, Fransa, Makedonya, ABD ve Çin olarak sıralanmaktadır. İnanç turizmi kapsamında Derbe, Karadağ, Akteke Cami ve Yunus Emre Camiyi gününbirlik ziyaret eden yerli ve yabancı turistler ile, tarih ve kültür turizmi kapsamında tur operatörleri tarafından Karaman’a

getirilen özellikle Taşkale, Derbe ve Karadağ bölgesini ziyaret eden yerli ve yabancı turistler (Kore ve Japonlar haftada 4-5 defa olmak üzere Taşkale'ye) bu istatistiklere dahil edilmemiştir.

B18) Karaman İli Gezi Rotaları

Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünce yerli ve yabancı turistlerin Karaman destinasyonu gezi programı aşağıdaki gibi çıkarılmıştır.

Tablo-13 Karaman İli Gezi Rotaları

Program Saati	Gezi Güzergahı	Gezi Alanı	Gezi Süresi
08.00-09.00	Kahvaltı		1 saat
Saat: 10.15-12.30	Şehir Merkezi	Aktekke Cami, Karaman Müzesi, Hatuniye Medresesi, Karaman	
Saat 12.30-13.30	Öğle Yemeği		1 saat
Saat 13.45-18.00	Şehir Merkezi Dışı Sit Alanları, Örenyerleri	Karadağ ve Taşkale gezisi	4 saat-15 dak.
<u>GEZİ AYRINTI PROGRAMI</u>			
Saat 18.00-19.00	Akşam Yemeği	Taşkale Belediyesi Tesisleri	1 saat
Saat 19.00-20.00	Taşkale Kasabası-		1 saat
Saat 20.00-20.30	Dinlenme	Otel	30 dak.
Saat 20.30- 22.30	Kültür Gecesi	Hatuniye Medresesi	2 saat
Saat 22.30	Konaklama	Otel	
<u>GEZİ AYRINTI PROGRAMI</u>			
Saat: 07.00	Ermenek'e hareket	Otobüste aperatif kahvaltı	2 saat 30 dak.
Saat 09.30-10.30	Kahvaltı	Ermenek Otel	1 saat
Saat 10.30-12.30	Ermenek	Tol Medrese, Maraspoli Mağarası, Ulu Cami, Ermenek Barajı, Şehir içi	2 saat
Saat 12.30-13.30	Öğle Yemeği	Ermenek Barajında Açık Büfe Yemek	1 saat
Saat 13.30-17.30	Ermenek Barajı	Ermenek Barajı Su Sporları Etkinlikleri	4 saat
Saat 17.30-20.00	Ermenek İlçesinden Karaman'a Hareket	Demosan Otel	2 saat 30 dak.
Saat 20.00-21.45	Havalimanı transfer	Konya Havalimanı	1 saat 45 dak.
<u>GEZİ AYRINTI PROGRAMI</u>			
07.30-9.00	Konya İlinden Karaman'a Hareket		1 saat 30 Dak.
09.00-10.00	Kahvaltı		1 saat
Saat: 10.00-12.00	Şehir Merkezi	Aktekke Cami, Karaman Müzesi, Hatuniye Medresesi, Karaman	
Saat 12.00-13.00	Öğle Yemeği		1 saat
Saat 13.00-14.00	Taşkale Kasabasına Hareket	Taşkale'ye Varış	1 saat

Saat 14.00-15.00	Taşkale Kasabası	Taşkale Kentsel Sit, Tahıl Ambarları	1 saat
Saat 15.00	Manazan Mağaralarına Hareket	Manazan Mağaralarına Varış	15.00-15.15
Saat 15.15-16.00		Manazan Mağaraları Gezisi	45 Dakika
16.00-17.00	Karaman'a Hareket		1 Saat
GEZİ AYRINTI PROGRAMI			
Saat : 07.30-08.30	Konya İlinde Kahvaltı		1 saat
Saat : 08.30-10.00	Konya İlinden Karaman'a Hareket		1 saat 30 dak.
Saat: 10.00-12.00	Şehir Merkezi	Aktekke Cami, Karaman Müzesi, Hatuniye Medresesi, Karaman	
Saat: 12.00-13.00	Öğle Yemeği		1 saat
Saat: 13.00-14.00	Taşkale Kasabasına Hareket	Taşkale'ye Varış	1 saat
Saat: 14.00-15.00	Taşkale Kasabası	Taşkale Kentsel Sit, Tahıl Ambarları ve Taşmescit	1 saat
Saat: 15.00-15.15	Manazan Mağaralarına Hareket	Manazan Mağaralarına Varış	15 dakika
Saat: 15.15-16.00		Manazan Mağaraları Gezisi	45 dakika
Saat: 16.00-17.00	Karaman'a Hareket		1 saat
Saat : 17.00-18.00	Akşam Yemeği		1 saat
Saat: 18.00-19.30	Konya İline Hareket		1 saat 30 dak.

B19) 2011-2012 Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Faaliyetleri

- Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından yürütülmüş ve Mevlana Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen TR52-10-SOSYAL01-676 nolu “Karaman Tanıtım Portalı” projesi, Karaman’ın yurt içi ve yurt dışında tanıtılmasına yönelik olarak kalıcı ve sürdürülebilir bir dizi faaliyetin gerçekleştirilmesini kapsamaktadır.
- Ulusal ve uluslararası arenada tanıtımının yapılması için dünyanın en büyük 5. Fuarı olan, 65 Ülkenin, illerimizin büyük bir bölümünün Türkiye’nin her tarafından yüzlerce belde katılımcısının ve 4600 katılımcının yer aldığı , 09-12 Şubat 2012 tarihleri arasında İstanbul Beylikdüzü’nde bu yıl 16. düzenlenen EMİTT 2012 Fuarına (Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı) Karaman bu etkinlikte ilk kez temsil edilmiştir. MEVKA tarafından Karaman ve Konya illerine tahsis edilen stant “Bölgenin Havasını En İyi Yansıtan Stant” ödüllüne layık görülmüştür.
- 20 - 22 Eylül tarihleri arasında Aksaray Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen 2. Ulusal Kırsal Turizm Sempozyumunda; “Karaman İlinin Eko-Turizm Potansiyeli” ve “Karaman

İlinin Kırsal Turizm Potansiyeli ve Turizm Açısından Kullanılabilirliği” ile ilgili bildirimler gerçekleştirilmiştir.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 17 - 19 Ekim 2012 tarihleri arasında Ankara’da gerçekleştirilen Turizm Eğitimi / Workshop Sempozyumunda " Turizm Eğitiminin Turist Yönlülüğe Etkisi: Karaman İli Örneği " bildirisi sunumu gerçekleştirilmiştir.
- TR 52 Bölgesi (Konya ve Karaman) turizminin tanıtımı amacıyla, Mevlana Kalkınma Ajansı tarafından organize edilen gezi kapsamında, Güney Kore heyeti 24 Kasım 2012 tarihinde Karaman'ı ziyaret etmişlerdir. Heyet 13 tur acentesi yetkilisi, 2 Güney Kore Basın mensubu ve Türk Hava Yolları Seul temsilciliğinden oluşan Güney Kore turizm heyetine 24 Kasım 2012 tarihinde Karaman'ın tarihi, turistik ve kültürel alanları gezdirilmiştir.

Şekil-2 Karaman İli Turizmi GZFT Analizi

C) UYGUN YATIRIM ALANLARI ANALİZİ

C1) Yatırım, Turizm Yatırımı ve Yatırım Projesi Kavramları

Yatırımın tanımı halk arasında, iş ortamında, ekonomide, dar, geniş ve makro açıdan birçok açıdan tanımlanmıştır. Genel olarak yatırım, belirli malların elde edilmesinden ibarettir. Yatırım, gelecekte bir kazanç sağlamak amacı ile peşin bir maliyete katlanmaktır. Diğer bir deyişle; geleceğe ait bir kazanç ümidi ile peşin olarak katlanılan bir fedakârlık değişimi yapılmasıdır(Tatar, 1985:3).

Turizmde yatırım, turizm işletmelerin amacı olan faaliyetlerin tahmin edici koşullar içinde yürütülmesi, geliştirilmesi, rekabet gücünün korunabilmesi için bir yıldan uzun süre kullanılabilecek sabit varlıkların temin edilmesi ve faaliyetlerin aksamadan sürdürülebilmesi için gerekli işletme sermayesi varlıklarının satın alınmasıdır. Turizm yatırımları turistlerin konaklamaları, yeme içmeleri eğlenme ve dinlenmelerine yarayan tesis, arazi ve teçhizatların tümü olurken, özellikle üst yapı olarak bilinen; otel, motel, kamping, tatil köyü, oberj, pansiyon vb. konaklama işletmelerini ifade etmektedir(Özen ve Kuru, 1998:37).

Turizm sektörü diğer sektörlerden oldukça farklılıklar göstermektedir. Turizm yatırımlarının özelliklerinin başlıcalar şöylece sıralanabilir:

- Diğer sektörlerden çok fazla sabit sermayeye ihtiyaç duyarlar.
- Turizm işletmeleri hizmet üretip, satarlar. Her yeni işletme yeni istihdam olanağı yaratmaktadır.
- Turizm yatırımların alt ve üst yapıya bağımlılıkları fazladır. Alt yapı yetersizliği talep eksikliğine yol açabilmektedir(Tunç ve Saç, 1998:74).

Mevcut ve gelecekteki turizm talebinin bir bölümünü karşılamak üzere, girişimci ve toplum yararına, ekonomik ilkelere uygun olarak hazırlanmış ve formüle edilmiş, ekonomiye turizm ile ilgili mal ve hizmet arz etmek amacı taşıyan projelere “Turizm yatırım projesi” denir. Turizm yatırım projesi; mevcut turizm potansiyelini değerlendirmek, yerli ve yabancı turist talebini karşılamak, yeni istihdam olanakları yaratmak, döviz girdisi sağlayarak ulusal kalkınmaya yardımcı olmak, ticari karlılık elde etmek gibi amaçlardan birçoğunu gerçekleştirmek üzere turizm konaklama veya diğer turizm ünitelerinin kurulup işletilmesi, mal ve hizmet üretilip satılmasına yönelik proje çalışmalarının tümüdür(Kahraman, 1986:7-8). Turizm yatırım projelerinin diğer işletme ve projelerden farklı özellikleri vardır. Kısaca bu özellikler şöylece sıralanabilir:

- Sabit Sermaye Yoğunluğu: Turizm Sektöründe özellikle konaklama seksiyonu yatırımları, tüm diğer seksiyon yatırımlarından çok daha fazla sabit sermaye yoğunludur. Özellikle

konaklama yatırımlarında daha işin başında büyük miktarlarda kapital yoğunluğu gerekmektedir.

- Emek Yoğunluğu: Turizm işletmeleri, hizmet üretilen satan kuruluşlardır. Bu hizmetlerde, sektöre girebilmiş kısıtlı düzeydeki otomasyona rağmen neredeyse %100'e yakın bir oranda insan emeği ile sunulmaktadır(Ağaoğlu, 1994:10-11).
- Sabit Giderlerin Yüksek Oluşu: Turizm işletmelerinde sabit giderler özellikle yatırımın gerçekleşmesinden sonra genel giderlerin %70-80 oranına yaklaşır. Çünkü; enerji, bakım, personel, amortisman, faiz, onarım ve benzeri giderlerin kapasite doluşundan bağımsız olarak süreklilik gösterirler.
- Altyapı Tesis İlişkisi: Altyapı tesislerinin (yol, su, elektrik, kanalizasyon, telefon vb.) tam olmadığı bir yörede yapılan turizm yatırımlarının kârlı olması olanaksızdır. Çünkü altyapı yetersizliği talep yetersizliğini yaratacak, böylelikle gelir azalacaktır.
- Endirekt Rantabilite: Turizm tesislerinin ulusal ekonomiye olan katkıları ve sosyal karlılıkları yüksektir. Yatırımların gerçekleşmesi sonucu sağlanan verim, direkt işletme gelirleri, istihdam gelirleri, direkt döviz gelirleri ve buna ek olarak direkt verimin birkaç misli oranında bir gelir etkisi mevcuttur.
- Turizm Talebinin Yatırıma Etkisi: İç ve dış turizm talebini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Talebin ölçülmesi ve değerlendirilmesi zor olduğundan turizm talebi faktörleri turizm projelerinde dikkatle ele alınması gereken bir unsurdur.
- Alternatif Sektörler Karşılaştırması: Turizm yatırımları ulusal ekonomiye katkıları olan yatırımlardır. Ancak turizm sektöründeki projelerin herhangi bir sektör projesi gibi ele alınamayacağını bilmek gerekir. Bu nedenle sektörler arasında alternatif yatırım karşılaştırması yapmak yerine, bu tür projeleri kendi aralarında karşılaştırmak ve en iyi alternatifi seçmek daha yararlıdır(Kahraman, 1986:10-12).
- Fiziksel Planlama: Kaynak kullanımını mekan ilişkisi içerisinde düzenleyen yöntem fiziksel planlama denilmektedir. Fiziksel planlama ve bu planlamaya paralel olarak gerçekleştirilen yatırımlar ve ek tesisler bir yöreden yararlananların sayısını ve tatmin derecesini artırır(Olalı, 1990:368).

C2) Genel Olarak Türkiye ve Karaman'da Yatırım Olanakları

Türkiye'de turizmin çeşitlendirilmesi, ülke düzeyine ve on iki aya yaygınlaştırılması, yayla, termal, kış, dağ, yat, akarsu, doğa yürüyüşü, mağara, bisiklet turları gibi turizm çeşitlerinin geliştirilmesi planlanmaktadır. Turizm yatırımlarının geliştirilmesine büyük katkılar sağlayan teşvik

tedbirlerinin ülkemizin ihtiyaç duyduğu yatırım türlerine yönlendirilmesi böylece bu turizm türlerinin daha çok özendirilmesine çalışılmaktadır. Türkiye’de turizm yatırımı yapmanın birçok güvencesi vardır:

- Anadolu toprakları, çeşitli uygarlıkların kültür hazinelerine, sahillere, doğal güzelliklere ve iklim farklılıklarına sahiptir.
- Türkiye; dağları, yaylaları, mağaraları, akarsuları, gölleri, termal suları ile çok geniş turizm yelpazesi imkanı sunmaktadır.
- Coğrafi konumun sağladığı geniş pazar olanakları, hızlı gelişme gösteren turizm pazarı.
- Liberal ekonominin sağladığı ithalat kolaylıkları, düşük inşaat maliyeti ve işletme giderleri.
- Diğer yatırım alanlarına göre cazip oran ve koşullarda uygulanan teşvik tedbirleri.
- Çoğunlukla altyapı sorunları çözümlenmiş kamu arazilerinin uzun dönemde (49 yıl), turizm amaçlı kullanım olanağı. (Türkiye’de Turizm Yatırım Olanakları ve Yatırım Süreci, 1998:16-17).

Son teknolojik gelişmelerle birim ulaşım maliyetinde görülen düşüşler, yeri çevreler arayan turistleri Türkiye’ye yöneltmiştir. Artan talebin gereğince değerlendirilebilmesi uygun nitelikte yeni tesisleri gerekmektedir. Ayrıca Türkiye’de 1 kişiye iş imkanı sağlayabilmek için en düşük yatırım maliyeti turizmdir. Bunun için kısa vadede istihdam katkısı en uygun yatırım alanı turizm olmaktadır. Öyle ki turizm sadece işletme aşamasında değil, yatırım aşamasında da çok sayıda iş imkanı sağlamaktadır(Altınok, 1999:17).

C3) Turistik Yatırım İçin Karaman Yöresinin Turistik Tahmininin Değerlendirilmesi

Karaman bölgesinde yapılacak turistik yatırımların sebepleri ne olursa olsun bölge halkı, turistler, yatırımcı ve işletmeciler açısından maksimum fayda sağlanmalıdır. Turistik yatırımların gerçekleştirilebilmesi kolay olmamakla birlikte birçok faktörün varlığı da yatırım kararlarını ve stratejileri etkileyebilmektedir. Örneğin bir dağ otelin kuruluş yerinin seçilmesinde; doğaya yakınlığı, su olanakları, ulaşım kolaylıkları gibi öncelikli faktörler ele alınabilir. Karaman yöresinde de, yapılacak turistik yatırımlar açısından hangi açılardan avantajlı; daha doğrusu yörede yapılacak turistik yatırımlarda hangi kriterleri “Turizm potansiyeli de göz önünde” bulundurularak değerlendirmek gerektiğinin incelenmesi gerekmektedir. Bu anlamda yörenin incelenen durumu ve turizm potansiyeli de düşünülerek ve yatırım kararını etkileyebilecek bu faktörler incelenip, bazı başlıklar altında toplanıp değerlendirilecektir.

C3.1) Turistik Talep Tahmin Yöntemleri

Turizm birçok endüstri dalına bağımlılığı olan, dolayısıyla geliştirilmesi halinde uyarıcı ve sürükleyici etkiler yaratan bir endüstridir. Turistik talebin niteliğine ve boyutlarına bağlı olarak yeni ve çeşitli altyapı yatırımlarının yapılması, mevcutlarının geliştirilmesi, turizmin geleceğine bağlıdır(Barutçugil, 1986:31).

Talep tahminlemesi sayesinde ekonomide esnek gelişme planlarının hazırlanması mümkün olacak ve yatırımcılara tahsis edilecek kaynakların israfının önlenmesi gibi konularda gerekli önlemler zamanında alınabilecektir. Turistik yatırımların itici gücünü turizm talebi oluşturur ve turistik yatırımlar talepteki sayısal ve niteliksel gelişmenin bir fonksiyonu olarak kabul edilir. Böylece yatırımlar, yapılacak tahminlerin sonuçlarına göre hazırlanacağı için talepteki tahminleri ve araştırmaların dinamik bir nitelik taşıması zorunludur. Bu nedenle, “Kötü bir tahmin yapmak bile hiç tahmin yapmamaktan iyidir” düşüncesi kabul gören bir yaklaşımdır(İçöz ve Kozak, 1998:281).

C3.2) Kalitatif Tahmin Yöntemleri

Konuyla ilgili tecrübeye sahip olmuş ve uzman niteliğindeki kişilerin bir grup oluşturarak geleceği tahmin ve spekülasyonlarda bulunması kalitatif yaklaşımların en önemli özelliğidir. Geçmiş ile ilgili verilerin bulunmadığı, toplanamadığı veya kantitatif yaklaşımların mümkün olmadığı durumlarda bu yaklaşıma başvurulur(Uysal, 1985:36).

Konuyla ilgili Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, Belediye, Üniversite gibi turizm aktörleri ile görüşülmüş ve yatırımların artması, cazibenin olmasıyla gelecek yerli ve yabancı turistlerin sayısının artacağı tahmin edilmiştir.

C3.3) Kantitatif Tahmin Yöntemleri

Geçmiş zaman dönemlerinde gözlenen ilişkilerin gelecekte de devam edeceği varsayımına dayanan istatistiksel ve matematiksel hesaplama gerektiren yöntemlerdir(Sarıaslan, 1994:49). Yöneticiler ve idareciler eğer istenilen zaman aralığında gerekli verilere sahip ise; turistik talebin özellikleri sayesinde turizm arz yönünü teşkil eden yatırımların kalite ve yeri konusunda bir karara varılabilir(Yaman, 1994:87).

Kantitatif yöntemler şöylece sıralanabilir:

C3.3.1) Zaman Serileri

Zaman serileri, sayısal verileri oluş zamanı esas alınarak dizmek suretiyle elde edilen serilerdir. Zaman serisi analizinden amaç, geçmişe ait verilerden yararlanarak geleceğe ilişkin tahminlerde bulunmaktır. Geçmişte belirli devreler için derlenen istatistiksel verilere dayanarak istenilen yılların trendi (eğilimi) tespit edilir ve gelecekteki talebinde aynı oranda devam edeceği varsayılır(Balçık, 1992:23).

C3.3.2) Trend Analizi

Trend belirli bir zaman serisinin uzun dönemde belirli bir yöne doğru gösterdiği gelişmedir. Turist kaynağı ülkelerdeki nüfus artışı, gelir artışı teknolojik yenilik, varılacak yere ait tur ve seyahat tipi fiyatları, nüfusun değişik kesimlerinin turizme karşı olan ilgilerinin artması gelişim trendi içindedir(Usta, 1985:66).

Trend ekstrapolasyon yöntemine dayanır. Bu yöntem bir istatistik serinin eski terimlerinin sonundan itibaren seri içine, o serinin kanunlarına uyan yeni bir terimin katılmasıyla serinin uzatılması veya grafik üzerinde temsil eden eğrinin uzantısında bulunan bir noktanın koordinatın belirlenmesi ile yapılan işlemdir(Olalı ve Timur, 1988:218).

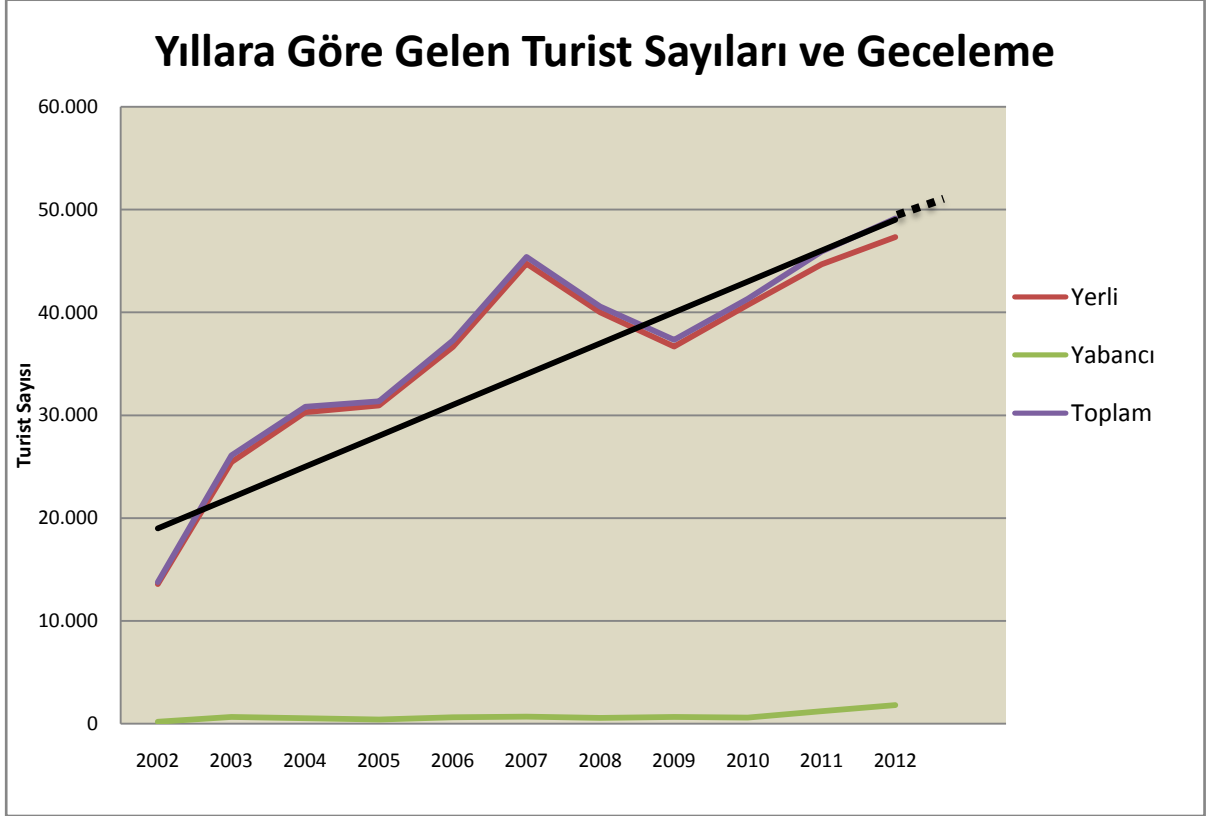
Zaman serileri esasına göre geleceğe ait talep tahmin tespitlerinde başlıca dört metot kullanılmaktadır:

- Grafik Yöntemi
- Yarım Ortalamalar Yöntemi
- Hareketli Ortalamalar Yöntemi
- En Küçük Kareler Yöntemi (Tatar, 1985:32).

C3.3.3) Grafik Yöntemi

Talep tahmini yapılacak olan zaman serisinin geçmiş yıllara ait değerleri grafik üzerinde gösterilir. Yıllar itibari ile meydana gelen dalgalanmaları ortalayacak şekilde çizilen doğru gelecek yıllara göre uzatılır.

Şekil-3 Karaman İli Yıllara Göre Gelen Turist Sayıları ve Geceleme

C3.3.4) Yarım Ortalamalar Yöntemi

Bu metotta grafik üzerindeki değerler iki eşit gruba ayrılarak ortalamalar alınır. Bu ortalamaların temsil ettiği bölümün ortasına gelecek şekilde işaretlenir. Ortalamalardan geçen doğru bir cetvel yardımıyla çizilir ve gelecek yıllara uzatılarak tahmin edilir. Fakat bu iki yöntemde güvenilir değildir.

C3.3.5) Hareketli Ortalamalar Yöntemi:

Elde edilen verilerin yıllar itibari ile gösterdikleri dalgalanmaların hareketli ortalamalar yoluyla düzenlenmesi sonucu eğilimin belirlenmesidir. Bu yöntemle seri üçerli, dörderli veya daha fazla gruplandırılır. Birinci grubun ortalamasından sonra ilk değer elenir. İkinci grubun ilk rakamı ikinci işlem için gruba dahil edilir. Böylece zincirleme olarak işlem yürütülür(Tatar, 1985:32-35).

C3.3.6) En Küçük Kareler Yöntemi

Belirli zaman dağılımında gözlemlenmiş ve arka arkaya gelen istatistiki verilerin toplanması zaman serilerini oluşturur. Zaman serilerinin yönü, etkinliği ve bunları etkileyen ve şekillendiren değişkenlerin tespiti bir zaman serisinin modelini oluşturmaktadır. Gelecek birkaç yıl için kısa dönem talep tahminlerinde zaman serileri modelinin uygulanması yararlı olabilir. Özellikle turizm sektöründeki hareketliliğin yıllara göre değişimi hakkında bilgi edinmek ihtiyacını duyulduğunda trend analizi kullanılır. Geçmiş yıllardaki gelen turist sayılarına bakılarak gelecek yıllardaki durumun ne olacağı tespit edilir(WTO, 1999:100, Uysal, 1985:38). Yöntemin esası; zaman ile sonuçlar arasındaki fonksiyonel ilişkiyi ortaya çıkarmaktır. Trendi en iyi tanımlayacak fonksiyon tipinin seçilmesi ise önem taşır. Fonksiyon tipi grafikte belirlenmesi mümkün olmadığında, fonksiyon tiplerinin standart hataları hesaplanır; en küçük standart sapması olan fonksiyon tipi seçilir(Akdeniz, 1998:392).

Turist tahminlemesi için kullanılan zaman serileri aşağıda sıralanmıştır.

1. Doğrusal Denklem : **$Y = a + bX$**

Bu eşitlik genelde artma ve azalmaları sabitlik gösteren seriler için kullanılır.

2. Parabol Denklemi : **$Y = a + bX + cX^2$**

Bu eşitlik, yükselmeyi alçalmanın takip ettiği yön değiştirmeyi veren veriler için kullanılır.

3. Üstel Denklem : **$Y = a.bX$**

Bu denklem, artma yada azalma oranı sabit olan serileri hesaplamayı sağlar.

4. Hiperbol Denklemi : **$1 / Y = a + bX$**

Kübik Denklem : **$Y = a + bX + cX^2 + dX^3$**

Serinin grafiğinde alçalma ve yükselmeleri içeren iki bükülme varsa kullanılır.

6. Geometrik Denklem : **$Y = a . X^b$**

Bu denklemlerde;

Y : Değerleri

X : Yılları

a, b, c : Regresyon katsayılarını temsil ediyor.

$Y = a + bX$ denklemindeki a ve b katsayıları iki yolla hesaplanır(Göçmençelebi, 1976:196).

1. **YOL : Normal Denklemler**

$$\sum Y = na + b \sum X$$

$$\sum XY = a \sum X + b \sum X^2$$

2. YOL : Kodlu Yol

$$\begin{aligned} \sum Y &= na & \sum XY &= b \sum X^2 \\ a &= (\sum Y)/n & b &= (\sum XY)/(\sum X^2) \end{aligned}$$

- a) **Seri Tek Sayıda İse:** Zaman bloğunda, tam ortadaki değer orijin olarak alınarak, sıfır değeri konur. Bundan öncekilere -1,-2,-3, vb; sonrakilere ise +1, +2, +3 değeri verilir.
- b) **Seri Çift Sayıda İse:** Zaman sütununda tam ortadaki iki değerden büyük olana +1, küçük olana -1 değeri verilerek +3, +5, ... ve -3, -5, ... konularak işleme devam edilir.

Standart Hatanın Hesabı

$n < 30$ ise

$n \geq 30$ ise

1. Yol :

$$S_{yx} = \sqrt{\frac{\sum (Y - Y')^2}{n - 2}}$$

$$S_{yx} = \sqrt{\frac{\sum (Y - Y')^2}{n}}$$

2. Yol :

$$S_{yx} = \sqrt{\frac{\sum Y^2 - a \sum Y - b \sum XY}{n - 2}}$$

$$S_{yx} = \sqrt{\frac{\sum Y^2 - a \sum Y - b \sum XY}{n}}$$

S_{yx} : Tahminin Standart Hatasını

Y : Bağımlı değişkenin gözlenen değerini

Y' : Bağımlı değişkenin regresyondan hesaplanan değerini

n : Gözlem sayısını

a ve b : Regresyon katsayılarını ifade eder(Mann, 1995:776).

Bu formülleri kullanarak Karaman ili Turist tahmini ve standart hatası aşağıdaki şekilde hesaplanabilir.

Tablo-14 Karaman Yöresi İçin Doğrusal Trend Analizi Hesaplamaları

Yıllar	Turist sayısı(y)	x	x.y	x ²	y ²	Zincirleme İndeks	Yıllık Artış Yüzdesi
2002	13.748	-5	-68.740	25	189.007.504	100	-
2003	26.066	-4	-104.264	16	679.436.356	189	+89
2004	30.814	-3	-92.442	9	949.502.596	118	+18
2005	31.333	-2	-62.666	4	981.756.889	101	+1
2006	37.269	-1	-37.269	1	1.388.978.361	118	+18
2007	45.406	0	0	0	2.061.704.836	121	+21
2008	40.564	1	40.564	1	1.645.438.096	89	-11
2009	37.317	2	74.634	4	1.392.558.489	91	-9
2010	41.315	3	123.945	9	1.706.929.225	110	+10
2011	45.907	4	183.628	16	2.107.452.649	111	+11
2012	49.129	5	245.645	25	2.413.658.641	107	+7
Toplam	398.868	0	303.035	110	15.516.423.642	-	-

$$a = \frac{\sum y}{n} = \frac{398.868}{11} \approx 36.261 \quad b = \frac{\sum xy}{\sum x^2} = \frac{303.035}{110} \approx 2.755$$

Kısa regresyon formülü ile a ve b parametreleri bulunduktan sonra trend denklemini $Y=36.261+2.755x$ şeklinde oluşur. Tabloya paralel şekilde x parametresinin değeri verilerek istenilen yıllar için tahminlenen turist sayısı bulunabilir:

2013 yılı tahmini turist sayısı: $36.261+(2.755 \cdot 6)=52.791$

2014 yılı tahmini turist sayısı: $36.261+(2.755 \cdot 7)=55.546$

2015 yılı tahmini turist sayısı: $36.261+(2.755 \cdot 8)= 58.301$

Turist tahminlenmektedir.

Standart hata

$$S_{yx} = \sqrt{\frac{\sum Y^2 - a \sum Y - b \sum XY}{n-2}} \quad S_{xy}=4923,97$$

Tahminler gözlem değerlerinden, ortalama 4.924 turist kadar sapma göstermektedir.

EN KÜÇÜK KARELER YÖNTEMİ - PARABOL EŞİTLİKLE TAHMİNLEME

$$\sum y = na + c \sum x^2 \quad \sum xy = b \sum x^2 \quad \sum x^2 y = a \sum x^2 + c \sum x^4$$

Tablo-15 Karaman Yöresi İçin Parabol Trend Analizi Hesaplamaları

Yıllar	Turist Sayısı (y)	x	x.y	X ²	y ²	YX ²	X ⁴
2002	13.748	-5	-68.740	25	189.007.504	343.700	625
2003	26.066	-4	-104.264	16	679.436.356	417.056	256
2004	30.814	-3	-92.442	9	949.502.596	277.326	81
2005	31.333	-2	-62.666	4	981.756.889	125.332	16
2006	37.269	-1	-37.269	1	1.388.978.361	37.269	1
2007	45.406	0	0	0	2.061.704.836	-	-
2008	40.564	1	40.564	1	1.645.438.096	40.564	1
2009	37.317	2	74.634	4	1.392.558.489	149.268	16
2010	41.315	3	123.945	9	1.706.929.225	371.835	81
2011	45.907	4	183.628	16	2.107.452.649	734.512	256
2012	49.129	5	245.645	25	2.413.658.641	1.228.225	625
Toplam	398.868	0	303.035	110	15.516.423.642	3.725.087	1.958

$$398.868=11a+110c$$

$$303.035=110b$$

$$3.725.087=110a+1958c$$

$$a=17600$$

$$b= 2755$$

$$c= -142$$

$$y = 17600 + 2755x - 142x^2$$

$$2013 \text{ yılı tahmini turist sayısı: } 17.600 + 2.755 \times (6) - 142 (6)^2 = 29.018$$

$$2014 \text{ yılı tahmini turist sayısı: } 17.600 + 2.755 \times (7) - 142 (7)^2 = 29.927$$

$$2015 \text{ yılı tahmini turist sayısı: } 17.600 + 2.755 \times (8) - 142 (8)^2 = 30.552$$

Turist tahminlenmektedir.

Standart hata

$$S = \sqrt{\sum (y - y_{\text{teorik}})^2 / n - 2}$$

$$S = 20.180,28$$

Doğrusal Trend Analizinde yapılan hesaplamada standart hata 4.924 iken , parabol yöntemi ile yapılan Trend analizinde ise 20.180 çıkmıştır. Buna göre en düşük standart hataya sahip yöntem seçilir. Buna göre 2013 yılı tahmini turist sayısı: 52.791'dir. Unutmamak gerekir ki, zaman serilerinin projeksiyonu yolu ile talep tahmininin temeli, geçmişteki şartlarının gelecekte de aynı kalacağı veya çok az değişeceği varsayımına dayanır.

C4) Yatırımlar Açısından Etkili Olan Etmenler

İşletmeciler yatırım kararı verirken kâr amacıyla hareket ederler ve yatırımın kâr sağlayacağına inanılırsa yatırım kararı verirler. Aynı durum yatırımın yapılacağı bölge açısından da geçerlidir. Eğer yatırım yapılması düşünülen bölge veya saha yatırımın karlılığını etkileyebilecek avantajlara sahipse, o bölgelere yatırım yapılması güç kazanır(Duran 1998:19).

Bir yörenin yatırım olanakları için, yapılan bir araştırmada yatırım kararını etkileyen etmenler, tabloda görülmektedir. Kuşkusuz bu dönemde yatırımcı açısından karar verme sürecini en önemli gösterge, siyasi karar mercilerinin turizmi “Kalkınmada özel önlem taşıyan sektör” ilan etmiş olmasıdır(TYD, 1992:80).

Tablo-16 Yatırım Kararlarını Etkileyen Etmenler

Yatırım Etkenleri	Adet	Pay(%)
Turizme Yönelen Talep	37	74
Teşvik Sistemi	29	58
Arazi Tahsisi	21	42
Arazinin Olması	20	40
Turizm Öncelikli Bölge	18	36
Türkiye Ekonomisinin Durumu	5	10
Diğer	8	12

Kaynak: **TYD Dergisi**, Nisan 1992 :80.

Yatırımlara sağlanacak; gümrük vergisi, yatırım indirimi, ithalatta KDV erteleme, enerji desteği, yerli makine ve teçhizat KDV desteği, arsa tahsisi, fondan kredi tahsisi, vergi resim harç istisnası gibi destek unsurlarından teşvik belgesi alan turizm yatırımları yararlanabilmektedir(Yücel, 1998:15). Ayrıca işletme safhasında da vergi indirimleri, elektrik, gaz, su fiyatlarında indirim verilen teşvikler arasındadır. Yatırım teşviklerinin turizm sektörünün gelişmesinde şüphesiz payı vardır. Ancak teşvikler hem eksiksiz ve zamanında uygulanmalı hem de yıldan yıla değişmemelidir(Küntay, 1992:16).

Karaman’da yatırım yapmak için birçok gerekçe vardır, bu gerekçeler:

- Özellikle Selçuklu ve Karamanoğulları dönemi ve tarihi eserlerden dolayı Karaman’a gelen yerli ve yabancı turistlerin olması,
- İş ve toplantı organizasyonunun artması.

- Karaman’da turizm sezonunun hiç kapanmıyor ve mevsimlik dalgalanma göstermiyor oluşu.
- Şehrin gittikçe kalabalıklaşması ve çehresinin değişmesi ile konaklama tesislerinin yetersiz kalışı, standartlarının düşük oluşu.

Yatırım yapılacak turistik istasyon ya da kompleksin düzenlemesi için gerekli olan tüm alternatifler ayrıntılarıyla göz önüne alınır ve sürekli bir değerlendirme ve kontrol süreci içinde tutulursa, rasyonel bir şekilde uygun kararlar alınabilir. Proje hazırlanmasında bir düşüncenin işlemsel bir proje haline dönüştürülmesini hedef alan safhalar belirleme, ön seçim ve hazırlama safhalarıdır. Karaman yöresinde turistik yatırımlar açısından değerlendirilebilmesinde, rasyonel ve yapılabilir projelerin gerekliliği vardır.

C5) Arz ve Talep Açısından Değerlendirme

Turizm yatırımları için gerekli olan ve bir yörede öncelikle bulunması gereken turizm arz kaynakları ve bu kaynaklara yönelen taleptir. Yatak sayısı ile gelen turistler arasında her zaman bağlantı olmayabilir. Örneğin; Türkiye için yapılan turizm talep tahmininde en önemli bulgulardan biri şudur: Türkiye’deki yatak kapasitelerindeki değişmelerin Türkiye dış turizm talebi üzerinde etkisi önemsizdir. Bunun nedenlerden biri Türkiye’ye farklı dönemlerde farklı ülkelerden yabancılar gelmekte ve ülkedeki yatak kapasitesinin sadece belirli bir kısmını kullanmaktadırlar. İkinci neden; verilen dönemde Türkiye’de turizm talebindeki değişimin dikkatle gözden geçirilmesi yerine, hükümet tarafından finansal ve yatırımları harekete geçirici teşviklerin bir sonucu turizm talebinden bağımsız olarak, turizm yatırımlarının artmasıdır(Kandemir ve Besler, 1998:47).

Turizmde her arz büyük ölçüde kendi talebini yaratır, kuralı geçerlidir. Bunun yanı sıra turizm sektörünün çağdaş işletmecilik anlayışıyla işletilmesi ve bu bağlamda yatak kapasitesinin artırılması önem taşımaktadır. Karaman ili İç Anadolu Bölgesinde kapladığı alan bakımından konum olarak önemli özellikler taşımaktadır. Özellikle alternatif turizm türlerinin varlığı ve bu itibarla yörenin potansiyel kaynaklarının, bu kaynakların işlenebilme imkânlarının değerlendirilebilmesi, sonucunda yapılabilirliği ekonomik yönden anlamlı görülen ve yeni istihdam imkânları yaratacak yatırım konularının belirlenmesi potansiyel girişimcileri yönlendirmek bakımından yararlı görülmektedir. Karaman’da turistik tesisler yetersiz olduğundan, yabancı turistler ancak bir gecelik kalmak için gelmektedirler. Karamanlı turizmciler ve resmi kuruluşlar, kapasitelerinin yetmediğini, bunun içinde yeni yatırımların yapılması ve pansiyoncuğun geliştirilmesini önem taşımaktadır.

Türkiye ve Karaman turizmi için, dış tanıtımda yeni ve etkin bir boyut getiren “Özel sektörün yöresel tanıtma girişimleri” hızla gelişim göstermelidir. Karaman yöresine yapılacak yatırımlar açısından, yöresel tanıtımda bu bağlamda önem taşımaktadır. Değerlendirilmeyen birçok doğal ve turistik kaynakların tanıtımı yapılarak, buralara turist akımı sağlanmalıdır. Örneğin; Derbe, Binbirkilise, Karadağ, Değle örenyeri, Karaman Kalesi ve Müzesi, Taşkale tahıl ambarları, İncesu ve Manazan Mağaraları, Gödet son derece çekici merkezlerdir.

C5.1) Turistik Fonksiyon Oranı İle Değerlendirme:

Turistik fonksiyon oranı, herhangi bir yörenin (T) zamanında turistlerin emrine sunabileceği, toplam konaklama potansiyeli ile yörenin nüfusu arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. Turistik fonksiyon oranı, konaklama potansiyeline katkıda bulunacak yatırım kararının önemli kriterlerinden birisidir. Çünkü bu kriter turizm ile demografik koşullar arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bir yörenin nüfusunun az veya çok olması gelen turistleri etkiler. Formül şöyledir:

$$T_f(t) = \frac{L \cdot 100}{P}$$

$T_f(t)$: Turistik fonksiyon oranını,

L : Toplam konaklama potansiyelini (yatak sayısı),

P: Sürekli nüfusu ifade etmektedir.

Bu formüle göre, Karaman yöresinin turistik fonksiyonu hesaplamak mümkündür

(2011 yılı nüfus ve turizm, yatırım ve belediye işletme belgeli 2012 yılı yatak sayısı alınmıştır)

$$T_f(t) = \frac{862.100}{138.135} = 0,62 \text{ çıkmaktadır.}$$

Turistik fonksiyon oranının alabileceği değerler şunlardır:

- $T_f(t)=0$: Hiçbir konaklama potansiyelinin olmadığı yer,
- **$T_f(t)=1$ 'den az: Turistik fonksiyonun kötü durumunu ve turistlerin ekonomik hayata hemen hemen hiç etki göstermediğini,**
- $T_f(t)=10$ 'dan az: Zayıf bir turistik fonksiyonu,
- $T_f(t)=35$: Bir turistik istasyonun sınıflamaya girebilmesi için, kampingler hariç taşıması gereken koşulu,
- $T_f(t)=40$: Otellerde bulunması gereken yer sayısından oluşan turistik fonksiyon oranını,
- $T_f(t)=100$: Canlı bir turistik istasyonu,
- $T_f(t)=100$ 'den büyük: Eski bir turistik istasyon veya büyük av, kış, termal turizmi istasyonlarını,

- $T_f(t) = \infty$: Hiçbir konaklama potansiyelinin olmadığı yeri, ifade etmektedir (Olalı, 1990:185-186).

Bu sonuç (0,62) yörenin, ***Turistik fonksiyonun kötü durumunu ve turistlerin ekonomik hayata hemen hemen hiç etki göstermediği sonucu çıkmaktadır.*** Turistik fonksiyon yanında otelcilik fonksiyonu ile de değerlendirme yapmak gerekmektedir.

C5.2) Otelcilik Fonksiyonu İle Değerlendirme

Turistik fonksiyon oranı, sadece turistik oteller açısından hesaplandığında otelcilik fonksiyon oranı bulunur ve $T_f(H)$ ile ifade edilir.

$$T_f(H) = \frac{NL \cdot 100}{P}$$

NL: Turistik otellerdeki yatak sayısını ifade etmektedir. Metropol bölgelerde bu oran 1,78 kabul edilir (Olalı, 1990:189).

Karaman otelcilik fonksiyon oranı;

$$T_f(H) = \frac{627 \cdot 100}{138.135} = \mathbf{0,45 \text{ çıkmaktadır.}}$$

Bu oran 1,78 oranına göre çok aşağıdadır. Eğer bir bölgede bu oran az ise, böyle bir durumda mevcut otellerin verimliliği yüksek olursa da bu çekici durum yanıltıcı olur (Olalı, 1990:189). Bu yüzden yörenin otel odası ihtiyacı hesaplanmalıdır.

Karaman için; Turizm belgeli yatak Sayısı/ Turizm belgeli oda Sayısı rasyosu; $627/322=1,94$

$$\frac{L \cdot 100}{138.135} = 1,78 \text{ eşitliğinden faydalananarak}$$

$$L = 2.458 \text{ yatak} \quad \frac{2.458}{1,94} = \mathbf{1.267 \text{ oda olması gerekmektedir.}}$$

Karaman için; **1.267** otel odası gerekmektedir. 1.267 odanın 322'si (turizm belgeli oda) şu anda mevcut olduğu için, Karaman'da halen, $1267-322=945$ otel odasına ihtiyaç olduğu görülmektedir. Belediye belgeli tesisler bu hesaplamaya katılsa bile ($945-145=800$), **800 otel odasına** ve yaklaşık **1.600 yatağa** ihtiyaç olduğu sonucu çıkmaktadır.

D) POTANSİYEL YATIRIM ALANLARI ANALİZİ

D1) Ürün Pazar Analizi

Ürün-Pazar matrisinin çeşitli aşamalarda kullanıldığını görebiliriz. Bunlardan ilki özellikle yatırımcılar açısından kullanılan matristir. Ürün Pazar matrisi dört temel amaca ulaşmak için kullanılan bir stratejidir. Bu amaçlar: yatırımcıların ve girişimcilerin mevcut ürünleri mevcut pazarlara taşımak, mevcut ürünleri yeni pazarlara taşımak, yeni ürünleri mevcut pazarlara taşımak ve yeni ürünleri yeni pazarlara taşımak olarak sıralanır. Uluslararası ortak girişimin kurulması bu yaklaşımda, ürün ve pazar matrisiyle açıklanmıştır. Yerel ve yabancı girişimciler uluslararası ortak girişim kurma kararını, pazarlamanın iki unsurunun (yani pazar ve ürünün) “mevcut” veya “yeni” olma durumlarına göre alırlar. Uluslararası ortak girişim amaçları pazar ve ürün düzlemi ile yapılan açıklamalarla sınırlıdır. Girişimcilerin uluslararası ortak girişim yapmalarını sadece pazar ve ürüne göre izah etmek, eksik bir izah olacaktır. Ancak bu görüş, ortak girişimlerin tercih edilmelerinde pazar ve ürünün ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo-17 Ürün-Pazar Matrisine göre Uluslararası Yatırımların Kuruluş Sebepleri

Yeni Pazarlar	Mevcut Ürünleri Yeni Pazarlara Taşımak (Yabancı Girişimci Açısından)	Yeni ürünleri yeni pazarlara taşımak (Hem yerel hem yabancı girişimci açısından)
	Mevcut Ürünleri Mevcut Pazarlara taşımak (Hem yerel hem yabancı girişimci açısından)	Yeni ürünleri mevcut pazarlara taşımak (Yerel Girişimci açısından)
	Mevcut Ürünler	Yeni Ürünler

Kaynak: BEAMISH, Paul W., MORRISON, Allen, ROSENVEIG, Philip M., **International Management: Text and Cases**, The McGraw Hill Co., Chicago, 1997, s.115.

Benzer şekilde Ansoff matrisi olarak bilinen yoğun büyüme stratejilerini gösteren matriste ürün-Pazar matrisinde kullanılmaktadır.

Tablo-18 Ansoff Matrisi

	Mevcut Ürünler	Yeni Ürünler
Mevcut Pazarlar	Pazara Girme Stratejisi	Ürün Geliştirme Stratejisi
Yeni Pazarlar	Pazar Geliştirme Stratejisi	Çeşitlendirme Stratejisi

Kaynak: Yükselen Cemal, **Pazarlama, İlkeler-Yönetim**, Detay yay, Ankara, 2000, s.42.

Turizm ürünü değerlendirme kriterleri tanımı (ürün-pazar eşleşmesi): Ürün-Pazar eşleştirilmesi, ürün ve pazar arasında ilişki kuran, kullanımları önem ya da potansiyeline göre sıralayan turizm araştırma tekniğidir. Hangi tip turizm ürününün yüksek potansiyelinin olduğunun tespitinde kullanılan ölçütler serisidir. Yöntem; ürün pazar eşleşmesi tablosu turizm ürününün temel konu başlığından toplanmasından oluşur. **Bu değerlendirmeler; Burada yapılan değerlendirmeler tamamen öznedir (sübjektiftir).** Tablo'da yapılan değerlendirme Ansoff ve ürün Pazar matrisleri de göz önünde tutularak yapılmıştır. Dikey ekseninde turizm hizmetleri ve ürünleri yer alırken, yatay ekseninde pazar türleri yer almaktadır. Karaman'ın yerel ve bölgesel (TR52) pazarda durumu orta-iyi iken, ulusal ve uluslararası pazarda zayıf-orta şeklinde değerlendirilebilir. Bunun nedeni; özellikle tur operatörleri ve incoming acentalar uluslararası organizasyonlarda Karaman'ı tur programlarına dahil etmemeleridir.

Karaman'ın turistik yatırımlarını değerlendirirken ürün-pazar eşleştirilmesi yapılması gerekmektedir. Ürün-Pazar eşleşmesi, ürün pazar arasında ilişki kuran, kullanımları önem ya da potansiyeline göre sıralayan turizm araştırma tekniğidir. Hangi tip turizm ürününün yüksek potansiyelinin olduğunun tespitinde kullanılan ölçütler serisidir. Yöntem; ürün pazar eşleşmesi tablosu, turizm ürününün aşağıdaki temel konu başlıklarında toplanmasından oluşur.

- Konaklama hizmetleri
- Yiyecek içecek hizmetleri
- Turlar
- Spor varlığına dayanan aktiviteler
- Su varlığına dayanan aktiviteler
- Karasal aktiviteler

Tablo-19 Ürün-Pazar Analizi

	Yerel Pazar	Bölgesel Pazar (TR52)	Ulusal Pazar	Uluslararası Pazar
Konaklama hizmetleri	4	3	2	1
Yiyecek içecek hizmetleri	3	3	2	2
Turlar	3	2	1	0
Spor varlığına dayanan aktiviteler	2	2	1	1
Su varlığına dayanan aktiviteler	3	2	2	1
Karasal aktiviteler	3	1	2	1

0: çok zayıf, 1: zayıf, 2: orta, 3: iyi, 4: mükemmel.

Bütün bu unsurlar kaynağa, pazara ve yöresel kriterlere göre değerlendirilir. Değerlendirme 0 ile 4 arasında yapılır. Bu aşama, analizi yapan kişinin her bir turizm ürününe değerlendirilebilir rakamsal bir değer vermesini sağlar ve alana ilişkin özet bilgi verir. Bu analizle aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

- Konaklama tesislerinin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Ancak çevre illerdeki konaklama tesisleri kullanılarak yöre çekim alanı olarak kullanılabilir.
- Lokantalar sayıca yetersiz ve düşük kalitelidir.
- Yöresel el sanatı ve otantik yiyecek satışı yeterli düzeyde değildir.
- Karaman yüksek öneme ve potansiyele sahip bir şehirdir ve pazar değerleri yüksektir. Potansiyel yüksek olmasına karşın yeterli alt yapı ve yatırım yoktur.
- Spor ve suya dayalı aktiviteler önem taşımaktadır.
- Spora dayalı aktiviteler Karadağ çevresinde yoğunlaşmaktadır. Basit alt yapı harcamalarıyla turizm pazarından yüksek gelir elde etmek mümkün olacaktır.
- Karasal aktiveler arasına festivaller, şenlikler, organizasyon vb girmektedir. Havayolu ve demir yoluyla ulaşım eksikliği vardır.
- İlin tanıtımı için tarihi doku, kültür ve ekoturizm ön plana çıkmalıdır.
- Alternatif turizm türleri olan, inanç turizmi, mağara turizmi, dağcılık ve su sporları, yayla ve av turizmi desteklenmelidir.
- Yörenin rekreasyonel kullanımına ilişkin peyzaj potansiyelinin belirlenip peyzaj düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir.

D1.1) Karaman İli Turizm Hizmetleri Algı Haritası

Tablo 19’da belirtilen Ürün-Pazar analizi, aynı zamanda çok boyutlu ölçekleme yöntemi kullanılarak algı haritası oluşturulmuştur. Okuyucu açısından anlaşılabilir olması açısından harita iki boyutta incelenmiştir. Haritanın oluşturulmasında ideal stress değerine (0,001 den küçük olması durumu) yedi iterasyonda ulaşılmıştır. İtarasyonlara ait stres değerleri şu şekildedir:

Tablo-20 Turizm Hizmet Algısı

Iteration	S	Stress	Improvement
1		,13344	
2		,11398	,01946
3		,10893	,00504
4		,10601	,00292
5		,10423	,00178
6		,10316	,00107
7		,10252	,00064

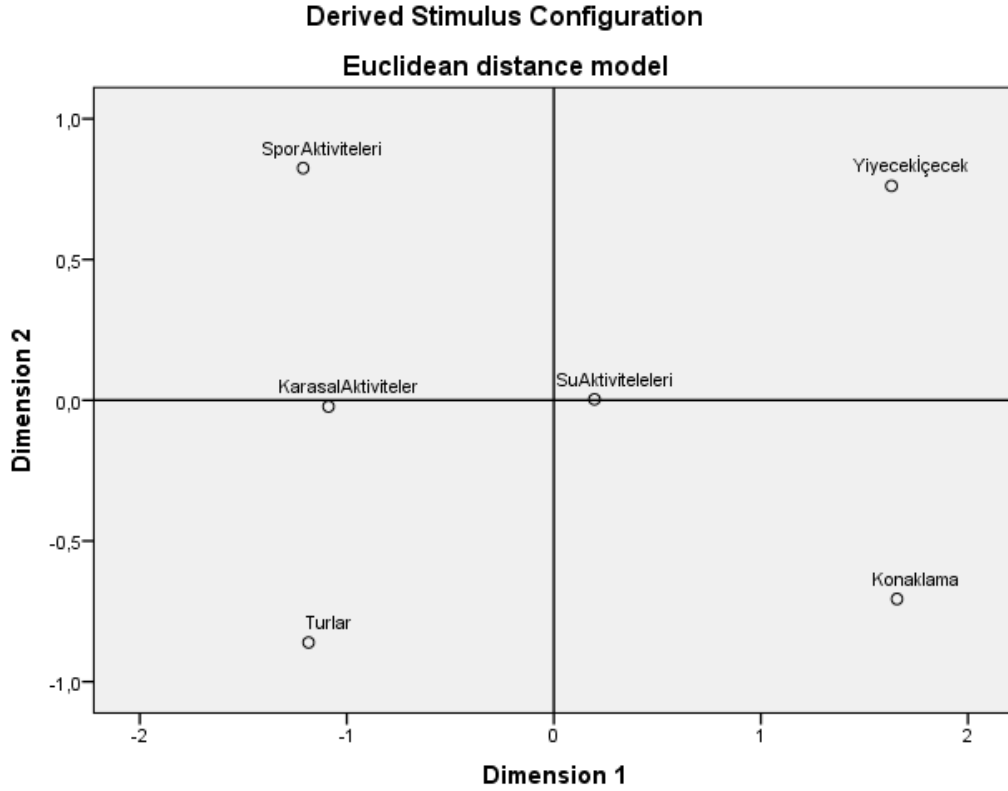
Stres heaplamasında Kruskal's stress formülü kullanılmıştır ve $RSQ = 0,91058$ ($st = ,11198$) olduğundan algı haritası değerlendirilebilir olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda değişken olarak ele alınan ürünlere ait iki ayrı boyut değerleri şu şekildedir:

Tablo-21 Algı değerleri

Stimulus Number (Uyarıcı numarası)	Stimulus Name (Uyarıcı Adları)	Dimension (Boyut)	
		1	2
1	Konaklama	1,6574	-,7060
2	Yiyecek içecek	1,6308	,7613
3	Turlar	-1,1848	-,8607
4	Spor Aktiviteleri	-1,2112	,8246
5	Su Aktiviteleri	,1963	,0032
6	Karasal Aktiviteler	-1,0885	-,0224

Tüm bu veriler doğrultusunda çok boyutlu ölçekleme yöntemi kullanılarak oluşturulan algı haritası aşağıda verilmiştir. Haritadan da görüleceği üzere Su aktiviteleri merkezde yer almakta ve diğer tüm ürünlere ortak mesafededir. Su aktivitelerine en yakın ürün karasal aktivitelerdir. Diğer ürünler dört bir uca dağılmıştır. Haritanın bu şekilde çıkmış olması ürünlerin dağılımının uygun olduğu ve sektörel bir boşluğun olmadığı anlamına gelmektedir.

Şekil-4 Turizm Hizmetleri Algı Haritası

Yapılan bu hesaplamalar ve analizler sonrasında Karaman 4 önemli bölge ve turistik yatırım ihtiyacı ortaya çıktığı söylenebilir. Bu bölgeler ve özelliklerine göre karaman yatırım genel matrisi oluşturulabilir.

Tablo-22 Karaman Yatırım Genel Matrisi

	Talep artışı,	Arazi uygunluğu	Ekonomik faktörler	Ulaşım	Hammadde	İşgücü
Karaman Merkez	3	4	4	4	3	3
Ermenek bölgesi (Taşeli Bölgesi)	3	2	3	2	3	3
Taşkale Bölgesi	4	3	3	3	3	3
Karadağ Bölgesi	4	3	3	3	3	3

0: çok zayıf, 1: zayıf, 2: orta, 3: iyi, 4: mükemmel.

Tablo 22 'de yer alan Turizm yatırımı genel matrisi şöyle oluşturulmuştur. Yatay sütunda “Yatırım kararını direk etkileyen etmenler” ele alınmıştır. Bunlar, Talep artışı, Arazi uygunluğu, Ekonomik faktörler, Ulaşım, Hammadde, İşgücü’dür. Dikey sütunda ise Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünce ortak tespit edilen 4 önemli yatırım bölgesi alınmıştır. Bu bölgeler; Karaman merkez, Taşeli Bölgesi, Taşkale Bölgesi ve Karadağ bölgeleridir. Numaralandırma subjektif olup yatırım imkânları düşünülmüştür. Burada Taşeli bölgesinin ulaşım ve arazi uygunluğu diğer bölgelerle karşılaştırıldığı için düşük düzeyde olurken, Karaman merkez yatırımların odak noktasıdır.

D1.2) TOPSIS Yöntemiyle Karaman İli Turizm Yatırım Tesislerinin Değerlendirilmesi

Tablo-23 Karaman TOPSIS Yöntemi Yatırım Tesisleri

Önerilen Turizm Yatırımı Bölgeleri	Turizm Tesisleri							
	Otel (1)	Motel (2)	Pansiyon (3)	Kamping (4)	Hostel (5)	Apart otel (6)	Kırsal turizm tesisi (7)	Özel tesis (8)
Karaman Merkez(1)	4	2	3	1	3	2	1	3
Ermenek(2)	3	3	2	3	2	0	3	3
Ayrancı(3)	1	3	2	1	1	0	2	1
Başyayla(4)	1	1	1	3	1	0	3	2
Sarıveliler(5)	1	1	2	3	1	0	2	1
Kazım Karabekir(6)	1	2	2	2	1	0	4	2

0: çok zayıf, 1: zayıf, 2: orta, 3: iyi, 4: mükemmel.

Yukarıdaki tabloda Karaman ili merkez ve ilçeleri sıralanmış, bunun karşısına yapılabilirlik kriterlerine göre turizm tesisleri sıralanıp puanlanmıştır. Puanlama subjektif olmakla birlikte merkez ve ilçelerin yatırım kriterlerini etkileyen faktörler düşünülmüştür. Mevcut kriterler ve alternatifler doğrultusunda Expert Choice 11 paket programıyla yapılan değerlendirmede aşağıdaki ağırlıklar saptanmıştır. Bu ağırlıklar TOPSIS yönteminde kullanılmıştır.

	karaman m	ermenek	ayracı	başyayla	sarıveliler	kazım kara
karaman merkez		3,0	9,0	3,0	5,0	7,0
ermenek			7,0	1,0	3,0	7,0
ayracı				7,0	3,0	1,0
başyayla					1,0	5,0
sarıveliler						3,0
kazım karabekir	Incon: 0,03					

TOPSIS (Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution) Yöntemi, Hwang ve Yoon (1981) tarafından geliştirilen Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinden biridir. TOPSIS

yönteminin temel prensibi, pozitif ideal çözüme en yakın uzaklığa ve negatif ideal çözüme en fazla uzaklığa sahip olan alternatifi seçmektir. Bu uzaklıkların karşılaştırılması ile tercih sıralaması yapılır. TOPSIS yönteminin adımları(Chen, 2000; Opricovic ve Tzeng, 2004):

Adım 1: Karar matrisinin (A) oluşturulması: Karar matrisinin satırlarında üstünlükleri sıralanmak istenen alternatifler, sütunlarında ise karar vermede kullanılacak değerlendirme kriterleri yer alır. Karar verici tarafından oluşturulan D karar matrisi aşağıdaki gibi gösterilir:

$$D = \begin{matrix} & C_1 & C_2 & \dots & C_n \\ \begin{matrix} A_1 \\ A_2 \\ \vdots \\ A_m \end{matrix} & \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1n} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ x_{m1} & x_{m2} & \dots & x_{mn} \end{bmatrix} \end{matrix} \quad W = [w_1, w_2, \dots, w_n]$$

D karar matrisinde, $A_1, A_2, \dots, A_m$ alternatifleri; $C_1, C_2, \dots, C_n$ kriterleri; $x_{ij} = C_j$ kriterine göre A_i alternatifinin değerlendirmesini ve $w_j = C_j$ kriterinin ağırlığını göstermektedir.

Adım 2: Normalize edilmiş karar matrisi (R)' nin oluşturulması: Karar matrisi D' nin elemanlarından yararlanarak

$$r_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{k=1}^m x_{kj}^2}} \text{ eşitliği kullanılarak}$$

$$R_{ij} = \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & \dots & r_{1n} \\ r_{21} & r_{22} & \dots & r_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ r_{m1} & r_{m2} & \dots & r_{mn} \end{bmatrix} \text{ biçiminde elde edilir.}$$

Adım 3: Ağırlıklı normalize edilmiş karar matrisinin (V) oluşturulması: Öncelikle kriterlere ilişkin ağırlık değerleri (w_i) belirlenir ($\sum_{i=1}^n w_i = 1$). Daha sonra R matrisinin her bir sütunundaki elemanlar ilgili w_i değeri ile çarpılarak V matrisi oluşturulur.

$$V_{ij} = \begin{bmatrix} w_1 r_{11} & w_2 r_{12} & \dots & w_n r_{1n} \\ w_1 r_{21} & w_2 r_{22} & \dots & w_n r_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ w_1 r_{m1} & w_2 r_{m2} & \dots & w_n r_{mn} \end{bmatrix}$$

Burada; w_i , i. kriterin ağırlığını göstermektedir.

Adım 4: Pozitif ideal çözüm (A^*) ve negatif ideal (A^-) çözümün oluşturulması: İdeal çözüm kümesinin oluşturulabilmesi için V matrisindeki ağırlıklandırılmış değerlendirme kriterlerinin yani sütun değerlerinin maksimumları (ilgili değerlendirme kriteri minimizasyon yönlü ise minimumları) seçilir. Pozitif ideal çözüm kümesi,

$$A^* = \{(C_i^{max} v_{ij} | j \in J), (C_i^{min} v_{ij} | j \in J')\}$$

eşitliğinden yararlanılarak bulunur ve $A^* = \{v_1^*, v_2^*, \dots, v_n^*\}$ şeklinde gösterilir. Negatif ideal çözüm kümesi ise, V matrisindeki ağırlıklandırılmış değerlendirme kriterlerinin yani sütun değerlerinin en küçükleri (ilgili değerlendirme kriteri maksimizasyon yönlü ise en büyüğü) seçilerek oluşturulur.

Negatif ideal çözüm kümesi,

$$A^- = \{(^{min}_i v_{ij} | j \in J'), (^{max}_i v_{ij} | j \in J)\}$$

eşitliğinden yararlanılarak bulunur ve $A^- = \{v_1^-, v_2^-, \dots, v_n^-\}$ şeklinde gösterilir. Pozitif ideal çözüm ve negatif ideal çözümlerde J fayda (maksimizasyon), J' ise kayıp (minimizasyon) değerini göstermektedir. Gerek pozitif ideal, gerekse negatif ideal çözüm kümesi, kriter sayısı kadardır.

Adım 5: İdeal çözümlerin hesaplanması: TOPSIS yönteminde her bir alternatife ilişkin değerlendirme kriteri değerinin pozitif ideal ve negatif ideal çözüme uzaklıklarını bulmak için öklid uzaklığı kullanılır. Buradan elde edilen alternatiflere ilişkin sapma değerleri, pozitif ideal çözüme uzaklık (d_i^*) ve negatif ideal çözüme uzaklık (d_i^-) olarak adlandırılmaktadır. Pozitif ideal çözüme uzaklık (d_i^*) değeri,

$$d_i^* = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^*)^2} \quad i=1, 2, \dots, m$$

Negatif ideal çözüme uzaklık (d_i^-) değeri,

$$d_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^-)^2} \quad i=1, 2, \dots, m$$

eşitliklerinden hesaplanır. d_i^* ve d_i^- sayısı, alternatiflerin sayısı kadardır.

Adım 6: İdeal çözüme göreceli yakınlığın hesaplanması: Her bir alternatife ilişkin ideal çözüme göreceli yakınlığı (CC_i^*) hesaplanırken pozitif ideal çözüm ve negatif ideal çözüme uzaklık ölçülerinden yararlanılır. Burada kullanılan ölçüt, negatif ideal çözüme uzaklık ölçüsünün (d_i^-) toplam uzaklık ölçüsü ($d_i^- + d_i^*$) içindeki payıdır. İdeal çözüme göreceli yakınlık değeri,

$$CC_i^* = \frac{d_i^-}{d_i^- + d_i^*}$$

eşitliğinden hesaplanır. Burada CC_i^* değeri $0 \leq CC_i^* \leq 1$ aralığında değer alır ve $CC_i^* = 1$ ise ilgili alternatife ilişkin pozitif ideal çözüme, $CC_i^* = 0$ ise ilgili alternatife ilişkin negatif ideal çözüme mutlak yakınlığını gösterir.

D1.3) TOPSIS Yönteminin Karaman'a Uygulanması

Çok kriterli bir karar verme probleminde 8 alternatif ve 6 kriter bulunmaktadır. Karar verici karar matrisini aşağıdaki gibi oluşturmuş ve kriterlere ilişkin ağırlıkları ise $w_1=7,28010989$,

$w_2=7,28010989$, $w_3=4,582575695$, $w_4= 5,09901951$, $w_5= 4,58257569$, $w_6=5,830951895$ şeklinde belirlemiştir.

$$D_Y = \begin{matrix} & C_1 & C_2 & C_3 & C_4 & C_5 & C_6 \\ \begin{matrix} A_1 \\ A_2 \\ A_3 \\ A_4 \\ A_5 \\ A_6 \\ A_7 \\ A_8 \end{matrix} & \begin{bmatrix} 4 & 3 & 1 & 1 & 1 & 1 \\ 2 & 3 & 3 & 1 & 1 & 2 \\ 3 & 2 & 2 & 1 & 2 & 2 \\ 1 & 3 & 1 & 3 & 3 & 2 \\ 3 & 2 & 1 & 1 & 1 & 1 \\ 2 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 1 & 3 & 2 & 3 & 2 & 4 \\ 3 & 3 & 1 & 2 & 1 & 2 \end{bmatrix} \end{matrix}$$

Karar verici, alternatiflerin önem sırasını TOPSIS yöntemine göre:

Adım 1: Standartlaştırılmış karar matrisi (R) oluşturulur. Burada r değeri, diğer r_{ij} değerleri hesaplanarak aşağıda gösterilen R matrisi tamamlanmıştır.

$$R = \begin{bmatrix} 0,5494 & 0,4120 & 0,2182 & 0,1961 & 0,2182 & 0,1714 \\ 0,2747 & 0,4120 & 0,6546 & 0,1961 & 0,2182 & 0,3429 \\ 0,4120 & 0,2747 & 0,4364 & 0,1961 & 0,4364 & 0,3429 \\ 0,1373 & 0,4120 & 0,2182 & 0,5883 & 0,6546 & 0,3429 \\ 0,4120 & 0,2747 & 0,2182 & 0,1961 & 0,2182 & 0,1714 \\ 0,2747 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0,1373 & 0,4120 & 0,4364 & 0,5883 & 0,4364 & 0,6859 \\ 0,4120 & 0,4120 & 0,2182 & 0,3922 & 0,2182 & 0,3429 \end{bmatrix}$$

Adım 2: Ağırlıklı standart karar matrisi (V) oluşturulmuştur. Bunun için R matrisinin sütunlarındaki değerler ilgili kriterin ağırlık değerleri ile çarpılarak V matrisinin sütunları hesaplanır.

$$V = \begin{bmatrix} 0,2384 & 0,0898 & 0,0074 & 0,0337 & 0,0229 & 0,0065 \\ 0,1192 & 0,0898 & 0,0222 & 0,0337 & 0,0229 & 0,0130 \\ 0,1788 & 0,0598 & 0,0148 & 0,0337 & 0,0458 & 0,0130 \\ 0,0596 & 0,0898 & 0,0074 & 0,1011 & 0,0687 & 0,0130 \\ 0,1788 & 0,0598 & 0,0074 & 0,0337 & 0,0229 & 0,0065 \\ 0,1192 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0,0596 & 0,0898 & 0,0148 & 0,1011 & 0,0458 & 0,0130 \\ 0,1788 & 0,0898 & 0,0074 & 0,0674 & 0,0687 & 0,0130 \end{bmatrix}$$

Adım 3: Pozitif ideal (A^*) ve negatif ideal (A^-) çözüm kümeleri oluşturulmuştur. A^* kümesi için V matrisinin her bir sütunundaki en büyük değer, A^- kümesi için V matrisinin her bir sütunundaki en küçük değer seçilerek sıralanır.

$$A^* = \{ \max_{i \in I} r_{vi1}, \max_{i \in I} r_{vi2}, \max_{i \in I} r_{vi3}, \dots, \max_{i \in I} r_{vii} \}$$

$$A^* = \{0,2384, 0,0898, 0,0222, 0,1011, 0,0687, 0,0260\}$$

$$A^- = \{ \max_{vi1}, \max_{vi2}, \max_{vi3}, \dots, \max_{vii} \}$$

$$A^- = \{0,0596, 0, 0, 0, 0, 0\}$$

Adım 4: Her bir alternatif için pozitif ideal çözüme uzaklıklar

$$d_1^* = 0,0851, d_2^* = 0,1450, d_3^* = 0,0987, d_4^* = 0,1799, d_5^* = 0,1081, d_6^* = 0,1960, d_7^* = 0,1804, d_8^* = 0,0847$$

Negatif ideal çözüme uzaklıkları $d_1^- = 0,2044, d_2^- = 0,1181, d_3^- = 0,1463, d_4^- = 0,1525, d_5^- = 0,1398, d_6^- = 0,0596, d_7^- = 0,1459, d_8^- = 0,1660$ olarak hesaplanmıştır.

Adım 5: 8 alternatife ilişkin ideal çözüme göreli yakınlık değerleri

$$C_1^* = \frac{0,2044}{0,2044+0,0851} = 0,7059, C_2^* = \frac{0,1181}{0,1181+0,1450} = 0,4488, C_3^* = \frac{0,1463}{0,1463+0,0987} = 0,5971, C_4^* = \frac{0,1525}{0,1525+0,1799} = 0,4587$$

$$C_5^* = \frac{0,1398}{0,1398+0,1081} = 0,5638, C_6^* = \frac{0,0596}{0,0596+0,1960} = 0,2331, C_7^* = \frac{0,1459}{0,1459+0,1804} = 0,4471, C_8^* = \frac{0,1660}{0,1660+0,0847} = 0,6621,$$

bulunmuştur. Bu değerler büyükten küçüğe doğru sıralandığında alternatiflerin önem sırası bulunabilir.

$$C_1^* > C_8^* > C_3^* > C_5^* > C_4^* > C_2^* > C_7^* > C_6^*$$

Bizim numaralandırmamıza göre Otel(1),Motel(2), Pansiyon(3), Kamping (4), Hostel (5,) Apart otel (6), Kırsal turizm tesisi(7), Özel tesis (8) şeklindedir.

Buna göre Karaman ili turizm tesisi yatırımı önem sırası: 1.Otel, 2.Özel Tesis(Butik otel), 3.Pansiyon, 4.Hostel, 5. Kamping, 6.Motel, 7.Kırsal turizm tesisi, 8. Apart otel şeklindedir.

(Kaynak: Paksoy, Turan, YAPICI PEHLİVAN, Nimet, ÖZCEYLAN, Eren, **Bulanık Küme Teorisi**, Nobel yayınevi, 2013.)

Turizm tesislerine göre Karaman'da önerilen yatırım bölgeleri ve önerilen yatak ve ünite sayıları tahmin yöntemleri ve Karaman'daki yatırım bölgelerine yapılan ziyaretler sonucunda aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo-25 Turizm Tesislerine göre Karaman'da önerilen Yatırım Bölgeleri

	Turizm Tesisleri	Önerilen Turistik Yatırım	Önerilen Turizm Yatırımı Bölgeleri
Asli Konaklama Tesisleri	Oteller	5 adet (Toplam 800 yatak)	Karaman Merkez (3), Ermenek havzası (2),
	Moteller	2 adet (Toplam 100 yatak)	Karaman-Mut Yolu, Karaman-Ayrancı Yolu
	Tatil Köyleri	-	-
	Pansiyonlar	8 adet (Toplam 200 yatak)	Ermenek havzası (3), Taşkale Bölgesi (3), Ayrancı (2)
	Kampingler	4 adet (Toplam 120 ünite)	Sarıveliler (1), Başyayla (1) Karadağ Bölgesi (1), Taşkale(1)
	Apart Oteller	-	-
	Hosteller	2 adet (Toplam 400 yatak)	Karaman Merkez (1), Ermenek Merkez (1)
Yeme - İçme ve Eğlence Tesisleri	Lokantalar	2 adet 1.sınıf	Karaman Merkez (1), Ermenek Merkez (1)
	Kafeteryalar (Müstakilen belgelendirilememektedir)	-	-
	Eğlence Yerleri (Müstakilen belgelendirilememektedir)	-	-
Sağlık ve Spor Tesisleri	Termal Turizmi Tesisleri	-	-
	Termal Konaklama Tesisleri	-	-
	Termal Kür Tesisleri	-	-
	Sağlıklı Yaşam Tesisleri	-	-
	Yüzme Havuzları	1 adet (200 kişilik)	Karaman Merkez (1)
	Spor Tesisleri	-	-
	Golf Tesisleri	-	-
Kongre ve Sergi Merkezleri	Kongre ve Sergi Merkezleri	-	-
Rekreasyon Tesisleri	Eğlence Merkezleri	1 adet (200 kişilik)	Karaman Merkez (1)
	Temalı Parklar	1 adet (2000 kişilik)	Karaman Merkez (1)
	Günübirlik Tesisleri	-	-
	Kış Sporları ve Kayak Merkezleri Mekanik Tesisleri	-	-
Kırsal Turizm Tesisleri	Çiftlik Evi-Köy Evi	2 adet (30 yatak)	Karaman Merkez (1), Kazımkarabekir (1)
	Yayla Evi	1 adet (10 yatak)	Barçın Yaylası (1)
	Dağ Evi	2 adet (30 yatak)	Nunu Vadisi (1), Göktepe (1)
Özel Tesisler	Özel Tesisler (Tescilli Kültür Varlığı niteliğindeki yapılarda gerçekleştirilenler dışındaki özel tesislere Turizm Yatırımı Belgesi verilmez)	-	-
	Butik Oteller	2 adet (100 yatak)	Karaman Merkez (1),Taşkale Bölgesi (1),

Bileşik Tesisler	Turizm Kentleri	-	-
	Turizm Kompleksleri	-	-
	Tatil Merkezleri	-	-
	Zincir Tesisler	-	-
	Personel Eğitim Tesisleri	-	-
Diğer Tesisler	Mola Noktaları	-	-
	Yüzer Tesisler	-	-
	Tatil Siteleri ve Villaları	-	-
	B Tipi Tatil Siteleri	-	-
	A Tipi Tatil Siteleri (Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde veya Turizm Merkezleri içinde yer almayan tatil sitelerine Turizm Yatırımı Belgesi verilmez.)	-	-

Tabloda, turizm tesislerine göre Karamanda önerilen yatırım bölgeleri görülmektedir. Bu tablonun açıklamasından önce Turizm tesis türlerine kısaca göz atmak gerekir. **Turizm Tesislerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik**, (Resmi Gazete Tarihi: 21.06.2005 Resmi Gazete Sayısı: 25852) Dördüncü Kısım, Tesis Türleri, Birinci Bölüm, Asli Konaklama Tesisleri; Madde 19 Oteller, Madde 20 Moteller, Madde 21 Tatil Köyleri, Madde 22 Pansiyonlar, Madde 23 Kampingerler, Madde 24 Apart Oteller, Madde 25 Hosteller yer almaktadır. İkinci Bölüm, Yeme-İçme Ve Eğlence Tesisleri, Üçüncü Bölüm Sağlık ve Spor Tesisleri, Dördüncü Bölüm, Kongre Ve Sergi Merkezleri, Beşinci Bölüm Rekreasyon Tesisleri, Altıncı Bölüm Kırsal Turizm Tesisleri, Yedinci Bölüm Özel Tesisler, Sekizinci Bölüm Bileşik Tesisler, Dokuzuncu Bölüm Diğer Tesisler adı altında Yönetmeliğe uygun tesisleri tanımlamaktadır. Bu tanımlar ekler kısmında geniş şekilde verilmiştir. C5.2’de Otelcilik fonksiyon oranı ile yapılan tahminde Karaman ilinin 1600 yatağa ihtiyacı olduğu görülmektedir. Bu ihtiyacın karşılanması için mevzuat gereği “Asli konaklama” tesislerine ihtiyaç vardır. Tablo’da dikkat edilirse $800+100+200+400=1500$ yatak ve 120 ünite(Kampingerlerde yatak yerine ünite kullanılır) $1500+120=1620$ olduğu görülmektedir. Daha önce tespit edilen Karaman merkez, Taşeli Bölgesi, Taşkale Bölgesi ve Karadağ bölgelerine Karaman Merkez ağırlıklı olarak asli konaklama tesisleri dağıtılmıştır. Bu dağılımda tatil köyü ve apart otele ilk etapta ihtiyaç olmadığı söylenebilir. Ancak bu gerekçe yatırım için bu iki tesisin seçilemeyeceği anlamını taşımaz. Gelecek 10 yıl için öngörü bu şekildedir.

Asli konaklama tesisleri olarak, en önemli yatırım oteldir. Yatak kapasitesinin %50'sini karşılamak üzere toplam 800 yatak kapasitesinde 5 otel önerilmiştir. Bunun yanı sıra, karayolunda

seyreden ziyaretçiler ve turistler için özellikle kısa süreli konaklamalarda motel tercihi önemlidir. Bu yüzden 2 adet motel önerilmiştir. Günümüz ekonomik ve vakti dar olan turistin konaklayabileceği tesis tipi pansiyonlardır. Bu yüzden 8 adet pansiyon önerilmiştir. Doğa ve ekoturizmi açısından önemli olan Karaman'da özellikle Ermenek ilçesinde kamping alanları önerilmiştir. Gençlik turizmine hitap edebilecek şekilde de öğrenci yurdu konseptinde iki adet hostel önerilmektedir. Tatil köyü ve apart otel, Karaman turist profiline uygun olmadığı için önerilmemektedir.

Karaman ilinde Turistik belgeli lokanta olmadığı için 2 adet turistik yeme içme tesisi önerilmiştir. Sağlık ve spor tesisi olarak yine ihtiyaca cevap verebilecek 1 adet yüzme havuzu önerilmektedir. Bunun yanı sıra Karaman ilini çekim merkezi yapabilecek eğlence merkezi ve temalı park önerilmiştir. Çünkü Temalı parklar; geleceğin dünyası, bilim, bilim-kurgu, tarih, kültür, bitki ve hayvan türlerinin doğal ortamlarında yaşatılması, safari parkında veya film stüdyolarında müşteriler için katılım ve canlı izleme imkânının sağlanması, gelenek ve birikimler ile dünya coğrafyası gibi belirli bir konunun görsel ve işitsel ileri teknolojinin de yardımıyla tanıtıldığı ve müşterinin izlemesine sunulduğu eğlenceye ve bilgilendirmeye yönelik tesislerdir.

1. Ulusal Kırsal Turizm Sempozyumu 13-15 Eylül 2011'de Karaman'da yapılmıştır. Sempozyumun sonuç bildirgesinde Karaman'ın kırsal turizm açısından önemi vurgulanmış yerel ve ulusal basında Karamanla ilgili birçok haber yapılmış, Karamanda yatırımların bu yönde yapılması yönünde kararlar alınmıştır. Kırsal turizm tesisleri Karaman için önem taşıdığı için çiftlik evi, yayla evi ve dağ evi önerilmektedir. Bu tesisler için eko turizm faaliyetleri de yoğun olan Kazımkarabekir, Ermenek gibi ilçeler önem taşımaktadır.

Ayrıca özellikle Taşkale yöresi düşünülerek en az 2 adet özel tesiste yatırımcıların ilgisini çekebilir. Butik oteller, yapısal özelliği, mimarî tasarımı, tefriş, dekorasyon ve kullanılan malzemesi yönünden özgünlük arz eden, işletme ve servis yönünden üstün standart ve yüksek kalitede, deneyimli veya konusunda eğitimli personel ile kişiye özel hizmet verilen ve en az on, en fazla altmış odalı otellerdir.

D2) Yatırım ve İşletme Giderleri Tablosu (Örnek Uygulama)

2009 yılı fiyatlarına göre dört yıldızlı 140 oda 280 yatak kapasiteli otelin yatırım maliyetleri aşağıdaki tabloda verilmiştir

Tablo-25 Yatırım Maliyeti Tablosu

		Maliyet	Oran %
1	Arsa ve arazi düzenleme giderleri	1.000.000	7,18
2	Etüd ve Proje Giderleri	700.000	5,03
3	İnşaat Giderleri	4.000.000	28,72
4	Tesisat Giderleri	3.200.000	22,97
5	Teçhizat Giderleri	600.000	4,31
6	Tefrişat Giderleri	1.600.000	11,49
7	İşletmeye Alma Giderleri	800.000	5,74
8	Yatırım Dönemi Faizleri	1.200.000	8,61
9	Taşıt Araçları Giderleri	100.000	0,72
10	Genel Giderler	200.000	1,44
11	Beklenmeyen Giderler	400.000	2,87
12	İşletme Sermayesi	130.000	0,93
	TOPLAM	13.930.000	100,00

Kaynak: **Kahraman**, 2010:108.

2009 yılı fiyatlarına göre dört yıldızlı 140 oda 280 yatak kapasiteli otelin İşletme Giderleri aşağıda verilmiştir.

Tablo-26 İşletme Giderleri Tablosu

		Maliyet	Oran %
1	Yiyecek	596.036	14,73
2	İçecek	125.750	3,11
3	Telefon	34.493	0,85
4	Diğer	104.440	2,58
5	Personel	1.284.120	31,74
6	Amortisman	1.071.000	26,48
7	Sigorta	45.900	1,13
8	Bakım+Onarım	76.500	1,89
9	Genel Giderler	706.961	17,48
	TOPLAM	4.045.199	100,00

Kaynak: **Kahraman**, 2010:110.

Turizm işletmelerinde en önemli işletme gideri kalemlerinden olan yiyecek - içecek kalemlerinin yatırım projelerinde kabul edilen değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo-27 Yiyecek-İçecek Maliyet Tablosu

İşletme Türü	Yiyecek %	İçecek %
Beş ve Dört Yıldızlı Oteller	35	30
Üç ve İki Yıldızlı Oteller	45	40
Tek Yıldızlı Oteller	50	50
Moteller	50	50
1.Sınıf Tatil Köyleri	35	30
2.Sınıf Tatil Köyleri	37,5	35

Kaynak: Kahraman, 2010:105.

Karaman için hesaplanan turizm işletmeleri yatırım sermayesi tablosu ve kalemleri aşağıdaki gibi hesaplanmıştır. Tablo-26 ve Tablo-27'deki veriler Türkiye Kalkınma Bankası Kredi Değerlendirme Müdürlüğü Ocak 2009 verilerine göre hesaplanmıştır(Kahraman, 2010:130). Bu tablolar turizm yatırımcıları için önemli bir veri kaynağı olacaktır.

Tablo-28 Turizm İşletmeleri Sermayesi Tablosu

TURİZM İŞLETMELERİ YATIRIM SERMAYESİ TABLOSU			
		Maliyet (TL)	
1	Arsa ve arazi düzenleme giderleri	Toplam Maliyetin %10 ile %15	
2	Etüd ve Proje Giderleri	arsa+inşaat+tesisat+teçhizat+mefruşat toplamının % 1	
3	İnşaat Giderleri	Yatak Başı İnşaat Gideri (TL)	m2 Başı İnşaat Gideri (TL)
	H*****	35.687	649
	H****	25.615	640
	H***	19.347	553
	H** Lokantalı	12.107	484
	H** Lokantasız	8.549	389
	H*	7.572	379
	1.Sınıf Tatil Köyü	21.289	608
	2.Sınıf Tatil Köyü	16.443	498
	Motel	8.882	444
	Pansiyon	6.243	312
4	Tesisat Giderleri	Yatak Başı Tesisat Gideri (TL)	m2 Başı Tesisat Gideri (TL)
	H*****	20.506	373
	H****	14.598	365
	H***	10.814	309
	H** Lokantalı	6.313	252
	H** Lokantasız	4.376	199
	H*	3.620	181
	1.Sınıf Tatil Köyü	12.133	347
	2.Sınıf Tatil Köyü	8.969	272
	Motel	4.964	248
	Pansiyon	3.424	171
5	Teçhizat Giderleri	Yatak Başı Teçhizat Gideri (TL)	m2 Başı Teçhizat Gideri

			(TL)
	H*****	3.929	71
	H****	2.258	56
	H***	1.338	38
	H** Lokantalı	605	24
	H** Lokantasız	419	15
	H*	239	12
	1.Sınıf Tatil Köyü	1.877	54
	2.Sınıf Tatil Köyü	1.196	36
	Motel	461	23
	Pansiyon	212	11
6	Tefrişat Giderleri	Yatak Başı Tefrişat Gideri (TL)	m2 Başı Tefrişat Gideri (TL)
	H*****	9.261	168
	H****	5.474	137
	H***	4.055	116
	H** Lokantalı	2.444	98
	H** Lokantasız	1.553	71
	H*	1.327	66
	1.Sınıf Tatil Köyü	4.550	130
	2.Sınıf Tatil Köyü	3.289	100
	Motel	2.017	101
	Pansiyon	1.391	70
7	İşletmeye Alma Giderleri	Reklam ve tanıtım giderleri, personeli önceden işe alma giderleri, personel transferi giderleri, avukatlık ve mali müşavirlik, danışmanlık hizmet giderleri, lisans ve depozito giderleri, çeşitli idari giderlerdir	
8	Yatırım Dönemi Faizleri	Yatırım döneminde finansman olarak kullanılan yerli veya yabancı kaynağın yatırım dönemine ilişkin faiz giderleridir	
9	Taşıt Araçları Giderleri	Yatırım döneminde idari işlerde ve inşaat işlerinde kullanılmak üzere satın alınan taşıtların maliyetleri	
10	Genel Giderler	Yatırım döneminde ödenen vergi, resim, harç ve benzeri giderlerdir	
11	Beklenmeyen Giderler	etüd-proje+inşaat+tesisat+teçhizat+tefrişat toplamının %5 ile %10	
12	İşletme Sermayesi	İşletme Sermayesi gereksinimi şu formülle hesaplanır $İSG = \frac{\text{Yıllık İşletme Gideri} - (\text{Amortisman} + \text{Sigorta})}{\text{Çalışma Süresi}} + \text{Sigorta}$	
	TOPLAM		

Tablo-29 Karaman İli Önerilen Turizm Yatırım Yerleri ve Yaklaşık Maliyetleri

Tesis Türü	Yatak Başı Maliyet (TL)	Karaman için önerilen Oda Sayısı	Karaman için önerilen Yatak Sayısı	Önerilen Turizm Yatırım Yeri	Karaman için önerilen Turizm İşletmesi Yaklaşık Yatırım Maliyetleri (TL)
<i>H*****</i>	69.383	150	300	Karaman Merkez	20.814.900
<i>H****</i>	47.945	200	400	Karaman Merkez (2), Ermenek (1)	19.178.000
<i>H***</i>	35.554	50	100	Ermenek (1)	3.555.400
<i>H** Lokantalı</i>	21.469				0
<i>H** Lokantasız</i>	14.897				0
<i>H*</i>	12.758				0
<i>Hostel</i>	12.758	200	400	Karaman Merkez (1), Ermenek Merkez (1)	5.103.200
<i>Kamping</i>	12.758	4 adet	120 Ünite	Sarıveliler (1), Başyayla (1) Karadağ Bölgesi (1) Taşkale Bölgesi (1)	1.148.220
<i>Butik Otel</i>	12.758	50	100	Karaman Merkez (1),Taşkale Bölgesi (1),	1.275.800
<i>1.Sınıf Tatil Köyü</i>	39.849				0
<i>2.Sınıf Tatil Köyü</i>	29.897				0
<i>Motel</i>	16.324	50	100	Karaman-Mut Yolu, Karaman-Ayrancı Yolu	1.632.400
<i>Pansiyon</i>	11.270	100	200	Ermenek havzası (3), Taşkale Bölgesi (3), Ayrancı (2)	2.254.000

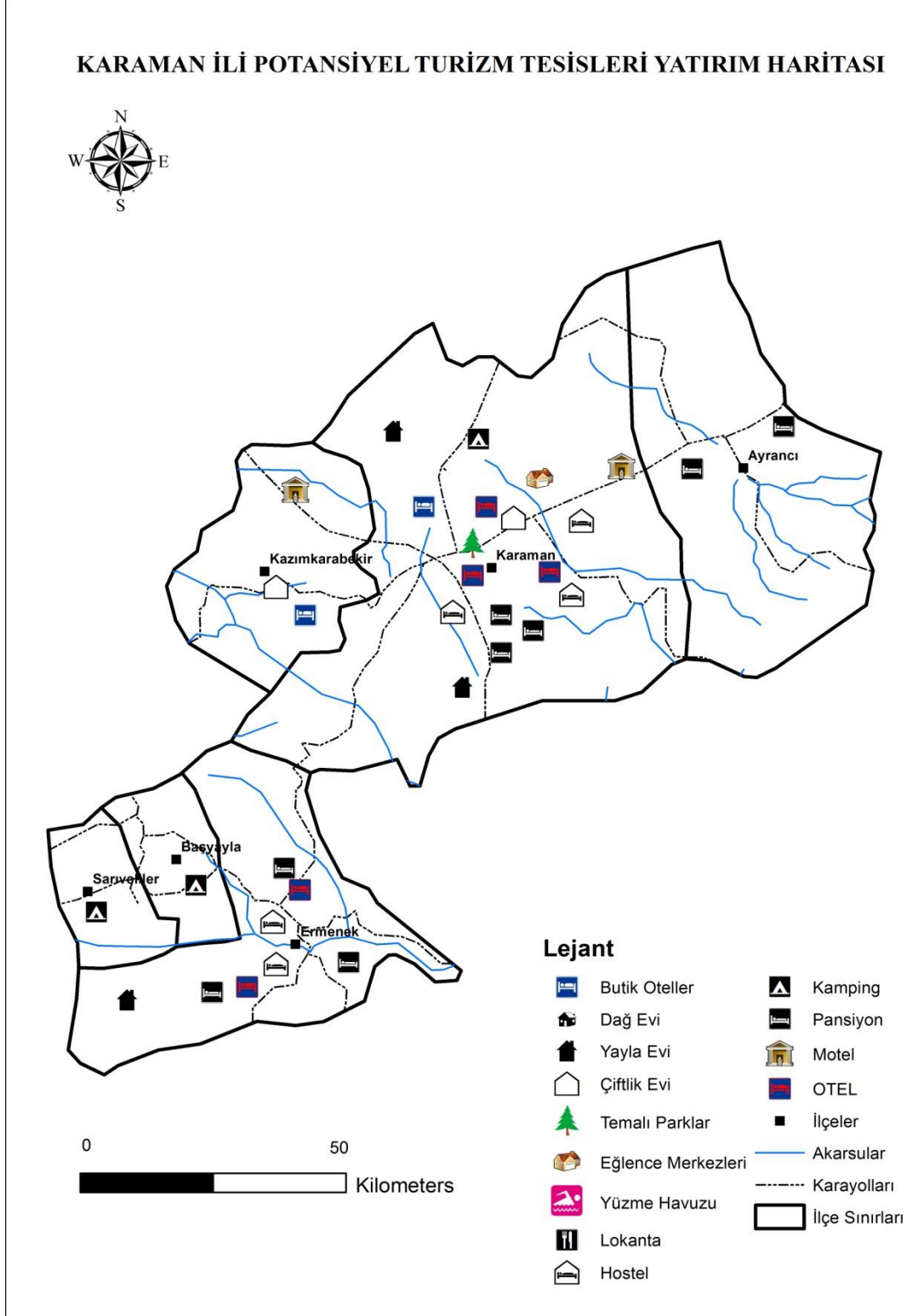
Karaman İli Önerilen Turizm Yatırım Yerleri ve Yaklaşık Maliyetleri yukarıda tabloda gösterilmiştir. Bu hesaplamalar asli konaklama tesisleri için örnek niteliğinde olup, diğer turizm tesisleri içinde benzer hesaplamalar yapılabilir.

D3) CBS haritasının hazırlanması

Karaman İli Potansiyel Turizm Tesisleri Yatırım Haritasının hazırlanmasında Coğrafi Bilgi Sisteminden (CBS) yararlanılmıştır. Haritanın yapımında ArcGIS 10 yazılımı kullanılmıştır. Haritanın yapımı için kullanılacak veriler toplanarak sayısal ortama aktarılmış ve Karaman İli Potansiyel Turizm Tesisleri Yatırım Haritasının hazırlanmasında ilgili layerlar oluşturulmuştur. Karaman ili ve buna bağlı ilçelerin idari sınırları içerisinde il, ilçe merkezleri, yollar yerleştirilmiştir. Daha sonra Potansiyel Turizm Tesislerini gösteren (Butik evler, dağ evi, yayla evi, çiftlik evi, temalı parklar, eğlence merkezleri, yüzme havuzu, lokanta, hostel, kamping, pansiyon, motel, otel) konumsal bölgeler ve katmanları oluşturulmuş ve bu oluşturulan katmanlara bağlı olarak hangi alanlarda bunlar yapılıyor ise yerleri tespit edilerek harita üzerinde sembollerle işaretlenmiştir.

D4) Karaman İli Turizm Yatırım Haritası

Şekil-5 Karaman İli Turizm Yatırım Haritası

E) TURİZM YATIRIMLARINDA TEŞVİKLER VE MEVZUAT

E.1) Turizm Gelirlerinin Çoğaltan Etkisi

Turizm yatırımlarının gerçekleşmeleri sonucunda, işletmecilik faaliyetini başlatan turizm tesislerinin gelirleri turist harcamalarından oluşmaktadır. Turizm işletmelerinin sağladığı gelirlerin el değiştirmesi sonucunda da, ekonomide yeni vergi, tasarruf ve harcama olanakları yaratılmış olmaktadır. Buna ekonomi de gelirin çoğaltan etkisi ya da gelirin çarpan etkisi adı verilmektedir. Kalkınma Bakanlığının araştırma sonuçlarına göre, çoğaltan etki katsayısını turizm sektöründe 3-4 gibi, diğer sektörlerden daha yüksek oluşu, katma değer yüzdesinin birçok durumda üretim değerinin % 75-80 oranına varması, turizm yatırımlarının dolaylı etkilerini yükseltmektedir. Başka bir deyişle, turizm sektörü yatırımlarının ulusal ekonomiye olan katkıları ve sosyal kârlılıkları yüksekti ve diğer sektörlerden daha fazladır. Turizm gelirin çoğaltan etkisinin, incelenen çeşitli rapor ve yayınları derlenerek ülkelere / bölgelere göre gerçekleşme durumu Tablo'da gösterilmiştir.

Tablo-30 Bazı Ülke ve Bölgelerde Turizm Geliri Çoğaltan Etkisi

Ülke/Bölge	Çoğaltan Etki Değeri
Türkiye	1,96
İngiltere	1,73
İrlanda	1,72
Mısır	1,23
Bermuda	1,17
Missuri Eyaleti (ABD)	0,88
Kuzey Galler, Gwynedd	0,37
İngiltere Batı Anglia	0,34
İngiltere City of Winchester	0,19

Kaynak: **Kahraman**, 2010:48.

Turistlerin satın aldığı mal ve hizmetler karşılığı olarak yaptıkları harcamalar (konaklama, yiyecek-içecek, seyahat ve diğer) satıcıların gelirini oluşturur. Bu gelirin bir kısmı ile tekrar tüketim amacı ile mal ve hizmet satın alınır. Kalan kısmın bir miktarı malzeme stoklarının alımı için kullanılır. Diğer bir miktar işçilik, faiz, kira, vergi ve diğer mali yükümlülükler için kullanılır. Bir miktar da, kâr olarak ayrılır. Ayrıca, yurt dışından alım gerekirse kısmen ekonomi dışına sızma da olur. Turizm harcamalarını gerçekleştiren kişi ve kuruluşlar başkalarına gelir yaratmaktadır. Turizm sektörü ve turizm yatırımları yönünden konunun daha iyi anlaşılabilmesi için "turizm harcamalarının dağılımı" Tablo'da yer almaktadır.

Araştırmalar,bir ülkeye gelen yabancıların yaptığı toplam harcamanın ortalama %25'inin konaklama işletmelerine, %32'sinin yiyecek-içecek işletmelerine, %25'inin çeşitli tüketim malları alımı için perakende işletmelere, %10'nun sinem,tiyatro vb. eğlence işletmelerine,%5'inin yerel ulaştırma işletmelerine ve geri kalan %3'ünün değişik harcamalara gittiğini göstermektedir.

Tablo-31 Turizm Harcamalarının Dağılımı

Turist Harcamaları	Seyahat ve Turizm. Endüstrisi Harcamaları	Diğer	
• Konaklama	• Ücret ve maaşlar	• Muhasebe	• Benzinlikler
• Yeme-içme	• Bahşiş ve armağanlar	• Reklam ve halkla ilişkiler	• Hediyeelik eşya
• Eğlence	• Maaş sigorta, vergiler	• Teçhizat dükkanları	• Hükümet
• Giyim	• Komisyonlar	• Mimarlar	• Eğitim
• Hediyeelik ve hatıra eşya	• Müzik ve eğlence	• Zanaat ve sanat üreticileri	• Sağlık
• Fotoğraf	• İdari ve genel harcamalar	• Avukatlar	• Kara, deniz ve demiryolları
• Kişisel bakım	• Hukuki ve profesyonel hizmetler	• Araç kiralama	• Elektrik, gaz, su vb.
• İlaç ve kozmetik	• Yiyecek içecek satın alımı	• Fırınlara	• Manavlar
• Yerel ulaşım	• Satılan ürünlerin alımı	• Bankalar	• Şarküteriler
• Turlar	• Erzak ve gereçlerin satın alımı	• Plaj malzemeleri	• Finans kuruluşları
• Diğer çeşitli harcamalar	• Tamirat ve bakım hizmetleri	• Kasaplar	• Mobilyacılar
	• Reklam, promosyon ve halkla ilişkiler	• Marangozlar	• İthalatçılar
	• Elektrik, gaz, su vb.	• Veznedarlar	• Sigorta acenteleri
	• Ulaşım	• Hayır kurumları	• Ev ve emlak sahipleri
	• Ruhsatlar (lisanslar)	• Eczaneler	• Çamaşırhaneler
	• Sigorta primleri	• Giyim butikleri	• Manifaturacılar
	• Taşınmaz ve taşınır mülklerin kira bedelleri (tesis, bina ve ekipman gibi)	• Klüpler	• Yöneticiler
	• Borç alınan fonun faiz ve anapara ödemeleri	• Pastaneler	• Sinemalar
	• Gelir vergisi ve diğer vergiler	• Müteahhitler	• Gazete, radyo vb.
	• Sermaye varlıklarının ikamesi	• Aşçılar	• Gece klüpleri
	• Yatırımcılara dönen kar ve diğer gelirler	• Kültürel organizasyonlar	• Kırtasiyeciler
		• Sütçü ve mandıra-cılar	• Badanaacılar
		• Dişçiler	• Göçebe çobanlar
		• Alışveriş merkezleri	• Tesisatçılar
		• Doktorlar	• Matbaacılar
		• Kuru temizlemeciler	• Emlakçılar
		• Elektrikçiler	• Restoranlar
		• Mühendisler	• Kat hizmetleri görevlileri (valeler)
		• Çiftçiler	• Hissedarlar
		• Balıkçılar	• Spor etkinlikleri
		• Nakliyeciler	• Ulaşım
		• Otomobil tamircileri	• Seyahat acentaları
		• Bahçıvanlar	• Taksi ve limuzin hizmetleri
			• Sendikalar
			• Toptancılar

Kaynak: Kahraman, 2010:50.

E.2) Turizm Yatırımlarına İzlenecek Yol

Turizm yatırımında izlenecek yok haritası aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Şekil-6 Turizm Yatırımlarında İzlenecek Yol

Kaynak: <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9540/turizm-yatirimi-yapmak-istiyorsaniz.html>, 2013.

(A) Yatırımı Kendi Sahip Olduğunuz Arsa Üzerinde Gerçekleştireceksiniz

Öncelikle arazinizin imar planları açısından durumunu öğrenmeniz gereklidir. Bu Bilgi;

- Belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde Belediyelerden,
- Belediye ve mücavir alan sınırları dışında İl Bayındırlık ve İskan Müdürlüklerinden elde edilebilir.

Hangi ölçekte olursa olsun imar planlarında turizm kullanımına ayrılmamış olan alanlarda turizm tesisi yapılamaz.

Eğer araziniz, hiç bir plan sınırına girmiyor ise, öncelikle, turizm yatırımının gerçekleştirilmesini sağlayacak imar planının yapılması şarttır.

BUNUN İÇİN;

Eğer Araziniz herhangi bir Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ve/veya Turizm Merkezi içerisinde kalıyor ise (arazinizin herhangi bir Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ve/veya Turizm Merkezi içinde kalıp kalmadığını resmi olarak öğrenmek için arazinizin yerini öncelikle 1/25000 olmak üzere herhangi bir ölçekli plan veya halihazır üzerine işaretleyip Bakanlığımıza talebinizi içeren bir dilekçe ile iletmeniz gerekmektedir.) “Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik” çerçevesinde planlama çalışmalarının başlatılması gerekmektedir.

Araziniz herhangi bir Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ve/veya Turizm Merkezi içerisinde kalmıyor ise tabi olduğu yürürlükteki diğer mevzuata göre işlem yürütülmesi gerekmektedir. Bu işlemler için Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü’ne başvurularak görüş alınmasında yarar bulunmaktadır.

Eğer araziniz, onaylı planlarda turizm kullanımına ayrılmış alanda bulunuyor ise veya sizce hazırlanarak onaylatılan plan ile bu durum gerçekleşmiş ise Turizm yatırımı için araziniz hazır durumdadır. Onaylı İmar planında araziniz (imar parseliniz) için verilen yapılaşma koşulları uyarınca (Alanı, izin verilen inşaat alanı, Kat adedi veya yüksekliği, vb.) projelendirme faaliyetine başlayabilirsiniz.

(B) Yatırım İçin Arazi Satın Alacaksınız

Turizm yatırımı amacı ile özel olarak arazi satın almak, yatırımcı için üzerinde titizlikle durulması gereken bir konudur. Zira arazilerin fiziksel özelliklerinin turizm yatırımına uygun olması gerekliliğinin yanı sıra imar planında da turizm kullanımına ayrılmış olmaları gerekmektedir. Satın alınacak arazinin, konumu, büyüklüğü, ulaşım imkanları, özellikle dış turizm açısından havaalanlarına olan uzaklığı, mevcut ve geliştirilmesi gereken altyapısı, arazi seçiminde önemli faktörlerdir.

Tüm bu açılardan, arazi seçimi aşamasında arazi yerini belirleyen ölçekli halihazır harita üzerine işlenmiş kroki veya mevcut durum (ve yanında da var ise, tapu, çap, kroki... vb) ile Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'ne başvurularak görüş alınmasında yarar bulunmaktadır.

Arazinin satın alınmasından sonra (A) Yatırımı Kendi Sahip Olduğunuz Arsa Üzerinde Gerçekleştireceksiniz bölümünde açıklanan aşamalar sizin için de geçerli olacaktır.

E.3) Turizm Sektörüne Sağlanan Teşvik ve Destekler

Türkiye’de 1982 yılında yürürlüğe giren, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile turizm sektöründe önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Kanunun yürürlüğe girdiği zamandan günümüze, Türkiye’ye gelen turist sayısında yaklaşık 22 kat, turizm gelirlerinde ise 62 kat artış sağlanmıştır. Turizm sektörünün bu gelişiminde, turizm işletmelerine sağlanan teşvik ve desteklerin önemli bir payı vardır. Turizm sektörüne yönelik teşvik ve destek unsurları aşağıdaki gibi gruplandırılmaktadır:

KOSGEB kapsamında sağlanan destek ve hizmetler, 2009 yılında KOBİ'lere ilişkin 3624 sayılı Kanun’da, KOBİ tanımından sanayi ibaresi kaldırılarak, yerine işletme ibaresinin kullanılması ile kapsama hizmet sektörü de alınmış, dolayısıyla turizm işletmeleri de KOSGEB destek ve hizmetleri kapsamında yer almıştır.

- Yatırımlarda Devlet Yardımı Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında sağlanan teşvikler,
- 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile sağlanan teşvikler,
- 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu’nda yer alan muafiyetler,
- Türkiye İhracat Kredi Bankası (EXİMBANK) tarafından sağlanan kredi olanakları,
- Yabancı sermaye yatırımlarının teşviki kapsamında teşvik ve destekler,
- Yurtdışı turizm fuarlarına katılım destekleri(KTO, 2012:66).

E3.1) Yatırım Teşvikleri

Aşağıdaki tabloda Karaman ilinin TR52 ve Türkiye'deki teşvik belgelerine göre payları verilmiş, görüldüğü üzere Karaman iline yapılan yatırım teşvik uygulamalarının sayısı çok azdır.

Tablo-32 Türkiye, TR52, Karaman Yatırım Teşvik Belgeleri

	Belge Sayısı (Adet)	Sabit Yatırım Tutarı (Milyon TL)	İstihdam (Kişi)
2009			
Karaman	11	19	484
TR52	132	580	3682
Türkiye	2722	36589,4	101256
Karaman Pay (%)	0,0040	0,00052	0,00478
2010			
Karaman	40	504	864
TR52	316	1717,7	8207
Türkiye	4504	66868,6	159.062
Karaman Pay (%)	0,0089	0,0075	0,0054
2011			
Karaman	26	68	623
TR52	285	1518,8	7385
Türkiye	4619	58048,3	132130
Karaman Pay (%)	0,0056	0,0012	0,0047

Kaynak: www.ekonomi.gov.tr, 2013.

Bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmak amacıyla hazırlanan yeni teşvik sisteminde bölgeler, Kalkınma Bakanlığı tarafından Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) 2011 verileri baz alınarak belirlenmiştir(Mevka, 2012:17).

Şekil-7 Türkiye Gelişmişlik Düzeyi Haritası (2011)

Kaynak Mevka 2012, 17.

Tabloya bakıldığında Karaman'ın 3. bölgede olduğu görülmektedir. Yatırım teşvik uygulamalarında bölge illeri tablosu da aşağıda görülmektedir.

Tablo-33 Yatırım Teşvik Uygulamalarında Bölge İlleri Tablosu

1. BÖLGE	2. BÖLGE	3. BÖLGE	4. BÖLGE	5. BÖLGE	6. BÖLGE
Ankara	Adana	Balıkesir		Adıyaman	Ağrı
Antalya	Aydın	Bilecik	Amasya	Aksaray	Ardahan
Bursa	Bolu	Burdur	Artvin	Bayburt	Batman
Eskişehir	Çanakkale (Bozcaada ve Gökçeada ilçeleri hariç)		Bartın	Çankırı	Bingöl
İstanbul	Denizli	Karabük	Çorum	Erzurum	Bitlis
İzmir	Edirne	Karaman	Düzce	Giresun	Diyarbakır
Kocaeli	İsparta	Manisa	Elazığ	Gümüşhane	Hakkari
Mugla	Kayseri	Mersin	Erzincan		Iğdır
	Kırklareli	Samsun	Halay	Kilis	Kars
	Konya	Trabzon	Kastamonu	Niğde	Mardin
	Sakarya	Uşak	Kırıkkale	Ordu	Muş
	Tekirdağ		Kırşehir	Osmaniye	Sırt
	Yalova		Kütahya	Sinop	Şanlıurfa
			Malatya	Tokat	Şırnak
			Nevşehir	Tunceli	Van
			Rize	Yozgat	Bozcaada ve Gökçeada ilçeleri
			Sivas		
8 il	13 il	12 il	17 il	16 il	15 il + Bozcaada ve Gökçeada ilçeleri

Kaynak Mevka 2012, 18.

E3.2) Yatırımda Teşvik Edilmeyecek Konular

1- Bir veya birkaç yerde gümrükleme ve sigortacılık hizmetlerinin de sunulduğu antrepo, ellecleme paketleme ve otomasyon hizmetlerini birlikte içeren, asgari toplam kapalı alanı 10.000 m2 olan entegre lojistik yatırımları için, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığından alınmış L2 belgesinin yatırım süresi sonuna kadar ibraz edilmesi kaydıyla, teşvik belgesi düzenlenebilir. Söz konusu teşvik belgeleri kapsamına yük taşımacılığına yönelik araçlar dâhil edilmez.

2- Boru hattıyla taşımacılık, petrol ve doğalgaz ürünleri, dolum ve depolama tesisi yatırımlarında dağıtım araçları ve tüpler hariç olmak üzere, sadece sabit tesise yönelik harcamalar için teşvik belgesi düzenlenebilir.

3- Kültür yatırımları için, Kültür ve Turizm Bakanlığından alınacak kültür belgesine istinaden teşvik belgesi düzenlenebilir. Ancak, münhasıran bu amaçla inşa edilenler dışında, yeme-içme, spor, eğlence ve satış üniteleri gibi birimler kapsama dâhil edilmez.

4-Kültür ve Turizm Bakanlığından alınacak turizm belgesini haiz eğlence merkezi ve temalı tesis gibi konaklama içermeyen turizm yatırımları teşvik belgesine bağlanabilir. Ancak, münhasıran bu amaçla inşa edilenler dışında, yeme-içme, spor, eğlence ve satış üniteleri gibi birimler kapsama dâhil edilmez.

5-Kültür ve Turizm Bakanlığından alınacak Kültür veya Turizm Belgesini haiz fuar, kongre, sergi ve gösteri merkezi yatırımları için teşvik belgesi düzenlenebilir. Fuar ve sergi merkezlerinde, otopark hariç asgari kapalı alanın 5000 m2, kongre merkezlerinde asgari koltuk sayısının 1000, gösteri merkezlerinde ise asgari koltuk sayısının 2500 olması şartı aranır.

6- Spor tesisi yatırımlarında asgari 10 Milyon TL sabit yatırım şartı aranır.Havaalanı yer hizmeti yatırımlarında teşvik belgesi kapsamına trafiğe çıkmayan ve sadece apronda kullanılan motorlu taşıtlar dâhil edilebilir. Binek otomobilleri proje kapsamına dâhil edilmez.

7- Havayolu işletmeciliği ve kargo taşımacılığı yatırımlarında temin edilecek uçaklarda birim başına asgari kapasitenin 50 koltuk, kargo uçaklarında ise asgari kargo kapasitesinin 30.000 kg olması şartı aranır. Faaliyet konusu bizatihi havayolu işletmeciliği ve/veya kargo taşımacılığı olan yatırımlar dışında genel amaçlı ve hava taksi işletmeciliği amaçlı yatırımlar için teşvik belgesi düzenlenmez.

8- Uydu, telsiz, kablo vb. iletişim ortamlarından gelen haberleşme, radyo, televizyon ve veri sinyallerini birleştirip tek bir paket halinde nihai tüketiciye iletimini sağlayan hizmet yatırımlarında nihai hizmeti alanlar tarafından kullanılan yatırım malları destek unsurlarından faydalandırılmaz.

9-Kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, il özel idareleri, birlik, kooperatif vb. kuruluşların görev alanlarına yönelik olarak yapacakları yatırımlar proje bazında değerlendirilerek teşvik belgesi düzenlenebilir.

10-Sadece vinç hizmetlerine yönelik yatırımlarda her bir vinç için asgari 100 ton kaldırma kapasitesi aranır. 500 ton kaldırma kapasitesinin altında kullanılmış vinç ithaline izin verilmez.

11- Çamaşır yıkama ve kurutma yatırımlarında asgari 2 Milyon TL sabit yatırım şartı aranır.

12- Yat inşa yatırımlarında teşvik belgesi düzenlenebilmesi için yat boyunun asgari 24 metre olması şartı aranır(Mevka, 2012:20-21).

Şekil-8 Yeni Teşvik Sistemi

Kaynak Mevka 2012, 25.

E4) Teşvik Sistemi ve Karaman

Karaman teşvik sisteminde 3. bölgede yer almaktadır. Karaman’da gerçekleştirilecek yatırımlar; genel, bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırım teşviklerinden 3.bölgenin asgari sabit yatırım tutarı, oran ve surelerine göre yararlanır. Desteklenmeyecek ve teşviki için öngörülen şartları sağlayamayan yatırım konularının dışında olup 500.000 TL’nin üzerindeki Karaman’da yapılacak tüm yatırımlar; KDV istisnası ve Gümrük Vergisi Muafiyeti desteklerinden yararlanır. Karaman’da bölgesel teşviklerden yararlanacak sektörlerde gerçekleştirilecek yatırımlar belirtilen asgari sabit yatırım tutarı şartını karşılıyorsa aşağıdaki tabloda belirtilen teşviklerden yararlanırlar. Karaman’da yapılacak yatırımın;

- 1- OSB de olması durumunda veya aynı sektörde faaliyet gösteren en az beş gerçek veya tüzel kişinin ortağı olduğu yatırımcı tarafından gerçekleştirilen ve ortak faaliyet gösterilen alanda entegrasyonu sağlayacak bir yatırım olması durumunda vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi desteği açısından bir alt bölge olan 4. Bölge desteklerinden;
- 2- Öncelikli yatırım konularından olması durumunda 5.bölge desteklerinden;
- 3- AR-GE ve çevre yatırımı olması durumunda; KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti ve faiz desteğinden faydalanır(Mevka, 2012:41-45).

Tablo-34 Karaman İli Yatırım Teşvik Belgeleri*

	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam
2003	5	3	81
2004	17	232	1.399
2005	20	25	526
2006	13	19	858
2007	21	97	1.185
2008	11	73	218
2009	11	19	484
2010	40	504	864
2011	26	68	623
2012	18	233	717
2013*	8	1.430	185
TOPLAM	190	2.702	7.140

Kaynak: www.ekonomi.gov.tr, 2013 * Ekonomi Bakanlığı 03.05.2013 tarihli verisine göre

E4.1) Turizm Teşvik Yatırımları ve Karaman

2005-2012 yılları arasında Karaman ilindeki turizm yatırımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Bu zaman diliminde sadece 6 adet turizm yatırım teşvik belgesi alınmıştır.

Tablo-35 Karaman İli Turizm Yatırım Teşvik Belgeleri*

	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam
2005	1	11	100
2006	0	0	0
2007	0	0	0
2008	0	0	0
2009	0	0	0
2010	3	20	80
2011	2	5	22
2012	0	0	0
TOPLAM	6	36	202

Kaynak: www.ekonomi.gov.tr, 2013 * Ekonomi Bakanlığı
03.05.2013 tarihli verisine göre

Aşağıdaki tabloda istihdam ve sabit yatırım tutarları verilmiştir. Konya-Karaman karşılaştırılmasında bile Karaman Turizm yatırımları konusunda çok geride kalmıştır. Bunun en önemli nedeni ise turizm yatırımlarına kılavuzluk edecek herhangi bir yatırım rehberinin olmamasıdır.

Tablo-36 Karaman-Konya İlleri Turizm Yatırım Teşvik Belgeleri Karşılaştırması (2000-2012)

	Belge Adedi	Sabit Yatırım (Milyon TL)	İstihdam
Karaman	6	36.000.000	202
Konya	30	406.496.507	1.988
TR52	36	442.496.507	2.190
Karaman %	0,17	0,08	0,09

SONUÇ

Turizm yatırımları turistlerin konaklamaları, yeme içmeleri eğlenme ve dinlenmelerine yarayan tesis, arazi ve teçhizatların tümü olurken, özellikle üst yapı olarak bilinen; otel, motel, kamping, tatil köyü, oberj, pansiyon vb. konaklama işletmelerini ifade etmektedir. Karaman için turizmin pazarlanması düşüncesinde yatırımlar çok önemli bir başlangıç olacaktır. Bu projenin temel gerekçesi; Karaman ilimizde bugüne kadar hazırlanmış herhangi bir turizm yatırım rehberinin olmamasıdır. Bölgeye yatırım yapmak isteyen yatırımcılar maalesef yeterli bilgiye ulaşamamakta ve girişimciler turizm alanında hangi fırsatları yakalayabileceğini bilmemektedir.

Karaman için yapılan turist tahminlemesinde 2013 yılı tahmini turist sayısı 55.546, 2014 yılı için 58.301, 2015 yılı için 61.056'dır. Karaman bölgesinde yapılacak turistik yatırımların sebepleri ne olursa olsun bölge halkı, turistler, yatırımcı ve işletmeciler açısından maksimum fayda sağlanmalıdır. Turistik yatırımların gerçekleştirilebilmesi kolay olmamakla birlikte birçok faktörün varlığı da yatırım kararlarını ve stratejileri etkileyebilmektedir. Karaman'da yatırım yapmak için birçok gerekçe vardır. Özellikle Selçuklu ve Karamanoğulları dönemi ve tarihi eserlerden dolayı Karaman'a gelen yerli ve yabancı turistlerin olması, iş ve toplantı organizasyonunun artması, şehrin gittikçe kalabalıklaşması ve çehresinin değişmesi ile konaklama tesislerinin yetersiz kalışı, standartlarının düşük oluşu yatırımları gerekli kılmaktadır.

Karaman'da turistik fonksiyon oranı çok düşüktür. Bunun anlamı turistlerin ekonomik hayata hemen hemen hiç etki etmediğinin göstergesidir. Karaman için; 800 otel odasına ve yaklaşık 1.600 yatağa ihtiyaç olduğu hesaplanmıştır. Konaklama tesislerinin yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Lokantalar sayıca yetersiz ve düşük kalitelidir. Yöresel el sanatı ve otantik yiyecek satışı yeterli düzeyde değildir. Karaman yüksek öneme ve potansiyele sahip bir şehirdir ve pazar değerleri yüksektir. Potansiyel yüksek olmasına karşın yeterli alt yapı ve yatırım yoktur. Spor ve suya dayalı aktiviteler önem taşımaktadır. Spora dayalı aktiviteler Karadağ çevresinde yoğunlaşmaktadır. Karasal aktiveler arasına festivaller, şenlikler, organizasyon vb. girmektedir. Havayolu ve demir yoluyla ulaşım eksikliği vardır. İlin tanıtımı için tarihi doku, kültür ve ekoturizm ön plana çıkmalıdır. Alternatif turizm türleri olan, inanç turizmi, mağara turizmi, dağcılık ve su sporları, yayla ve av turizmi desteklenmelidir. Yörenin rekreasyonel kullanımına ilişkin peyzaj potansiyelinin belirlenip peyzaj düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir.

Bu bağlamda; yapılan hesaplamalar ve analizler sonrasında Karaman'ın 4 önemli bölgede turistik yatırım ihtiyacı ortaya çıktığı söylenebilir. Bu bölgeler Karaman merkez, Ermenek bölgesi, Taşkale ve Karadağ bölgeleridir.

EKLER - TURİZM YATIRIMLARINDA İLGİLİ MEVZUATLAR

Türkiye’de turizm sektörüne yönelik olarak çeşitli teşvik ve desteklerin ayrıntılı açıklamaları bulunmaktadır. Bu teşvik ve destekleri aşağıdaki şekilde gruplandırmak mümkündür:

1. KOSGEB Kapsamında Sağlanan Destek ve Hizmetler,
2. Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı Kapsamında Uygulanan Teşvik ve Destekler,
3. 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile Sağlanan Teşvikler,
4. 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu’nda Yer Alan Muafiyetler,
5. Türkiye İhracat Kredi Bankası (EXIMBANK) Tarafından Sağlanan Kredi İmkanları,
6. Yabancı Sermaye Yatırımlarının Teşviki,
7. Yurtdışı Turizm Fuarlarına Katılım Desteği.

2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu’nun yürürlüğe girdiği 1982 yılından günümüze kadar uygulanan teşvik politikalarının, Kanunun uygulanması ile paralel olarak turizm sektörünü büyük bir gelişme kaydetmiştir. Bu bölümdeki mevzuatlar www.mevzuat.gov.tr’den alınmıştır.

KOSGEB KAPSAMINDA SAĞLANAN TEŞVİK VE DESTEKLER

3624 sayılı “Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun” ile ülkemizin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek amacıyla Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) kurulmuştur. Kanunun ilk hali ile hedef kitlesi “sanayi sektörü işletmeleri”dir. Kanunda 2009 yılında yapılan değişiklikler ile; KOBİ tanımında yer alan “sanayi” ibaresi çıkartılarak yalnızca “işletme” ibaresi kullanılmış, KOSGEB hizmetleri kapsamına hizmet sektörü de dahil edilmiştir. Böylelikle hizmet sektörü aktörlerinden olan turizm işletmeleri de KOSGEB destek ve hizmetleri kapsamında yer almıştır.

Yasal Değişiklik Sonrası Durum

Kanun değişikliğinin ardından KOSGEB nezdinde çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde NACE kod katalogunda bulunan;

- Oteller ve moteller,
- Kamp yerleri ve diğer kısa süreli konaklama yerleri,
- Gençlik hostelleri ve dağ barınakları,
- Kamp yerleri (karavan alanları dahil),
- Başka yerde sınıflandırılmamış diğer konaklama yerleri,
- Lokantalar, pastaneler vb yerler,
- Seyahat acenteleri ve tur işletmelerinin faaliyetleri; başka yerde sınıflandırılmamış, turistlere yardımcı faaliyetler destek kapsamında alınmıştır

KOSGEB Destekleri

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından KOBİ kapsamındaki işletmelere eğitim, bilişim, kredi, pazar geliştirme gibi geniş bir yelpazede destekler sağlanmaktadır. KOSGEB’in KOBİ’ler için sağladığı hizmet ve destekleri aşağıdaki şekilde sınıflandırmak mümkündür.

KOBİ Proje Destek Programı

İşletmelerin; üretim, yönetim-organizasyon, pazarlama, dış ticaret, insan kaynakları, mali işler ve finans, bilgi yönetimi ve bunlarla ilişkili alanlarda sunacakları projeler desteklenmektedir.

PROGRAM VE PROJE LİMİTLERİ

Program Süresi	3 Yıl
Proje Süresi	6-24 ay(+12 ay)
Destek Üst Limiti	150.000 TL
Proje Destek Oranı	1. ve 2. Bölgelerde %50 3., 4., 5. ve 6. Bölgelerde %60

Bu program kapsamında desteklenecek proje giderlerine Kurul karar verir. Ancak, arsa, bina, inşaat, tadilat, tefrişat ve benzeri, taşıt aracı, vergi, resim ve harçlar, sosyal güvenlik primleri, haberleşme giderleri, proje ile ilgili olmayan personel giderleri, enerji ve su giderleri, kira giderleri, finansman giderleri, proje ile ilişkilendirilmemiş diğer maliyetler desteklenmez.

Tematik Proje Destek Programı

Programın Amacı

- KOBİ'lerin kendi işletmelerini geliştirmeleri ve Meslek Kuruluşları tarafından küçük ve orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesi amacıyla daha fazla proje hazırlamalarının teşvik edilmesi,
- Makro strateji dokümanlarında işaret edilen öncelikler dikkate alınarak belirlenen tematik alanlarda bölgesel ve sektörel ihtiyaçların karşılanması,
- KOBİ'lerin uluslararası mevzuat ve önceliklere uyumunun sağlanması'dır.

TEMATİK PROJE DESTEK PROGRAMI DESTEK UNSURLARI

	Çağrı Esaslı Tematik Program	Meslek Kuruluşu Proje Destek Programı
Başvuru Yapabilecekler	KOBİ'ler ve Meslek Kuruluşları	Meslek Kuruluşları
Program Süresi	Proje Teklif Çağrısında Belirlenir	36 Ay
Proje Süresi		24 Ay (+12 Ay)
Destek Oranı		1. ve 2. Bölgede % 50 3., 4., 5. ve 6. Bölgelerde %60
Destek Türü		Geri Ödemesiz
Destek Üst Limiti		150.000 TL

Çağrı Esaslı Tematik Program Desteklenecek Proje Giderleri

- Personel ücretleri ve seyahat giderleri,
- Makine-ekipman, yazılım ve donanım alımı veya kiralanması giderleri (azami %25),
- Sarf malzemesi giderleri,
- Hizmet alım giderleri,
- Genel idari giderler (azami %10).

Meslek Kuruluşu Proje Destek Programı Desteklenecek Proje Giderleri, Kurul tarafından uygun bulunan ve aşağıda belirtilenler dışında kalan giderler destek kapsamındadır;

Bina inşaat yapımı, tadilatı, gayrimenkul alımı, makine-teçhizat, tefrişat, taşıt aracı, vergi, resim ve harçlar, sosyal güvenlik primleri, haberleşme giderleri, finansman giderleri, proje ile ilgili olmayan personel giderleri, enerji, su, kira giderleri, proje ortaklarından alınan danışmanlık ve hizmet alımı giderleri ve proje ile ilişkilendirilmemiş maliyetler.

İşbirliği Güçbirliği Destek Programı

Programın Amacı ve Gerekçesi

- KOBİ'lerin işbirliği-güçbirliği anlayışında bir araya gelerek "Ortak Sorunlara Ortak Çözümler" üretilmesi,
- KOBİ'lerin tedarik, pazarlama, düşük kapasite kullanımı, rekabet gücü zayıflığı, finansman başta olmak üzere tek başlarına çözümünde zorlandıkları birçok soruna çözüm bulunması,
- KOBİ'lerin bir araya gelerek kapasite ve rekabet gücü yüksek işletmelere dönüşmesi,
- Ölçek ekonomisinden yararlanılarak kaynak tasarrufu sağlanması,
- KOBİ'ler arasında ortaklık ve işbirliği kültürünün geliştirilmesi.

İşbirliği - Güçbirliği Ortaklık Modelleri

- Proje ortağı işletmelerin mevcudiyetlerini koruyarak kurulacak olan işletici kuruluşa ortak olmaları,
 - Proje ortağı işletmelerin bir kısmının ya da tamamının kendilerini feshederek kurulacak işletici kuruluşa ortak olmaları,
 - Proje ortağı işletmelerin bir kısmının kendilerini feshederek ortaklardan birinin bünyesinde birleşmesi,
- Her bir ortaklık modelinde en az 5 işletmenin bir araya gelmesi şartı aranır.

Desteklenecek Proje Konuları

Hammadde, ara mamul, mamul, lojistik ve diğer hizmetleri daha hızlı ve ucuz temin edebilmeleri amacıyla ortak tedarik,

Müşteri istekleri ve pazarın talebi doğrultusunda ürün ve hizmet geliştirmeleri, ürettikleri ürün ve hizmetleri yeni pazarlara sunmaları amacıyla ortak tasarım,

Ürün ve hizmet kalitelerini yükseltmek ulusal ve uluslararası pazar paylarını artırmak, marka imajı oluşturmak, uluslararası pazarın ihtiyaçlarına cevap vermeleri amacıyla ortak pazarlama,

Ürün ve hizmet standartlarını geliştirmeleri amacıyla ortak laboratuvar,

Üretim ve hizmet kapasitelerini, çeşitlerini, verimliliğini ve kalitelerini artırmak amacıyla ortak imalat ve hizmet sunumu konularında sunacakları projeler desteklenir.

PROGRAM VE PROJE LİMİTLERİ

Proje Süresi	6-24 ay (+ 12 ay)
Destek Üst Limiti	750.000 TL 250.000 TL (Geri Ödemesiz), 500.000 TL (Geri Ödemeli)
Proje Destek Oranı	1.ve 2. Bölgelerde %50 3., 4., 5. ve 6. Bölgelerde %60

AR-GE, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı

PROGRAMIN AMACI VE GEREKÇESİ

- Bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikir ve buluşlara sahip KOBİ ve girişimcilerin geliştirilmesi,
- Teknolojik fikirlere sahip tekno-girişimcilerin desteklenmesi,
- KOBİ'lerde Ar-Ge bilincinin yaygınlaştırılması ve Ar-Ge kapasitesinin artırılması,
- Mevcut Ar-Ge desteklerinin geliştirilmesi,
- İnovatif faaliyetlerin desteklenmesi,
- Ar-Ge ve İnovasyon proje sonuçlarının ticarileştirilmesi ve endüstriyel uygulamasına yönelik destek mekanizmalarına ihtiyaç duyulması.

PROJE SÜRESİ

- Ar-Ge ve İnovasyon Programı için en az 12 (on iki), en çok 24 (yirmi dört) ay,
- Endüstriyel Uygulama Programı için en çok 18 (on sekiz) ay,
- Her iki program için de Kurul kararı ile 12 (on iki) aya kadar ek süre verilebilir.

Genel Destek Programı

PROGRAMIN AMACI VE GEREKÇESİ

- Proje hazırlama kapasitesi düşük KOBİ'ler ile KOSGEB hedef kitlesine yeni dahil olmuş sektörlerdeki KOBİ'lerin de mevcut KOSGEB desteklerinden faydalanması,
- KOBİ'lerin kaliteli ve verimli mal/hizmet üretmelerinin sağlanması,
- Mevcut KOSGEB desteklerinin revize edilerek daha fazla KOBİ'nin bu desteklerden yaygın şekilde faydalanması,
- KOBİ'lerin rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek amacıyla genel işletme geliştirme faaliyetlerinin teşvik edilmesi,
- KOBİ'lerin yurt içi ve yurt dışı pazar paylarını artırmak amacıyla tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi.

GENEL DESTEK PROGRAMI DESTEKLERİ	DESTEK ÜST LİMİTİ (TL)	DESTEK ORANI	
		1. ve 2. Bölgeler	3., 4., 5. ve 6. Bölgeler
Yurt İçi Fuar Desteği	30.000	%50	%60
Yurt Dışı İş Gezisi Desteği	10.000		
Tanıtım Desteği	10.000		
Eşleştirme Desteği	15.000		
Bağımsız Denetim Desteği	10.000		
Nitelikli Eleman İstihdam Desteği	20.000		
Danışmanlık Desteği	15.000		
Eğitim Desteği	10.000		
Enerji Verimliliği Desteği	30.000		
Tasarım Desteği	15.000		
Sınai Mülkiyet Hakları Desteği	20.000		
Belgelendirme Desteği	10.000		
Test, Analiz ve Kalibrasyon Desteği	20.000		

Girişimcilik Proje Destek Programı

- Ekonomik kalkınma ve istihdam sorunlarının çözümünün temel faktörü olan girişimciliğin desteklenmesi ve yaygınlaştırılması,
- Başarılı ve sürdürülebilir işletmelerin kurulması,
- Girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması,
- İş Geliştirme Merkezlerinin kurulması ile girişimciliğin geliştirilmesi,
- İstihdamın artırılması,
- Yerel dinamiklere dayalı girişimciliğin desteklenmesi.

Girişimcilik Destek Programı 3 alt programdan oluşmaktadır. (Ayrıntılı bilgi: www.kosgeb.gov.tr)

- Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi
- Yeni Girişimci Desteği
- İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) Desteği

Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı

Programın Amacı;Gelişen İşletmeler Piyasası KOBİ Destek Programı" ile gelişme ve büyüme potansiyeline sahip küçük ve orta ölçekli işletmelerin;

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) Gelişen İşletmeler Piyasası'nda işlem görmesinin sağlanması ve Sermaye piyasalarından fon temin edilmesine imkan sağlanması amaçlanmaktadır.

Programın Kapsamı

Program kapsamında, KOBİ'lerin paylarının Gelişen İşletmeler Piyasası'nda işlem görmek üzere halka açılma sürecinde;

- Piyasa danışmanı danışmanlık hizmet bedeli,
- Bağımsız denetim hizmeti bedeli,
- Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) kurul kaydına alma ücreti,
- İMKB Gelişen İşletmeler Piyasası Listesine kabul ücreti,
- Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) masrafı,
- Aracı kuruluş ödenecek aracılık komisyonu,

KOSGEB tarafından geri ödemesiz destek olarak söz konusu maliyetler KOSGEB tarafından karşılanacaktır.

PROGRAMIN UNSURLARI, ORANI VE ÜST LİMİTİ

Program kapsamında sağlanan desteğin toplam üst limiti 100.000 (Yüzbin) TL olup, destek unsurlarının üst limit ve oranları aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Destek Unsurları	Destek Ödemesi Üst Limiti (TL)	Oranı (%)
Piyasa danışmanı danışmanlık hizmet bedeli (azami 2 yıl)	60.000	75
Bağımsız denetim hizmeti bedeli	20.000	75
SPK kurul kaydına alma ücreti	10.000	100
İMKB Gelişen İşletmeler Piyasası Listesine kabul ücreti		
Merkezi Kayıt Kuruluşu masrafı	10.000	75
Aracı kuruluş ödenecek aracılık komisyonu		

Kredi Faiz Destekleri

Programın Amacı ve Gerekçesi

Kredi Faiz Desteği programları ile KOSGEB tarafından; küçük ve orta ölçekli işletmelere uygun koşullarda finansal destek temin edilerek,

- üretim, kalite ve standartlarını artırmaları,
- finansman sorunlarının çözümü,
- istihdam yaratmaları,
- uluslararası düzeyde rekabet etmelerinin sağlanmasıdır.

KOSGEB'in 2003 yılından itibaren sağladığı finansal destekler, Bakanlar Kurulu Kararı gereğince 2008 yılına kadar üç kamu bankası aracılığıyla sağlanmış, 2008 yılı Mayıs ayında ise yeniden düzenlenen Bakanlar Kurulu Kararı kapsamında, halen Türkiye'de faaliyette bulunan kamu bankaları, özel bankalar, katılım bankaları ile yapılan Protokollerle KOBİ'lere kullanılacak kredilerin faiz/kar payı, komisyon vb.

giderlerinin program türüne göre kısmen ya da tamamen karşılanması şeklinde sürdürülmektedir.

Bu desteklerin yanı sıra KOSGEB zaman zaman kredi destek programları ilan etmektedir. İlan edilen programlarda desteğin amacı, beklenen yararlar, yararlanıcı profili, destek oran ve limitleri ile irtibat bilgileri yer almaktadır. Hizmet sektörü içerisinde yer alan turizm sektörünün de açılacak program şartlarına bağlı olarak bu desteklerden yararlanma hakkı mevcuttur.

Diğer Destekler

Kamu ve özel bankaların "turizm destek paketi" ve benzeri isimler altında çeşitli finansman destekleri bulunmaktadır.

KOSGEB'e Başvuru ve Değerlendirme

KOSGEB destek ve hizmetlerinden yararlanmak için Başkanlığa başvuru ve değerlendirme işlemleri online olarak yapılmaktadır. Bu amaçla da KOSGEB'in

<http://destek.kosgeb.gov.tr/> adresi kullanılmaktadır.

Süreç kısaca şu şekilde işlemektedir:

1. KOSGEB'in <http://destek.kosgeb.gov.tr/> adresinde bulunan "KOSGEB'e İlk Başvuru" linkinde talep edilen bilgiler doldurularak KOBİ veritabanına kayıt yaptırılır.
2. Doldurulan formlar ile oluşturulan KOBİ Beyannamesi ve KOBİ Bilgi Dokümanı çıktıları alınarak işletme tarafından seçilen Merkez Müdürlüğüne teslim edilir. Belgeler Merkez Müdürlüğüne teslim edilmediği müddetçe KOSGEB Veritabanı kaydı tamamlanmaz.
3. Kayıt sonrasında KOSGEB KOBİ Uzmanları başvuruları değerlendirecek, işletme için yol gösterici danışmanlık hizmetlerini sunacaklardır.

YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI HAKKINDA BAKANLAR KURULU KARARI KAPSAMINDA SAĞLANAN TEŞVİKLER

Bu uygulama ile Bakanlar Kurulu, hangi sektörlerin ne gibi koşullarla teşvik tedbirlerinden yararlandırılacağını saptamakta, daha sonra Ekonomi Bakanlığı Bakanlar Kurulunca saptanan konularla ilgili bir tebliğ yayımlayarak belirlenen teşvik politikası ve amaçları hakkında gerekli yönlendirmeleri yapmaktadır. Konu ile ilgili olarak yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararları ve kararın uygulayıcısı tebliğin tarih ve sayılarına aşağıda yer verilmiştir;

- 16.07.2009 tarihli ve 27290 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar,
- Hazine Müsteşarlığınca 27.07.2009 tarihli ve 27302 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2009/1 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ,
- 29.12.2010 tarihli ve 27800 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2010/1166 2011/1597 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Karar,
- 14.04.2011 tarihli ve 27905 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.01.2011 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe giren 2011/1597 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Karar,
- 11.05.2011 tarihli ve 27931 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 9 uncu ve 10 uncu maddeleri 01.01.2011 2011 tarihinden geçerli olmak üzere, diğer maddeleri 14.04.2011 geçerli olmak üzere yürürlüğe giren 2011/1 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin 2009/1 Sayılı Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ,
- 19.06.2012 tarihli ve 28328 Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.01.2012 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe giren 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar.
- 20.06.2012 Tarihli ve 28329 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ.

YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI HAKKINDA BAKANLAR KURULU KARARI

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu Kararın amacı; kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler doğrultusunda tasarrufların katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirilmesine, üretim ve istihdamın artırılmasına, uluslararası rekabet gücünü artıracak ve araştırma- geliştirme içeriği yüksek bölgesel ve büyük ölçekli yatırımlar ile stratejik yatırımların özendirilmesine, uluslararası doğrudan yatırımların artırılmasına, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasına, kümelenme ve çevre korumaya yönelik yatırımlar ile araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Tanımlar

MADDE 2 - (1) Bu Kararın uygulanmasında;

- a) Aracı kurum: Faiz desteğini uygulayacak kamu bankaları dâhil olmak üzere bankaları ve finansal kiralama şirketlerini,
- b) AR-GE yatırımı: Yeni bir ürün geliştirilmesi, ürün kalite ve standardının yükseltilmesi, maliyet düşürücü ve standart yükseltici yeni bir teknolojinin ülke şartlarına uyumunun sağlanması amacıyla bilimsel esaslara uygun olarak yapılan ve her aşaması belirlenmiş araştırma ve geliştirme çalışmaları için gerçekleştirilecek yatırımları,

- c) Bakan: Ekonomi Bakanını,
- ç) Bakanlık: Ekonomi Bakanlığını,
- d) Büyük ölçekli yatırım: 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 32/A maddesi kapsamında belirlenen ve EK-3'te gösterilen yatırımları,
- e) Çevre yatırımı: Doğrudan ticari mal üretimine yönelik olmayan, mevcut veya gerçekleştirilecek tesislerin katı, sıvı veya gaz gibi atıklarının temizlenmesine veya yok edilmesine yönelik yatırımları,
- f) Genel Müdürlük: Ekonomi Bakanlığı Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğünü,
- g) Komisyon: Ekonomi Bakanlığı bünyesinde Bakan onayı ile oluşturulan Stratejik Yatırımları Değerlendirme Komisyonunu,
- ğ) Muhasebe birimi: Ekonomi Bakanlığı muhasebe birimini,
- h) Sabit yatırım tutarı: Arazi-arsa, bina-inşaat, makine ve teçhizat ile diğer yatırım harcaması kalemlerinin toplamını,
- ı) Teşvik belgesi: Yatırım teşvik belgesini,
- i) Ürün: Teşvik belgesine konu yatırımla elde edilmesi amaçlanan asıl işlem görmüş imalat sanayi ürün veya ürünlerini,
- j) Yatırımcı: Teşvik belgesi kapsamı yatırımı gerçekleştirecek gerçek veya tüzel kişileri,
- k) Yerel birimler: Kalkınma Ajansları, sanayi odaları ve Bakanlıkça görevlendirilecek diğer odaları, ifade eder.

Bölgeler

MADDE 3 - (1) Bu Karar kapsamında yer alan desteklerin uygulanması açısından iller, sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyeleri dikkate alınarak EK-1'de belirtilen altı bölgeye ayrılmıştır.

Teşvik sistemi ve destek unsurları

MADDE 4 - (1) Teşvik sistemi; genel, bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımların teşviki uygulamalarından oluşur.

(2) Genel teşvik uygulamaları: Bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımlar ile EK-4'te yer alan teşvik edilmeyecek yatırım konuları ve teşviki için EK-4'te öngörülen şartları sağlayamayan yatırım konuları hariç olmak üzere, 5 inci maddede belirtilen sabit yatırım tutarları ve üzerindeki yatırımlar bölge ayrımı yapılmaksızın aşağıdaki destek unsurlarından yararlandırılabilir.

- a) Gümrük vergisi muafiyeti.
- b) Katma Değer Vergisi (KDV) istisnası.
- c) Gelir vergisi stopajı desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).
- ç) Sigorta primi işveren hissesi desteği (tersanelerin gemi inşa yatırımları için).
- (3) Bölgesel teşvik uygulamaları: EK-2B'de iller itibarıyla karşılarında numaraları belirtilen sektörler, EK-2A'da ilin bulunduğu bölgedeki şartları sağlamaları halinde aşağıdaki desteklerden yararlandırılabilir.
- a) Gümrük vergisi muafiyeti.
- b) KDV istisnası.
- c) Vergi indirimi.
- ç) Sigorta primi işveren hissesi desteği.
- d) Yatırım yeri tahsis.
- e) Faiz desteği (3 üncü, 4 üncü, 5 inci ve 6 ncı bölgelerdeki yatırımlar için).
- f) Gelir vergisi stopajı desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).
- g) Sigorta primi desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).

(4) Büyük ölçekli yatırımlar: EK-3'te belirtilen asgari tutarları sağlayan yatırım konuları aşağıdaki desteklerden yararlandırılabilir.

- a) Gümrük vergisi muafiyeti.
- b) KDV istisnası.
- c) Vergi indirimi.
- ç) Sigorta primi işveren hissesi desteği.
- d) Yatırım yeri tahsis.
- e) Gelir vergisi stopajı desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).
- f) Sigorta primi desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).

(5) Stratejik yatırımlar: 8 inci maddedeki kriterleri sağlayan yatırımlar bölge farkı gözetilmeksizin aşağıdaki desteklerden yararlandırılabilir.

- a) Gümrük vergisi muafiyeti
- b) KDV istisnası.
- c) Vergi indirimi.
- ç) Sigorta primi işveren hissesi desteği.
- d) Yatırım yeri tahsis.
- e) Faiz desteği.
- f) KDV iadesi.
- g) Gelir vergisi stopajı desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).
- ğ) Sigorta primi desteği (6 ncı bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için).

(6) Üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralar kapsamında teşvik belgesi düzenlenebilecek olan yatırımlar için talep edilmesi halinde genel teşvik uygulamaları çerçevesinde belge düzenlenebilir. Sabit yatırım tutarı ve asgari kapasite

MADDE 5 - (1) Yatırımların destek unsurlarından yararlanabilmesi için asgari sabit yatırım tutarının; 1 inci ve 2 nci bölgelerde birmilyon Türk Lirası, 3 üncü, 4 üncü, 5 inci ve 6 ncı bölgelerde ise beşyüzbin Türk Lirası olması gerekir. Ancak, desteklerden yararlanacak yatırımların varsa 8 inci maddede veya ekli listelerde belirlenen asgari kapasite, sabit yatırım tutarı ve diğer şartları sağlaması da gerekir.

(2) Finansal kiralama yöntemiyle yapılacak yatırımlarda finansal kiralamaya konu makine ve teçhizata ait toplam tutarın, her bir finansal kiralama şirketi için asgari ikiyüzbin Türk Lirası olması gerekir.

(3) Teşvik belgesi kapsamında yatırım harcaması olarak kabul edilen maddi olmayan duran varlıkların (marka, lisans, know-how vb.) oranı, teşvik belgesinde kayıtlı toplam sabit yatırım tutarının yüzde ellisini aşamaz.

Müracaat

MADDE 6 - (1) Teşvik belgesi müracaatları, tebliğle belirlenecek bilgi ve belgelerle Bakanlığa yapılır. Ancak, genel teşvik uygulamaları kapsamında yer alan ve sabit yatırım tutarı onmilyon Türk Lirasını aşmayan, tebliğle belirlenecek yatırımlar için yatırımcının tercihiyle ilgili olarak yatırımın yapılacağı yerdeki yerel birimlere de müracaat edilebilir.

(2) Müracaat sahibi tarafından; teşvik belgesine ilişkin müracaatın Bakanlığa yapılması halinde dört yüz Türk Lirası Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi hesabına, yerel birimlere yapılması halinde üç yüz Türk Lirası Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi hesabına, yüz Türk Lirası ise ilgili yerel birim hesabına yatırılır. Bu meblağlar hiçbir surette iade edilmez.

(3) İlgili yerel birimlerce, teşvik belgesi ile ilgili olarak yapılacak işlemler için tebliğle belirlenen ücretlerin dışında ilave hiçbir ücret talep edilemez.

Teşvik belgesi düzenlenmesi

MADDE 7 - (1) Yatırımların bu Karar kapsamındaki destek unsurlarından yararlanabilmesi için, makroekonomik programlar ve arz-talep dengesi dikkate alınarak yapılacak sektörel, malî ve teknik değerlendirmeler çerçevesinde projenin uygun görülmesi ve teşvik belgesi düzenlenmesi gerekir.

(2) Teşvik belgesi düzenlenmesine ilişkin müracaat tarihinden önce gerçekleştirilmiş bulunan yatırım harcamaları teşvik belgesi kapsamına alınmaz.

(3) Finansal kiralama yöntemiyle gerçekleştirilecek yatırımlar için finansal kiralama şirketi adına ayrı bir teşvik belgesi düzenlenmez.

Stratejik yatırımlar

MADDE 8 - (1) Aşağıda yer alan kriterlerin tamamını birlikte sağlayan, ithalat bağımlılığı yüksek ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar stratejik yatırım olarak değerlendirilir.

a) Asgari sabit yatırım tutarının ellimilyon Türk Lirasının üzerinde olması (münhasıran bu yatırımların enerji ihtiyacını karşılamak üzere gerçekleştirilecek doğalgaza dayalı olmayan enerji yatırımlarının, tesis kurulu gücü ile

orantılanacak kısmı dâhil).

b) Yatırım konusu ürünle ilgili yurtiçi toplam üretim kapasitesinin ithalattan az olması.

c) Bakanlıkça belirlenecek esaslar çerçevesinde, belge konusu yatırımla sağlanacak katma değer in asgari yüzde kırk olması.

ç) Yatırım konusu ürünle ilgili olarak son bir yıl içerisinde gerçekleşen toplam ithalat tutarının ellimilyon ABD Dolarının üzerinde olması.

(2) Yurt içinde üretimi olmayan ürünlerin üretimine yönelik yatırımlarda birinci fıkranın (ç) bendi hükmü, rafineri ve petrokimya yatırımlarında ise (c) bendi hükmü aranmaz.

(3) Bu konuda Bakanlığa yapılacak müracaatlar Komisyon tarafından incelenerek değerlendirilir ve uygun görülen projeler için teşvik belgesi düzenlenir.

(4) EK-4'te belirtilen teşvik edilmeyecek yatırım konuları ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından gerçekleştirilecek yatırımlar bu madde kapsamında değerlendirilmez.

Gümrük vergisi muafiyeti

MADDE 9 - (1) Teşvik belgesi kapsamındaki yatırım malı makine ve teçhizatın ithali, otomobil ve hafif ticarî araç yatırımlarında yatırım dönemi içerisinde kalmak kaydıyla monte edilmemiş haldeki (CKD) aksam ve parçaların ithali, gemi ve elli metrenin üzerindeki yat inşa yatırımlarında tekne kabuğu ithali yürürlükteki İthalat Rejimi Kararı gereğince ödenmesi gereken gümrük vergisinden muaftır.

(2) Teşvik belgesi kapsamında otobüs, çekici (Euro normlarına uygun yeşil motoru haiz olanlar hariç), mobilya, motorbot, kamyon (off-road truck tipi karayoluna çıkması mümkün olmayan kaya tipi damperli kamyonlar hariç), transmikser, beton santrali, forklift ve beton pompası ithal edilmesi halinde yürürlükteki İthalat Rejimi Kararında öngörülen oranlarda gümrük vergisi tahsil edilir. Ayrıca, makine ve teçhizat bedelinin yüzde beşine kadar yedek parça, gümrük vergisi muafiyeti sağlanmaksızın ithal edilerek sabit yatırım tutarına dahil edilebilir.

(3) Bakanlık, sektörel kısıtlamaları göz önüne alarak;

a) İthalat Rejimi Kararı uyarınca ithali mümkün olan kullanılmış veya yenileştirilmiş makine ve teçhizat (karayolu nakil vasıtaları hariç) ile İthalat Rejimi Kararının 7 nci maddesi uyarınca ithaline izin verilen makine ve teçhizatın teşvik belgesi kapsamına alınmasını,

b) Kullanılmış komple tesisin proje bazında yapılacak değerlendirme sonucunda ithalini, uygun görebilir.

(4) Baskı, basım, matbaa, tekstil, hazır giyim ve konfeksiyon yatırımlarına yönelik teşvik belgeleri kapsamında kullanılmış veya yenileştirilmiş makine ve teçhizat ithal edilemez.

(5) Finansal kiralama yöntemiyle gerçekleştirilecek yatırımlar için finansal kiralama şirketi adına ayrı bir teşvik belgesi düzenlenmeksizin yatırımcının teşvik belgesi dikkate alınarak ithalat işlemleri yapılır. İthalat işlemleri ile ilgili olarak yatırımcı ile finansal kiralama şirketleri müteselsilen sorumludur.

(6) Teşvik belgesi almak üzere müracaat edilmiş, ancak teşvik belgesine bağlanmamış yatırımlara ilişkin makine ve teçhizatın ithaline, Bakanlığın görüşüne istinaden Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca, teşvik belgesi kapsamında muafiyet tanınabilecek ve istisna edilebilecek vergi ve kesintilerin toplam tutarı kadar teminatın alınması suretiyle müsaade edilebilir. Teminatla ithalatla, bir defada verilecek teminat

süresi azami altı aydır. Teminat süresi içerisinde teşvik belgesinin düzenlenememiş olması halinde süre uzatımı için Gümrük ve Ticaret Bakanlığına müracaat edilir. Teminatın başlangıç tarihi, eşyanın serbest dolaşıma giriş tarihidir. Yatırımcının, teminatın çözümü için teminat süresi içinde (ek süreler dahil) teşvik belgesi ve eki ithal makine ve teçhizat listesi ile birlikte Gümrük ve Ticaret Bakanlığına müracaat etmesi gerekir. Aksi takdirde teminat irat kaydedilir.

(7) Otomobil üretimine yönelik olarak asgari yüzbin adet/yıl kapasiteli yeni bir yatırım yapılması veya mevcut tesislerin kurulu kapasitelerinin en az yüzbin adet/yıl artırılması halinde, teşvik belgesinde kayıtlı sabit yatırım tutarının yüzde yirmisinin gerçekleştirilmesini müteakip, yatırım süresi içerisinde olmak kaydıyla gümrük vergisine tabi olmaksızın yatırımcılara A, B ve C segmentlerinden otomobil ithaline izin verilebilir. Teşvik belgesi kapsamında ithaline izin verilen toplam otomobil sayısı, belgede kayıtlı ilave kapasitenin yüzde onbeşini aşamaz. Ancak, belge kapsamında motor üretiminin de yer alması halinde, motor üretim kapasitesinin yüzde onbeşi kadar daha (motor üretim kapasitesinin, otomobil üretim kapasitesinden fazla olması durumunda otomobil kapasitesi dikkate alınır) yukarıda belirtilen segmentlerden ilave otomobil ithaline izin verilebilir.

KDV istisnası ve iadesi

MADDE 10 - (1) 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu gereğince, teşvik belgesini haiz yatırımcılara teşvik belgesi kapsamında yapılacak makine ve teçhizat ithal ve yerli teslimleri KDV'den istisna edilebilir. Aynı hüküm, teşvik belgesinin veya teşvik belgesi kapsamı makine ve teçhizatın devir işlemleri ile makine ve teçhizat listelerinde set, ünite, takım vb. olarak belirtilen malların kısmi teslimlerinde de uygulanır.

(2) Sabit yatırım tutarı beşyüzmilyon Türk Lirasının üzerindeki stratejik yatırımlar kapsamında yapılacak bina-inşaat harcamaları KDV iadesinden yararlandırılabilir.

Faiz desteği

MADDE 11 - (1) Talep edilmesi halinde, bölgesel teşvik uygulamaları ve stratejik yatırımlar ile AR-GE ve çevre yatırımları kapsamında desteklerden yararlanacak yatırımlar için bankalardan kullanılacak en az bir yıl vadeli yatırım kredilerinin teşvik belgesinde kayıtlı sabit yatırım tutarının yüzde yetmişine kadar olan kısmı için ödenecek faizin veya kâr payının;

a) 3 üncü bölgede yapılacak bölgesel yatırımlar için Türk Lirası cinsi kredilerde üç puanı, döviz kredileri ve dövize endeksli kredilerde bir puanı,

b) 4 üncü bölgede yapılacak bölgesel yatırımlar için Türk Lirası cinsi kredilerde dört puanı, döviz kredileri ve dövize endeksli kredilerde bir puanı,

c) 5 inci bölgede yapılacak bölgesel yatırımlar için Türk Lirası cinsi kredilerde beş puanı, döviz kredileri ve dövize endeksli kredilerde iki puanı,

ç) 6 ncı bölgede yapılacak bölgesel yatırımlar için Türk Lirası cinsi kredilerde yedi puanı, döviz kredileri ve dövize endeksli kredilerde iki puanı,

d) Bölge ayrımı yapılmaksızın tüm bölgelerde gerçekleştirilecek stratejik yatırımlar, AR-GE yatırımları ve çevre yatırımları için Türk Lirası cinsi kredilerde beş puanı, döviz kredileri ve dövize endeksli kredilerde iki puanı, Bakanlıkça da uygun görülmesi halinde azami ilk beş yıl için ödenmek kaydıyla bütçe kaynaklarından karşılanabilir.

(2) Faiz desteği içeren teşvik belgelerine konu yatırımlardan finansal kiralama yöntemiyle gerçekleştirilecek olanlar için de faiz veya kâr payı ödemelerini içeren itfa planı yapılması kaydıyla aynı şartlarla faiz desteği öngörülebilir.

(3) Bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında yapılacak yatırımlarda proje bazında sağlanacak faiz desteği tutarları 3 üncü, 4 üncü, 5 inci ve 6 ncı bölgelerde sırasıyla beşyüzbin, altıyüzbin, yediyüzbin ve dokuzyüzbin Türk Lirasını geçemez.

(4) Faiz desteği tutarı, bölge ayrımı olmaksızın AR-GE ve çevre yatırımlarında beşyüzbin Türk Lirasını, stratejik yatırımlarda ise sabit yatırım tutarının yüzde beşini aşmamak kaydıyla ellimilyon Türk Lirasını geçemez.

(5) Stratejik yatırımlarla ilgili olarak 31/12/2013 tarihine kadar (bu tarih dahil) yapılacak müracaatlara istinaden düzenlenecek teşvik belgeleri kapsamında faiz desteği öngörülür. Ancak, bu belgeler kapsamında faiz desteği ödemelerine 1/1/2013 tarihinden sonra başlanır.

(6) Döviz kredisi ile gerçekleştirilecek yatırımlarda faiz desteği uygulaması, vade tarihindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası döviz satış kuru dikkate alınarak yapılır.

(7) Kullanılmış makine ve teçhizat için ve kamu iktisadi teşebbüsleri dahil kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının yapacağı yatırımlar için faiz desteği uygulanmaz.

(8) Aynı teşvik belgesi kapsamındaki yatırım için faiz desteği uygulamasına yönelik olarak birden fazla aracı kurum talepte bulunamaz. Ancak, stratejik yatırımlar için faiz desteği uygulamasına yönelik olarak birden fazla aracı kurum talepte bulunabilir.

(9) Kullanılan kredilerin faiz, kâr payı veya anaparalarının yatırımcı tarafından itfa planlarında belirtilen sürelerde geri ödenmemesi halinde, yapılmayan ilk ödeme ilgili aracı kurum tarafından en kısa sürede Bakanlığa bildirilir ve Bakanlıkça faiz desteği ödemeleri durdurulur. Yatırımcının kredi geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirdiğinin daha sonra ilgili aracı kurumca Bakanlığa bildirilmesi halinde, bildiri takip eden dönemler için faiz desteği ödemeleri başlangıçta öngörülen ödeme tarihlerinde herhangi bir uzatmaya gidilmeksizin tekrar başlatılır. Kredi geri ödemesine ait yükümlülüklerin yeniden aksamaması halinde faiz desteği ödemesine son verilir.

(10) Teşvik belgesi kapsamındaki yatırımın başka bir yatırımcıya devredilmesi durumunda, devralan yatırımcının teşvik belgesinde faiz desteğinin öngörülmüş olması ve aracı kurumca da uygun görülmesi halinde, yeni yatırımcı için eski itfa planındaki vade, miktar ve benzeri şartlar değiştirilmeksizin bakiye kredi için düzenlenecek yeni itfa planına göre faiz desteği ödenmesine devam edilir. Aksi takdirde faiz desteği uygulaması durdurulur.

(11) Aracı kurum, faiz desteğine esas olan kredinin teşvik belgesi kapsamındaki harcamalar için kullandırılmasıyla yükümlüdür. Kredinin amacı dışında kullanıldığının tespiti halinde, Bakanlıkça ödenen faiz desteği tutarına ilgili bankanın bu kapsamdaki krediye uyguladığı faiz veya kâr payı oranı uygulanmak suretiyle Bankaca tespit edilecek meblağın, finansal kiralama şirketlerince ise ödenen faiz desteği miktarına itfa planının düzenlenmesinde uygulanan faiz veya kâr payı üzerinden tespit edilen tutarın beş iş günü içerisinde bütçeye gelir yazılmak üzere muhasebe birimi hesabına yatırılması gerekir.

Aksi takdirde söz konusu meblağlar Bakanlıkça;

a) Bankalar için Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki karşılık hesabından virman yapılarak veya diğer hukuki yöntemler kullanılarak,

b) Finansal kiralama şirketleri için ise 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanarak, geri alınır.

(12) Aracı kurumların uyguladıkları faiz veya kâr payı oranları, bölgelere göre belirlenen faiz desteği puanının altına düştüğünde, aracı kurumun uyguladığı oran dikkate alınır.

Sigorta primi işveren hissesi desteği

MADDE 12 - (1) Büyük ölçekli yatırımlar, stratejik yatırımlar ve bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında desteklenen yatırımlardan, tamamlama vizesi yapılmış teşvik belgesinde kayıtlı istihdamı aşmamak kaydıyla;

a) Komple yeni yatırımlarda, teşvik belgesi kapsamında gerçekleşen yatırımla sağlanan,

b) Diğer yatırım cinslerinde, yatırımın tamamlanmasını müteakip, yatırıma başlama tarihinden önceki son altı aylık dönemde (mevsimsel özellik taşıyan yatırımlarda bir önceki yıla ait mevsimsel istihdam ortalamaları dikkate alınır)

Sosyal Güvenlik Kurumuna verilen aylık prim ve hizmet belgesinde bildirilen

ortalama işçi sayısına teşvik belgesi kapsamında gerçekleşen yatırımla ilave edilen, istihdam için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmı Bakanlık bütçesinden karşılanır.

(2) Büyük ölçekli yatırımlar ile bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında desteklenen yatırımlarda söz konusu destek aşağıda belirtilen sürelerde uygulanır.

Bölgeler	31/12/2013 tarihine kadar (bu tarih dahil) başlanılan yatırımlar	1/1/2014 tarihinden itibaren başlanılan yatırımlar
1	2 Yıl	-
2	3 Yıl	-
3	5 Yıl	3 Yıl
4	6 Yıl	5 Yıl
5	7 Yıl	6 Yıl
6	10 Yıl	7 Yıl

(3) Stratejik yatırımlar için bu destek 6 ncı bölgede on yıl, diğer bölgelerde yedi yıl süreyle uygulanır.

(4) Yararlanılan sigorta primi işveren hissesi desteğinin tutarı, bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında desteklenen yatırımlar ile büyük ölçekli yatırımlarda sabit yatırım tutarının aşağıda belirtilen oranlarını geçemez.

Bölgeler	Bölgesel Teşvik Uygulamaları	Büyük Ölçekli Yatırımlar
	Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteğinin Sabit Yatırım Tutarına Oranı (%)	Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteğinin Sabit Yatırım Tutarına Oranı (%)
1	10	3
2	15	5
3	20	8
4	25	10
5	35	11
6	50	15

(5) Stratejik yatırımlarda sigorta primi işveren hissesi desteğinin miktarı, bölge ayrımı yapılmaksızın sabit yatırım tutarının yüzde onbeşini geçemez.

(6) İşveren hissesine ait primlerin karşılanabilmesi için, işverenlerin çalıştırdıkları sigortalılarla ilgili olarak 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca aylık prim ve hizmet belgelerini yasal süresi içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna vermesi ve sigortalıların tamamına ait sigorta

primlerinin sigortalı hissesine isabet eden tutar ile Bakanlıkça karşılanmayan işveren hissesine ait tutarın yasal süresi içerisinde ödenmiş olması şarttır. İşveren tarafından ödenmesi

gereken primlerin geç ödenmesi halinde, Bakanlıktan Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılacak ödemenin gecikmesinden kaynaklanan gecikme zammı işverenden tahsil edilir.

(7) Genel teşvik uygulamaları kapsamında desteklenen, tersanelerin gemi inşa yatırımlarında tamamlama vizesi şartı aranmaksızın belge konusu geminin yapımında istihdam edilen işçiler için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmı Bakanlıkça karşılanabilir. Bu destek, gemi inşası devam etse dahi yatırıma başlama tarihinden itibaren en fazla on sekiz ay süreyle uygulanır. Yat, yüzer tesis ve deniz araçları da bu kapsamda değerlendirilir.

(8) Bu desteğin uygulanacağı teşvik belgesi kapsamındaki yatırıma ait tesiste, işverenin sosyal güvenlik işyeri numarası altında ilgili mevzuatta belirlenen alt işverenler tarafından istihdam edilen işçi sayısı da dikkate alınabilir.

(9) Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılacak aktarımlarla ilgili usul ve esaslar Bakanlık tarafından belirlenir.

Sigorta primi desteği

MADDE 13 - (1) Bu Karar uyarınca 6 ncı bölgede; büyük ölçekli yatırımlar, stratejik yatırımlar ve bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında teşvik belgesine istinaden gerçekleştirilecek yatırımla sağlanan ilave istihdam için, tamamlama vizesi yapılan teşvik belgesinde kayıtlı istihdam sayısını aşmamak kaydıyla, işveren tarafından Sosyal Güvenlik Kurumuna ödenmesi gereken sigorta primi işçi hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmı, tamamlama vizesinin yapılmasını müteakip on yıl süreyle işveren adına Bakanlık bütçesinden karşılanabilir.

(2) Bu destekten yararlanılabilmesi için, aylık prim ve hizmet belgelerinin yasal süresi içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmesi ve Bakanlıkça karşılanmayan işçi hissesine ait tutarın yasal süresi içerisinde ödenmiş olması şarttır. Bu destekten yararlanan yatırımcı tarafından ödenmesi gereken primlerin geç ödenmesi halinde, Bakanlıktan Sosyal Güvenlik Kurumuna yapılacak ödemenin gecikmesinden kaynaklanan gecikme zammı işverenden tahsil edilir.

(3) 12 nci maddenin sekizinci fıkrasında yer alan hüküm sigorta primi desteği için de uygulanabilir.

Gelir vergisi stopajı desteği

MADDE 14 - (1) Bu Karar uyarınca 6 ncı bölge için düzenlenen teşvik belgeleri kapsamında gerçekleştirilecek yatırımlarla sağlanan ilave istihdam için, belgede kayıtlı istihdam sayısını aşmamak kaydıyla, işçilerin ücretlerinin asgari ücrete tekabül eden kısmı üzerinden hesaplanan gelir vergisi, yatırımın kısmen veya tamamen faaliyete geçtiği tarihten itibaren on yıl süreyle verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden terkin edilir.

(2) Yatırımın tamamlanamaması veya teşvik belgesinin iptal edilmesi halinde, gelir vergisi stopajı desteği uygulaması nedeniyle terkin edilen vergiler, vergi ziyai cezası uygulanmaksızın gecikme faiziyle birlikte tahsil olunur.

(3) Yatırımın faaliyete geçmesinden önce devri halinde devralan, aynı koşulları yerine getirmek kaydıyla gelir vergisi stopajı desteğinden yararlanır.

(4) Yatırımın kısmen veya tamamen faaliyete geçmesinden sonra devri halinde, gelir vergisi stopajı desteği uygulamasından devir tarihine kadar devreden, devir tarihinden sonra ise kalan süre kadar devralan yararlanır.

Vergi indirimi

MADDE 15 - (1) Büyük ölçekli yatırımlar ile bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında gerçekleştirilecek yatırımlarda, 5520 sayılı Kanunun 32/A maddesi çerçevesinde gelir veya kurumlar vergisi, öngörülen yatırıma katkı tutarına ulaşıncaya kadar aşağıda belirtilen oranlarda indirimli olarak uygulanır.

Bölgeler	Bölgesel Teşvik Uygulamaları Büyük Ölçekli Yatırımlar		Büyük Ölçekli Yatırımlar Büyük Ölçekli Yatırımlar	
	Yatırıma katkı oranı (%)	Kurumlar vergisi veya gelir vergisi indirim oranı (%)	Yatırıma katkı oranı (%)	Kurumlar vergisi veya gelir vergisi indirim oranı (%)
1	10	30	20	30
2	15	40	25	40
3	20	50	30	50

4	25	60	35	60
5	30	70	40	70
6	35	90	45	90

(2) Ancak, bu Karara istinaden düzenlenecek teşvik belgeleri kapsamında 31/12/2013 tarihine kadar (bu tarih dahil) yatırıma başlanılmış olması halinde aşağıdaki abloda belirtilen indirim oranları ile yatırıma katkı oranları uygulanır.

Bölgeler	Bölgesel Teşvik Uygulamaları Büyük Ölçekli Yatırımlar		Büyük Ölçekli Yatırımlar Büyük Ölçekli Yatırımlar	
	Yatırıma katkı oranı (%)	Kurumlar vergisi veya gelir vergisi indirim oranı (%)	Yatırıma katkı oranı (%)	Kurumlar vergisi veya gelir vergisi indirim oranı (%)
1	15	50	25	50
2	20	55	30	55
3	25	60	35	60
4	30	70	40	70
5	40	80	50	80
6	50	90	60	90

(3) Stratejik yatırımlar için tüm bölgelerde uygulanacak vergi indirimi oranı yüzde doksan ve yatırıma katkı oranı yüzde ellidir.

(4) Bu maddenin uygulamasında yatırıma katkı tutarı, indirimli gelir veya kurumlar vergisi uygulanmak suretiyle tahsilinden vazgeçilen vergi yoluyla yatırımların Devletçe karşılanacak tutarını, bu tutarın yapılan toplam yatırıma bölünmesi suretiyle bulunacak oran ise yatırıma katkı oranını ifade eder.

(5) Bu maddeye göre hesaplanacak yatırıma katkı tutarına mahsuben, gerçekleştirilen yatırım harcaması tutarını aşmamak ve toplam yatırıma katkı tutarının;

a) Büyük ölçekli yatırımlar ve bölgesel teşvik uygulamaları kapsamındaki yatırımlarda; 2 nci bölgede yüzde onunu, 3 üncü bölgede yüzde yirmisini, 4 üncü bölgede yüzde otuzunu, 5 inci bölgede yüzde ellisini ve 6 ncı bölgede yüzde seksenini,

b) Stratejik yatırımlarda; 6 ncı bölgede yüzde seksenini, diğer bölgelerde yüzde ellisini,geçmemek üzere yatırım döneminde yatırımcının diğer faaliyetlerinden elde edilen kazançlarına indirimli gelir veya kurumlar vergisi uygulanabilir.

(6) Arazi, arsa, royalti, yedek parça ve amortismanı tâbi olmayan diğer harcamalar ile 5520 sayılı Kanun gereği finans ve sigortacılık konularında faaliyet gösteren kurumlar, iş ortaklıkları, 4283 sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun kapsamında gerçekleştirilen yatırımlar ve rödovans sözleşmesine bağlı olarak yapılan yatırımlar vergi indirimi desteğinden yararlanamaz.

(7) İndirimli oranlar stopaj suretiyle yapılan vergilendirmede uygulanmaz.

Yatırım yeri tahsisi

MADDE 16 - (1) Bakanlıkça teşvik belgesi düzenlenmiş büyük ölçekliyatırımlar, stratejik yatırımlar ve bölgesel desteklerden yararlanacak yatırımlar için, 29/6/2001 tarihli ve 4706 sayılı Kanunun ek 3 üncü maddesi çerçevesinde Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslara göre yatırım yeri tahsis edilebilir.

(2) 15 inci maddenin altıncı fıkrasında belirtilen yatırımlara yatırım yeri tahsis edilmez.

Öncelikli yatırım konuları

MADDE 17 - (1) Aşağıda belirtilen yatırım konuları 5 inci bölgede uygulanan bölgesel desteklerden faydalanabilir. Ancak bu yatırımlar, 6 ncı bölgede yer almaları halinde bulunduğu bölge desteklerine tabidir.

a) Denizyolu ile yük ve/veya yolcu taşımacılığına yönelik yatırımlar.

b) Özel sektör tarafından yapılacak şehirlerarası yük ve/veya yolcu taşımacılığına yönelik demiryolu yatırımları ile

şehir içi yük taşımacılığına yönelik demiryolu yatırımları.

c) Test merkezleri, rüzgar tüneli ve bu mahiyetteki yatırımlar (otomotiv,uzay veya savunma sanayine yönelik olanlar).

ç) Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde yapılacak turizm yatırımlarından bölgesel desteklerden yararlanabilecek nitelikteki turizm konaklama yatırımları.

d) Asgari ellibin metrekare kapalı alana sahip uluslararası fuar yatırımları (konaklama ve alışveriş merkezi üniteleri hariç).

e) Sağlık Bakanlığından alınacak proje onayına istinaden gerçekleştirilecek asgari yirmimilyon Türk Lirası tutarındaki biyoteknolojik ilaç, onkoloji ilaçları ve kan ürünleri üretimine yönelik yatırımlar.

f) Savunma Sanayii Müsteşarlığından alınacak proje onayına istinaden gerçekleştirilecek asgari yirmimilyon Türk Lirası tutarındaki savunma, havacılık ve uzay alanındaki yatırımlar.

g) Maden istihraç yatırımları ve/veya maden işleme yatırımları (4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununda tanımlanan I. grup madenler ve mıcır yatırımları ile İstanbul ilinde gerçekleştirilecek istihraç ve/veya işleme yatırımları hariç).

ğ) Özel sektör tarafından gerçekleştirilecek olan ilk, orta ve lise eğitim yatırımları.

h) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından desteklenen AR-GE projeleri neticesinde geliştirilen ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar.

Bir alt bölge desteğinden yararlanacak yatırımlar

MADDE 18 - (1) Büyük ölçekli yatırımlar veya bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında teşvik belgesi düzenlenen yatırımlar, aşağıda belirtilen koşullardan en az birini sağlamaları halinde vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi desteği açısından bulundukları bölgenin bir alt bölgesinde sağlanan oran ve sürelerde bu desteklerden yararlanabilir.

a) Yatırımın organize sanayi bölgesinde (OSB) gerçekleştirilmesi.

b) Yatırımın, aynı sektörde faaliyet gösteren en az beş gerçek veya tüzel kişinin ortağı olduğu yatırımcı tarafından gerçekleştirilmesi ve ortak faaliyet gösterilen alanda entegrasyonu sağlayacak bir yatırım olması.

(2) Bu madde kapsamında 6 ncı bölgede gerçekleştirilecek büyük ölçekli ve bölgesel teşvik uygulamaları kapsamındaki yatırımlar için sigorta primi işveren hissesi desteği, bölgede geçerli olan süreye iki yıl ilave edilmek, vergi indirimi desteği ise bölgede geçerli olan yatırıma katkı oranına beş puan ilave edilmek suretiyle uygulanır.

AR-GE ve çevre yatırımları

MADDE 19 - (1) AR-GE ve çevre yatırımları; KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti ve faiz desteğinden yararlandırılır. Söz konusu yatırımlar, 6 ncı bölgede gerçekleştirilmesi halinde gelir vergisi stopajı ve sigorta primi desteğinden de yararlanabilir.

Yerel birimlerce yapılacak işlemler

MADDE 20 - (1) Yerel birimlere yapılan teşvik belgesi müracaatlarından uygun görülenler için yerel birim tarafından teşvik belgesi hazırlanır ve değerlendirilmek üzere Bakanlığa iletilir. Bakanlıkça uygun görülen teşvik belgeleri onaylanarak ilgili yerel birimlere gönderilir.

(2) 9 uncu maddenin üçüncü fıkrasının (b) bendi ile 22 nci ve 23 üncü maddeleri dışındaki işlemler, teşvik belgesini düzenleyen ilgili yerel birimlerce sonuçlandırılır.

(3) Tamamlama vizesi yapılacak yatırımlarla ilgili olarak yerel birimler, söz konusu yatırımların gerçekleştirmelerini tespit ederek tebliğle belirlenecek formatta Bakanlığa bildirir. Bakanlığın uygun görüşü alınmadan tamamlama vizesi işlemleri tekemmül etmiş sayılmaz.

(4) Yerel birimler, teşvik belgeleri ile ilgili yapılacak işlemleri kadrolarında tam süreli olarak çalışan teknik/uzman personel aracılığıyla yürütmek zorundadırlar.

(5) Bu Karar hükümlerine aykırı davrandığı tespit edilen yerel birimlerin yetkilerine Bakanlıkça son verilir ve gerekli tedbirleri alınca kadar yeni görev verilmez.

(6) Kalkınma Ajansları, Bakanlıkça düzenlenen teşvik belgeleri kapsamındaki yatırımların gerçekleştirmelerini izleyerek gerçekleşme durumlarını altışar aylık dönemler halinde Bakanlığa bildirirler.

Bütçeden yapılacak ödemeler

MADDE 21 - (1) Yatırımların desteklenmesi için her yıl bütçe kanunu ile ayrılan ödenek çerçevesinde ilgili mevzuatında öngörülen usul ve esaslar uyarınca aşağıda belirtilen ödemeler yapılabilir.

- a) Bu Karar uyarınca yapılacak ödemeler.
 - b) Önceki dönemlere ait ilgili Bakanlar Kurulu Kararları uyarınca ödenmesi gereken yatırım ve işletme kredilerine ait bakiye tutarlar.
 - c) Yatırımlarda devlet yardımları ile ilgili olarak daha önceki kararlarda belirtilen hükümler çerçevesinde ödenmesi gereken destek unsurlarına ait tutarlar.
 - ç) Teşvik belgesi müracaatı ve zayi olan belgelerle ilgili olarak yatırılan tutarlardan sehven veya fazla yatırılması nedeniyle iade edilmesi gereken tutarlar.
 - d) Yatırımlarda devlet yardımları ile ilgili olarak açılmış davaların aleyhte sonuçlanması nedeniyle ödenmesi gereken tutarlar ile yargılama ve cebri icra giderleri.
- (2) Bakanlıkça yapılacak ödemeler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası aracılığıyla gerçekleştirilir.

Devir, satış, ihraç ve kiralama

MADDE 22 - (1) Yatırım tamamlama vizesi yapılmış teşvik belgesi kapsamındaki makine ve teçhizatın devir, satış, ihraç veya kiralınması, söz konusu yatırım mallarının teminini müteakip beş yılı doldurmuş olmaları halinde serbesttir.

(2) Teşvik belgesi kapsamındaki yatırımını tamamlamış ancak tamamlama vizesi yapılmamış yatırımlarla ilgili makine ve teçhizatın, teminini müteakip beş yıl geçtikten sonra satışının yapılmış olması ve işletmenin asgari beş yıl süreyle faaliyette bulunmuş olması şartıyla, Bakanlıkça herhangi bir müeyyide uygulanmaksızın tamamlama vizesi yapılabilir.

(3) Tamamlama vizesi yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın beş yılını doldurmamış makine ve teçhizatın yatırımın bütünlüğünün bozulmaması kaydıyla veya bütünü ile birlikte;

- a) Teşvik belgeli bir başka yatırım için devri,
- b) Teşvik belgesi olmayan bir başka yatırımcıya satışı,
- c) İhracı,
- ç) Kiralanması,

Bakanlığın iznine tabidir.

(4) Tamamlama vizesi yapılmamış veya tamamlama vizesi yapılmış olmakla birlikte beş yılını doldurmamış makine ve teçhizata satış izni verilebilmesi için yatırımın bütünlüğünün bozulmaması şartı aranır. Bu tür durumlarda satış izni verilen makine ve teçhizata uygulanan destekler geri alınmaz. Ancak, yatırımcının teşvik belgesinin satış iznini müteakip diğer nedenlerle iptali hâlinde izin verilen makine ve teçhizata uygulanan destekler de ilgili mevzuat çerçevesinde kısmen veya tamamen geri alınır.

(5) Beş yıllık süreyi doldurmamış makine ve teçhizatın tamamlama vizesinin yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın izinsiz satılması veya satılmasına sebebiyet verilmesi halinde konu hakkında en kısa sürede Bakanlığa bilgi verilir. Bu durumda, satışı yapılan makine ve teçhizat ile ilgili tahsil edilmeyen gümrük vergisi ve KDV ile varsa indirimli kurumlar vergisi veya gelir vergisi uygulanmak suretiyle yararlanılan destekler ilgili mevzuat çerçevesinde geri alınır. Satış dolayısıyla yatırım tutarında meydana gelen azalma nedeniyle kullanılabilir azamî kredi tutarında azalma oluşması durumunda fazladan kullanılan krediye tekabül eden faiz desteği 11 inci madde çerçevesinde, tahsil edilmeyen Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kesintisi ise ilgili mevzuat çerçevesinde geri alınır.

(6) Teşvik belgesi kapsamında temin edilen makine ve teçhizatın, üretilecek mal veya hizmetlerin teşvik belgesi sahibi yatırımcı tarafından satın alınması koşuluyla diğer bir yatırımcıya herhangi bir ücret alınmaksızın geçici olarak verilmesi veya kiralınması Bakanlığın iznine tabidir.

(7) Teşvik belgesine konu yatırımlardan tamamlama vizesi ve belgede kayıtlı özel şartların vizesi yapılabilecek durumda olanlar için, yatırımcıların cebri icra takiplerine konu olması veya iflas masasına girmesi durumunda; yatırımcı, icra organı veya iflas organı tarafından icra ile satışın veya iflasın kesinleşme tarihinden önce talep edilmesi hâlinde, Bakanlıkça teşvik belgesinin tamamlama vizesi yapılabilir. Ancak, satışın kesinleşmesi hâlinde kesinleşme tarihi itibarıyla varsa satış için gerekli süreleri

doldurmamış olan makine ve teçhizata yönelik olarak yararlanılan destekler ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde geri alınır.

(8) Yatırımcının ilgili kanun hükümlerine göre tasfiyeye girmesi hâlinde, ilgili tasfiye kurulunun veya organının

talebi üzerine yedinci fıkra hükümlerine göre işlem yapılabilir.

Yatırımların nakli

MADDE 23 - (1) Büyük ölçekli yatırımlar ile bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında gerçekleştirilen yatırımların, işletmeye geçiş tarihinden itibaren asgarî beş yıl süre ile bulunduğu bölgede faaliyette bulunması gerekir. Ancak, Bakanlıktan izin alınması ve yatırım konusunun taşınacak bölgede desteklenecek konular arasında yer alması kaydıyla diğer bölgelere taşınabilir. Bulunduğu bölgeden daha az destek alan üst bölgelere, aynı bölgede bulunan OSB'den OSB dışına veya ilgili yatırım konusunun desteklenmediği bölgelere taşınmalarda, taşındığı bölgenin yararlandığı desteği aşan kısım ile taşındığı bölgede bulunmayan destekler ilgili mevzuat çerçevesinde geri alınır. İşletmeye geçiş tarihinden itibaren beş yıl süre ile bulunduğu bölgede faaliyette bulunan yatırımların diğer bölgelere taşınması serbesttir.

(2) Tamamlanmış yatırımlardan beş yıllık süreyi doldurmuş ancak tamamlama vizesi yapılmamış olanlar, taşınma öncesinde Bakanlığa müracaat ederek tamamlama vizesini yaptırır. Bu kapsamdaki yatırımların yer değişikliği talepleri, taşınma sonrasında da uygun görülebilir.

(3) Genel teşvik uygulamasından yararlanan yatırımların yer değişikliği talepleri, yatırım dönemi de dâhil olmak üzere Bakanlıkça değerlendirilerek proje bazında sonuçlandırılır.

Yatırım süresi ve tamamlama vizesi

MADDE 24 - (1) Yatırımın başlangıç tarihi, teşvik belgesi için Bakanlığa veya ilgili yerel birime müracaat tarihidir. Ancak, yatırıma başlanıldığının kabul edilebilmesi için, yatırımın başlangıç tarihinden sonra arazi-arsa, altyapı, bina-inşaat, makine ve teçhizat (avans ve ön ödemeler dahil) ile diğer yatırım harcamalarına yönelik olarak teşvik belgesinin ilk düzenlendiği tarihteki sabit yatırım tutarı esas alınmak üzere, sabit yatırım tutarının en az yüzde onu oranında (sabit yatırım tutarı ellimilyon Türk Lirasının üzerindeki yatırımlar için en az beşmilyon Türk Lirası) harcama yapılması gerekir.

(2) Teşvik belgesi kapsamındaki yatırımların proje bazında yapılacak değerlendirme sonucunda öngörülen sürede gerçekleştirilmesi esastır. Yatırımın öngörülen sürede gerçekleştirilememesi hâlinde, teşvik belgesinde kayıtlı ilk sürenin yarısı kadar ek süre verilebilir. Bu şekilde hesaplanan ek sürenin bir yıldan az olması halinde ek süre bir yıl olarak uygulanabilir.

(3) İlgili mevzuatı gereği kamu kurum ve kuruluşlarından alınması gerekli izin ve ruhsat gibi diğer belgelerin temin edilememesi veya kamu kurum ve kuruluşlarının uygulamaları sonucu yatırımcıların faaliyetlerini durdurmaları veya yürütememeleri, yatırım süresi içerisinde gerçekleşecek mücbir sebep veya fevkalade hâl durumu nedeniyle yatırımın belgede kayıtlı süre içerisinde gerçekleştirilemediğinin yatırımcılar tarafından tevsik edilmesi hâlinde Bakanlıkça bu durum gözönünde bulundurularak ilave süre verilebilir.

(4) Yatırımcı, öngörülen süre veya ek süre bitimini müteakip altı ay içinde yatırımın tamamlama vizesinin yapılması için teşvik belgesini düzenleyen yerel birime veya Bakanlığa müracaat eder. Bu süre içerisinde müracaat edilmemesi ve daha sonra teşvik belgesinin herhangi bir nedenle iptal edilmesi veya kısmi müeyyide uygulanması durumunda geçen süreden kaynaklanan cezanın sorumluluğu yatırımcıya aittir.

(5) Bakanlıkça, yatırımların tamamlama vizesi işlemleri için Kalkınma Ajansları, ticaret ve sanayi odaları, sanayi odaları, bankalar veya yatırımın bulunduğu il valiliği görevlendirilebilir.

(6) Bakanlıkça uygun görülmesi halinde, daha önceki kararlara istinaden düzenlenen teşvik belgeleri de dahil olmak üzere tamamlama vizesi işlemleri, tebliğ ile belirlenen bilgi ve belgelere ilave olarak yeminli mali müşavirlerce düzenlenecek tamamlama ekspertiz raporuna istinaden de yapılabilir.

Belge yayii

MADDE 25 - (1) Teşvik belgesi veya eki belgelerin zayı olması nedeniyle yatırımcı tarafından yeniden tasdikinin talep edilmesi durumunda, tebliğle belirlenen mücbir sebep ve fevkalade hal durumları hariç olmak üzere tasdiki istenilen her bir belge için Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi hesabına üçyüz Türk Lirası yatırılır. Söz konusu meblağ hiçbir surette iade edilmez.

Uygulama

MADDE 26 - (1) Teşvik belgesinde öngörülen destek unsurlarının ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından uygulanması zorunludur.

(2) Bakanlık, tebliğler ile belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bu Karar kapsamındaki uygulamaya yönelik bazı işlemleri diğer kurum ve kuruluşlar aracılığı ile yürütebilir.

Yetki ve denetim

MADDE 27 - (1) Bu Kararın uygulanmasını teminen Bakanlık;

- a) Uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye, talimat vermeye,
- b) Makroekonomik politikalar ve gelişen şartları gözönünde bulundurarak gerekli tedbirleri almaya ve bu yönde düzenlemeler yapmaya,
- c) İlgili kişi, kurum ve kuruluşlardan gerekli görülen her türlü ilave bilgi, belge, görüş, izin, ruhsat vb. istemeye,
- ç) Bu Kararda öngörülen hâller dışında kalan özel durumları inceleyip sonuçlandırmaya, görüş vermeye, mücbir sebep ve fevkalade hal durumlarının varlığı hâlinde teşvik belgesi ile ilgili gerekli işlemleri yapmaya ve uygulamada ortaya çıkacak ihtilafları çözmeye,
- d) Teşvik belgesinde öngörülen şartlara uyulup uyulmadığını denetlemeye ve denetim sonuçlarına göre gerekli tedbirleri almaya, yetkilidir.

(2) Denetim sırasında, denetim görevlilerinin yatırımla ilgili her türlü bilgi ve belgeyi inceleme taleplerinin karşılanması, talep edilmesi halinde belgelerin onaylı örneklerinin verilmesi ve mahallinde incelemeye izin verilmesi zorunludur.

Müeyyide

MADDE 28 - (1) Bu Karar ile uygulama mevzuatında belirlenen hükümlere aykırı davranan, teşvik belgesindeki kayıt ve koşulları yerine getirmeyen, teşvik belgesi ile diğer belgelerde tahrifat yapan, sahte ve muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenleyen veya kullanan, yanlış ve yanıltıcı bilgi veren, diğer kurum, kuruluş veya firmalara karşı yükümlülüklerin yerine getirilmemesi nedeniyle icra veya iflas yoluyla yapılan işlemler de dâhil belge kapsamındaki makine ve teçhizatı öngörülen sürelerden önce satan veya satılmasına sebebiyet veren, teşvik belgesinde öngörülen sürede yatırımları tamamlamayan, belirlenen asgari yatırım tutarlarına uymayan yatırımcıların teşvik belgeleri bu maddenin ikinci fıkrâ hükmü saklı kalmak kaydıyla iptal edilir.

(2) Yatırımcının mükellefiyetlerini kısmen yerine getirmediği ancak, belge iptalinin de gerekmediği durumlarda belge kapsamında sağlanan desteklerden bir kısmı müeyyide uygulanarak geri alınır.

(3) Teşvik belgelerinin iptal edilmesi veya kısmi müeyyide uygulanması halinde sağlanan destekler 6183 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde yatırımcıdan geri alınır.

(4) Yatırımcının mükellefiyetlerini yerine getirmemesi hâlinde uygulanacak olan müeyyidelerden finansal kiralamaya konu makine ve teçhizata tekabül eden bölümü, kısmen veya tamamen finansal kiralama şirketlerine de uygulanabilir.

Diğer desteklerden yararlanma

MADDE 29 - (1) Bu Karar kapsamındaki destek unsurlarından yararlanan yatırım harcamaları, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının desteklerinden yararlanamaz. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının desteklerinden yararlanılan veya yararlanılacak yatırım harcamaları için, bu Karar kapsamındaki desteklerden yararlanmak üzere Bakanlığa müracaat edilemez. Bu madde hükmüne aykırı davranılması halinde, bu Karar kapsamında yararlanılan destekler ilgili mevzuat çerçevesinde geri alınır.

Yürürlükten kaldırılan mevzuat

MADDE 30 - (1) 14/7/2009 tarihli ve 2009/15199 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar yürürlükten kaldırılmıştır.

Sonuçlandırılmamış müracaatlar

GEÇİCİ MADDE 1 - (1) Bu Kararın yayımı tarihinden önce sonuçlandırılmamış müracaatlar, müracaat tarihinde yürürlükte bulunan Karar çerçevesinde sonuçlandırılır. Ancak, yeni teşvik belgesi düzenlenmesine ilişkin müracaatlar, talep edilmesi halinde bu Karara istinaden değerlendirilir.

Daha önceki kararlara ilişkin uygulama

GEÇİCİ MADDE 2 - (1) Bu Kararın yürürlüğe girdiği tarihten önceki kararlara istinaden düzenlenen teşvik belgeleri

ile ilgili uygulamalara, teşvik belgesinin dayandığı karar ve ilgili diğer kararlar çerçevesinde devam olunur. Ancak, 2009/15199 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına istinaden 1/1/2012 tarihinden bu Kararın yayımı tarihine kadar geçen dönemde yapılan müracaatlara istinaden düzenlenen teşvik belgeleri, talep edilmesi halinde bu Kararın lehte olan hükümlerinden yararlanır.

(2) Daha önceki kararlara istinaden düzenlenen teşvik belgeleri kapsamında temin edilen makine ve teçhizatın bu Karara istinaden düzenlenen teşvik belgesine devri halinde, söz konusu makine ve teçhizat için devralan yatırımcı, genel teşvik uygulamaları dışındaki diğer desteklerden yararlanamaz.

(3) 22 nci maddenin ikinci fıkrası ile 24 üncü maddenin ikinci fıkrası daha önceki kararlara istinaden düzenlenmiş teşvik belgelerine de uygulanır. Bu hüküm, iptal edilmiş ancak ilgili kurumlarca müeyyide uygulanmamış veya müeyyide uygulanmasına rağmen henüz tahsil edilmemiş teşvik belgeleri kapsamındaki yatırımlar için de geçerlidir.

(4) Daha önceki yıllara ait Bakanlar Kurulu Kararlarına istinaden düzenlenmiş teşvik belgelerinden Kaynak Kullanımını Destekleme Primi ihtiva edenlerin tamamlama vizesi işlemleri, ilgili banka tarafından fiziki, mali ve teknik inceleme yapılmak suretiyle tanzim edilmiş olan ve prim ödemesine esas teşkil eden raporlara istinaden doğrudan Bakanlıkça yapılabilir.

(5) Van ilinde gerçekleştirilecek olan yatırımlar için düzenlenmiş teşvik belgelerinden, ek süreler dâhil 23/10/2011 tarihi itibarıyla yatırım süresi bitmemiş olanlara, talep edilmesi halinde belgede kayıtlı süre kadar ilave süre verilebilir.

Yürürlük

MADDE 31 - (1) Bu Karar yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 32 - (1) Bu Karar hükümlerini Ekonomi Bakanı yürütür.

2634 SAYILI TURİZMİ TEŞVİK KANUNU İLE SAĞLANAN TEŞVİKLER

2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunun 13 üncü maddesi hükümlerine istinaden turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelere teşvik ve destek sağlanmaktadır. Turizmi Teşvik Kanunun 13 üncü maddesinde; “Turizm sektöründeki teşvik tedbirleri ile turizm yatırım ve işletmelerinin bu teşviklerden yararlanma usul ve esasları, Bakanlığın koordinatörlüğünde ilgili bakanlıklar ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca müştereken tespit edilir.

Yatırımlar için öncelik sırası; kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezleri ve Bakanlıkça tespit edilen diğer yerlerdir. Belgeli işletmelerden Bakanlar Kurulunca her yıl belirlenen döviz miktarını sağlayanlar, ihracatçı sayılırlar.” hükümlerine yer verilmiştir. Buna göre 2634 sayılı kanunda yer alan teşviklere ilişkin hükümler aşağıda yer aldığı şekildedir:

Taşınmaz Malların Turizm Amaçlı Kullanımı Amacıyla Yapılan Tahsisler

Turizmi Teşvik Kanunu’nun 8 inci maddesine göre, hazine ve orman arazilerinin kanunda belirtilen sürelerde turistik tesis yatırımlarına tahsisi sağlanmaktadır. Bu konuda 21/07/2006 tarihli ve 26235 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Kamu Taşınmazlarının Turizm Yatırımlarına Tahsisi Hakkında Yönetmelik” ile 22/07/2007 tarihli ve 26470 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Orman Arazilerinin Tahsisi Hakkında Yönetmelik” uyarınca işlem tesis edilmektedir.

Orman Fonuna Katkının Taksitlendirilmesi

Turizmi Teşvik Kanunu’nun 15 inci maddesinde, “Ormanlarda yer alacak turizm yatırımı belgeli tesislerin, 6831 sayılı Orman Kanununun Ek-3 üncü maddesinin (c) fıkrası uyarınca ödemek zorunda oldukları bedel, tahsis tarihini takip eden üçüncü yıldan itibaren, beş yıl vade ve beş eşit taksitte alınır.” hükmü yer almaktadır. 6831 sayılı Orman Kanunu’nun Ek-3 üncü maddesi 21/02/2001 tarih 4629/1/b sayılı kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak aynı kanunun geçici 1 nci maddesinin 5 nci fıkrasının c bendine konulan hükümle bahsi geçen uygulama devam ettirilmektedir.

Söz konusu hükümde “(a) ve (b) bentlerinde belirtilenler ve bu Kanunla düzenleme yapılanlar dışındaki diğer her

türlü fon gelirleri de bu Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümlere göre tahsil edilmeye devam edilir. Ancak bu gelirler genel bütçe geliri addedilir ve tahsilatı yapan kurumlarca bütçeye gelir yazılmak üzere genel bütçe saymanlıklarına aktarılır. Gerekğinde bu bent kapsamındaki gelirleri bir yandan genel bütçeye veya katma bütçelere özel gelir, diğer yandan fonların devamında yarar görülen hizmetlerinde kullanılmak üzere ilgili kuruluş bütçelerinde açılacak özel tertiplere Maliye Bakanlığınca özel ödenek kaydedilir. Özel ödeneklerden kullanılmayan miktarlar, ertesi yıl bütçesine devren gelir ve ödenek kaydedilir.” ibaresi yer almaktadır.

Ayrıca 22/03/2007 tarihli ve 26470 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkında Yönetmeliğin, “Orman köylüleri kalkındırma geliri ile ağaçlandırma ve erozyon kontrolü geliri başlıklı 61” inci maddesinin 1 inci fıkrasında da “31/12/2005 tarihli ve 26040 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Orman Köylüleri Kalkınma Hizmetlerine İlişkin Esas ve Usullerin 5 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtildiği şekilde, 6831 sayılı Orman Kanunu ve 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu hükümleri gereğince verilecek izin veya irtifak haklarına dayanılarak; Devlet ve diğer kamu tüzel kişileriyle özel hukuk tüzel kişilerin kâr gayesi bulunmaksızın ve kamu yararına hizmetlerde kullanılmak üzere yapılacak tesisler dışındaki her türlü tesisin, proje toplam bedelinden orman sahasına isabet eden kısımdan yüzde üç (%3) oranında orman köylüleri kalkındırma geliri alınır.” hükmü yer almaktadır.

Yukarda bahsi geçen konularla ilgili olarak her ne kadar 6831 sayılı Orman Kanunu’nun Ek-3 üncü maddesi 21/02/2001 tarih 4629 sayılı kanun ile yürürlükten kaldırılmış olsa da 4629 sayılı kanunun geçici 1/5-c maddesine konulan hükümle ve Orman köylüleri kalkındırma geliri ile ağaçlandırma ve erozyon kontrolü geliri başlıklı 61 inci maddesinin 1 inci maddesine göre 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu’nun 15 inci maddesinde bahsi geçen uygulama devam ettirilmektedir.

Elektrik, Havagazı ve Su Ücretleri

Turizmi Teşvik Kanunu’nun 16 ncı maddesinde geçen, “Turizm belgeli yatırım ve işletmeler elektrik, gaz ve su ücretlerini o bölgedeki sanayi ve meskenlere uygulanan Türkiye’de Turizm Sektörüne Sağlanan Teşvik ve Destekler Türkiye’de Turizm Sektörüne Sağlanan Teşvik ve Destekler 45 tarifelerden en düşüğü üzerinden öderler.” hükmüne istinaden, işletmelere elektrik enerjisi desteği sağlanmaktadır. 09.08.2005 tarih ve 25901 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin 2002/1 Sayılı Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin 2005/1 Sayılı Tebliğ” ile işletmelere ait elektrik enerjisi giderlerinin, şantiye dönemi dahil olmak üzere o bölgedeki mesken ve sanayi abonelerine uygulanan tarifelerden en düşüğü ile kendi abone gurubuna uygulanan tarife arasındaki farkın Hazinece karşılanması için belge sahiplerinin ilk müracaatlarında Bakanlığımız İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerine başvurmaları gerekmekteydi.

Belge ve faturalar üzerinde yapılan incelemeler sonucunda vergi ve SSK borcu bulunmayan belgeli turizm işletmeleri normal tarifeden elektrik ücreti ödemeye ve en düşük tarife ile normal tarife arasındaki farkın da Hazine Müsteşarlığı tarafından kendilerine iadesine başlanmıştır.

16/07/2009 tarihinde yayımlanan “2009/15199 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı” ile son bulan Enerji Desteği, uygulamasına, 29/06/2010 tarih ve 27626 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2010/478 sayılı Kararname ile devam edilmektedir.

Haberleşme Kolaylıkları

Turizmi Teşvik Kanunu’nun 17 nci maddesindeki “Belgeli yatırım ve işletmelerin telefon ve teleks taleplerine ilişkin her türlü işlem ve tahsis öncelikle yapılır.” hükmüne göre işletmelere haberleşme kolaylığı sağlanmaktadır.

Yabancı Personel ve Sanatkar Çalıştırılması

Turizmi Teşvik Kanunu’nun 18 inci maddesine göre; “Belgeli işletmelerde, Bakanlık ve İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen izinle yabancı uzman personel ve sanatkarlar çalıştırılabilir...” hükmüne dayanarak yabancı personel ve sanatkar istihdam eden işletmelere destek sağlanmaktadır.

EMLAK VERGİSİ MUAFİYETİ

Turizm İşletmeleri 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun "Geçici muafıklar" başlıklı 5 inci maddesinin (b) fıkrasında " Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu hükümleri dairesinde turizm müessesesi belgesi almış olan Gelir veya Kurumlar Vergisi mükelleflerinin adı geçen kanunda yazılı maksatlara tahsis ettikleri ve işletmelerine dahil binaları, inşalarının sona erdiği veya mevcut binaların bu maksada tahsisi halinde turizm müessesesi belgesinin alındığı yılı takip eden bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır." hükümlerine göre işletmeler Emlak Vergisinden muaf tutulmaktadır.

EXIMBANK KREDİ İMKANLARI

Türk Eximbank, ihracat ve yurt dışı müteahhitlik hizmetlerini kredi, garanti ve sigorta programları ile destekleyerek ülkemizin döviz girdisinin artmasına önemli katkılarda bulunmaktadır.

Turizm Kredisi ve Yararlanabilecek Olanlar

Türk Eximbank, çalışmalarını çeşitlendirerek sürdürmek amacıyla "Turizm Kredisi" programını uygulamaya koymuştur. Kredi TL ve döviz cinsinden kullanılmaktadır.

Söz konusu kredi uygulaması ile;

- **TÜRSAB üyesi A grubu işletme belgesi sahibi seyahat acentaları ile tur operatörleri** (Yurtdışından getirilen turistlere yurt içi ve dışında verilen her türlü acentalık faaliyetlerine ilişkin hizmet karşılığında)
- **Özel havayolu şirketleri** (Yurt dışından taşınan yolculara verilen her türlü ulaşım faaliyetlerine ilişkin hizmetleri karşılığında),
- **Turizm işletmeleri**, yurtdışından getirilen turistlere yurtiçinde verilen her türlü konaklama, yeme - içme ulaşım, yurtdışı tanıtım ve pazarlama vb. hizmetleri karşılığında kredi imkanından yararlanabilmektedirler.

Firma Limiti Ne Kadardır?

Turizm TL/Döviz kredilerinin anapara bakiyeleri toplamı 15 Milyon ABD Dolarını aşamaz..

Kredinin Vadesi Nedir?

Kredi vadesi azami 540 gündür. Ayrıca, 360 gün (iki taksit), 120ve 180 gün vade seçenekleri de mevcuttur.

Ne Tür Teminatlar Kabul Edilmektedir?

Türk Eximbank tarafından uygun bulunan kredi başvurusu için; kredinin anapara, faiz ve taahhüt riski toplamının % 100'ü oranında aşağıda dökümü verilen asli teminatlar tesis edilir.

Teminatlar:

- Banka teminat mektubu,
- Devlet İç ve Dış Borçlanma Senetleri,
- Kredi vadesiyle uyumlu ve kredinin kullanılacağı para cinsinden düzenlenen Kredi Geri Ödeme Kefalet Sözleşmesi ile tesis edilen KGF kefaleti. Türk Eximbank Turizm Kredileri Uygulama Esasları için aşağıda belirtilen linkten yararlanılabilir.

<http://www.eximbank.gov.tr/dosyalar/krediler/31-turizm/turizm-GenelBilgi.pdf>

KOBİ'lere Yönelik Avrupa Yatırım Bankası Kaynaklı Yatırım Kredisi

Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. (Türk Eximbank) ile Avrupa Yatırım Bankası (AYB) arasında imzalanan Kredi Anlaşması çerçevesinde; sanayi, turizm ve hizmet sektörlerinde faaliyet gösteren küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) ihracata ve döviz kazandırıcı hizmetlere yönelik olarak yurt içinde gerçekleştirecekleri sabit sermaye yatırımları ile işletme sermayesi ihtiyaçlarının finansmanı amaçlanmaktadır.

Kredinin Tutarı

Kredinin toplam tutarı 200 milyon Avro olup, ABD Doları ve Avro olmak üzere iki ayrı para biriminden kullanılması mümkündür. Program kapsamında tutarı 25 milyon Avro'yu geçmeyen projeler kredilendirilecektir. Firma limiti 12,5 milyon Avro'dur ve firmanın bir gruba ait olması halinde grup şirketlerinin kullanabileceği kredi tutarları toplamı da bu limit dahilindedir. Kullanılacak kredinin tutarı ve vadesi, projenin toplam yatırım tutarına, yaratacağı nakit akımına, firmanın ihracat işlemlerine sağlayacağı katkıya ve muhtemel özkaynak katkısı dikkate alınarak Türk Eximbank tarafından belirlenir.

Krediden Kimler Yararlanabilir?

Bu krediden, ihracat amaçlı veya döviz kazandırıcı faaliyetlerde bulunan Türkiye'de yerleşik KOBİ vasfına haiz özel sektör firmaları yararlanabilir.

Kredi Programının Genel Koşulları

Kredi, harcama belgeleri karşılığında;

- İhracatın / döviz kazandırıcı hizmetlerin finansmanı,
- İhracat amaçlı yatırımlar için yerel piyasalardan sağlanacak ya da ithal edilecek mal ve yapı harcamaları için kullanılır.

Kredi programı kapsamında finanse edilecek mal ve hizmet alımlarının AYB Satın Alma Kılavuzuna uygun olması gerekmektedir.

Projelerin, ülkemiz ve Avrupa Birliği çevre mevzuatına uygun olması şartı aranmaktadır. Arsa alımı vb. amaçlı kısa vadeli finansman ihtiyaçları ve hisse senedi alımı benzeri tamamen finansal amaçlı işlemler bu kredi kapsamında finanse edilmez.

Asli Teminatlar

Türk Eximbank tarafından kullanılacak kredinin anapara ve ilk anapara ödemesine kadar geçecek süre için tahakkuk edecek faiz ve muhtemel masrafları toplamının %100'ü oranında asli teminat tesis edilir.

Banka Teminat Mektubu: Türk Eximbank nezdinde teminat mektubu limiti olan bankalardan alınmış, kredinin anapara, faiz ve masraf toplamının asgari %50'si tutarında ve kullanılan döviz cinsinden düzenlenmiş süresiz veya kredinin geri ödeme süresine uygun vadeli kesin banka teminat mektubudur. Kredinin teminat mektubu ile karşılanmayan asli teminat tutarı, aşağıda belirtilen asli teminat unsurlarından Türk Eximbank tarafından proje bazında belirlenecek tutar ve nitelikte tesis edilerek %100'e tamamlanacaktır.

- Devlet İç ve Dış Borçlanma Senetleri
- Kredi Garanti Fonu Kefaleti
- Taşınmaz (Gayrimenkul) Rehni

Vade ve Faiz Oranı

Krediye uygulanacak vade ve faiz oranı proje bazında Türk Eximbank tarafından belirlenmektedir.

İhracat Taahhüdünün Kapatılması

İhracat veya hizmet taahhüdü, kredinin ilk kullandırım ile son vade tarihleri arasında gerçekleştirilecek kredi anapara tutarı kadar faaliyet konusu mal ve hizmet ihracı ile kapatılır.

YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ TEŞVİKİ

4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu'nun 3 üncü maddesi uyarınca "Uluslararası anlaşmalar ve özel kanun hükümleri tarafından aksi öngörülmedikçe; Yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye'de doğrudan yabancı yatırım yapılması serbesttir..." konuya ilişkin sağlanan teşviklerle ilgili uygulama Ekonomi Bakanlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır.

YURTDIŞI TURİZM FUARLARINA KATILIM DESTEĞİ

2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 13 üncü maddesinde "...Belgeli işletmelerden Bakanlar Kurulunca her yıl belirlenen döviz miktarını sağlayanlar, ihracatçı sayılırlar." hükmü yer almaktadır. Anılan maddenin işlerlik kazanabilmesi amacıyla çıkarılan 2009/15299 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 3 üncü maddesinde ise "Bu karar kapsamında Para-Kredi ve Koordinasyon Kurulunca belirlenecek devlet yardımlarının uygulanması ve takibi Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütülür" ifadesi mevcuttur.

2634 sayılı Yasanın ilgili hükmüne dayanılarak çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararını uygulamaya koyarak, Türkiye Turizm Strateji 2023 belgesinde belirtilen dünyada ilk beş ülke içerisinde yer almak hedefine ulaşılabilmesi amacıyla yurtdışında gerçekleştirilecek fuar ve diğer tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine özel sektör katkı ve katılımının sağlanması amacıyla ihdas edilen 2010/9 sayılı tebliğ 14 Kasım 2010 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Tebliğin kapsamı Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından desteklenen veya iştirak edilen turizm fuarlarına bireysel veya ilgili sektör meslek birliğinin/derneğinin öncülüğünde, grup olarak bölge tanıtımı yapacak işletmelerin, katılım masraflarının, yurtdışında gerçekleştirecekleri tanıtım ve pazarlama faaliyetleri kapsamında özel proje giderlerinin, bu Tebliğ kapsamında tespit edilen esaslar ve oranlar çerçevesinde Tanıtma Genel Müdürlüğü bütçesinin ilgili tertiplerindeki ödeneklerle sınırlı olmak kaydıyla ödenmesi olarak belirlenmiştir. Tebliğ'de yer alan hususlardan Kültür ve Turizm Bakanlığından belgeli, asli fonksiyonu konaklama olan ve bir önceki mali yıl içerisinde bireysel olarak 1.000.000 (birmilyon) ABD Doları ve muadili döviz yurtdışından sağlayan işletmeler yararlanabilmektedir.

Tebliğde yer alan diğer hususlar aşağıda yer aldığı şekildedir;

Yurtdışı turizm fuarlarına katılım

Bakanlık tarafından iştirak edilen veya desteklenen yurtdışı turizm fuarlarına Bakanlık standı dışında katılan ilgili sektör meslek birliğinin/derneğinin öncülüğünde grup olarak bölge tanıtımı yapacak işletmelerin; Yer kirası ile stand inşası ve dekorasyonuna ilişkin toplam giderlerinin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde % 50'si

ödenir. Bu miktar her fuar için 20.000 (yirmibin) ABD Dolarını geçemez. Bakanlık tarafından iştirak edilen veya desteklenen yurtdışı turizm fuarlarına Bakanlık standı dışında bireysel olarak katılan işletmelerin; Yer kirası ile stand inşası ve dekorasyonuna ilişkin toplam giderlerinin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde % 50'si ödenir. Bu miktar her fuar için 10.000 (onbin) ABD Dolarını geçemez.

Desteklenecek fuarların tespiti

Bakanlığın iştirak edeceği ve destekleyeceği turizm fuarları bir önceki yılın Eylül ayında Bakanlıkça belirlenerek duyurulur.

Yurtdışında gerçekleştirilecek tanıtım ve pazarlama faaliyetleri

(1) İşletmelerin;

a) Bireysel veya ilgili sektör meslek birliğinin/derneğinin öncülüğünde grup olarak, tesisleri ile birlikte bölge tanıtımı amacıyla yurtdışında gerçekleştirecekleri, kokteyl, çalıştay, sergi ve benzeri etkinliklere ilişkin yer kirası, ikram ve organizasyon giderlerinin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde %50'si ödenir. Ödenecek destek miktarı her bir etkinlik için bireysel faaliyetlerde 10.000 (onbin), grup faaliyetlerinde 25.000 (yirmibeşbin) ABD Dolarını geçemez.

b) Bölge tanıtımı için hazırlanan projeleri kapsamındaki reklam giderlerinin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde %50'si ödenir. Reklam faaliyetlerinde ödenecek destek miktarı her bir etkinlik için bireysel faaliyetlerde 40.000 (kırkbın), grup faaliyetlerinde 150.000 (yüzellibin) ABD Dolarını geçemez.

(2) Mali yıl içinde yapılacak ödemeler toplamı, bireysel işletmeler için 150.000 (yüzellibin), grup faaliyetlerinde 750.000 (yediyüzellibin) ABD Dolarını geçemez.

TURİZM TESİSLERİNİN BELGELENDİRİLMESİNE VE NİTELİKLERİNE İLİŞKİN YÖNETMELİK

Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi : 10/5/2005 No : 2005/8948

Dayandığı Kanunun Tarihi : 12/3/1982 No : 2634

Yayımlandığı R.Gazetenin Tarihi : 21/6/2005 No : 25852

Yayımlandığı Düsturun Tertibi : 5 Cilt : 44 S :

BİRİNCİ KISIM

Başlangıç Hükümleri

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmeliğin amacı, yeni turizm tesisi türlerinin gelişmesine olanak sağlanması, mevcut turizm yatırım ve işletmelere ait tesislerin geliştirilmesi, turizm tesislerinin asgari niteliklerinin belirlenmesi, bu tesisler arasında standart birliğinin sağlanması ve kalitenin yükseltilmesidir.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik, turizm tesislerine turizm yatırımı ve turizm işletmesi belgelerinin verilmesine, bu tesislerin yönetim, personel ve işletme özellikleri ile uymak zorunda oldukları fiziki şartlara, işletmecilik esaslarına, uygulanacak fiyat tarifelerinin hazırlanmasına ve onaylanmasına ilişkin hükümleri kapsar.

Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik, 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununun 37 nci maddesinin (A) bendinin (2) numaralı alt bendi hükmü uyarınca hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 - Bu Yönetmelikte geçen;

- Bakanlık: Kültür ve Turizm Bakanlığı,
- Bakan: Kültür ve Turizm Bakanını,
- Kanun: Turizmi Teşvik Kanununu,
- Turizm yatırımı: Turizm tesislerine yapılan yatırımları,
- Turizm işletmesi: Türk veya yabancı uyruklu, gerçek veya tüzel kişilerce, birlikte veya ayrı ayrı gerçekleştirilen ve turizm tesislerinde faaliyet gösteren ticari işletmeleri,
- Turizm tesisi: Turizm yatırımı kapsamında bulunan veya turizm işletmesi faaliyetinin yapıldığı tesisleri ve bunların ayrıntıları ile tamamlayıcı unsurlarını,
- Belgeli turizm yatırım ve işletmeleri: Bu Yönetmelik hükümlerine göre Bakanlıkça belgelendirilmiş turizm yatırım ve işletmelerini,
- Turizm belgesi: Turizm yatırımı belgesi, ana turizm yatırımı belgesi, turizm işletmesi belgesi veya kısmi turizm işletmesi belgesini,
- Turizm yatırımı belgesi: Bu Yönetmelikte nitelikleri belirtilen tesis için Bakanlıkça yatırım aşamasında verilen belgeyi,
- Turizm işletmesi belgesi: Bu Yönetmelikte nitelikleri belirtilen tesis için Bakanlıkça işletme aşamasında verilen belgeyi,

k) Kısmi turizm işletmesi belgesi: Bu Yönetmelikte nitelikleri belirtilen faaliyeti gösteren, tür ve sınıfının gerektirdiği zorunlu üniteleri yapılmış tesis için, yapılacak olan diğer üniteleri yatırım kapsamında tutularak Bakanlıkça verilen belgeyi,

l) Sınıflandırma: Turizm işletmesi belgeli tesislerin; asgari nitelikler, kapasite, fiziki özellikler, kullanılan malzeme standardı, işletme ve hizmet kalitesi ile personelin nitelikleri ve eğitim düzeyi gibi ölçütlerinin sınıflandırma komisyonunca değerlendirilerek, tür ve sınıfının belirlenmesini,

m) Geçiş dönemi turizm belgesi: Bu Yönetmeliğin geçici 4 üncü maddesine göre verilen belgeyi, ifade eder.

İKİNCİ KISIM

Genel Hükümler

Turizm yatırımı belgesi talebi

Madde 5 – (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Turizm yatırımı belgesi başvurularında, aşağıda belirtilen belgeler Bakanlığa ibraz edilir:

- a) Talebin tüzel kişilik veya ortaklık adına yapılması hâlinde ticaret sicil numarası ve vergi sicil numarası, gerçek kişi adına yapılması hâlinde Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının yer aldığı başvuru dilekçesi.
- b) Yatırımın yeri, tür ve sınıfı, kapasitesi, mülkiyet durumu ile kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri veya turizm merkezlerinde yer alıp almadığına ilişkin beyanları içeren rapor.
- c) İmza sirküleri veya imza beyannamesi.
- d) İsim tescili yapılmış ise tescile ilişkin belge.
- e) Tesis tescilli kültür varlığında kurulacaksa buna ilişkin belge.
- f) Yatırımın kamu taşınmazı üzerinde yer alması hâlinde ilgili kurumun tür, sınıf ve kapasite konularında uygunluk yazısı.

Turizm işletmesi belgesi talebi

Madde 6 - (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Belgeli turizm yatırımının tamamlanıp işletmeye hazır olması durumunda, belge sahibi tarafından aşağıda belirtilen belgelerle birlikte Bakanlığa başvurulur:

- a) Tesisin işletmeye açık ve kapalı olduğu dönemleri de bildiren başvuru dilekçesi.
- b) İşyeri açma ve çalışma ruhsatı.

Doğrudan turizm işletmesi belgesi talebi

Madde 7 – (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Turizm yatırımı belgesi almadan doğrudan turizm işletmesi belgesi alınmasına ilişkin taleplerde, 5 inci ve 6 ncı maddelerde belirtilen belgelerle birlikte Bakanlığa başvurulur.

Turizm belgesi başvurularının değerlendirilmesi

Madde 8 - (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Turizm belgesinin verilmesi, bu belgenin diğer bir turizm belgesine çevrilmesi, kapsamının değiştirilmesi, belge devri, süre uzatımı ve sınıflandırma konularına ilişkin talepler Bakanlıkça incelenir.

Başvurular, başvuru belgelerinin Bakanlığa tesliminden itibaren altmış gün içinde sonuçlandırılır. Bu süre içinde eksik veya mevzuata aykırı evrakla yapılan başvurular, gerekçesi belirtilerek reddedilir. Başvurusu uygun görülenlerden yatırım belgesi veya yatırıma ilişkin kısmî turizm işletmesi belgesi talebi olanlar belgelendirilir, turizm işletmesi belgesi veya işletmeye ilişkin kısmî turizm işletmesi belgesi talebi olanlar denetim programına alınır. Denetim programına alınan tesislerden, denetim sonucunda uygun görülenler belgelendirilir.

Doğrudan turizm işletmesi belgesi veya kısmî turizm işletmesi belgesi başvurularında, yapılan denetim sonucunda sadece evrakta eksiklik tespiti yapılan hâllerde, eksik evrakın tamamlanması için başvurana Bakanlıkça otuz gün süre verilir.

Doğrudan turizm işletmesi belgesi ve doğrudan kısmî turizm işletmesi belgesi taleplerine ilişkin ilk denetim tarihinden itibaren üst üste yapılan iki denetim sonucunda talebi uygun görülmeyenlerin bir sonraki başvurusu, en son denetimin sonucunun tebliğ tarihinden itibaren altı ay geçmiş olması hâlinde işleme konulur.

Turizm işletmesi belgesi veya kısmî turizm işletmesi belgesi düzenlendikten sonra, belgenin bir örneği işyeri açma ve çalışma ruhsatını düzenleyen idareye gönderilir. İşyeri açma ve çalışma ruhsatı ile belge veya tesis arasında bir uyumsuzluk varsa ya da bir değişiklik söz konusu olursa, ilgili idare durumu Bakanlığa bildirmekle yükümlüdür.

Turizm işletmesi belgeli veya kısmî turizm işletmesi belgeli tesislerde ilave yapılaşma ile kapasite değişikliği taleplerinde veya bu durumun denetimde tespiti hâlinde, ilgili idare tarafından düzenlenmiş işyeri açma ve çalışma ruhsatı veya mevcut işyeri açma ve çalışma ruhsatının geçerliliğine ilişkin yazı istenir. Denetimlerde; Yönetmelikte belirtilen metrik limitlere ilişkin olarak, işlev ve yöre özellikleri göz önünde bulundurularak limitlerin en fazla yüzde onu oranındaki uyumsuzluklar uygun görülebilir.

Belge devri talepleri

Madde 9 – (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Turizm belgesinin devrine ilişkin taleplerde, aşağıda belirtilen belgelerle Bakanlığa başvurulur:

a) Talebin tüzel kişilik veya ortaklık adına yapılması hâlinde ticaret sicil numarası ve vergi sicil numarası, gerçek kişi adına yapılması hâlinde Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının yer aldığı başvuru dilekçesi.

b) İşyeri açma ve çalışma ruhsatı.

c) İmza sirküleri.

d) İsim tescili yapılmış ise tescile ilişkin belge.

e) Kamu taşınmazı üzerinde yer alan tesislerden bağımsız ve sürekli nitelikli üst hakkı kurulmuş olanların sözleşmesi ve tapusu; bağımsız ve sürekli nitelikli üst hakkı bulunmayan tesislerden ilgili kurumun uygunluk yazısı. Denetimlerde, tesis işletmecisinin belge sahibinden veya belgede belirtilen işletmeciden farklı olduğunun tespit edilmesi durumunda, talep hâlinde, belge devri için gereken belgeler Bakanlıkça istenilir. Belge devri talebi bulunmaması hâlinde, tesise ait turizm belgesi iptal edilir.

Tahsisli tesisler veya yatırımlarda tahsis yapan kurumun görüşü üzerine yürütülen işlemler hariç, Bakanlıkça yürütülen idarî işlemler belge devri taleplerinin değerlendirilmesini engellemez.

Belge sahibinin değişmesi tesisin cezaî sicilini ortadan kaldırmaz.

Sınıflandırma çalışmaları

Madde 10 – (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Tesisin fiziksel nitelikleri ile işletme ve hizmet kalitesinin sürekliliğinin değerlendirilmesi amacıyla, turizm işletmesi belgeli tesislerde talep üzerine veya Bakanlığın gerekli gördüğü hâllerde sınıflandırma çalışması yapılır. Sınıflandırma çalışmaları için Bakanlıkça hazırlanan ve tesisin tür ve sınıfının nitelikleri, kapasitesi, fiziksel özellikleri, kullanılan malzemenin standardı, işletme ve hizmet kalitesi ile personelin nitelikleri ve eğitim düzeyi gibi kriterlerin yer aldığı, puanlama sistemine dayalı değerlendirme formları Sınıflandırma Komisyonunca tesiste işlenir.

Sınıflandırma Komisyonu; iki Bakanlık kontrolörü ile turizm belgeli tesislerin oluşturduğu derneğin ya da birliğin bir

temsilcisinden oluşur. Dernek ya da birlik temsilcisinin bulunmadığı hâllerde bir Bakanlık kontrolörü daha Komisyona katılır. Kıdemli olan kontrolör, Komisyona başkanlık eder.

Sınıflandırma çalışmaları sonucunda; Sınıflandırma Komisyonunca belirlenen puan karşılığı esas alınarak, asgarî fiziksel niteliklere ve niceliklere bakılmaksızın tesisin sınıfı belirlenir.

Sınıflandırma talepleri üst üste üç defa değerlendirilen tesislerin bir sonraki başvurusu, en son değerlendirmenin sonucunun tebliğ tarihinden itibaren en az altı ay geçmiş olması hâlinde işleme konulur.

Değerlendirme Kurulunun oluşumu

Madde 11 - Değerlendirme Kurulu; Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Müsteşar Yardımcısının başkanlığında, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürü, Kontrolörler Kurulu Başkanı, Birinci Hukuk Müşaviri ile turizm belgeli tesislerin oluşturduğu derneğin ya da birliğin bir temsilcisinden oluşur. Kurulun raportörlük ve sekretarya hizmetleri Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğünce yürütülür.

Değerlendirme Kurulu gerekli gördüğü hallerde görüş almak üzere uzman çağırabilir.

Değerlendirme Kurulunun görev ve çalışma esasları

Madde 12 - Bu Yönetmeliğin 42 ve 51 inci maddelerinde belirtilen tesislere turizm yatırımı, turizm işletmesi veya kısmi turizm işletmesi belgesi verilmesi, uygulamalardaki görüş farklılıkları Değerlendirme Kurulunca karara bağlanır.

Değerlendirme Kurulu, Başkanın çağrısı üzerine toplanır. Kurul, kararlarını üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alır.

Karşı oylar ayrıntılı gerekçelerle belirtilir. Kurul kararları Bakan onayı ile yürürlüğe girer.

Bu Yönetmelik uyarınca alınması gerekli tüm evrak tamamlanmadan dosya Kurula sunulamaz.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Turizm Tesislerinin Genel Nitelikleri

Yerleşme özellikleri ile mahallerin düzenlenmesi

Madde 13 - Tesisler; yapı ve dekorasyon olarak yöre, çevre ve doğa ile uyumlu, pazarlama ve işletmenin gereklerini sağlayabilecek şekilde bu Yönetmelikte öngörülen fonksiyonlara ve ölçülere uygun, nitelikli malzeme ile tefriş, dekore edilerek donatılmış mekanlarda gerçekleştirilir. Yapının tamamı belge kapsamında değil ise; belge kapsamı dışındaki yerlerin müşteriye rahatsız etmeyen bir kullanımda olması, görünüşü bozmaması ve belgeli kısımlardan ayrılması, belge kapsamındaki yerin ise ayrı bir girişinin olması gerekir.

Bir tesis bünyesinde; bu Yönetmelikte asgari nitelikleri belirlenmiş olan diğer tesis türlerinin bulunması halinde, bu türlerin bu Yönetmeliğin ilgili hükümlerine uygun olarak düzenlenmesi gerekir. Bahçesi olan tesislerde, bahçeler özenle ve çevrenin doğal yapısıyla uyumlu olarak düzenlenir, yeterince aydınlatılır ve sürekli bakımları sağlanır. Genel mahallerde, kadın ve erkek müşteriler için ihtiyacı karşılayacak sayıda tuvalet ve lavabo bulundurulur.

Tesisin bütün mekanlarında yeterli doğal veya mekanik havalandırma bulunur. Çiftlik evi ve köy evi hariç olmak üzere yıl boyu açık tesisler ile sadece kış aylarında açık tutulan tesisler merkezi sistemle ısıtılır. Yeterli kapasitedeki

klima sistemleri de bu amaç için kullanılabilir. Yazlık işletmeler, geçici ve kısmi ihtiyaçlar için elektrikli veya benzeri uygun sistemlerle ısıtılabilir.

Tesislerde, devamlı ve yeterli basınçta sıcak ve soğuk su bulunur. Şehir şebekesi haricinde temin edilen sular için otomatik klorlama ve arıtma tesisatı yapılır.

Dış ve çevre aydınlatmaları, müşterileri rahatsız etmeyecek ve doğal yaşamın etkilenmesini önleyecek şekilde düzenlenir. Toplam kapasitesi yüz yatağın veya yüz kuverin üzerinde olan tesislerde kapasiteye uygun jeneratör bulundurulur.

Güzellik ve estetik amaçlı düzenlemeler

Madde 14 - (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Tesisin isminde güzellik, estetik ve fiziksel bakım üniteleriyle ilgili terimlerin kullanılmasına ilişkin başvurular, tesis kapasitesinde jimnastik salonu, alarm sistemi bulunan sauna, Türk hamamı, buhar banyosu, kar odası, tuz odası, tuzlu buhar odası, sıcak taş odası, masaj üniteleri, aletli masaj üniteleri, cilt bakım üniteleri, ısıtmalı havuz gibi ünitelerden en az beş adedinin bulunması ve bu hizmetlerin konusunda eğitim almış personel tarafından verilmesi koşuluyla değerlendirilmeye alınır.

Personelin nitelikleri

Madde 15 - Turizm tesislerinde görevli personelin hizmet standardını yükseltmek amacıyla eğitim için gerekli önlemler işveren tarafından alınır ve uygulanır.

Turizm işletmeleri personeli, çalışmalarını sırasında işlerine ve görev mahallerine uygun, özel ve temiz kıyafet giyerler.

(Değişik son fıkra: 29/4/2008-2008/13617 K.) Doktor ve hemşire hizmeti bulunmayan işletmelerde, ilk yardım konusunda sertifikalı personel çalıştırılır.

Tanıtım, bilgilendirme ve fiyat tarifeleri

Madde 16 - Tesis tanıtımı Bakanlıktan alınan belgeye uygun olarak yapılır. Tesis tanıtımında tüketici hakları açısından doğru bilgilere yer verilir, ülke turizmini zedeleyecek ya da yanıltıcı olabilecek tanıtımlarda bulunulamaz. Belgeli tesisler, Bakanlıkça istenen her tür bilgiyi ve belgeyi zamanında ibraz etmekle yükümlü olup belge kapasitelerindeki değişiklikleri Bakanlığa bildirmek zorundadırlar.

Onaylı fiyat tarifeleri, müşteri profiline göre belirlenecek dillerde gerektiğinde müşteriye verilmek üzere hazır bulundurulur. Konaklama tesisleri, oda ve yatak fiyatlarını müşterinin kolayca görüp okuyabileceği şekilde teşhir eder.

Yeme-içme ve eğlence tesislerinde uygulanan fiyatlar liste halinde müşteriye sunulur. Bu hal, onaylı tarifelerin istendiği takdirde müşteriye verilmesi gereğini ortadan kaldırmaz. Fiyat listelerinde şikayetlerin yapılacağı mercilerin adres, telefon numaraları ve elektronik posta adresleri belirtilir.

Sağlık, temizlik ve çevre korunmasına yönelik önlemler

Madde 17 - Turizm tesislerinde, her türlü tesisatın tasarımında, kullanılan yapı malzemelerinin seçiminde, suyun temizliğinde ve klorlanmasında, yiyecek-içecek maddelerinin hazırlanmasında, depolanmasında ve saklanması hijyen ve sağlık kurallarına uyulur. Açık büfelerde yiyeceklerin bozulmasını engelleyecek soğutucu ve ısıtıcı gibi düzenlemeler bulunur. Tesislerde turist sağlığını tehdit eden hastalıkların oluşmasını önleyecek gerekli önlemler alınır. Kapasitesi beşyüz yatak ve üzerinde olan konaklama tesislerinde sürekli doktor hizmeti bulunur, sürekli hemşire bulundurulur, ayrıca revir düzenlemesi yapılır.

Tesislerin temizlik ve bakımları düzenli olarak yapılır. Meydana gelebilecek arızaların en kısa zamanda giderilmesi için gerekli önlemler alınır.

Tesislerde havuz, yatak odası banyoları gibi ünitelerde termo mineral su, mineralli su, deniz kaynaklı su, çamur, gaz gibi doğal unsurların tedavi amacı olmaksızın kullanılması durumunda, ilgili idaresinden alınan bu kullanımın sakıncalı olmadığına ilişkin yazı ile başvurulur.

Turizm tesisleri; doğal varlıklar, biyolojik çeşitlilik, sosyal, kültürel ve tarihi değerler ile yöresel değerlerin koruma, kullanma dengeleri ve turizm kaynaklarının sürdürülebilirliği gözetilerek işletilir. Tesisler, atıklarının çevreye zarar vermesini önleyecek gerekli önlemleri alır. Atık sular ilgili mevzuatta belirtilen parametre ve standartlara uygun olarak arıtılmadan hiçbir şekilde açığa, akarsulara, göllere veya denize akıtılamaz. Katı atıklar; akarsular, göller, denizler ve benzeri alıcı ortamlar ile çevrenin olumsuz yönde etkilenmesine neden olacak yerlere bırakılamaz. Katı atıklarla ilgili yönetmeliklere uygun olarak; belediye sınırları içerisinde bulunan tesisler, çöplerin belediyece toplanmasına kadar geçecek süre içinde bunların muhafazası için, belediye sınırları dışında yer alan tesisler ise çöplerin koku, pislik ve hasarat yapmayacak biçimde muhafazası ve sağlıklı yöntemlerle bertarafı için gerekli önlemleri alırlar. Yiyecek ve içecekler, bozulmalarını önleyecek biçimde, uygun ısıda muhafaza edilir. Bu amaçla düzenlenen soğuk saklama depolarında kapılar içeriden anahtarsız açılabilir ve bir alarm düzeni olacak şekilde düzenlenir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Tesis Türleri

BİRİNCİ BÖLÜM

Asli Konaklama Tesisleri

Asli konaklama tesislerinin genel nitelikleri (1)

Madde 18 - Asli konaklama tesislerinin genel nitelikleri aşağıdaki şekildedir:

a) Konaklama tesislerinde yatak odaları: Yatak odaları; tefriş ve dekorasyonu sağlandıktan sonra, rahat kullanım imkanı verebilecek şekilde ve banyolu olarak düzenlenir. Tek veya iki kişilik olarak düzenlenebilen odalara sadece müşterilerin talebi halinde ilave yatak konulabilir. Odalar teknik normlara uygun olarak; yatak, genel aydınlatma ve gece lambası, tuvalet masası ve aynası, bagaj yeri ve elbise dolabı, oturma yeri veya grubu, perde ve halı gibi tesisin tür ve sınıfına uygun malzemelerle tefriş ve dekore edilir. Güvenlik için müşteri yatak odası kapı arkalarında ayrıca sürgü gibi ilave kilit sistemi düzenlenir. Banyolarda duş teknesi, küvet gibi suyun yayılımını engelleyici önlemler alınır. Oteller, butik oteller ve tatil köyleri odalarının tümü suit şeklinde düzenlenebilir. Diğer asli konaklama tesislerinde ise; apart üniteler dışındaki oda sayısının yüzde yirmibeşinden fazla sayıda suit oda yapılamaz. Dört ve beş yıldızlı oteller, butik oteller ile tatil köylerindeki suit odaların tümünde, bir, iki ve üç yıldızlı otellerde ise apart üniteler dışındaki toplam oda sayısının en fazla yüzde yirmibeşi kadar sayıdaki suit odada içecek ve basit yeme ihtiyacını karşılayabilecek kapsamlı olmayan mutfak nişi düzenlenebilir. Suit odalar, bir adedi oturma bölümü olmak üzere doğal aydınlatmaları bulunan en az iki bölümden oluşur. Süit odaların yatak kapasitelerinin hesabında, banyo alanı dahil altmış metrekareye kadar olanlar iki yataklı, banyo alanı dahil altmış metrekare üzerinde ve birden fazla yatak odası bulunanlar dört yataklı olarak kabul edilir. Oturma bölümlerinin yatak odası şeklinde düzenlenmesi halinde; suit odalar, aile odası olarak adlandırılır ve belge kapasitesinde

(1) 29/4/2008 tarihli ve 2008/13617 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki Yönetmeliğin 3 üncü maddesiyle; bu maddenin birinci fıkrasının (a)

bendinde yer alan "Büyüklüğü banyo dahil kırk metrekareye kadar olan süitler üç yataklı, kırk metrekareden büyük süitler dört yataklı olarak kabul edilir." cümlesi "Süit odaların yatak kapasitelerinin hesabında, banyo alanı dahil altmış metrekareye kadar olanlar iki yataklı, banyo alanı dahil altmış metrekare üzerinde ve birden fazla yatak odası bulunanlar dört yataklı olarak kabul edilir." şeklinde değiştirilmiş ve metne işlenmiştir, belirtilir, bu durumda mutfak nişi düzenlemesi yapılamaz. Aile odalarında banyo hariç; on metrekareye kadar olan odalar tek, daha büyük olanlar ise iki yataklı olarak düzenlenir. Bodrum katlarda yatak odası yapılamaz. Ancak, eğim dolayısıyla taban döşemesi mevcut arazi seviyesinden aşağı olmayan ve yeterli doğal ışık alan katlar bu hükmün dışındadır. Yatak odalarının pencereleri, mutfak, tuvalet gibi müşteriyi rahatsız edebilecek mahallerin bulunduğu aydınlığa açılmaz. Aydınlığın dar kenarı iki metreden, alanı ise altı metrekareden az olmamak kaydı ile toplam oda kapasitesinin yüzde yirmisini aşmayacak sayıda aydınlığa bakan oda yapılabilir.

b) Personel ve mahalleri: Turizm tesislerinde eğitimli personel ile hizmet verilmesine özen gösterilir. Yetkili kurum ve kuruluşlardan alınmış sertifikaları haiz personel de eğitimli personel kapsamında değerlendirilir. Tesislerde sağlık, güzellik ve bakım, masaj, su sporları, okçuluk, atıcılık, binicilik gibi üniteler bulunması durumunda bu birimlerde sertifikalı personel çalıştırılır. Asli konaklama tesislerinde kadın ve erkek personel için ayrı soyunma yerleri, dolapları, duş, tuvalet ve ortak oturma, dinlenme ve yemek ihtiyaçlarını karşılayan bir mahal bulunur. Tesis bünyesinde yatakhane bulunması halinde yeterli doğal havalandırma ve aydınlatma imkanı, doğal havalandırmanın yeterli olmaması durumunda ise mekanik havalandırma desteği bulunur. Yatakhanelerin düzenlenmesinde kişi başına dört metrekare alan esas alınır. Pansiyon ve müstakil apart otellerde personel ünitesi yapılması zorunlu değildir.

c) Bedensel özürliüler için düzenlemeler: Toplam kapasitesi seksen oda ve üzerinde olan oteller ile tatil köylerinde en az bir oda olmak üzere toplam oda kapasitesinin yüzde biri oranında odada, ayrıca tesis girişi, genel tuvaletler ile en az bir adet yeme- içme ünitesinde, mola noktaları, temalı parklar ile eğlence merkezlerinde ise kendi türlerinin asgari niteliklerinde belirtilen şekilde bedensel özürliülerin kullanımına uygun düzenlemeler yapılır. Bu düzenlemeler, özel işaretlerle belirtilir.

d) Asansör düzenlemesi: Asansör kullanımı zorunlu olan tesislerde, asansörün ulaştığı kattan aşağı veya yukarı doğru müşterinin ineceği veya çıkacağı kat sayısı; bir, iki ve üç yıldızlı oteller için en fazla üç, dört yıldızlı oteller için en fazla iki, beş yıldızlı oteller için ise en fazla bir olması durumunda bu katlar için asansör aranmaksızın müşteri merdiveni kullanımı işlev ve yöre özellikleri göz önünde bulundurularak kabul edilebilir. Asansörlerde alarm tertibatı ile havalandırma düzeneği bulunur.

e) Kış sporları yapılan tesislerde gerekli düzenlemeler: Kış sporları yapılan tesislerde kayak pisti kayak sporuna hizmet verecek şekilde hazırlanır ve pistin güvenliği için gerekli önlemler alınır. Tesislerde acil durumlarda hizmet vermek üzere gerekli yardım ekibi ve donanımı bulundurulur.

Oteller

Madde 19 - (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Oteller, aslı fonksiyonları müşterilerin konaklama ihtiyaçlarını sağlamak olan, bu hizmetin yanında, yeme-içme, spor ve eğlence ihtiyaçları için yardımcı ve tamamlayıcı birimleri de bünyelerinde bulundurabilen tesislerdir. Oteller; bir, iki, üç, dört ve beş yıldızlı oteller olarak sınıflandırılır.

Bir yıldızlı oteller, aşağıda belirtilen nitelikleri taşır:

- En az on oda.
- Sadece yaz sezonu boyunca açık tutulan tesisler hariç olmak üzere girişte rüzgârlık, hava perdesi, döner kapı veya benzeri düzenleme.
- Resepsiyon ve kapasiteye yeterli lobiden oluşan, rahat oturma imkânının sağlandığı kabul holü (Yeterli büyüklükte ayrı bir oturma salonu bulunması durumunda, belirtilen imkânın lobide sağlanması şartı aranmaz.).
- Kahvaltı ofisi ve kahvaltı salonu (Yeterli büyüklükte oturma salonu veya lokanta bulunması durumunda bu mahaller kahvaltı verme amaçlı da kullanılabilir, yazlık tesislerde bu amaçla kullanılan salonun bir kısmı açık olabilir.).
- Yönetim odası.
- Müşterinin ineceği veya çıkacağı kat sayısının üçten fazla olması hâlinde otel kapasitesi ile orantılı müşteri asansörü.
- 06:00 - 24:00 saatleri arasında büfe hizmeti.
- İlk yardım malzeme ve gereçleri bulunan dolap.
- Odalarda dışarı ile doğrudan bağlantılı telefon.
- Oda sayısının en az yüzde yirmibeşine hizmet verebilecek sayıda resepsiyonda emanet kasası veya müşteri yatak odalarının tamamında kıymetli eşya kasası.
- Genel mahaller ve yatak odaları döşemelerini tamamen kaplayan halı, seramik, parke gibi nitelikli malzeme.

İki yıldızlı oteller, bir yıldızlı oteller için arananlara ilave olarak aşağıda belirtilen nitelikleri taşır:

- İklim koşullarına göre genel mahallerde klima.
 - Yatak katlarında kat hizmetleri için ofis veya dolap.
 - Odalarda saç kurutma makinesi.
 - Odalara içecek hizmeti.
- Üç yıldızlı oteller; iki yıldızlı oteller için arananlara ilave olarak aşağıda belirtilen nitelikleri taşır:
- İklim koşullarına göre odalarda klima.
 - Yatak sayısının yüzde yirmibeş oranında oturma imkânının, lobide ya da ayrı düzenlenmiş oturma salonunda sağlanması.
 - İlave bir yönetim odası.
 - Odalarda televizyon.
 - Odalarda mini bar ile mevcut yiyecek ve içecek türlerine uygun servis malzemesi bulundurulması.
 - Yüzme havuzu, ikinci sınıf lokanta, kafeterya veya kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşecek şekilde en az elli kişilik çok amaçlı salon veya toplantı salonu ünitelerinden en az bir adedi.
 - Çamaşır yıkama ve ütöleme hizmeti.
 - Rezervasyon işlemlerinin elektronik ortamda yapılması.
 - Yirmidört saat büfe hizmeti.

Dört yıldızlı oteller; üç yıldızlı oteller için arananlara ilave olarak aşağıda belirtilen nitelikleri taşır:

- Kabul holünde telefon hizmeti.
- Müşterilerin ineceği veya çıkacağı kat sayısının ikiden fazla olması hâlinde otelin kapasitesiyle orantılı müşteri asansörü.
- Odalarda ve genel mahallerde klima.
- Odalarda; yatak örtüsü, mini bar, kıymetli eşya kasası.
- 06:00 - 24:00 saatleri arasında oda servisi.
- Kuru temizleme ile terzi hizmeti.
- Her katta kat ofisi düzenlemesi (Ayrık yerleşimler şeklinde düzenlenmiş tesislerde hizmetin aksamaması kaydıyla kat ofisinin her katta bulunması zorunlu değildir.).
- Satış ünitesi.
- Çeşitli dillerde sürekli yayın, kitap gibi dokümanların yer aldığı okuma mahalli.
- Kapasitesi yüz kişiden az olmamak kaydıyla, tesis yatak kapasitesinin en az yüzde ellisine hizmet veren asgari ikinci sınıf lokanta.
- Yeterli büyüklükte bagaj odası ve bu mahalde emanet hizmeti.
- Servis merdiveni veya asansörü (Ayrık yerleşimler şeklinde düzenlenmiş tesislerde servis merdiveni veya asansörü bulundurulmasına ilişkin esaslar Bakanlıkça belirlenir.).
- Toplam personelin en az yüzde onbeşinin konusunda eğitim almış olması.
- İdari personelin konusunda eğitilmiş veya en az beş yıl deneyim sahibi olması.
- Telefon, faks, internet bağlantılı bilgisayar gibi büro araçlarıyla donatılmış çalışma ofisi.

p) Odalara mesaj bırakabilme sistemi ya da buna yönelik hizmet verilmesi.

r) Ayrıca;

- 1) Kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşecek şekilde en az yüz kişilik çok amaçlı salon ve fuayesi,
- 2) Kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşecek şekilde en az yüz kişilik donanımı ve oturma düzeni bulunan toplantı salonu,
- 3) En az yüz kişi kapasiteli kabare, tiyatro, sinema etkinliklerinin yapılabileceği kapalı salon,
- 4) Kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşen, en az ikiyüz kişilik konferans salonu, salon ile bağlantılı simultane tercüme hizmetleri mahalli ve fuaye, sekreterlik hizmeti, fuaye veya salon ile bağlantılı en az iki çalışma odası,
- 5) Kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşecek şekilde en az yüz kişilik gece kulübü veya diskotek,
- 6) Kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşecek şekilde en az yüz kişilik bar salonu,
- 7) Kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşecek şekilde en az yüz kişilik pasta salonu,
- 8) Türk mutfağı münüsü olan, servisi ve tefrişi geleneksel Türk kültürünü yansıtan, alakart hizmet verilen asgarî ikinci sınıf lokanta,
- 9) Diğer kültürlerin mutfaklarından birine ait münüsü olan, servisi ve tefrişi ait olduğu kültürü yansıtan, alakart hizmet verilen asgarî ikinci sınıf lokanta,
- 10) En az 40 metrekare büyüklükte jimnastik salonu; Türk hamamı, buhar banyosu, kar odası, tuz odası, tuzlu buhar odası, sıcak taş odası, alarm sistemi bulunan sauna, masaj üniteleri, aletli masaj üniteleri, cilt bakım üniteleri gibi ünitelerden en az dört adedi,
- 11) Bowling-bilardo salonu, duvar tenisi salonu; uzman personel eşliğinde, çocuklara yönelik oynama, dinlenme alanları ve tuvaletleri bulunan çocuk bakım ve oyun odası ile bahçesi; golf sahası, tenis kortu, spor salonu, açık spor sahası, go-kart pisti, kayak pisti veya benzeri imkânlar sağlayan ünitelerden en az dört adedi,
- 12) Açık yüzme havuzu,
- 13) Kapalı yüzme havuzu, ünitelerinden en az üç adedi. Beş yıldızlı oteller; yerleşme durumu, yapı, tesisat, donanım, dekorasyon ve hizmet standardı olarak üstün özellikler gösteren ve toplam personelinin en az yüzde yirmibeşi konusunda eğitim almış personelden oluşan en az yirmi odalı otellerdir. Beş yıldızlı oteller, dört yıldızlı oteller için arananlara ilave olarak aşağıda belirtilen nitelikleri taşırlar:
 - a) Müşterilerin ineceği veya çıkacağı kat sayısının birden fazla olması hâlinde otelin kapasitesiyle orantılı müşteri asansörü.
 - b) Odalarda, yatak başucunda merkezî aydınlatma düğmesi ve priz, boy aynası.
 - c) Odalarda, bornoz, diş temizlik kiti, tek kullanımlık terlik, dikiş kiti, ayakkabı sileceği, cilası, duş köpüğü, makyaj temizleme pamuğu, kutu kâğıt mendil, şemsiye gibi en az beş adet amblemli malzeme.
 - d) Banyolarda, resepsiyonla bağlantılı telefon.
 - e) Altı odadan az olmamak üzere, oda kapasitesinin asgarî yüzde beşi oranında tütün ürünleri içilmeyen oda düzenlemesi.
 - f) Beşinci fıkranın (r) bendinde belirtilen ünitelerden en az altı adedi.
 - g) Yirmidört saat oda servisi.
 - h) Garaj veya üzeri kapalı otopark, bu mahallerde yirmidört saat görevli personel.
 - i) Odalarda, uydu erişimli televizyon, video oynatıcı ve ücretsiz internet imkânı.
 - j) Bay ve bayan kuaförü.
 - k) Satış üniteleri.
 - l) Alakart hizmet verilen asgarî ikinci sınıf lokanta.
 - m) Müşteri ilişkileri ve danışmanlık gibi hizmetlerin, resepsiyondan ayrı bir mahalde konusunda eğitilmiş ve deneyimli personel tarafından verilmesi.
 - n) Kat koridorlarında resepsiyonla bağlantılı telefon.

Moteller

Madde 20 - Moteller, yerleşim merkezleri dışında, karayolları güzergahı veya yakın çevrelerinde inşa edilen, motorlu araçlarıyla yolculuk yapanların konaklama, yeme-içme ve araçlarının park ihtiyaçlarını karşılayan en az on odalı tesisler olup aşağıda belirtilen asgari nitelikleri taşırlar:

- a) Tesisin kolayca bulunmasını ve görülmesini sağlayan yol ve yön işaretleri, otopark ile diğer hizmet tesislerini gösteren işaretler, yeterli aydınlatma ile iyi bir çevre düzenlemesi,
- b) Trafik gürültüsüne karşı gerekli önlemler,
- c) Sadece yaz sezonu boyunca açık tutulan tesisler hariç olmak üzere girişte rüzgarlık, hava perdesi, döner kapı veya benzeri düzenleme,
- d) Resepsiyon ve bekleme yeri,
- e) Yönetim odası,
- f) Telefon, faks ve internet hizmetleri,
- g) Oda sayısının en az yüzde yirmibeşine hizmet verebilecek sayıda kıymetli eşya kasası,
- h) Kahvaltı hizmetini de verecek şekilde düzenlenmiş oturma salonu ve kahvaltı ofisi,

- i) Yirmidört saat büfe hizmeti,
- j) İlk yardım malzeme ve gereçleri bulunan dolap,
- k) Yirmidört saat hizmet veren satış ünitesi,
- l) Oda sayısının yüzde sekseni oranında otopark.

Tatil köyleri

Madde 21 - (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Tatil köyleri; doğal güzellikler içerisinde, rahat bir konaklama yanında çeşitli spor, eğlence ve satış hizmetlerinin de sağlandığı yaygın yerleşim düzeninde, tüm cephelerinde en fazla üç katlı olarak görülen yapılardan oluşan ve en az seksen odalı tesislerdir. Tatil köylerinde, doğal varlıklar ile yöresel değerlerin korunmasına da özen gösterilerek nitelikli çevre düzenlemesi yapılır. Tatil köyü hudutları emniyet altına alınır, girişte kontrol ünitesi ile tesis bünyesinde otopark düzenlenir.

Tatil köyleri aşağıda belirtilen nitelikleri taşır:

a) Yönetim tesisleri:

- 1) Resepsiyon, danışma, telefon kabini ve bekleme yerinden oluşan bir kabul alanı.
- 2) Yeterli büyüklükte bagaj odası ile emanet hizmeti.
- 3) En az iki adet yönetim odası.
- 4) Bagaj taşıma hizmeti.
- 5) Müşterilere tesisin bütününe tanıtıcı ve tüm birimlere ulaşımını kolaylaştırıcı görsel doküman gibi hizmet sunumu.

b) Geceleme birimleri:

- 1) Tatil köyünün diğer ünitelerinin gürültü gibi rahatsız edici etkilerinden korunacak biçimde düzenlenmesi.
- 2) Müşterilerin oda ve diğer ünitelere rahatça ulaşımını sağlayacak ve karanlıkta da görülebilecek nitelikte yönlendirme işaretleri.
- 3) İklim koşullarına göre klima.
- 4) Odalarda dışarı ile doğrudan bağlantılı telefon hizmeti, mesaj bırakabilme sistemi ya da buna yönelik hizmet verilmesi.
- 5) Oda banyolarında saç kurutma makinesi.
- 6) Odalarda kıymetli eşya kasası ve mini bar.
- 7) Kat hizmetinin verilmesini sağlayacak sayıda kat ofisleri.

c) Spor, eğlence, yeme-içme, dinlenme tesisleri ve çevre düzenlemesi:

- 1) Jimnastik, bilardo, bowling, golf, tenis, voleybol, badminton, trambolin, duvar tenisi, su oyunları, kayak ve deniz sporları gibi tesisin kuruluş yerine uygun nitelikteki çeşitli spor imkânlarından en az dört adedi.
- 2) Kapalı ya da açık yüzme havuzu.
- 3) Serbest zamanların değerlendirilmesi amacıyla dinlenme terasları, açık veya kapalı bar, açık hava tiyatrosu, açık dans yeri gibi yardımcı tesislerden en az üç adedi.
- 4) En az iki adet çok amaçlı salon.
- 5) Çocuk oyun parkı ve bu yerlerde çocuklar için özel tuvaletler.
- 6) Tatil köyünün yapı ve işletme nitelikleri ile uyumlu asgari ikinci sınıf lokanta, lokantanın kapalı kısmında iklim koşullarına göre klima, açık kısımlarında güneş ve yağmurdan koruyucu gerekli önlemler.
- 7) Kabul alanından ayrı oturma salonu veya mahalli.
- 8) Satış üniteleri.
- 9) İklim koşullarına göre klima.
- 10) Çamaşır yıkama ve ütüleme hizmeti.

d) Personel: Toplam personel sayısının en az yüzde onbeşi oranında konusunda eğitim almış personel bulunması ve idari personelin konusunda eğitilmiş veya en az beş yıl deneyim sahibi olması gereklidir.

İkinci fıkrada belirtilen nitelikleri taşıyan tesisler dört yıldızlı tatil köyü; yerleşme özellikleri, yapı, tesisat, donanım, dekorasyon ve servis yönünden üstün özellikler gösteren, toplam personelinin en az yüzde yirmibeşi konusunda eğitim almış personelden oluşan ve dört yıldızlı tatil köyü için arananlara ilave olarak aşağıda belirtilen nitelikleri taşıyan tesisler beş yıldızlı tatil köyü olarak sınıflandırılır:

- 1) Odalarda uydu erişimli televizyon ve video oynatıcı; banyolarda bornoz, diş temizlik kiti, tek kullanımlık terlik, duş köpüğü, makyaj temizleme pamuğu, kutu kâğıt mendil gibi en az beş adet amblemli malzeme.
- 2) Odaların balkon, teras gibi bölümlerinde ayrı oturma grubu ve nitelikli açık alan düzenlemesi.
- 3) Dört odadan az olmamak üzere oda kapasitesinin asgari yüzde beşi oranında tütün ve tütün mamulleri içilmeyen oda düzenlemesi.
- 4) Lokantanın kapasitesinin en az yüz kişilik olması, kapalı kısmında klima, açık kısımlarında ise güneş ve yağmurdan koruyucu gerekli önlemler bulunması.
- 5) Diskotek veya gece kulübü veya benzeri eğlence imkânı sunan ayrı bir salon.
- 6) Uzman personel refakatinde çocuklara bakım ve oyun imkânları sağlanan çocuk bakım odası ve bahçesi.

- 7) Türk hamamı veya sauna.
- 8) Bay ve bayan kuaförü.
- 9) Kuru temizleme hizmeti.
- 10) Özel geceler, yarışma, parti gibi ek eğlence imkânları ile müşterilerin bunlara katılımının sağlanması.
- 11) Oda sayısının yüzde beşi oranına yeterli olabilecek düzeyde internet hizmeti verilen mahal.
- 12) Müşteri ilişkileri, danışmanlık gibi hizmetlerin resepsiyondan ayrı bir mahalde konusunda eğitilmiş ve deneyimli personel tarafından sağlanması.

Pansiyonlar

Madde 22 - Pansiyonlar; yönetimi basit, yemek ihtiyacının idare tarafından sağlanabildiği veya müşterilerin kendi yemeklerini bizzat hazırlayabilme imkanı bulunan, en az beş odalı tesisler olup aşağıda belirtilen asgari nitelikleri taşırlar:

- a) Giriş holü, emanet hizmeti,
- b) Oturma, yemek ve kahvaltı ihtiyacını karşılayabilecek, yazlık tesislerde kısmen açık da olabilen, yeterli kapasitede bir salon,
- c) Yemek ihtiyacının işletme tarafından verilmemesi durumunda pansiyon mutfaklarında ihtiyaca göre yeterli sayıda buzdolabı, pişirme ve ızgara donanımı, bulaşık yıkama, hazırlık ve malzeme istif yerleri, servis malzemesi dolapları,
- d) İlk yardım malzeme ve gereçleri bulunan dolap.

Kampingler

Madde 23 - Kampingler; karayolları güzergahları ve yakın çevrelerinde, deniz, göl, dağ gibi doğal güzelliği olan yerlerde kurulan ve genellikle müşterilerin kendi imkanlarıyla geceleme, yeme-içme, dinlenme, eğlence ve spor ihtiyaçlarını karşıladıkları en az on ünitelik tesislerdir.

- a) Çevre düzenlemesi: Kamping alanı, kamping iç ve dış güvenliklerinin sağlanabileceği biçimde çevre özelliklerine göre çit, duvar, yeşillik gibi düzenlemeler ile çevreden tecrit edilerek aydınlatılır. Kamping alanı drene edilerek ağaçlandırılır.

Boş alanlar çimlendirilir. Geceleme birimlerini rahatsız etmeyecek şekilde okuma, dinlenme, spor, eğlence, yeme, içme gibi amaçlar için gerekli düzenlemeler yapılır. Araç yolları, arazi ve iklim şartlarına uygun olarak toz kaldırmayacak şekilde düzenlenir.

- b) Kapasite ve kampçı birimleri: Kampinglerde, kampçı ünitesi başına hesaplanacak alan seksen metrekaredir. Kampçı ünitesi; çadır veya çadır-araba veya otokaravan veya bungalovdan oluşur, her ünite ortalama üçer kişiliktir. Yerli ve yabancılara ait karavan veya otokaravanların bakım, onarım ve kışlaması için gerekli düzenlemeler yapılabilir. Bungalov üniteleri; en fazla üç yatak kapasiteli düzenlenir, toplam kampçı ünitesi sayısının yüzde yirmisini aşamaz, ayrıca bu ünitelerde mutfak düzenlemesi yapılamaz.

- c) Giriş tesisleri: Girişte otopark, resepsiyon, emanet ve telefon hizmeti verilen düzenleme yapılır.

- d) Müşterek kullanım tesisleri: Kampinglerde müşterek kullanım tesisleri aşağıda belirtilen şekilde düzenlenir:

- 1) Konaklamaya ayrılan alanın zemininin kullanım amacına uygun biçimde düzenlenmesi,
- 2) Her on kampçı için en az bir kadın ve bir erkek tuvaleti, duş ve lavabosu, lavaboların yanında priz,
- 3) Her on kampçı için en az bir adet çamaşır yıkama makinesi ve ütöleme yeri,
- 4) Her beş ünite için içerisinde en az bir yemek hazırlama, pişirme, bulaşık yıkama imkanı ile kilitli soğutucu dolaplar bulunan üstü kapalı bir mahal.

- e) Kampçılara sağlanan hizmetler: Kampinglerde aşağıda belirtilen hizmetler verilir:

- 1) Satış yeri,
- 2) İlk yardım malzemeleri,
- 3) Karavanların tuvalet ve atık su tanklarının boşaltılacağı uygun mahaller,
- 4) Kampçı ünitelerine elektrik hizmeti,
- 5) Kampçılara sıcak-soğuk kullanma suyu ve sağlıklı içme suyu hizmeti.

Apart oteller

Madde 24 - Apart oteller; mesken olarak kullanılmaya elverişli bağımsız apartman ya da villa tipinde inşa ve tefriş edilen, müşterinin kendi yeme ve içme ihtiyacını karşılayabilmesi için gerekli teçhizat ile donatılan ve otel olarak işletilen tesislerdir.

Apart oteller; belgeli bir otel veya tatil köyü veya turizm kompleksi yatırım veya işletmesi bütünü içinde yer alabildiği gibi en az on üniteden oluşacak şekilde, bir tesis bünyesinde bulunma zorunluluğu olmadan "müstakil apart otel" adı altında müstakilen de düzenlenebilir.

Apart otellerin asgari nitelikleri aşağıdaki şekildedir:

- a) Resepsiyon, bekleme ve idare birimi,
- b) Apart ünitelerinde;
- 1) Tefriş elemanlarında standart beraberliği,

- 2) Yatak odalarında; yatak, komodin, gece lambası, elbise dolabı ile yataklarda; çarşaf ve kılıflı yastıklar, iklim şartlarına göre pike ve battaniye,
- 3) Yaşam odasında; kapasiteye uygun koltuk, yemek masası, sandalyeler ve sehpa,
- 4) Mutfakta; ocak, buzdolabı, yeterli servis malzemesi dolapları ve kapalı metal çöp kutusu,
- 5) Banyo, çamaşır yıkama ve ütüleme hizmeti verilmemesi halinde otomatik çamaşır makinesi,
- 6) İlk yardım dolabı,
- c) Yerleşim merkezleri dışındaki apart otellerde, satış ünitesi.

Tesis bünyesindeki apart otellerde yukarıda (a) ve (c) bentlerinde belirtilen nitelikler, apart ünitelerine de hizmet verecek şekilde düzenlenmişse ayrıca aranmaz. Apart ünitelerin toplam yatak kapasitesi, içinde yer aldıkları ve beraber işletildikleri konaklama tesislerinin toplam yatak kapasitesinin yüzde yirmibeşini, dört ve beş yıldızlı otellerde yüzde kırkını aşamaz.

(Değişik birinci ve ikinci cümle: 29/4/2008-2008/13617 K.) Apart otellerin kapasitesinin hesabında oturma alanı dışındaki yatak odaları dikkate alınır. Yatak odalarından on metrekareye kadar olan odalar tek yataklı, on metrekarenin üzerinde olanlar iki yataklı olarak düzenlenir. İki yatak odasına ilave her iki yatak odası için ayrı banyo-tuvalet düzenlemesi yapılır.

Hosteller

Madde 25 - Hosteller; gençlik turizmine cevap verebilecek ve yeme-içme hizmeti veren veya müşterinin kendi yemeklerini bizzat hazırlayabilme imkanı olan en az on odalı tesisler olup aşağıda belirtilen asgari nitelikleri taşırlar:

- a) Resepsiyon, vestiyer, emanet kasa, bagaj yeri ve bekleme yerinden oluşan giriş holü,
- b) Kapasiteye uygun oturma salonu,
- c) Yatak odaları ile bağlantılı sorumlu kişi odası,
- d) Yönetici odası,
- e) Lokanta veya kafeterya hizmeti verilmesi veya müşterilerin kendi yemeklerini bizzat hazırlayabilme imkanı olan yeterli teçhizatlı mutfak, yemek salonu,
- f) Müşterilerin kendi imkanlarıyla eğlenmelerini sağlayabilecek düzenleme,
- g) Kız ve erkekler için ayrı bölümler halinde kişi başına en az dört metrekare alan sağlanmış en fazla sekiz kişilik odalar ve en fazla sekiz yatağa bir banyo,
- h) İlk yardım, emanet ve telefon hizmetleri,
- i) Çamaşır yıkama, ütüleme ve kurutma imkanı sağlayan mahaller,
- j) Genel depo ve spor malzemeleri odası,
- k) İşletme aşamasında ulusal federasyonca belirlenen kurallara uygun olarak işletme faaliyeti göstermek.

İKİNCİ BÖLÜM

Yeme-içme ve Eğlence Tesisleri

Lokantalar

Madde 26 - Lokantalar; tabldot, alakart veya özel yemek ve bu yemeklere uygun servisler ile yeme-içme ihtiyaçlarını karşılayan tesislerdir.

Lokantalar ikinci ve birinci sınıf olarak sınıflandırılırlar. İkinci sınıf lokantalar, müstakilen belgelendirilemez.

Lokantaların sınıflandırılmalarında Yönetmelik'te belirlenen nitelikler kadar işletmenin dekorasyonu, hizmet standardı, yemeklerin nefaset, kalite ve sunuş özellikleri de dikkate alınır.

Lokantalarda canlı yemek müziği, çevreyi ve müşteriyi rahatsız etmeksizin yapılabilir. Türk mutfağına yönelik hizmet verilmesi halinde Türk kahvesi ve çayı geleneksel usullere uygun hazırlanarak sunulur.

İkinci sınıf lokantaların yemek salonu kapasitesi en az elli kişiliktir. Birinci sınıf lokantaların toplam kapasitesi en az yüzelli kişilik olup en az elli kişilik bir ana salon düzenlenmesi kaydı ile kapasitenin kalan kısmı ayrı salonlarda düzenlenebilir. Salon kapasiteleri, müşteri yerleşiminin rahat bir şekilde sağlanması koşuluyla, müşteriye hizmet verilen alanların kişi başına 1.2 metrekareye bölünmesiyle hesaplanır. Salonlar mutfak ile doğrudan bağlantılı veya servis mutfağı bulunacak şekilde düzenlenir. Ancak aynı kattaki salonlar için fonksiyonel düzenleme sağlanması kaydıyla tek bir servis mutfağı veya mutfak bağlantısı yeterli görülebilir. Mutfak için ayrılan alan, kapasiteye yeterli hizmet verilebilmesine imkan sağlayacak şekilde düzenlenmesi kaydıyla; ikinci sınıf lokantalarda müşteriye yemek hizmeti verilen salonun yüzde yirmibeşinden daha küçük, birinci sınıf lokantalarda ise, yüzde yirmibeş alan şartı aranmaksızın, elli metrekareden küçük olamaz. Hazırlama, pişirme, servis ofisi, servis bankosu bulaşık bölümleri ve mutfak fonksiyonlarını yerine getiren diğer alanlar bu alana dahildir.

İkinci sınıf lokantalar aşağıda belirtilen asgari nitelikleri taşırlar, Aşağıda belirtilen mahaller, bünyesinde yer aldığı tesiste lokantanın işleyişine de hizmet verecek şekilde bulunuyorsa ayrıca aranmaz.

- a) Tüm hacimlerin, fonksiyon ve sınıfına uygun malzeme ile tefriş ve dekore edilerek aydınlatılması,
- b) İdare odası,
- c) Kadın ve erkek için ayrı müşteri tuvaletleri,

- d) Personel için soyunma yerleri ile lavabo, duş ve tuvaleti,
- e) Malzeme deposu,
- f) Soğuk dolap veya içerden açılabilen soğuk saklama deposu,
- g) Mutfakta;
- 1) Kuzine,

- 2) Tesiste verilen yiyecek türlerine uygun hazırlık yerleri,
- 3) Servis takımları için kapasiteye yeterli bulaşık makinesi,
- h) Salon ve servis birimleri ayrı katlarda ise servis merdiveni veya monşarj.

Birinci sınıf lokantalar; ikinci sınıf lokantalar için aranılan şartlarla birlikte aşağıda belirtilen nitelikleri taşıyan tesislerdir:

- a) Giriş holü,
- b) Servis mahalleri ile bağlantılı ayrı servis girişi,
- c) Bankolu vestiyer,
- d) Müzik yayını,
- e) Havalandırma ve klima sistemi,
- f) Mutfakta;
- 1) Fırın,
- 2) Yemekleri ve tabakları sıcak saklama teçhizatı,
- 3) Tatlı ve pasta hazırlık yerleri,
- g) Sıcak ve soğuk yemekler ile tatlı çeşitlerinden en az beşer adedinin yer aldığı mönü.

Kafeteryalar

Madde 27 - Kafeteryalar; süratli, temiz ve kaliteli yeme-içme hizmetinin garson servisi olmadan müşteriye sunulduğu, müstakilen belgelendirilemeyen en az elli kişilik tesislerdir. Kafeteryalar aşağıda belirtilen nitelikleri taşırlar:

- a) Tüm hacimlerin, fonksiyon ve sınıfına uygun malzeme ile tefriş ve dekore edilerek aydınlatılması,
- b) Kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşecek şekilde düzenlenmiş yemek salonu,
- c) Yiyecek türlerinin teşhir de edildiği servis bankosu,
- d) İdare odası,
- e) Kadın ve erkek için ayrı müşteri tuvaletleri,
- f) Personel için soyunma yerleri ile lavabo, duş ve tuvaleti,
- g) Servis bankosu ve mutfak ayrı katlarda ise servis merdiveni veya monşarj,
- h) Malzeme deposu,
- i) Soğuk dolap veya içerden açılabilen soğuk saklama deposu,
- j) Mutfakta;
- 1) Tesiste verilen yiyecek türlerine uygun hazırlık yerleri,
- 2) İhtiyaca uygun pişirme donanımı.

Bu maddede belirtilen mahaller, bünyesinde yer aldığı tesiste kafeteryanın işleyişine de hizmet verecek şekilde bulunuyorsa ayrıca aranmaz.

Eğlence yerleri

Madde 28 - Eğlence yerleri; en az seksen odalı asli konaklama tesisleri, dört ve beş yıldızlı oteller, tatil merkezleri ile turizm kentleri bünyesinde faaliyet gösterebilen, müşterinin öncelikle eğlence ihtiyacını karşılamak yanında, yiyecek içecek servisi de yapılabilen ve müstakilen belgelendirilemeyen işletmelerdir. Turizm kentleri bünyesinde yer alan eğlence yerleri kişi başına asgari 1.2 metrekare alan düşen en az yüz kişilik salona sahip olmak kaydıyla müstakilen belgelendirilebilir. Eğlence yerleri aşağıda belirtilen asgari nitelikleri taşırlar:

- a) Giriş holü,
- b) Salon kapasitesiyle orantılı sayıda kadın ve erkekler için girişleri ayrı tuvaletler,
- c) Konaklama ünitelerinin gürültüden rahatsız olmamaları için gerekli önlemler alınmış, havalandırma ve klima sistemi bulunan salon, salonda bar, canlı müzik yapılması halinde orkestra yeri ve dans pisti,
- d) Diskotek olarak işletilmeyen eğlence yerlerinde sanatçıların sahneye çıkışı için ayrı bir kapı, kadın ve erkek sanatçılar için hazırlık odaları, tuvalet, duş ve lavabolar,
- e) Diskoteklerde disk-jockey yeri,
- f) Yiyecek ve içeceklerin konulacağı depoyu, içki ve meze hazırlık yerlerini, bulaşık yıkama mahallini, çay-kahve pişirme yerini kapsayan salondan ayrı yiyecek-içecek hazırlama yeri,
- g) Salona girişin dışında acil durumlar için ikinci bir çıkış imkanı.

Bu mahallerde, yemek servisinin yapılması halinde, bu Yönetmeliğin ikinci sınıf lokantalar için öngörülen hükümlerine ve işletmenin hizmet standardının gereklerine uygun bir mutfak düzenlenir. Konaklama tesisinin lokanta mutfaklığı ile eğlence yeri mutfaklığının veya hazırlama yerinin bir arada teçhiz edilip düzenlenebilmesi için; mutfak alanının, lokanta salonu ve eğlence yeri ile fonksiyonel bağlantısının bulunması gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sağlık ve Spor Tesisleri

Termal tesisler

Madde 29 - Termal tesisler; toprak, yer altı, deniz ve iklim kaynaklı doğal tedavi unsurlarının tedavi edici faktör olarak kullanıldığı kaplıcalar, içmece ve iklim kür merkezleri ile buralarda kurulan tedavi ve rekreasyon amaçlı üniteleri içeren, bu maddenin (a) ve (b) bentlerinde yer alan tanımlardan birine giren tesislerdir. Bu tesislerdeki tedavi edici unsurların özellikleri, bu unsurların tıbbi yönden değerlendirilmeleri ile doğal özelliklerinin ve çevrelerinin korunmalarına ilişkin esaslar, tedavi sırasındaki tıbbi ve teknik koşullar, tıbbi personelin nitelik ve nicelikleri gibi konular Sağlık Bakanlığınca

belirlenir. Turizm yatırımı ve işletmesi belgesi taleplerinde bu Bakanlıktan alınacak izin yazısı ile Bakanlığa başvurulur.

a) Termal konaklama tesisleri; Bu Yönetmelikte tanımlanan asli konaklama tesisleri ile birlikte işletilip belgelendirilen ve bünyesinde yer aldıkları konaklama tesislerinin tür ve sınıfı da belirtilerek isimlendirilen termal tesislerdir.

Bu tesisler ilave olarak aşağıda belirtilen nitelikleri taşırlar:

- 1) Tesis bünyesinde bulunmaması halinde ikinci sınıf lokanta,
- 2) Çeşitli spor aktivitelerine imkan verecek düzenlemeler,
- 3) Açık alanlarda özenli çevre düzenlemesi.

b) Termal kür tesisleri: Bünyesinde konaklama yapılmadan kür programı çerçevesinde işletilip belgelendirilen termal tesislerdir. Bu tesisler aşağıda belirtilen nitelikleri taşırlar:

- 1) Giriş tesisleri ve satış ünitesi,
- 2) Birinci sınıf lokanta veya ikinci sınıf lokanta ile kafeterya,
- 3) Çeşitli spor aktivitelerine imkan verecek düzenlemeler,
- 4) Açık alanlarda özenli çevre düzenlemesi.

Sağlıklı yaşam tesisleri (1)

Madde 30 - Sağlıklı yaşam tesisleri; kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ile turizm merkezlerinde veya bu bölgeler dışında olup desteklenmeleri Bakanlıkça uygun görülen bu Yönetmelikte belirlenmiş asli konaklama tesisi bünyesinde bulunan, doğal çevre içerisinde düzenlenen; tedavi, birlikte düşünme, hareket etme yoluyla ortak motivasyon ve sinerji yaratmaya veya sağlık tedavisi sonrası rehabilitasyona veya terapiye yönelik hizmetlerin verildiği, müşterilere sağlıklı yaşam hizmeti sunmayı hedefleyen, açık alanlarda doğal spor aktiviteleriyle desteklenen, gıda ve beslenme, doğal bitki banyoları, aroma terapi, güzellik ve estetik, heyecan ve eğlence, çeşitli yaş grupları için sağlık ve bakım hizmetleri gibi konu veya konularda uzmanlaşarak işletilen ve hizmetin gerektirdiği ünitelerde uzman personel çalıştırılan tesislerdir. Sağlıklı yaşam tesisleri, bünyesinde yer aldıkları konaklama tesislerinin tür ve sınıfı da belirtilerek isimlendirilir. Bu tesisler ilave olarak aşağıda belirtilen nitelikleri taşırlar:

- a) Tesis bünyesinde bulunmaması halinde ikinci sınıf lokanta,
- b) Çeşitli spor aktivitelerine imkan verecek düzenlemeler,
- c) Açık alanlarda özenli çevre düzenlemesi.

Bu tesisler turizm işletmesi belgesi taleplerinde; bünyesinde ilgili mevzuatla tanımlanmış sağlık ünitesi bulunması durumunda Sağlık Bakanlığınca alınacak uygunluk yazısı ile termo mineral su, mineralli su, deniz kaynaklı su, çamur, gaz gibi doğal unsurların tedavi amaçlı kullanılmaması durumunda ise bu maddelerin içme ve yıkanma ve benzeri amaçlı kullanımlarının sakıncalı olmadığına ilişkin ilgili idare yazısı ile Bakanlığa başvurulur.

Yüzme havuzları

Madde 31 - Havuzlarda aşağıda belirtilen hususlar bulunur:

- a) Havuzun çevresinde taşma oluğu veya aynı fonksiyonu yapan benzer sistem,
- b) Havuzun zemin ve duvarlarında uygun ve nitelikli malzeme ile kaplama,
- c) Havuz suyunun devamlı temizliğini sağlayan filtrasyon ve dezenfeksiyon sistemi,
- d) Havuz çevresi ile güneşlenme alanlarında kaymayı önleyici zemin kaplaması ve düzenlemesi,
- e) Havuz suyunun boşaltıldığı ağızlarda güvenlik önlemlerinin alındığı tesisat,
- f) Havuz içinde emniyet basamaklarının yapılması, derinliğin değiştiği her kademedede ölçü belirtilmesi,
- g) Çocuklar için en fazla elli santimetre derinlikte ayrı bir havuz,
- h) Havuzda can güvenliğini sağlayan sertifikalı cankurtaran,
- i) Kapalı havuzlarda ısıtma ve havalandırma sistemi,
- j) Güvenlik önlemlerinin Türkçe ve en az iki yabancı dilde belirtildiği levhalar,
- k) İlk yardım araç ve gereçleri bulunan revir ile müstakil belgelendirilen havuzlarda doktor hizmeti.

Havuzlarda aşağıda yer alan tamamlayıcı üniteler bulunur:

- a) Büfe veya büfe hizmetini de kapsayan bar,

- b) Yeterli sayıda soyunma kabini ve dolap,
c) Kadın ve erkek için yeterli sayıda ayrı duşlar ve tuvaletler.

(1) 29/4/2008 tarihli ve 2008/13617 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki Yönetmeliğin 6 ncı maddesiyle; bu maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "turizm merkezlerinde" ibaresinden sonra gelmek üzere "veya bu bölgeler dışında olup desteklenmeleri

Bakanlıkça uygun görülen" ibaresi eklenmiş ve metne işlenmiştir.

Müstakilen belgelendirilen havuzlar asgari ikiyüzyirmibeş metrekare yüzey alanını sağlamak zorundadırlar. Konaklama tesisi bünyesinde bulunan havuzlar bu maddenin ikinci fıkrasında yer alan nitelikleri sağlamamaları durumunda; havuz, belge kapasitesinde belirtilir ancak bünyesinde yer aldığı tesisin tür ve sınıfının asgari nitelikleri arasında değerlendirilmez ve sınıflandırma çalışmalarında puanlandırılmaz. Tesis bünyesinde birden fazla kapalı veya birden fazla açık yüzme havuzu bulunması durumunda havuzların tümünde ayrı çocuk havuzu düzenlemesi zorunlu değildir. Ancak tesis bünyesinde açık ve kapalı havuzlar bulunması durumunda, en az birer adet açık ve kapalı havuzda ayrı çocuk havuzu düzenlemesi yapılır.

Spor tesisleri

Madde 32 - Spor tesisleri; kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ile turizm merkezlerinde, olimpiik spor türlerinden en az bir tanesinin ana faaliyet olarak kurgulandığı, bunun yanında çeşitli spor dallarının uluslararası normlara uygun alanlarda gerçekleştirildiği, ayrıca bu aktivitelerin tamamlayıcı diğer bölümlerle desteklendiği tesislerdir. Turizm işletmesi belgesi talebi aşamasında Bakanlığa ilgili idaresinden alınmış gerekli uygunluk belgeleri ile başvuran bu tesisler ayrıca aşağıda belirtilen nitelikleri taşırlar:

- a) Giriş tesisleri,
- b) Tesisin;doğal çit, yapay çit, duvar ve benzeri düzenlemelerle çevreden tecrit edilmesi,
- c) Uluslararası standartlarda ana saha,
- d) Doğal çim veya uygun malzeme ile kaplı ısınma, antrenman sahaları,
- e) Sporcular için soyunma yeri, duş ve tuvaletler,
- f) Saha bakım üniteleri ve depolar,
- g) Araç ve makineler için otopark,
- h) Dinlenme ve rekreasyon alanları,
- i) İlk yardım ve doktor hizmeti,
- j) Personel için soyunma yeri, duş ve tuvaletler,
- k) Kulüp binasında aşağıdaki üniteler yer alır:
 - 1) Resepsiyon, giriş ve emanet bölümü,
 - 2) Yönetim odaları,
 - 3) Birinci sınıf lokanta, bulunmaması halinde ikinci sınıf lokanta ile kafeterya,
 - 4) Kadın ve erkekler için ayrı müşteri tuvaletleri,
 - 5) Satış üniteleri.

Golf tesisleri

Madde 33 - Golf tesisleri; golf sporunun uluslararası normlarına uygun alanlarda, golf sporuna yönelik parkur, ısınma ve pratik yapma alanıyla birlikte, kulüp binası ve bu aktiviteyi destekleyici diğer bölümlerden oluşan tesislerdir. Golf tesisleri aşağıda belirtilen asgari nitelikleri taşır.

- a) Çevre özelliğine göre doğal veya yapay çit, duvar, yeşillik gibi tecrit elemanlarıyla emniyet altına alınmış golf sahası,
- b) En az bir adet onsekiz delikli golf parkuru,
- c) Golf oyuncularının eğitimi ve ısınması için kullanılmak üzere ayrı bir ısınma ve pratik yapma alanı,
- d) Kulüp binasında aşağıdaki üniteler yer alır:
 - 1) Resepsiyon, haberleşme olanağı, emanet hizmetleri ve bekleme yerini kapsayan giriş bölümü,
 - 2) Birinci sınıf lokanta,
 - 3) Kadın ve erkek müşteriler için ayrı tuvaletler,
 - 4) Golf oyuncuları için elbise değiştirme yerleri, kilitli elbise dolapları, duş, tuvalet, bekleme yeri ile gerekli malzeme ve teçhizatın muhafaza edileceği depoların da bulunduğu salon,
 - 5) Satış yerleri,
 - 6) İlk yardım odası,
 - 7) Yönetim odaları,
 - 8) Personel için soyunma yeri, duş ve tuvaletler,
- e) Arazi bakım üniteleri ve depolar,
- f) Golf arabaları ve diğer araçlar için otopark.

Golf tesislerinde; konaklama, yeme-içme, spor ve eğlence tesislerine golf alanlarını daraltmamak ve golf oyuncusu kapasitesiyle uyumlu olmak koşullarıyla yer verilebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kongre ve Sergi Merkezleri

Kongre ve sergi merkezleri

Madde 34 - Kongre ve sergi merkezlerinde aşağıdaki nitelikler aranır.

- a) Kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşecek şekilde aynı anda asgari bin kişiye hizmet verebilecek büyüklükte bölünebilir bir kongre salonu,
- b) Teknik imkanları sağlanmış kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşecek şekilde dört adet en az elli kişilik toplantı salonu,
- c) Salonların fuayeler ve servis alanlarıyla doğrudan bağlantısı,
- d) Salonlarda amacına uygun araç-gereç ve donanım,
- e) Kapalı ve açık sergileme veya fuar alanları,
- f) (a) ve (b) bentlerinde belirtilen mekanların kapasitelerinin üçte birine aynı anda hizmet verebilen yeme-içme tesisleri,
- g) Tüm mekanlarda havalandırma ve klima sistemi,
- h) Yönetim odaları,
- i) Teknik imkanlarla donatılmış basın merkezi,
- j) Yeterli sayı ve büyüklükte depolar,
- k) Kapasitesinin yüzde beşi oranında araba alabilecek otopark,
- l) Simültane tercüme odaları ve hizmetleri.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Rekreasyon Tesisleri

Eğlence merkezleri

Madde 35- Eğlence merkezleri, bünyesinde konaklama tesisi bulunmayan, eğlence ve rekreasyon ihtiyacını karşılamak amacıyla oluşturulan, müşterinin aktif katılımının sağlandığı tesislerdir. Eğlence merkezleri aşağıda belirtilen asgari nitelikleri taşırlar:

- a) En az yüzelli kişilik kapalı alanı olan yeme-içme tesisi,
- b) En az beşyüz kişi kapasiteli kabare, tiyatro, sinema gibi etkinliklerin yapılabileceği salon veya salonlar,
- c) En az yüz kişilik kapalı alanı olan bar,
- d) (a) ve (b) bentlerinde belirtilen mekanların kapasitelerinin yüzde yirmisi oranında garaj veya otopark,
- e) Doktor ve hemşire hizmetinin verildiği ilk yardım araç ve gereçleri bulunan revir,
- f) Satış üniteleri,
- g) Yüzme havuzu,
- h) En az ikiyüzelli metrekare bağımsız alanı olan kapalı sergi salonu,
- i) Spor ünitesi olarak;
 - 1) Açık ve kapalı manej sahaları olan binicilik tesisi,
 - 2) Paint ball oyununa imkan sağlayan düzenleme,
 - 3) Bowling salonu,
 - 4) Buz pateni pisti,
 - 5) Tenis kortu,
 - 6) Squash salonu,
- j) Kapasiteye yeterli oranda kadın ve erkek müşteri tuvaletleri,
- k) Kapasiteye yeterli jeneratör,
- l) Ayrıca;
 - 1) En az beşyüz kişilik açık hava tiyatrosu,
 - 2) Elektronik, bilgisayar, ses, ışık gibi teknolojilerin kullanılarak simülasyon, animasyon gibi sanal ortamların yaratılmasına veya gösterilerin yapılmasına imkan sağlayan teknik donanıma haiz en az üç ünite,
 - 3) Sirk,
 - 4) Kay-kay, bisiklet ve benzeri aktiviteler için gösteri alanı,
 - 5) Oyun, uyku, yemek ve dinlenme mahalleri ile çocuk tuvaletleri bulunan kreş,
 - 6) El sanatları atölyeleri ve bunların satışına ilişkin üniteler,
 - 7) Gokart pistleri,
 - 8) Geleneksel yaşantıyı yansıtan yeme-içme, eğlence ve dinlenceye yönelik üniteler,
 - 9) Sauna, Türk hamamı, masaj yerleri, aletli jimnastik salonu, soyunma ve dinlenme yerlerini içeren sağlık merkezi,
 - 10) Lunapark,
 - 11) Doğa müzesi,

12) Su parkı,

13) Su altı canlılarının bilgilendirme ve gösteri amaçlı sergilendiği dev akvaryum,

14) Hava oyunlarına imkan sağlayan düzenlemeler,

15) Müşteriler için katılım ve canlı izleme imkanının sağlandığı film stüdyoları,

ünitelerinden en az dört adedinin yapılması,

m) (a), (b), (c), (g) (h), (i) ve (l) bentlerinde yer alan ünitelerden en az üç adedinde bedensel engelliler için gerekli düzenlemeler.

Temalı tesisler (1)

Madde 36 - (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Temalı tesisler, ikinci ve üçüncü fıkralarda belirtilen tesislerden herhangi birinin tüm niteliklerini taşıyan, bilim, kültür veya spor gibi herhangi bir temayı esas alarak, müşterilere izleme, eğlenme ve bilgilenme hizmetleri sunan tesislerdir.

(1) Bu madde başlığı "Temalı parklar" iken, 3/1/2011 tarihli ve 2011/1271 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı Eki Yönetmeliğin 10 uncu

maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Temalı parklar; geleceğin dünyası, bilim, bilim-kurgu, tarih, kültür, bitki ve hayvan türlerinin doğal ortamlarında yaşatılması, safari parkında veya film stüdyolarında müşteriler için katılım ve canlı izleme imkânının sağlanması, gelenek ve birikimler ile dünya coğrafyası gibi belirli bir konunun görsel ve işitsel ileri teknolojinin de yardımıyla tanıtıldığı ve müşterinin izlemesine sunulduğu eğlenceye ve bilgilendirmeye yönelik tesislerdir. Park, ana temalara uygun dekore edilmiş, geleneksel veya uluslararası özellik taşıyan ürünlerin sergilendiği ve satıldığı bölümleri de içerir. Park içinde, temalara uygun inşaa ve dekore edilmiş spor tesisleri ile yeme-içme tesislerine yer verilir. Parktaki oyun ve gezi elemanlarının emniyet sistemlerinin, imal edildikleri ülkede ve Türkiye'de uygulanan standartlara uygun olduklarına dair belge bulunması gerekir. En az elli bin metrekaare arsa üzerine kurulabilen temalı parklar aşağıda belirtilen asgari nitelikleri taşır:

- a) Tesis alanının yüzde beşi oranında, otomobil ve otobüsler için otopark alanı.
- b) Park içinde yangın alarmı ve söndürme, anons, kapalı devre televizyon sistemleri.
- c) Doktor ve hemşire hizmetinin verildiği ilk yardım araç ve gereçleri bulunan revir.
- d) Kapasiteye yeterli jeneratör.
- e) Bedensel engelliler için düzenlemeler (genel tuvaletler, dolaşım alanları gibi).
- f) Kadın ve erkek müşteriler için ayrı tuvaletler.

Spor temalı tesisler; ilgili kurum tarafından ulusal ve uluslararası spor karşılaşmalarının veya yarışmalarının yapıldığı ve seyir imkânı sunan, bu yönüyle turizme katkısı bulunan ve beş yıldızlı otel veya tatil köyü bünyesinde yer alan tesislerdir.

Spor temalı tesisler, spor karşılaşmalarına ilişkin ilgili kurumun belirlediği niteliklere ilave olarak aşağıda belirtilen asgari nitelikleri taşırlar:

- a) Bedensel engelliler için düzenlemeler (genel tuvaletler, dolaşım alanları, seyir koltuğu düzenlenmesi gibi).
- b) Satış üniteleri.
- c) Asgari ikinci sınıf lokanta veya kafeterya.

Günübirlik tesisleri

Madde 37 - Günübirlik tesisleri; yeme-içme, dinlenme, eğlence ve spor imkanlarından birkaçını günübirlik olarak sağlayan, konaklama yapılmayan tesislerdir. Bu tesisler aşağıda belirtilen asgari nitelikleri taşırlar:

- a) Giriş tesisleri ve satış ünitesi,
- b) İkinci sınıf lokanta veya kafeterya,
- c) Yüzme havuzu veya spor, eğlence, oyun imkanları sağlayan düzenlemeler,
- d) Doktor ve hemşire hizmetinin verildiği ilk yardım araç ve gereçleri bulunan revir,
- e) Tesisin çit, duvar, yeşillik gibi malzeme ile çevreden tecridi,
- f) Tesis alanının drene edilerek ağaçlandırılması, boş alanların çimlendirilmesi,
- g) Kadın ve erkek müşteriler için ayrı tuvaletler,
- h) İhtiyaca yeterli otopark.

Kış sporları ve kayak merkezleri mekanik tesisleri

Madde 38 - Kayakçıların kayak yapması amacıyla farklı noktalar arasında taşınmasına yönelik, teleferik, telesiyej, teleski, tele kabin gibi mekanik düzenlemelerden oluşan tesislerdir.

Bu tesislerde kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla; güneşlenme ve seyir noktaları, idare ünitesi, genel tuvaletler, korunak ve servis üniteleri ile teleski türü hariç olmak üzere alt, üst veya ara istasyonlarda büfe hizmeti düzenlenir.

Kullanıcıların mekanik düzenlemelerden kaynaklanabilecek tehlikelere karşı güvenliklerini sağlayacak önlemler işletmece alınır, sağlık ve ilkyardım hizmeti bulunur.

ALTINCI BÖLÜM

Kırsal Turizm Tesisleri

Çiftlik evi-köy evi

Madde 39 - Tarım faaliyetlerinin, kırsal alanların doğal ve kültürel mirasının korunmasına önemli katkıları olduğu göz önünde bulundurularak, mevcut yapıların iyileştirmesi veya yeni yapıların mevcut dokunun iç düzenlemesi esas alınarak yapılmasını, bu sayede yatak kapasitesi oluşturulmasını ve turizmin gelişip genişleyebileceği ortamların çevresel açıdan güvence altına alınmasını hedefleyen; kırsal bölgelerde çiftlik organizasyonu amacıyla kurulmuş ve çiftlik üretimi ile birlikte turizm konaklama olanağı sağlayan, gelen müşterilerin de isterlerse çalışma programlarına katılabilecekleri, kırsal yaşantının sahnelenmesine olanak sağlayan en az beş odalı konaklama tesisleridir.

Klasik konaklama şekilleri yerine, gelen müşterilere bir çiftlik evi-köy evinde konaklama olanağı sunulması, yerel yiyecek ve içecek gibi denemeyi istediği yerel tüketim maddelerini kullanma olanağı sağlanması, bu olanakların aile işletmeciliği anlayışı çerçevesinde sunulması, tefriş ve dekorasyonunun özgün olduğu kadar malzemelerinin nitelikli olması da gerekir. Isıtma sisteminin merkezi olması zorunluluğu aranmayan bu tesisler, ilave olarak aşağıdaki nitelikleri taşırlar:

- Müşterilere yöreye özgü ve ev yapımı yiyecek ve içecek türlerinin sunulması,
- Doğal ortamlardan görsel olarak da yararlanmayı sağlayan balkon, veranda ve teras gibi düzenlemeler,
- Oturma salonunda şömine,
- Kitap okuma ve dinlenme imkanı veren mahal düzenlemesi,
- Tesis çevresindeki doğal ve kültürel değerler ile çevre korumasına yönelik genel bilgilendirme,
- Her beş oda için bir adet ortak müşteri duş, tuvalet ve lavabo mahalli,
- Personel için soyunma yeri, duş, tuvalet mahalli.

Yayla evi

Madde 40 - Yayla evleri, Bakanlıkça geliştirilmeleri uygun görülen yerlerde bulunan, mevcut yayla evlerinin iyileştirilmesiyle turizme kazandırılan veya mevcut yayla evlerinin iç düzenlemesi esas alınarak yapılan veya Bakanlıkça belirlenecek örnek yayla evi yapı tiplerine göre inşa edilecek ünitelerde, müstakil veya toplu olarak hizmet verecek en az beş odalı konaklama tesisleridir. Bu tesislerde ortak yeme-içme ve dinlenme alanı, her beş oda için bir adet ortak müşteri duş, tuvalet ve lavabo mahalli, mutfak düzenlemesi, ile personel için soyunma yeri, duş, tuvalet mahalli yapılır. Tefriş ve dekorasyonunun özgün olduğu kadar malzemelerinin nitelikli olması da gerekir. Ekosistem ve doğal hayatın korunması ve geliştirilmesine yönelik kullanımlara yer verilerek yöresel yiyecek, el sanatları gibi folklorik değerlerin tanıtımına özen gösterilir.

Dağ evi

Madde 41 - Dağ evi; kış sporları veya çim sporları yapmak ve doğa güzelliklerinden faydalanmak amacıyla çevresel açıdan sorumlu bir anlayışla işletilen asgari bir yıldızlı otel nitelikleri ile birlikte aşağıdaki nitelikleri taşıyan konaklama tesisleridir.

- Girişte saçak düzenlemesi gibi doğa koşullarının getirdiği fiziksel güçlüklerle karşı gerekli tedbirlerin alınması,
- Kış veya çim sporlarına yönelik gerekli malzeme ve teçhizatın kiralanabilmesi imkanı ve bunların muhafazasına için depo ile bu sporların öğretilmesine yönelik en az bir adet sertifikalı eğitici personel,
- Spor yaralanmalarına da yönelik ilk yardım araç ve gereçleri ile ilk yardım konusunda sertifikalı personel,
- İkinci sınıf lokanta veya kafeterya,
- Ranza sistemi olmaksızın odaların en fazla altı kişilik düzenlenebilmesi imkanı,
- Oturma salonunda şömine,
- Sauna veya hamam veya kapalı yüzme havuzu,
- Çamaşır yıkama ve ütöleme hizmeti,
- Yeterli çevre aydınlatması,
- Baki terası gibi manzara seyri amaçlı düzenleme,
- Jeneratör.

YEDİNCİ BÖLÜM

Özel Tesisler

Özel tesisler

Madde 42 - (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Özel tesisler, ikinci ve üçüncü fıkralarda belirtilen özelliklerden en az birer adedini taşıyan, ülke turizmine katkı sağlayan ve Bakanlıkça desteklenmeleri uygun görülen tesislerdir.

Tesisin yer aldığı yapı veya bulunduğu bölgenin aşağıda belirtilen özelliklerden en az birini taşıması gerekir:

- Mimarî özgünlük.
- Tarihî değer.
- Doğaya ait özellik.
- Sanatsal değer.

d) Yerel, ulusal veya başka uluslara ait kültürleri yansıtan yapı, tefriş veya dekorasyon.

e) Üstün kaliteli veya özellikli malzeme ile yapım ve dekorasyon.

Tesisin işletmeciliğinin aşağıda belirtilen özelliklerden en az birini taşıması gerekir:

a) Faaliyet gösterdiği alanda, ulusal veya uluslararası, en az beş yıllık marka veya ün sahibi olması.

b) Faaliyet gösterdiği alanda yerel, ulusal veya başka uluslara ait kültürleri yansıtmaması.

Özel tesislerde, deneyimli veya konusunda eğitilmiş, toplam yatak/kuver kapasitesinin en az yüzde yirmisine hizmet verebilecek sayıda personel ile nitelikli hizmet sunulması gerekir. Özel tesisler tebliğ ile belirlenen hizmet artırıcı nitelikleri taşırlar. Özel tesis turizm işletmesi belgesi taleplerinde, tesis özelliğine ilişkin ayrıntılı görsel ve yazılı doküman ile Bakanlığa başvurulur.

Butik oteller

Madde 43 - (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Butik oteller, yapısal özelliği, mimari tasarımı, tefriş, dekorasyon ve kullanılan malzemesi yönünden özgünlük arz eden, işletme ve servis yönünden üstün standart ve yüksek kalitede, deneyimli veya konusunda eğitilmiş personel ile kişiye özel hizmet verilen ve en az on, en fazla altmış odalı otellerdir. Butik oteller aşağıda belirtilen nitelikleri taşırlar:

a) Modern, röprodüksiyon, antika gibi özelliği olan mobilya ve malzemeler ile tefriş ve dekorasyon.

b) Beş yıldızlı otel odaları için belirlenen nitelikleri taşıyan konforlu odalar.

c) Kapasiteye yeterli kabul holünü de kapsayan lobi, lobi alanının yeterli olması hâlinde lobinin bir bölümünde düzenlenmiş oturma mahalli veya ayrı bir oturma salonu.

d) Yönetim odası.

e) Kapasitesi elli kişiden az olmamak kaydıyla, tesis yatak kapasitesinin en az yüzde yetmişbeşine alakart hizmet verilen asgari ikinci sınıf lokanta.

f) Genel mahallerde klima sistemi.

g) Yirmidört saat oda servisi.

h) Çamaşır yıkama ve kuru temizleme hizmeti.

i) Otopark hizmeti.

j) Odalara, müşteri tarafından seçilen en az bir adet günlük gazete servisi ile müşteri yatak odasının gece kullanımına hazırlama hizmeti.

k) Birden fazla katta düzenlenmiş tesisler için müşteri asansörü ve merdiveni.

l) Tesis müşteri yatak kapasitesinin en az yüzde ellisi oranında eğitilmiş personel ile hizmet verilmesi.

m) Kadın ve erkek personel için ayrı soyunma yerleri, dolapları, duş ve tuvalet yerleri.

n) Aşağıda yer alan ünitelerden en az birinin bulunması:

1) Kişi başına 1.2 metrekare alan düşecek şekilde en az elli kişilik pasta salonu; elli kişilik kabare, sinema, tiyatro etkinliklerinin yapılabileceği salon; en az 60 metrekare büyüklükte kütüphane ünitelerinden en az bir adedi.

2) Açık veya kapalı yüzme havuzu.

3) Jimnastik salonu, bowling-bilardo salonu, kütüphane; Türk hamamı, buhar banyosu, kar odası, tuz odası, tuzlu buhar odası, sıcak taş odası, alarm sistemi bulunan sauna, masaj üniteleri, aletli masaj üniteleri, cilt bakım üniteleri, spor sahası, tenis kortu, kayak pisti, duvar tenisi salonu veya benzeri imkânlar sağlayan ünitelerden en az üç adedi.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Bileşik Tesisler

Turizm kentleri

Madde 44 - Turizm kentleri; kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgesi olarak ilan edilmiş yerlerde, plan kararlarıyla sınırları belirlenmiş, bu Yönetmelikte tanımlanan ve müstakilen belgelendirilebilen türlerin bir veya birkaçıyla birlikte kültür, eğitim, eğlence, ticaret, konut ve her türlü teknik ve sosyal alt yapı alanlarından bir veya daha fazlasını kapsayan, tek bir ana yatırımcıya tahsis edilen yerleşimlerdir.

Turizm kentleri ile ilgili olarak;

a) Ana yatırımcı; turizm kentinde yer alan turizm yatırımını, plan kararıyla belirlenen tüm sosyal ve teknik alt yapılarıyla birlikte ve tahsis koşullarına uygun olarak gerçekleştirecek veya gerçekleştirilmesini sağlayacak gerçek veya tüzel kişidir.

b) Turizm kenti ana turizm yatırımı belgesi; turizm kentinde, plan kararıyla ve tahsis koşullarıyla belirlenen tüm yatırımı içeren, ana yatırımcı adına düzenlenen belgedir.

Turizm kenti ana turizm yatırımı belgesi kapsamında belirtilen yatırımlardan, müstakilen belgelendirilebilecek türlerdeki tesisler için ana yatırım belgesinin altında ayrı ayrı turizm yatırımı belgesi düzenlenir. Tesisin kurulacağı alanda ulaşım, su, elektrik, atık su, iletişim gibi alt yapı sistemleri ile plan kararlarında yer alan sosyal alt yapı alanları tamamlanmadan turizm kenti içerisinde hiç bir tesis için turizm işletmesi belgesi verilemez ve tesis işletmeye açılmaz.

Bu maddenin dördüncü fıkrasında belirtilen koşulun sağlanması kaydıyla, işletme belgesi alabilecek duruma getirilmiş yatırım belgeli her bir tesis için ayrı ayrı turizm işletmesi belgesi düzenlenir.

Turizm kenti ana turizm yatırımı belgesi kapsamında belirtilen yatırımların tamamlanıp işletme belgesine dönüşmesinden sonra ana turizm yatırımı belgesi ve tahsis koşullarında belirlenecek esaslar çerçevesinde Bakanlıkça sonlandırılır.

Turizm kompleksleri

Madde 45 - Turizm kompleksleri; bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde yer alan tanımlardan biri çerçevesinde gerçekleştirilen tesislerdir.

a) Kongre ve sergi merkezi ile buna ilave olarak bu Yönetmelikte tanımlanmış olan golf tesisleri, eğlence merkezleri, temalı parklar, termal tesisler, apart otel, en az yüz adet yatın barınabileceği yat limanı, sağlıklı yaşam tesislerinden en az üç adedini bünyesinde bulunduran tesislerdir. Kongre ve sergi merkezi ile seçenekli türlerden en az ikisinin tamamlanarak işletmeye hazır hale getirilmesi durumunda tesise kısmi turizm işletmesi belgesi verilebilir.

b) Bünyesinde konaklama tesisi olarak en az beşyüz yatak kapasiteli olmak kaydıyla beş yıldızlı otel veya beş yıldızlı tatil köyü ile yine bünyesinde kongre ve sergi merkezi veya eğlence merkezi bulunan tesislerdir. Tesiste en az ikiyüzelli adet yatın barınabileceği yat limanı yapılması durumunda ilave olarak apart otel yapılabilir. Komplekste bulunması zorunlu olan ünitelerden birinin tamamlanarak işletmeye hazır hale getirilmesi durumunda tesise kısmi turizm işletmesi belgesi verilebilir.

Turizm kompleksleri, bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen şekilde belgelendirilir:

a) Turizm kompleksi ana turizm yatırımı belgesi; yukarıdaki tanımlardan biri çerçevesinde gerçekleştirilen turizm kompleksinin, yatırım aşamasındaki bütününe ilişkin düzenlenen belgedir.

b) Turizm kompleksi ana turizm işletmesi belgesi; turizm kompleksini oluşturan tesislerin yatırımının tamamlanarak işletme belgesi alabilecek duruma gelmesinden sonra tesisin bütününe ilişkin düzenlenen belgedir. Turizm komplekslerinde, farklı aynı veya şahsi haklar ile izin veya tahsis veya farklı yatırım veya işletme ortaklıkları olması durumunda kompleksi oluşturan tesis türlerinin her biri için yatırımcı veya işletmeci adına ana belgenin altında ayrı ayrı belge düzenlenebilir.

Tatil merkezleri

Madde 46 - Tatil merkezleri, müşterilerin konaklama, yeme-içme, eğlence, dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılayan, kuruluş yeri veya işletmesi özelliği gereği yardımcı ve tamamlayıcı birimleri de bünyelerinde bulundurabilen, imar planlarında turizm için ayrılmış alanlarda, her otelin bütünü için ayrı mülkiyet, irtifak ve intifa haklarına imkan tanıyan en az binikiyüzelli odalı tesislerdir. Bu tesisler, tatil merkezi otelleri veya apart oteller ile bu otellere hizmet veren ortak kullanım alanlarından oluşur.

Tatil merkezi otelleri tümü üç yıldızlı oteller veya tümü dört yıldızlı oteller için belirlenmiş olan asgari nitelikler ile aşağıda belirtilen asgari nitelikleri taşırlar:

- a) Müşteri yatak odalarında; iklim şartlarına göre klima, minibar, kıymetli eşya kasası,
- b) Banyolarda; saç kurutma makinesi, telefon, resepsiyon ile bağlantılı alarm düzeni.

Bu otellerde, müşteriye hizmet verecek ilave salon ve üniteler yapılamaz, asgari nitelikler arasında olan genel mahallerde kapasite artışına gidilemez.

Tatil merkezleri bünyesinde yer alan bu tesisler; müşteriye yeme-içme, dinlenme, eğlence ve spor imkanları veren mahalleri içeren ortak kullanım alanları ile tüm konaklama tesislerine hizmet veren yönetim tesisleri ile personel, tesisat, çamaşırhane gibi servis birimlerinden oluşur. Ortak olarak işletilen bu tesisler aşağıdaki nitelikleri taşırlar:

- a) Kongre, balo, toplantı gibi amaçlar için kullanılabilecek kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşen, sekreterlik ve simültane tercüme hizmetleri ile fuayesi olan, en az beşyüz kişilik çok amaçlı salon,
- b) Çok amaçlı salon ile bağlantılı kişi başına en az 1.2 metrekare alan düşecek şekilde en az dört adet ellişer kişilik çalışma-toplantı salonları,
- c) Kapalı veya açık yüzme havuzu,
- d) Kafeterya,
- e) Birinci sınıf lokanta,
- f) Toplam, en az ikiyüzelli kişilik diskotek veya gece kulübü veya benzeri eğlence imkanı veren salon veya salonlar,
- g) Türk hamamı, alarm sistemi bulunan sauna, aletli jimnastik salonu, bowling, bilardo, squash, sinema, spor veya benzer imkanlar sağlayan ünitelerden en az altı adedi,
- h) Pastane,
- i) Turizm amaçlı satış üniteleri,
- j) Kuaför,
- k) Kreş,
- l) İçki servisi verilen ayrı bir salon,
- m) Genel mahallerde klima sistemi,

- n) Yirmidört saat doktor, hemşire ve ambulans hizmetinin verildiği, ilkyardım malzemeleri ile tam donanımlı, dinlenme odaları bulunan sağlık ünitesi,
- o) Müşterinin inip çıkacağı kat merdiveni sayısının birden fazla olması halinde tesisin kapasitesi ile orantılı müşteri asansörü,
- p) İdari üniteler,
- r) Tesis bünyesinde uygun yer ya da yakın çevresinde arsa temin edilebildiği takdirde helikopter pisti,
- s) Konaklama üniteleri ile ortak kullanım tesisleri arasında araçlar ile taşıma hizmeti,
- t) Garaj veya üzeri kapalı otopark,
- u) Tesis sınırları ile girişlerde güvenlik önlemleri ile danışma ünitesi,
- v) Personel yatakhane ve yapılması halinde, oda kapasitesinin en fazla yüzde beşi oranında personel lojmanı,
- y) Tesiste yapılan aktivitelere yönelik kurtarma ekip ve donanımı ile tüm mahallerde otomatik duman detektörü ve yağmurlama sistemi,
- z) Çamaşır yıkama, ütöleme ve terzi ünitesi ile kuru temizleme mahalli.

Tatil merkezi bütününe ana belge düzenlenir. Ancak ayrı mülkiyet, irtifak veya intifa hakları söz konusu olması durumunda, oteller ve ortak kullanım tesisinin her biri için yatırımcı veya işletmeci adına ayrı ayrı belge düzenlenebilir. Bu tesisler farklı isimlerle tanıtım yapabilir.

Tatil merkezi ana turizm yatırımı belgesi kapsamındaki oteller için ayrı ayrı turizm yatırımı belgesi düzenlenebilir. Bu durumda; turizm işletmesi belgesi alabilecek duruma getirilmiş yatırım belgeli her bir tesis için ayrı ayrı turizm işletmesi belgesi düzenlenir, tatil merkezinin asgari nitelikleri tamamlanıp işletme belgelerine dönüşmesinden sonra ana turizm yatırımı belgesi ana turizm işletmesi belgesine çevrilir. Ortak kullanım ve hizmet alanları ayrı parsellerde oluşturulabilir. Bu durumda bu Yönetmeliğin 52'nci maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan fonksiyonel bağlantı zorunluluğu ile tatil merkezi bünyesinde sağlık ve termal turizm ünitesi bulunması halinde konaklama üniteleriyle doğrudan bağlantı aranmaz. Tesisin kurulacağı alanda yol, su, elektrik, atık su arıtma tesisi, iletişim gibi alt yapı sistemleri tamamlanmadan tatil merkezi, ortak kullanım ve servis üniteleri tamamlanmadan konaklama tesisi işletmeye açılmaz. Ortak kullanım tesislerinde bulunan ve bu Yönetmelikte yer alan türler, belirlenmiş olan asgari nitelikleri bünyelerinde taşırlar.

Zincir tesisler

Madde 47 - Zincir tesisler; aynı yatırımcıya veya işletmeye ait veya aynı işletmenin markasını kullanan ve Bakanlıkça belgelendirilebilen turizm türlerinin veya pazarlama ve satış işletmelerinin bu fıkranın (a), (b) ve (c) bentlerinde yer alan tanımlardan biri çerçevesinde gerçekleştirildiği tesislerdir:

- a) Bakanlıkça uygun görülecek belirli bir tur güzergahı üzerinde, inanç, tarih, kültür gibi alternatif turizm hareketlerine hizmet verecek ve esas olarak tur müşterilerinin konaklama ve yeme-içme ihtiyaçlarına yönelik, asgari üç ayrı noktada bu Yönetmelikte yer alan türlerin zincir olarak işletildiği tesislerdir.
- b) Bu Yönetmelikte yer alan ve müstakil olarak belgelendirilen türlerden birinin veya pazarlama ve satış işletmelerinin aynı işletmecilik anlayışıyla asgari üç ayrı yerde zincir olarak işletildiği tesislerdir.
- c) Birden fazla tahsisli arazi üzerinde yer alan ve zincir olarak işletilen tesislerdir. Bu tesisler bu Yönetmelikle müstakilen belgelendirilebilen türler arasında olmak zorundadır. Pazarlama ve satış işletmelerinde Ülkemizin çeşitli yörelerinin el sanatları ürünleri ile endüstriyel nitelik taşıyan ürünleri sergilenir ve pazarlanır. Bu tesislerde pazarlaması yapılan ürünlerin niteliklerine uygun teşhir ve satış salonları ile haberleşme, döviz bozdurma, paketleme ve postalama hizmetleri bulunur. Satış elemanları yabancı dil ve ürün konusunda yeterli bilgiye sahip kişilerden oluşur.

Zincir tesisler, bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen şekilde belgelendirilir:

- a) Zincir tesis ana turizm yatırımı belgesi; Yukarıdaki tanımlardan biri çerçevesinde gerçekleştirilecek olan zincir tesisin yatırım aşamasındaki bütününe ilişkin düzenlenen belgedir.
- b) Zincir tesis ana turizm işletmesi belgesi; Zinciri oluşturan tesislerin işletme belgesi alabilecek duruma gelmesinden sonra tesisin bütününe ilişkin düzenlenen belgedir. Zincir tesislerde, farklı aynı veya şahsi haklar ile izin veya tahsis veya farklı yatırım veya işletme ortaklıkları olması durumunda zincir tesisin bütününe ana turizm yatırımı veya işletme belgesi, zinciri oluşturan tesislerin her biri için ana belgenin altında ayrı ayrı belge düzenlenebilir. Zinciri oluşturan tesisler ana belgede yer alan isim ile tanıtım yaparlar.

Personel eğitimi tesisleri

Madde 48 - Personel eğitim tesisleri; turizm sektörünün eğitilmiş personel ihtiyacını karşılamak üzere, her seviyedeki personelin eğitiminin çeşitli eğitim programları çerçevesinde teorik ve uygulamalı olarak, birlikte veya ayrı ayrı yapıldığı en az yüzüymü öğrenci kapasiteli eğitim ve uygulama tesisleridir. Bu tesislerde uluslararası normlara uygun olarak bir tanesi ön büro, yiyecek ve içecek servisi, kat hizmetleri ve yiyecek üretimi dalları arasından seçilmek üzere turizm ile ilgili en az üç konuda teorik ve uygulamalı eğitim yapılır. Personel eğitimi tesisleri bünyesinde en az iki yıldızlı otel ve ikinci sınıf lokanta, yönetici personel eğitimi için ise en az ikinci sınıf lokantalı üç yıldızlı otel niteliklerini taşıyan uygulama oteli bulunur. Eğitim bölümünde; teorik eğitimin yapılacağı yeterli sayı ve büyüklükte dershaneler, buna bağlı mutfak, yemek salonu, yatak odası ve banyosu gibi örnek pratik

yapma yerleri ile eğitim görenler için ortak oturma, dinlenme ve yemek yeme ile kadın ve erkekler için ayrı soyunma, duş, tuvalet mahalleri düzenlenir. Eğitim bölümü ve uygulama oteli ayrı binalarda gerçekleştirilir. Ancak, girişleri ve kullanımı ayrı olmak kaydıyla, aynı binalardaki tesislere de belge verilebilir. Eğitim görenlerin konaklamaları uygulama oteli dışında bulunur. Bu tesislerdeki eğitim, ilgili idarenin hazırladığı programlar çerçevesinde yürütülür. İşletme belgesi talebi aşamasında, tesisin ilgili kısımlarının bu idarece belirlendiği şekilde gerçekleştirildiğine ilişkin belge ile Bakanlığa başvurulur.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Diğer Tesisler

Mola noktaları

Madde 49 - Mola noktaları, karayollarında seyahat edenlerin dinlenme, yeme-içme ve benzeri ihtiyaçlarını yirmidört saat süreyle karşılayan, karayolları güzergahı ve yakın çevresinde bulunan, konaklamaya dönük olmayan ve aşağıda belirtilen asgari nitelikleri taşıyan tesislerdir:

- a) Tesisin çit, duvar, yeşillik gibi malzeme ile çevreden tecridi,
 - b) Girişte idare ünitesi,
 - c) Yönetmeliğin ilgili hükümleri uyarınca düzenlenmiş yeme-içme tesisi,
 - d) Çocuk bakım odası,
 - e) Satış ünitesi,
 - f) Telefon imkanı,
 - g) Kadın ve erkek müşteriler için ayrı tuvaletler,
 - h) İlk yardım malzeme ve gereçleri bulunan dolap,
 - ı) İhtiyaca yeterli otopark,
 - j) Bedensel özürliüler için düzenlemeler.
- Bu tesislerde alkollü içki satılmaz.

Yüzer tesisler

Madde 50 – (Mülga: 29/6/2009-2009/15212 K.)

4548

Tatil siteleri ve villaları

Madde 51 - Tatil siteleri ve villaları, bu fıkranın (a), (b) ve (c) bentlerinde yer alan tanımlardan biri çerçevesinde gerçekleştirilen, her birinde nitelikli elemanlar ile tefriş edilmiş en az bir yatak odası, oturma bölümü ve banyo, mutfak ile balkon veya teras gibi özel açık alan kullanımları bulunan konaklama birimlerinden oluşan işletme bütünlüğü arz eden ve belge sahibinin tüzel kişilik olduğu tesislerdir.

a) B tipi tatil siteleri; Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde veya Turizm Merkezlerinde yer alan veya bu bölgeler dışında olup desteklenmeleri Bakanlıkça uygun görülen, en az on birim ile ortak kullanım alanlarından oluşan ve aşağıda belirtilen nitelikleri taşıyan tesislerdir.

1) Ortak kullanım alanları; resepsiyon, lobi, yönetim odası, satış ünitesi, tenis, basketbol, voleybol gibi sporlara yönelik açık spor alanı, ilk yardım malzeme ve gereçleri bulunan dolap ve otopark ile büfe, cafe, lokanta, snack bar, kafeterya gibi yemek ihtiyaçlarına yönelik düzenleme,

2) Hizmetler; tesis bütününe hizmet veren güvenlik önlemleri ve nitelikli çevre düzenlemesi.

3) Konaklama biriminin; yatak odalarında, yatak, komodin, gece lambası, elbise dolabı ile yataklarda çarşaf ve kılıflı yastıklar, iklim şartlarına göre pike ve battaniye bulunur. Yaşam odasında; kapasiteye uygun koltuk, yemek masası, televizyon, sandalyeler ve sehpa yer alır. Mutfakta; ocak, buzdolabı, yeterli servis malzemesi, dolaplar ve kapalı metal çöp kutusu bulunur. Ayrıca, konaklama biriminde, açık alan oturma grubu, otomatik çamaşır makinesi, bulundurulur.

b) A tipi tatil siteleri; Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde veya turizm merkezleri içinde yer almayan tatil sitelerinin imar planlarında ikinci konutlar için ayrılan alanlarda yapılmış olması şartı aranır. Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde veya turizm merkezleri içinde yer almayan tatil sitelerine turizm yatırımı belgesi verilemez. Malikleri tarafından yıl boyu sürekli olarak ikamet edilmeyen yazlık konutların üçüncü kişilere tatil amaçlı kullandırıldığı, eğimli arazilerde kottan kazanılan katlar da dahil olmak üzere en fazla üç katlı yapılardan ve en az on üniteden oluşan, konaklama tesisleridir. Bu tesisler bu fıkranın (a) bendinde yer alan şartlara ilave olarak aşağıda belirtilen nitelikleri taşırlar.

1) Hizmetler; çamaşır yıkama ve kuru temizleme,

2) Ortak kullanım alanları; yüzme havuzu.

c) Butik tatil villaları; villa tipinde inşa edilmiş en az yirmi konaklama birimi ile ortak kullanım alanlarından oluşan, yapısal özellikleri, çevre düzenlemesi ve mimari tasarımı yönünden özgünlük arz eden, işletme ve servis yönünden üstün standart ve kalitede hizmet verilen, ayrıca bu fıkranın (a) bendinin (1) ve (2) numaralı alt bentlerinde belirtilen niteliklerle birlikte aşağıda belirtilen nitelikleri taşıyan tesislerdir. Bu bentte tanımlanan butik tatil villalarının, dört ve beş yıldızlı oteller, tatil köyleri, turizm kompleksleri, turizm kentleri, termal tesisler, sağlıklı

yaşam tesisleri, golf tesisleri, butik oteller ile birlikte belgelendirilmesi durumunda; bu tesislere ait ortak kullanım alanları villaların da kullanımına uygun ve fonksiyonel biçimde tesis bünyesinde düzenlenmişse (2) numaralı alt bentte belirtilen ortak kullanım alanları butik tatil villaları için ayrıca aranmaz.

1) Her bir konaklama birimi asgari bir dönüm arazi üzerinde kurulur, bu birimlerde bu fıkranın (a) bendinin (3) numaralı alt bendinde bulunanların yanı sıra, yüzme havuzu ile garaj bulunur.

2) Ortak kullanım alanlarında; konaklama birimlerinde özel yüzme havuzu bulunmaması durumunda açık veya kapalı yüzme havuzu, yemek ihtiyaçlarına yönelik olarak lokanta veya kafeterya, koşu parkuru, bisiklet yolu, kreş, açık ve kapalı oyun alanları bulunan çocuk kulübü, televizyon-DVD salonu ve çok amaçlı salonu bulunan kulüp binası bulunur. Ayrıca, yapay tırmanma duvarı, mini golf, tenis kortu, fitness salonu, squash, sauna, masaj odası, buhar odası gibi kullanıcılara çeşitlilik sunan düzenlemelerden en az dört adedi ile güzellik merkezi, iletişim merkezi, sinema, gazete-dergi satış yeri,

lostra, posta, kurye gibi kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik düzenlemelerden en az dört adedi bulunur.

3) Hizmetler; yirmidört saat doktor ve hemşire hizmeti, havaalanı, marina, gar, terminal gibi alanlar ile tesis arasında refakat hizmeti, oto kiralama ve yıkama hizmeti, ile konaklama biriminde; çocuk, bebek, yaşlı bakım ve gündelik temizleme hizmeti verilir. Bu Yönetmelikte yer alan diğer tesis türleri ile birlikte belgelendirilen A ve B tipi tatil sitelerinin ortak kullanım alanları, tatil sitesinin birimlerinin de kullanımına uygun ve fonksiyonel biçimde tesis bünyesinde düzenlenmişse bu maddede belirtilen ortak kullanım alanları bu tesisler için ayrıca aranmaz.

BEŞİNCİ KISIM

Çeşitli Hükümler

Özel hükümler

Madde 52 - (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Turizm belgesi; bu Yönetmelikte yer alan ve kendi tür ve sınıfı için zorunlu asgarî nitelikleri sağlayan birden fazla tür veya sınıfın bir araya gelerek oluşturdukları tesislere de verilebilir. Turizm kompleksleri, turizm kentleri ve tatil merkezlerindeki apart otel üniteleri, tatil siteleri ve butik tatil villaları ile apart oteller dışındaki turizm belgeli tesislerde, devre tatil hakkı hariç devre mülk gibi şerhe konu şahsî haklar tapuya tescil ettirilemez, bu tür tesislere turizm belgesi verilemez, bu sisteme kısmen veya tamamen geçtiği tespit edilen tesislerin belgeleri iptal edilir. Tescilli kültür varlığı niteliğindeki yapılarda yer almayan özel tesislerde, tatil sitelerine, butik tatil villalarına, müstakil apart otellere ve pansiyonlara turizm yatırımı belgesi verilemez. İkinci fıkrada belirtilen devre mülk gibi şerhe konu şahsî hakların tapuya tescil ettirilebildiği tesislerde, bu haklara ilişkin üçüncü kişilerle yapılacak sözleşmelerde; kullanılan genel yazı karakterinden en az üç punto daha büyük karakter ile yazılmak üzere; "Turizm belgesinin Kanun uyarınca iptal edilmesi durumunda işletme ve kalitenin devamlılığı Bakanlığın sorumluluğunda değildir." ifadesine yer verilir. Tahsisli yatırım ve işletmelerde bu ibarenin tapuya şerh edileceği, tahsis şartnamesinde belirtilir. Tesise ait ünitelerin; aralarında yol, akarsu veya benzeri ayrımlar bulunan farklı parsellerde bulunması durumunda, hizmet ve işletme birliği ile fonksiyonel bağlantı sağlanması kaydıyla tüm üniteler tek belge kapsamında değerlendirilir. Müstakil olarak belgelendirilemeyen türlerin, bünyesinde yer aldıkları ve müstakilen belgelendirilebilen türlerin aslî fonksiyonlarının önüne geçecek şekilde faaliyet göstermelerine izin verilmez.

İlgili mevzuatta belirtilen hususların sağlanması ve Bakanlıkça uygun görülmesi hâlinde; turizm belgesi ve kültür belgesi birbirine çevrilebilir.

Turizm yatırımı belgesinin süresi ve yatırımın izlenmesi

Madde 53 – (Değişik birinci ve ikinci cümle: 29/4/2008-2008/13617 K.) İşletmeye açılma süresi yatırım belgesi verilmesinden itibaren dört yıla kadar olmak üzere yatırımın özellikleri ve yatırıma başlama koşulları dikkate alınarak Bakanlıkça belirlenir. Ancak işletmeye açılma süresi, belge sahibinin talebi halinde ve Bakanlıkça uygun görülmesi durumunda, toplamı başlangıçta verilen yatırım süresini geçmemek kaydıyla, en fazla iki defa uzatılabilir. Tahsisli arazilerde bu süre tahsis koşullarına göre belirlenir. **(Değişik dördüncü cümle: 29/4/2008-2008/13617 K.)** Kısmi turizm işletmesi belgesinde yatırım kapsamında kalan ünitelerin yatırım süresi için, yatırım belgesi için açıklanan sürelerle ilişkin koşullar geçerlidir. Belgeli turizm yatırımının tamamlanıp işletmeye hazır olması durumunda, belge sahibi tarafından Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde yer alan belgeler ile birlikte yazılı olarak başvurulur.

Mücbir sebepler ile kamudan kaynaklanan ve Bakanlıkça kabul edilebilir hukuki ve idari uyumsuzlıklardan doğmuş sebeplerin devam ettiği sürece yatırım süreleri işletilmez.

Turizm belgesinin iptali

Madde 54 - 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununun belge iptaline ilişkin maddesinde açıklanan nedenlerden en az birinin gerçekleştiğinin tespit edilmesi durumunda tesislerin belgesi iptal edilir.

(Ek fıkra: 29/4/2008-2008/13617 K.) Yatırım belgeli olan, yatırım süresi sona ermiş ancak bu süre içerisinde yatırım belgesi süre uzatımı veya turizm işletme belgesine geçme talebiyle başvuruda bulunulmamış yatırımlara ilişkin belgeler, dosya incelemesi sonucunda, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanununun ilgili hükümleri uyarınca iptal edilir.

ALTINCI KISIM

Son Hükümler

Tebliğler ile düzenlenecek hususlar

Madde 55 - Bakanlıkça hazırlanacak tebliğlerde aşağıda belirtilen hususlar düzenlenir:

- a) Başvuruların değerlendirilmesine ilişkin esaslar,
- b) Turizm belgesi başvurularında istenilen yatırıma ilişkin rapor ile diğer bilgi ve belgelere ilişkin konular,
- c) Turizm belgesi, plaket ve alt plaketin hazırlanması ve bu belgelerde yer alacak hususlar,
- d) Sınıflandırma çalışmalarına ilişkin usul ve esaslar ile sınıflandırma formları,
- e) Bu Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (e) bendi ve 15 inci maddesinde belirtilen konular ile klima sisteminin iklim şartlarına göre istenilmesi hususlarının uygulanmasına esas oluşturmak için yörelerin belirlenmesi,
- f) Sınıflandırma çalışmalarında ve bu Yönetmeliğin geçici 1inci maddesine göre yapılması istenilecek ilave mahal gerektirmeyen hizmet arttırıcı unsurlara ilişkin düzenlemeler,
- g) Turizm kentleri, turizm kompleksleri ve zincir tesislerin belgelendirilmesine ilişkin hususlar,
- h) Ayrık yerleşim düzenlerinde servis merdiveni veya asansörü bulundurulmasına ilişkin esaslar,
- i) Turizm belgeli tesislere ilişkin belge devri taleplerinde uyulacak usul ve esaslar,
- j) Bedensel özürli düzenlemelerine ilişkin esaslar,
- k) Bu Yönetmeliğin geçici 4 üncü maddesinde belirtilen belgenin düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar,
- l) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında ihtiyaç duyulacak diğer konular.

Yürürlükten kaldırılan hükümler

Madde 56 - 21/5/2000 tarihli ve 2000/760 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Turizm Tesisleri Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1 - Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce belge almış olan turizm yatırımı ve işletmelerinin belge almaya esas fiziksel niteliklerinin, ilave mahal gerektirmeyen hizmet arttırıcı unsurlar ile personele ilişkin nitelikler dışında değiştirilmesi zorunlu değildir. Personel niteliklerine ilişkin yeni düzenlemelerin bu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde, diğer hususların ise ilgili tebliğin yürürlüğe girmesinden itibaren tebliğ ile belirlenecek olan süreler içerisinde tamamlanması zorunludur.

Geçici Madde 2 - (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce Bakanlıkça belgelendirilmiş tesislere ilişkin turizm belgeleri, belgelendirildikleri tarihte yürürlükte olan mevzuatta yer alan asgarî nitelikler söz konusu tesisler tarafından korunduğu sürece geçerlidir. Ancak, söz konusu tesislerin tebliğ ile belirlenecek hizmet arttırıcı unsurları sağlamaları gerekir. Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce belgelendirilmiş olan ve kapasite değişikliği sonucu mevcut sınıfına göre daha alt sınıflardan birinin kapasitesini karşılayabilen tesislerin sınıfı, sınıflandırma çalışması ile belirlenir.

Geçici Madde 3 - (Mülga: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Geçici Madde 4 - 3/7/2003 tarihli ve 4916 sayılı, Çeşitli Kanunlarda ve Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesi kapsamına giren tesislere; Geçiş Dönemi Turizm Yatırımı veya Geçiş Dönemi Turizm İşletmesi Belgesi düzenlenir.

Geçici Madde 5 – (Mülga: 3/1/2011-2011/1271 K.)

Geçici Madde 6 - (Değişik: 3/1/2011-2011/1271 K.)

7/12/2004 tarihli ve 5272 sayılı Belediye Kanunu ile 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun yürürlüğe girmesinden önce verilmiş olan turizm işletme belgeleri, işyeri açma ve çalıştırma ruhsatı yerine geçer. Ancak, bu kanunların yayımından sonra verilen turizm işletme belgeleri, işyeri açma ve çalışma ruhsatı olarak kullanılamaz.

Yürürlük

Madde 58 - Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 59 - Bu Yönetmelik hükümlerini Kültür ve Turizm Bakanı yürütür.

KAYNAKÇA

- AĞAOĞLU, Osman Kemal. “Turizm Yatırımlarında Kaynak Kullanımı ve Verimlilik Sorunları”, **MPM Yay.** No:520, Ankara 1994.
- AKEDENİZ, H.Ahmet., **Uygulamalı İstatistik II**, Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF, İzmir, 1998.
- ALTINOK, Serdar. “Türkiye’de Turizm ve Turizm Yatırımları”, **Kontur**, Turizm Magazin ve İletişim Dergisi, Yıl:4, Sa:14, Aralık 1998-Ocak 1999.
- ARIKAN, Rauf. **Araştırma Teknikleri ve Rapor Yazma**, Tutibay Yay. Ankara 1995.
- BALÇIK, Bahaettin. **Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi**, Konya 1992.
- BARUTÇUGİL, İsmet S. **Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türk Ekonomisindeki Yeri**, Beta Yay. İstanbul 1986.
- BEAMISH, Paul W., MORRISON, Allen, ROSENVEIG, Philip M., **International Management: Text and Cases**, The McGraw Hill Co., Chicago, 1997.
- DURAN, Mustafa Sungur. **Türkiye’de Uygulanan Yatırım Teşvik Politikaları 1968-1998**, Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar genel Müdürlüğü,, Araştırma ve İnceleme Dizisi-19, Ankara 1998.
- GUNN, Clare A. **Tourism Planning**, Basics Concepts Cases, Third Edition USA, 1994.
- [http:// www.uyduharita.org](http://www.uyduharita.org), 2013.
- <http://gokaraman.gov.tr/>, 2013.
- <http://web.ormansu.gov.tr>, 2013.
- <http://wowturkey.com> , 2013.
- <http://www.ekonomi.gov.tr>, 2013.
- <http://www.karamankulturturizm.gov.tr>, 2013.
- <http://www.karamanozelidare.gov.tr>, 2013.
- <http://www.ktyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9540/turizm-yatirimi-yapmak-istiyorsaniz.html>, 2013.
- <http://www.larende.com>, 2013.
- <http://www.mevzuat.gov.tr>, 2013.
- <http://www.tursab.org.tr/tr>, 2013.
- ISSI, Yasemin. Turistik Talep Tahminlemesinde Kullanılan Yöntemler, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **İ.Ü. SBE**, İstanbul 1988.
- İÇÖZ, Orhan. **Turizm Pazarlaması**, Anatolia Yay. İzmir 1996.
- KABUKCU, Asım. **İstatistik**, Konya 1994.
- KAHRAMAN, Nüzhet. **Turizm Yatırım Projeleri Analizi**, Desen Ofset, Ankara 2010.
- KAHRAMAN, Nüzhet. **Turizmde Yatırım Projeleri**, Çağlayan Basımevi, İstanbul 1986.
- KANDEMİR, Ahmet ve BESLER, Neslihan. **Rakamlarla Dünyada ve Türkiye’de Turizm Sektörü (Türkiye İçin Turizm Talep Tahmini)**, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Sayı:98-2-17, Eylül, Ankara 1998.
- Karaman Gezi Rehberi, 2012.
- Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Verileri, 2013.
- Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, 2012.
- Karaman Kültür Envanteri, 2007,
- Karaman Ticaret ve Sanayi Odası, **Karaman’ın Sosyo-Ekonomik Yapısı**, 2012-2013.
- **KTO, Konya İli Uygun Yatırım Alanları, Konya, 2012.**
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Konaklama İstatistikleri, 2013.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, **Türkiye Turizm Stratejisi(2023)**, Ankara, 2007.

- KÜNTAY, Barlas. “Turizm Sektöründeki Zengin Potansiyelimiz İlgili Yabancı Çevrelerce de Biliniyor”, **Kalkınma**, TKB Yay., Sayı:40, Haziran 1992.
- MANN, S.Prem., Statistics For Business and Economics, Wiley, USA, 1995.
- MEVKA, (Şule Afyon, Tefik Çağatay Ceran, Arif Köseoğlu, İsmail Ünver), Yatırım Teşvik Rehberi 2012, Yatırımcı Bilgilendirme Serisi, Yayın No: 1, Konya Yatırım Destek Ofisi, Konya, 2012.
- OLALI, Hasan ve TİMUR Alp. **Turizm Ekonomisi**, Ofis Ofset Matbaası, İzmir 1988.
- OLALI,Hasan. **Turizm Politikası ve Planlaması**, İ.Ü. İşletme Fakültesi Yay. No:228, İstanbul 1990.
- ÖZEN, Ö.Tuğrul ve KURU, Şafak. **Turizm Yatırımları**,Özkan Ofset, İstanbul 1998.
- Paksoy, Turan, YAPICI PEHLİVAN, Nimet, ÖZCEYLAN, Eren, **Bulanık Küme Teorisi**, Nobel yayınevi, 2013.
- SARIASLAN, Halil. **Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi**, Turhan Kitabevi, Ankara 1994.
- SEZGİN, Mete ve KARAMAN, Abdullah; **Karaman İli Turizm stratejik Planı**, Karaman Valiliği, 2008.
- SEZGİN, Mete, Turistik Güzergahlarda Strateji Eksenli Pazarlama İletişimi Çabalarının Turizm İşletmelerindeki Yeri ve Önemi (Konya Yöresi İçin Bir Model Önerisi), S.Ü, SBE, Doktora Tezi, Konya, 2004.
- SEZGİN, Mete, Turistik Yatırımlar Açısından Konya Yöresinin Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi, G.Ü, SBE, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000.
- Şahiner, Tuba; “İnanç Turizmi Potansiyeli ve Halkın İnanç Turizmine Bakışı Açısından Karaman”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi SBE**, Yüksek Lisans Tezi, Karaman, 2012.
- TATAR, Tefik. **Yatırım Seçimi ve Değerlendirme Teknikleri**, Gazi Üniversitesi Yayın No:75, Ankara 1985.
- TUNÇ, Azize ve SAÇ, Firuzan. **Genel Turizm, Gelişimi, Geleceği**, Detay Yay. Ankara 1998.
- Turizm Bakanlığı, **Türkiye’de Turizm Yatırım Olanakları ve Yatırım Süreci**, Yatırımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 1998.
- TYD, “Turizm Yatırımlarının Ekonomiye Katkıları”, **Turizm Yatırımcıları Derneği Dergisi**, Nisan, İstanbul 1992.
- USTA, Öcal. “Turizm Hareketlerinde Mevsimlik Yoğunlaşma”, **Turizm Yıllığı 1985**, Turizm Bankası A.Ş., Ankara 1986.
- UYSAL, Muzaffer “Turizmde Talep Projeksiyon Modelleri ve Özellikleri”, **Turizm Yıllığı 1985**, T.C. Turizm Bankası, 1985.
- UYSAL, Muzaffer. “Turizmde Talep Projeksiyon Modelleri ve Özellikleri”, **Turizm Yıllığı 1985**, Turizm Bankası A.Ş., Ankara 1986.
- World Tourism Organization, **Collection and Analysis For Tourism Management and Planning**, Spain: 1999.
- YAMAN, Besim. **Türkiye’nin Turizm Potansiyeli ve Değerlendirilmesi**, Turizm Bankası A.Ş., Ankara 1983.
- YÜCEL, Mustafa. **Yatırım ve İhracatı Teşvik Unsurları Rehberi**, MÜSİAD, İstanbul 1998.
- YÜKSELEN, Cemal, **Pazarlama, İlkeler-Yönetim**, Detay yay, Ankara, 2000.

